









PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Libri XX.

A D.

Carolus Lotharingum, Car-
dinalis Guisianum.



I 150.

C.

*Inscriptus Catalogo
Collegii Boian*



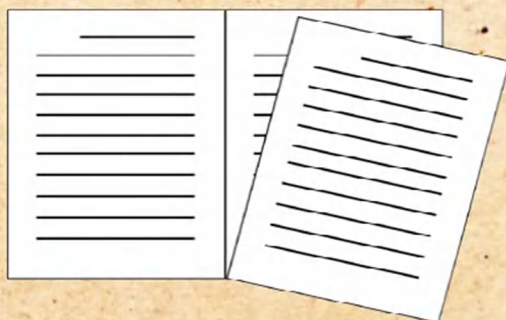
CVM GRATIA ET PRIVILEGIO
REGIS, AC SENATVS.

LVTETIAE.

Apud Ioānem Roigny, via quæ est ad D.
Iacobū sub Basilico & quatuor elemētis.

1548 F

Ly.



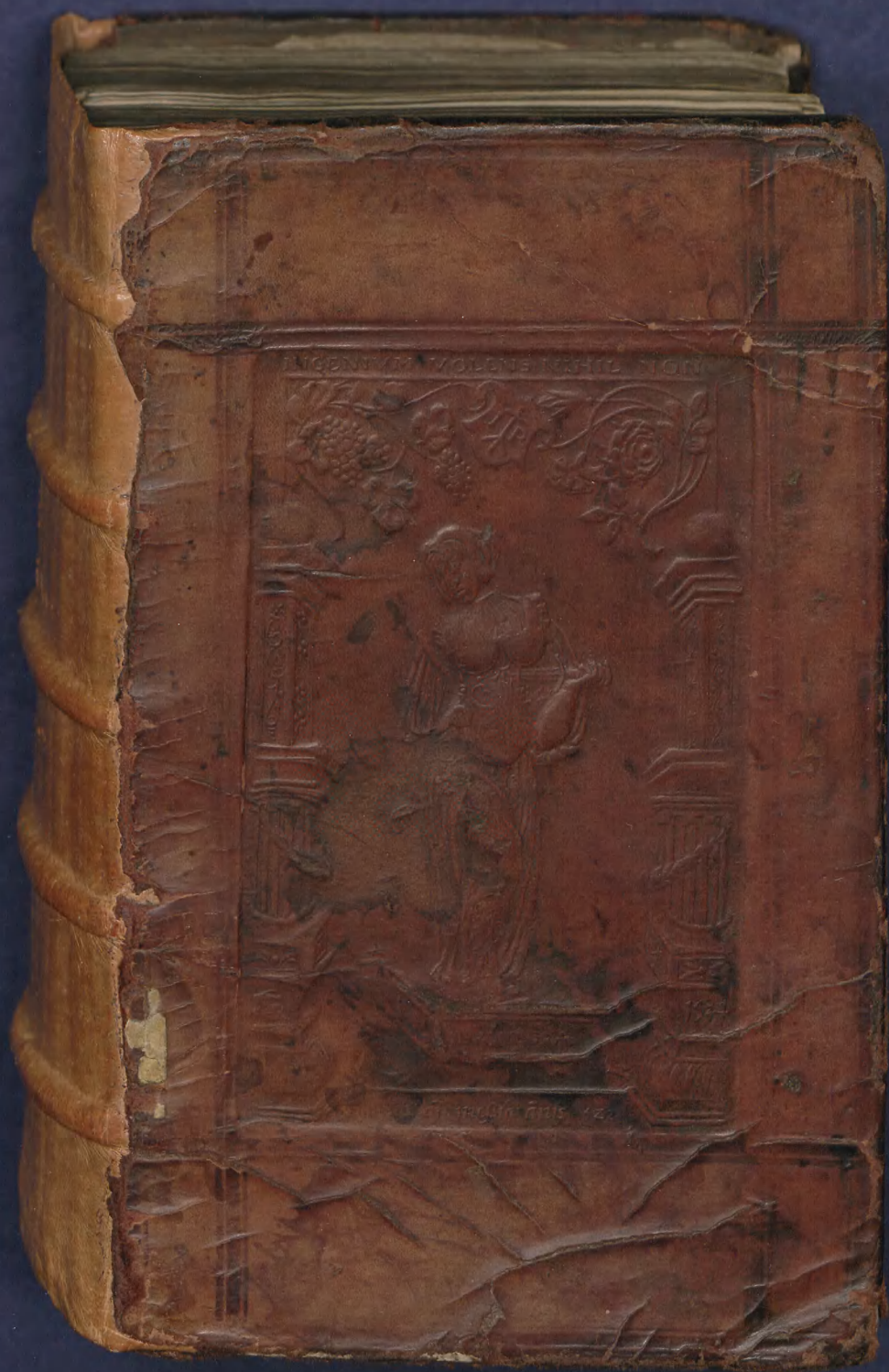
W woluminie kolejno współprawne sygnatury:

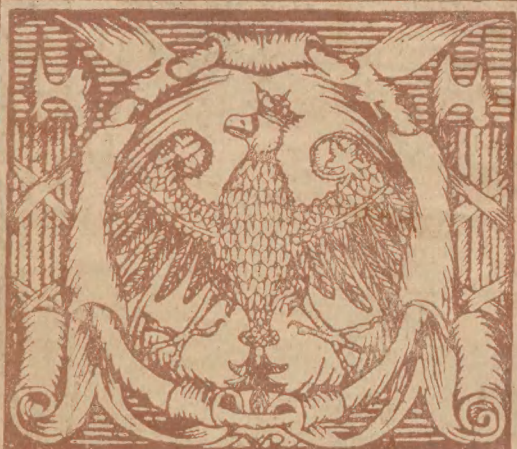
SD 2859 I

SD 2859 Ib

SD 2859 Ic

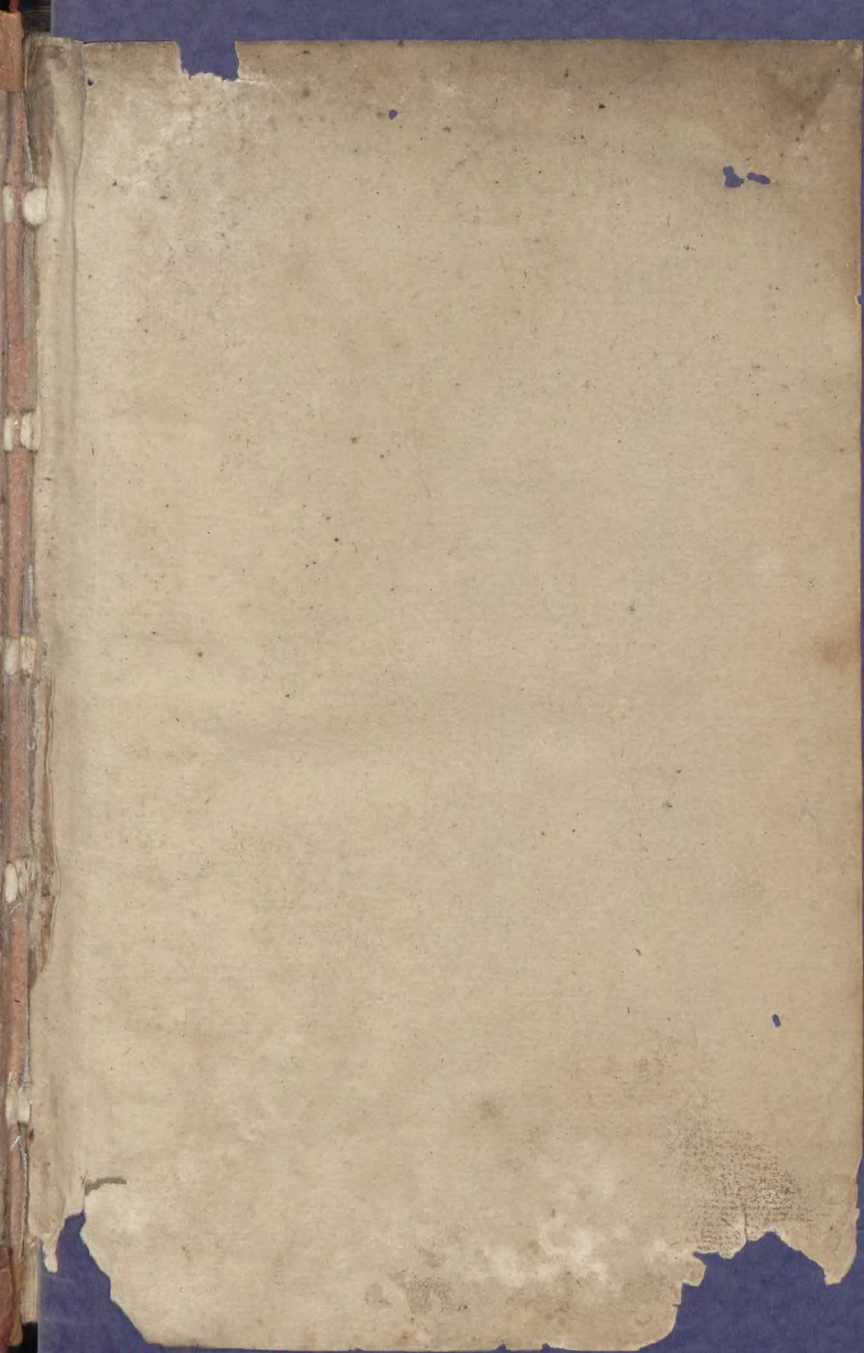
SD 2859 Id





BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w POZNANIU

Dar Kuratorjum Okr. Szk. Poznańskiego.
Z księgozbioru Gimn. im. Marii Magdaleny w Poznaniu.
1930.



bot. Jan. 5. 1871.

filled in 8^o

11 86979

11. 465 9110

FB 84316

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Libri XX.

A D.

Carolus Lotharingum, Car-
dinalem Guisianum.



I 150.

C.

*Inscriptus Catalogo
Collegij Polonici*

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO
REGIS, AC SENATVS.

LVTETIAE.

Apud Ioānem Roigny, via quæ est ad D.
Iacobū sub Basilisco & quatuor elemētis.

I 5 4 8 P

I. g. a.



S. D. 2859. Ia



1934. 1087



PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Præfatio,

A D

Carolum Lotharingum Cardinalem
Guifianum.

INstitutiones dia-
lecticæ, Mecænas,
tibi gratias habue-
runt, quòd tua bo-
nitate atque clemē-
tia pristina liber-
tati redditæ atque restituta essent.

Hoc illis beneficium maximum fuit:
quòd cùm sic oppressæ fuissent, vt vel o-
mnino interire, vel sine authoris sui no-
mine ingratiè viuere cogerentur, perte

non solum sibi incunditatem vitæ, sed
 parenti quoque suo debitam industriæ
 laudem recuperarint. Quales verò gra-
 tias Aristotelicæ animaduersiones non
 dico verbis agere, sed animo capere, aut
 cogitatione complecti poterunt? Insti-
 tutiones nihil Aristoteleos offenderant:
 quia tamen lucem demonstrabant, cui
 contrarias tenebras expelli tam molestè
 Aristotelei ferebant, cōmuni vindicta
 sunt afflicta. Verùm Animaduer-
 siones cū videantur Aristoteleæ op-
 pressionis (quam tibi frater meus Au-
 domarus Taleus in Academia mo-
 dicè & modestè descripsit) motus illos
 excitasse: quanto iustiore periculi metu
 sunt affecta, tanto sanè par est gratius
 ac lætius optatissimæ liberationis memi-
 nisse. Itaque gratias seruatori suo ma-
 ximas agunt: profitenturque non so-

lum se tibi vitam, libertatem, dignitatem: sed omnem futuri temporis expectationem acceptam referre. Etenim (Mecænas optime) quannvis id tibi tam liberali, tamque magnifico principi minimum videri certo scio: tamen cogita, quaeso, quantũ beneficium mihi, quãque amplum vna tua in nos gratia cõplexa videatur. Si me opibus (quibus abundas maximis) cumulaesses: si muneribus & donis (quorum in te magna facultas est) auxisses & ornasses: ea fortasse tribuisses, quæ priuatim mihi magis commoda, quã ad communem laudem, & vtilitatem publicam insignia viderentur. Verũ cum honestæ professionis (in qua multos annos versatus essem) ereptam libertatem mihi restituis: præteriti temporis fructum & solatium mihi restituis: & interclusam

viam simul aperis, qua persequendis
 institute vite rationibus talentum
 (quantulumcunque nobis à Deo credi-
 tum est) exercere tractando, commu-
 nicare docendo, amplificare quærendo,
 Deo denique ipsi ac proximo (quorum
 causa nati, & in hanc lucem editi su-
 mus) meditata vite studia atque offi-
 cia liberè præstare valeamus. Quã-
 obrem iam licet musarum omnes &
 fontes & montes excitemus, nunquam
 tamen à me non modo referri, sed ne co-
 gitari quidem gratia par vlla poterit.
 Ut animi tamen nec ingrati, nec im-
 memoris & gratia & memoria tibi
 perspecta sit & cognita, eniti certè at-
 que contendere nunquam desinemus.
 Itaque dialectici huius operis (in cuius
 absolute te domino, atque adeò ve-
 lut architecto iam non studiose solum,

sed liberè incumbimus) πρεσβυτεροι paulo
 antè Institutiones tibi obtulerunt: ἀντα-
 πόδοισι Animaduersiones offerūt. Illæ
 te Cardinalem designatum salutarunt,
 & gratijs agendis tanquam bonis o-
 minibus, in Italiam properantem pro-
 secutæ sunt: hæ nunc itineris non solum
 prosperè & salutariter, sed etiam ho-
 norificè & gloriose confecti letitiam
 quoque suam tibi declarant. Antea
 te regibus tam gratum atque charum
 Franci omnes admirabamur: nec in
 te poterat non regie cuiusdam indolis
 imago similitudoque iudicari: nunc
 verò summis pontificibus tam grate,
 tamque magnificè acceptum non mi-
 nus Itali mirantur. Habet hoc nimi-
 rum virtus, vt species eius ac pulchri-
 tudo non solum notos ac familiares,
 sed vel antea nunquam visos amore

sui capiat & delectet. Accedit ad im-
 mensam gloria tua perpetuamque me-
 moriam Rhemensis academia per te
 recenti beneficio constituta. Quandiu
 enim ullus in ea literarum amor atque
 honor erit, tandiu te conditorem ac pa-
 rentem omni charitate atque laude ce-
 lebrabit. Hanc igitur gratulationem
 optimo ac tibi deditissimo animo poste-
 riores hæ vigiliæ tibi pronuntiāt. Quas
 (vt voluntatis consiliique nostri cum gra-
 tiis etiam rationem coniungam) non
 solum tibi cui nuncupantur, sed vel A-
 ristoteleis ipsis aduersus quos scribun-
 tur, gratissimas fore cōfido. Nam quod
 Aristotelei terminis, prædicabilibus,
 prædicamentis, interpretatione, analy-
 tics, topicis, elenchis logicam putant
 comprehendendi oportere: hoc nos illis as-
 sentimur, vt earum rerū utilitas in dia-

lectica teneatur. Quod magnam iuuentutis exercitationem in logicis desiderant: hoc nos cum illis communi studio tuemur: ut ex omnibus artibus hæc una præcipuè teneatur, & excolatur. Quod veteres academiae leges de certis & temporibus studiorum & probationum publicis exemplis arctè retinendas existimant: hoc nos vnicè propositum & singulariter habemus.

Quinetiam modis omnibus contendimus, ut & ad augendos iuuenilis industriæ fructus, & ad minuendas longi temporis molestias, docendæ & exercendæ in philosophia iuventutis, compendiaria quædam via ex veterum & philosophorum & oratorum institutis, ex regum & pontificum (à quibus fundata academia Parisiensis est) legibus renocetur: ut denique dialectica ex usu

naturalis & humanae rationis tota de-
scribatur, desc. iptaque explicandis poe-
tis, oratoribus exponendis, examinan-
dis philosophorum omniumque ho-
minum sententiis, scribendo de rebus
omnibus & dicendo, omni denique fru-
ctu humanitatis exquirendo tractetur
& exerceatur. Quod tamen institu-
tum, quanuis tam syncerum atque
sanctum, nunquam tamen optabo vt
Aristoteleis tam certum, tamque fir-
mum sit, vt melius inueniri posse nihil
existiment. Imò verò hanc vnā ve-
niā deprecabor, vt illis quicquid his
Animaduersionibus tam studiose, tam
que vehementer asseueratur, Petri Ra-
mi, id est, vnius è multis homunculi ar-
bitrium, non Pythij cuiusdam Apol-
linis oraculum esse videatur: deque eo
nihil potius approbent, quàm omni-

bus & argumentorum & conclusio-
 num ponderibus examinent. Hoc in-
 quam ab Aristoteleis deprecor & ob-
 secro, vt de dialectica dialecticè mecū
 agant: nec tam Aristotelicis mecū so-
 phismatis contendant, quàm adhuc cō-
 tenderunt. Nam si grammaticus cum
 grammatico disputaret, ex gramma-
 ticæ præceptis & probatis exēplis, ora-
 tionis elegantiam probaret: nullā suam
 authoritatem interponeret: non summū
 senatum, non amplissimum principa-
 tum ad coarguendum barbarismū aut
 solæcismum imploraret: Sic Aristote-
 lei ad dialecticam disputationem dia-
 lecticis, vt decet, instrumentis sese cō-
 muniant: & ad id quod optimum sen-
 tient, defendendum, causas rerum &
 firmissima quæque argumenta, diale-
 cticam & verè indicandi & sine con-

fusione differendi regulam ex syllogismi methodique legibus adhibeant. Remoueant Aristoteleas authoritates inter nos controuersas: praesertim cum Aristoteles ipse doceat sophisma esse, cum quod in controuersia est, pro argumento sumitur. Remoueant publicas potestates: neque enim hic de reipublica, sed de dialectica statu agitur. Desinant minas iactare, pericula intentare, formidines obiectare, ceteraque eiusmodi (quibus propè nos obruerunt) philosophiae studiis indignissima sophismata cogitare desinant. Exemplo patientiae nostrae tandem aliquando moueantur: qui tanta equitate animi tot indignitates pertulimus, quanta ipsi iniquitate machinati sunt: quique hoc vnum ultionis genus perpetuum iurauimus, vt non modo nullas tot fraudum

atque calumniarum pœnas optemus, sed ne earum quidem authores vlla scriptorum nostrorum litera dignos existimemus. Patientia enim & constantia ad honestè vincendum, non stultorum & ignorantium pœna & infamia mihi opus esse duxi. Neque enim adhuc aduersatus est hîc nobis quisquam, qui vel pictam veræ dialecticæ umbram posset agnoscere. Hanc igitur veniam si nobis Aristotelei dederint, ut dialecticam dialectico liberæ & philosophicæ disputationis iudicio disceptandam & constituendam arbitrentur, ô me fortunatum! ô me felicem!

-neque enim leuia aut ludicra petuntur Premia. Sed de arte omnium (meo quidem iudicio) præstantissima certatur, ut vis humanæ mentis, id est boni

bonorū (quæ à Deo hominibus donari vnquam potuerunt) maximi, vt vis, inquam, tam diuini boni pro sua natura ac dignitate doceatur & exerceatur.

Ecquis fuit alter
 Descripsit radio totū qui gētibus orbē?
 Ait obstupescens pastor ille Virgilianus. At ego multò iustius,

Ecquis fuit alter
 qui non totum terræ caluē orbem, cuius centrum certo puncto comprehenditur, extremum finito spatio concluditur: sed tantum potius mentis orbem, cuius medius locus inmensa cogitandi inueniēdiq̃ solertia dilatatur: ambitus infinita iudicandi, collocandi q̃ prudentia propagatur.

Ecquis (inquam) fuit alter
 Descripsit radio tātū qui gētibus orbē?
 Neque tamen vereor, quannīs ea res

tanta sit, quin obscurissimis tenebris clarissimā lucem, miserando abusui præstantem vsum & admirabilem præponendum esse, vel Aristoteleis sic affectis persuadeā. Atque, ut spero, Aristotelei rem tam facilem, tam iustam, tam laudabilem vel vltro largientur: ac nos equitate ista vincere potius optabunt. Quamobrem, Mecænas, benefici tui fructus tibi dicatos agnosce, ac reliquam dialecticæ disputationis ἀνταπόδοσιν Institutionum περὶ τῶν αἰσθητικῶν velut annexam accipe. In qua si rudius aliquid & impolitius erit, mirari nihil debebis. Nam cū mens in erudienda iuuentute quotidianis, vel potius assiduīs prælectionibus occupetur, quid in his succisiuis necessariarum occupationum quasi furtis perfectū requiras? Hanc verò philosophiam & mathe-

matica Arithmetica & Geometriae
initia (in quibus nostra ratione atque
via collocandis operam nauare
cœperam) Deo optimo ma-
ximo duce atque autho-
re perpoliemus, simul
atque otij fructu
paulo liberiore
abundare
cœperi-
mus.



PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber primus.

De primis Dialecticæ principijs.



DE Dialectica virtute & veritate in Dialecticis institutionibus diximus: de Dialecticorum cōtrariis opinionibus nunc est dicendum: de quib⁹ qui verè æstimare cupiet, lucē & veritatē perceperit antè, necesse est. De dialecticis igitur à Dialecticæ luce profecti dicamus. Duo verò sunt hominum genera, qui se ad Dialecticæ studium contulerunt: alteri vnicam veritatem, omni authoritate posthabita, laboriose & diligenter inuestigarunt, & quantum lancunque inuenerunt, vtiliter exercuerūt: alteri vnicam authoritatem, pro omni veritate sequuti maioris inuestigationis laborē

*hōim. ali
m. tribu
unt aucto
ritati: al
tri oīa*

fugerunt, & propositam neglexerunt exercitationis vtilitatē. Atque de maiorū illorum diligentia, sic ex Platonis testimonio primū didicimus, Prometheū antiquissimum philosophum, quādā circa Dialecticam de definiendo, diuidendo in partes, de rerum ordine constituendo principia mouisse, breuibúsque monitis mirabiles sapientiæ fontes aperuisse: vnde Vulcani Minervæque artificiosam pariter cum igne sapientiam, de cælo clepsisse dictus est. Zenoni tamen Eleati (fortasse quod illa veterū monita primus in scholā, aut in quandā speciē artis deduxit, atque in his adolescentes exercuit) inuentionis huius laudē quidam attribuere: & certē Zeno Socrati quādā huius artis præcepta tradidit. Hippocrates Zenonis ferē æqualis, vel eius succrescens ætati, hæc vsu maiore confirmavit, aliáque de argumentorū generibus & modis, paucis literis addidit. Plato cuius ore loquitur Socrates, veterum inuenta mirificè amplexatus diligenter exercuit: docuit etiā sapienter, & copiose auxit: nec vllum ferē genus est argumenti, de quo nō aliquid præceperit, tantique hanc vnā artem fecit, vt omnium artium reginā, deāmq; faceret, perpetuóque nouis eam laudibus afficeret. Hactē

prometheus

zeno

hippocrates

plato

nus veritas dialectica, quæcunque inuenta erat, veritatísque vtilitas simplex, & nuda fuit: deinceps verò turbari & corrumpi cœpit. Platonem enim sequutus Aristoteles, quanquã viuus antiquum inuestigandæ veritatis morem retinuit, & syllogismorũ simplicium artem (vt de se ipse testis est) reperit, & vtilitatem proposita in vtranque partem perpetuæ disputationis exercitatione, vberiore reddidit: tamẽ ambitione & vano superiores vincendi studio, suis scriptis & artem totam, & artis vtilitatẽ, & exercitationem magna ex parte conturbauit. Erat enim Dialectica res brevis omnino, & pauciorum propemodum versiculorũ (si præcepta persequi more Aristotelis volueris) quàm numerus est librorũ de Dialectica ab Aristotele conscriptorũ. Quid enim potest esse tam compendiariũ, quàm genera, & argumẽtorum, & conclusionũ, & methodi sine definitionib⁹, sine exemplis (quales sunt Aristotelis præceptiones ferẽ omnes, & inuentionis, & dispositionis) nuda proponere? At dialectici Aristotelis libri plures quàm centum fuerunt: quorum (si tamẽ sint Aristotelis) sexdecim leguntur: in quibus Aristoteles hanc artem mille tenebris inuoluit, & in eorũ quibusdã Dialecticę ar-

ch 47
f. 111
tis vsum ad scholasticas altercationes trās-
tulit, quemadmodū suo loco in Topicis di-
cetur. Quod malum, repertis tamen & no-
tatis coniunctorū syllogismorū modis, ve-
hementer Peripatetici & Stoici auxerunt:
vt incredibile dictu sit, quā ingētia, quā
que infinita hac de re volumina ædita sint.
Cryſippus enim (vt de cæteris taceā) supra
trecentos libros dialecticos ædidi: quorum
tamē nihil ad nostra tempora peruenit: tã-
dem verò nō confusione & multitudine li-
brorum cōturbata solum disciplina est, sed
(quod Dialecticæ solum bonū reliquū erat)
contempta rationis & orationis coniun-
ctione, spretāq; veteris exercitationis (quæ
mentis ac linguæ cōmunis erat) consuetu-
dine, Dialectica ad sophisticā, & puerilem
balbutiē tota traducta est: ac qui Dialectici
sunt appellati, magis de confusa illa Diale-
ctica, & eius vanis præceptis altercati sunt,
quā Dialecticæ artis auxilio ceteris de re
bus seriò sunt philosophati. Sic cum ab
Aristotele primū, tum multò magis dein-
ceps ab Alexandro, Themistio, ceterisq; re-
centioribus Græcis præsertim, deinde etiam
Latinis, Aristotelis sectatorib⁹ tota vis Dia-
lecticæ deprauata est: vt non ad vllum hu-
manæ prudentiæ fructū, sed ad clamorē al-

CP. 47
f. 111
act

tercationis sophisticæ ineptissimum referretur. Quamobrem ad illam veterem Promethei, Zenonis, Hippocratis, Socratis, Platonis consuetudinē reuertamur: & de Aristotelis, Aristoteleorumq; non solum libris (in quibus vulgo existimatur hæc doctrina perfecta atque absoluta esse) sed etiam diligentia & exercitatione studiose & accurate quæramus: atque ea quidem æquitate quæramus, vt Aristoteli, & Aristoteleis neque debitam laudem detrahamus, neque falsam affingamus: sed si qua ab eis Dialecticæ propria veraque præcepta tradita fuerint, libenter approbemus: si qua aliena & falsa sint, non dissimulāter annotemus: exercitationis vsum omnib⁹ locis requiramus. Quod vt rectè atque ex ordine persequamur, Deū optimum maximum ducem, authorēmque propitiū cogitatis, consiliisq; nostris prece-
mur: diuina enim ope multo magis res honestæ atque laudabiles, quàm ratione consilioque hominum reguntur. Abs te igitur

- ô qui res hominūque deūmque
A Eternis regis imperijs, & fulmine terres,
Pacem ac veniam peto: precorq; , vt nos in
hac cōtentione à recto & vero aberrare nō
finas: sed lumen huius tantæ disciplinæ proprium & naturale decus, ad laudē immensę

bonitatis & magnitudinis tuæ (qui optimus & maximus vt es, sic merito appellaris) deditis tibi mētibus atque animis ostendas. Nunc quoniā debita instituto nostro vota fecimus, Aristoteleos ad audiendā animaduersionis Aristotelicæ causam excitemus. Dico igitur, vt summa disputationis vniuersæ quæstio clara perspicuāque ponatur, Dialecticā ab Aristotele & Aristoteleis *Dialecticā autem
est in multis
vitiis &
magis
et in vitiis
magis
magis* nō legitimè institui: idque duobus summis argumentis confirmo, & quòd multa dialecticę artis nō necessaria præcepta libris illis conturbētur, & quòd multa necessaria prætermittantur. Multa inquam dico deesse, *vt in
libris* multo etiam plura redundare. Vsum verò dialecticæ artis totum ad scholasticas & sophisticas altercationes esse traductū, duāsq; res omnino ab Aristotele & Aristoteleis in hoc tanquam repetundarum iudicio nobis ereptas esse queror, artem dialecticā, & dialecticæ artis vsum. Has igitur repeto: & humanitati (cui detractæ sunt) reddēdas & restituendas legitima assertione & vindicta contendo. Quod quamobrē tantopere asseueremus, firmā constantique ratione disputandum est, & cōuincendum. Rem itaque à principio deducamus sic ad extremum, vt definitiones, distributiones, præceptio-

num denique omniū rationes expēdamus, id est, ex causis primis, necessarijs, proprijs rem demonstremus: Aristoteleis etiam defensiones suas, quæcūque cōtra nos cogitari possint, præbeamus: quinetiam scholasticis verbis quoad fieri poterit, utamur: ut facilius intelligāt, quæ contra suos errores à nobis dicētur. Sic enim facillimè percipietur, & quid ab illis prætermisum erit, & quid quaque ratione sit confusum. Primus liber nobis erit de primis Dialecticæ principijs: reliqui ferè singulares Aristoteleæ Logicæ libris respondebūt. Quid est igitur (ut à capite ordiamur) Dialectica? Potuit definiri, ac debuit vis ac facultas differēdi. Quomodo Aristoteles explicat? quomodo Aristotelei definiūt? hoc primum est in artis descriptione, logicæ Aristoteleæ vitiū, quod primam artis eius (quam profitetur) definitionem non habet. Lege omnes libros, reuolue paginas terminorum, prædicabilium, prædicamentorum, interpretationum, analyticorum, topicorū, elenchorum, quibus Aristotelei nostri (quibuscū mihi certamen est) perfectam differendi doctrinam contineri arbitrantur: reuolue inquam tot librorum paginas, nullam Logicæ generalem & vniuersam definitionem reperies: hoc è descri-

ptione artis primum est in prætermissis vi-
 tium. Quid vero? Dialecticæ partes quot
 sunt? Tres proponi ab Aristotele debuerāt,
 natura, ars, & exercitatio: quæ quantæ in
 homine fuerint, tanta Dialecticę laus est fu-
 tura: perfecta, atque absoluta, si quando per-
 fectæ coniungantur: mediocris, si medio-
 cres: exigua tenuisque, si rudes & inchoatę.
 Verum natura non tantummodo pars est hu-
 ius virtutis absoluendę: sed subiecta proprię
 materies est, quàm ars ad explicandum &
 præceptis suis informadum proponere sibi
 debeat. Itaque definienda dialecticis institu-
 tionibus hac arte nihil nisi naturam defini-
 mus: nec aliud inter naturam & artem in-
 terest, quàm inter exemplar verum, & imi-
 tatam imaginem. Natura ipsa vis est agen-
 di: ars consilium: consilium inquam, vt
 præstantia disciplinæ inde metienda sit, &
 æstimanda, si quàm rectissime agendi con-
 silium ab arte tradatur. Ars enim dialectica
 debet ab imitatione & obseruatione natu-
 ralis vsus proficisci. Quæadmodum omnes
 artes imaginẽ aliquã effingere conantur, cu-
 ius veritas, in re subiecta, solida atq; expref-
 sa appareat. Physici præceptionũ suarũ mo-
 nitis ideam quandã proponunt: quæ reuera
 in elemētis, plantis, arboribus, animalibus,

Dialecticę
 partes
 tres
 proponi
 debuerāt

de rīa
 ep. dicit

cæterisque naturalibus rebus cernatur. Mathematici species intuendas animis subiiciunt : quarum vis in quantitate perspicitur. Morales philosophi virtutes virtutibusque oppositas vitiositates decretis & monitis suis exequentur: quarum actio in hominum vita cognoscitur. Grāmatica præceptiones tradit: quarum vsus in sermonis puritate versatur: omniumque artium veritas atque vsus prius extitit, quàm vlla præcepta cogitarentur : nec quicquam in artis vllius accurata descriptione situm collocatumque esse debet: cuius imitatio non è rei ipsius natura, vsu, veritate deduci deriuarique debeat. Dialectica itaque (quæ non modo ars esse, sed artium regina deaque vult) deteriore cæteris cōditione non erit : vt cæterę demonstrent artes, quarum rerum tanquam tabulæ sint & imagines : Dialectica vel obmutescat, vel inaniū visorum somnia se dicat interpretari: Imo verò authoritatē præclaram & magnificā habebit : & quemadmodum Apelles, si forte Alexandri imaginem à se recte pictam probare vellet, corporis simulachrum specie, statura, genere ipso penitus expressum, redditumque esse contenderet: ita ars dialectica diligenter exposita naturalis rationis (cuius observatio est)

similitudinem se referre, propriis, germanis-
que coloribus exprimere, vim vniuersam
complecti, membra partesque legitimis lo-
cis partiri, habitum denique totum imita-
ri prædicabit. Qui igitur scribere artem dif-
ferendi cogitabit: proponere sibi debet in
excellētibus ingeniis naturalem illam vim
differendi, & considerare quid sit, quot a-
ctiones eius sint, & quot actionum earum
species: atque præceptis conuenientibus in-
cludere: nec vnquam ab illo sibi ad imitan-
dum proposito exemplo discedere: ita qui
naturales illas ingenij vires obseruauerit,
atque animaduernerit, hac animaduersione
seipsum in differendo conformabit, quan-
uis magistrum nullum vnquam audiuerit,
nullas literas omnino nouerit, artem ta-
men sibi faciet: ne forte mireris pleros-
que sine præceptis artium facile præstare,
quæ ipsis doctoribus ac magistris assequi
difficile est. Naturales enim illas animi do-
tes aut in se, aut in aliis peruiderunt: quod
artis est: longæ & assiduæ consuetudinis,
multorum & variorum exemplorum, diu-
turnæ experientiæ, quotidiani vsus diligen-
tia (quod est exercitationis) confirmarunt.
Constet igitur illud, naturam, id est vim ra-
tionis, mentibus nostris à natura insitam

(per quam sine decretis magistrorum disputamus & ratiocinamur) non modo esse dialecticæ perficiendæ, atque absoluendæ partem primam: sed eam esse partem (cum vñ confirmata sit) quam secunda imitari debeat. Quid igitur Aristoteles? quid Aristotelei de his partibus præcipiunt? Aristoteles atque Aristotelei omnes de hac principe, & reliquas omnes complectente partitione, nullum verbum in tot libris faciunt.

Hic omnis erroris initium Aristoteli & Aristoteleis fuit, quòd nullam certam materiam huic arti subiectam intellexerint, quã præceptis explicarent: nullam sibi in arte describenda naturæ, id est (vt sæpe iam loquor) naturalis rationis & popularis atque humani vñs imitationem proponunt. Atque hoc è descriptione artis in prætermiſſis rebus secundum est peccatum: magnum sane & graue in hominibus præsertim, qui se philosophos esse profiterentur, nullum doctrinæ suæ fundamentum habere. Non definiunt Aristotelei Dialecticam, non partiuntur. Verum enimvero pergamus, & arte percensenda naturalis rationis, naturalisque vñs vires persequamur. Ars dialectica est doctrina differendi: sic enim decet generali definitione complecti: vt tam latè pateat arti-

ficioſa Dialectica, quàm naturalis: & imago
 respondeat exemplari. Ratio verò (quæ ex-
 emplar eſt huius diſciplinæ) ſiue rerum me-
 ditatione & inuentione, ſiue ad explicandū
 collocatione, in omnibus rebus uſum illum
 generalem ac vniuerſum habet. Quid Ari-
 ſtoteles? Quid Ariſtotelei? quomodo defi-
 niunt hanc artem in tam magna librorum
 cōfuſione? Non dico Ariſtotelem, aut Ari-
 ſtoteleos obſcuro & alieno loco dialecticā
 definire, quæ principio definiēda erat: ſed
 eos dico nullo loco quid eſſet Dialectica do-
 cuiſſe. Atque errorem grauiorē hīc arguo,
 & Ariſtotelis, qui in libris logicis cum ſyl-
 logiſmum dialecticum partē diſciplinæ hu-
 ius faciat, id videatur ſentire: & Ariſtotele-
 orum, qui diſtinctionibus vocabulorū (quā-
 uis idem ſignificantium) rem tamen vnā
 & eandem tanquā diuerſā diſcerpūt. To-
 tam enim tot librorum confuſionem, Logi-
 cam nominant: partem autem eius de pro-
 babilibus, Dialecticā: quæ tam fatua di-
 ſtinctio ab hominibus nō modo rerum, ſed
 etiam verborum ignaris inuenta eſt. Diſſe-
 rēdi facultas tamēſi generalis & vniuerſa,
 vna tamen eſt arte comprehenſa: vocabula
 Dialecticę & Logicę idem ſignificāt, ac pro-
 eodē & Græci exceptis Ariſtoteleis, & qui-

ad hoc
 diſciplinā
 abſolute

diſciplinā
 huius
 diſciplinæ

partem in 129. 128.

dem duntaxat, cum ista somniant, & Latini vsurpant. Quare non tantū confundunt Aristotelei: sed etiam falsa præcipiūt, qui inuita rei natura, & vi significationum atque vsu repugnāte, dissipant & rem simplicem, & rei simplicia nomina. Verūm non definit Aristoteles Dialecticam in vniuersum: non distribuit: non definit denique artem. Aristotelei fatentur: at inquierit hæc facile ^{obscure} intelligi posse. Video inquam, posse, neque despero, quin aliquādo intelligatur. Sed obsecro te Aristotelee, qui ista defendis, si pictorem aliquē ad te pingendum certo pretio conduxisses, isque tui corporis imaginē truncā & sine capite, sine principibus membris tibi pinxisset: cum portet osam illam picturā proponeret, quanuis meminisses te caput & humeros habere, num tibi stomachū faceret? cachinnum excitaret? id credo non negabis. Cur hæc igitur animi tui (quæ tanto tibi tot studiorū, laborūque pretio paratur) imaginē prima summāque sui parte carentem probabis? Nō sunt, nō sunt inquam, ô Aristotelei, artes idcirco inuētæ ac laudatæ, quia prætermitterēt, quod intelligi posset: nihil est enim artibus comprehensum, quod sine artibus intelligi nō possit: singulæ enim res antè cognitæ sunt, quàm vniuer-

sæ præceptis concluderentur: sed laudantur artes, quòd tam facile explicant res omnes sibi subiectas, vt facillime & certissime ex earũ præceptis intelligi possint. Itaque hic Aristotelem & Aristoteleos reprehendo, & quòd necessariã artis Dialecticæ definitio-
nem prætermittunt, & quòd confundunt.

De Quæstione.



Vid sequitur? Dialectica disputat de omni re proposita, quæ modo quæstio dicitur: de ea cum iudicare volumus, partes distinguuntur duæ, vt syllogismus efficiatur: vna antecedens, consequens altera: minor illa, maior hæc dicatur. De quæstione ad vsum artis huius nihil præterea præcipiendum est. Hoc dialectici subiectum est, vt in nostris institutionibus docuimus: hæc ei materies proponitur ad differendum. Quid hic Aristoteles? quomodo definit quæstionem? quem vsum eius ostendit? Aristoteles non definit: & hoc ad superiorẽ reprehensionem aggrego, quòd necessaria præcepta omiserit: atque hæc pauca, quæ de partibus quæstionis & vfu diximus, approbat: & seipsum iccirco damnat, quia tam variè ca confundit. Primo enim analytico Aristo

telea doctrina est, syllogismi conclusionem, duobus extremis constare, vnde mediū sumitur: oratio verò nulla concluditur, quæ non prius quæstio fuerit. Itaque cum sit eadem res, quæ antea quæritur, & postea concluditur, Aristoteles licet nihil finiat, tamē reipsa nobiscum idem sentit, licet hic mentionē quæstionis nullam nominatim faciat. Ait enim duo esse extrema, vnde medium & argumentum sumitur. Verum in hac sententia non persistit: sed eam (vt dixi) confundit: singulos locos in suis libris (vbi tractantur ab Aristotele) diligētius disputabo: nūc dicam, quod satis ad hunc locum esse possit. Aristoteles in analyticis diuidit quæstionē in quatuor genera, & docet hisce modis omnia quæri, an est, quid est, quia est, propter quid est. Idem tamen in topicis quatuor ab iis diuersa comminiscitur problematum genera: de accidēte, genere, proprio, definitione: de qua partitione vtraq; nunc in vniuersum dicam: specialiter verò & propriē suis in locis. Ergo videamus cuiusmodi partitiones istæ sunt: quàm vtilēs: eas enim scio Aristoteleis mirum in modū dialecticas, id est veras ac constātes videri. Sed attēdant atq; animaduertant quamobrem hæc inuiolata adhuc decreta demum à nobis tam acri-

ter oppugnentur. Distributio quæstionum, ô Aristotelei, inutiliter in Dialectica describitur: idque necessariis rationibus addico. Quo modo? dicent Aristotelei, Attendite, inquā, & vt libentius credatis, ad Aristotelis sapientiam animum cōuertite. Quæ est Aristoteli summa atque absoluta ad scientiam conclusio? ἀπὸ δειξίς & demonstratio: vnde verò demonstratio Aristotelis iudicio sumitur? nōne ex causis primis, necessariis, propriis? Causam igitur primā, necessariam, propriam exquiramus, quamobrem partiatur Aristoteles in Dialectica, genera quæstionum. Quænam est ista causa Aristotelei, quamobrem quæstiones in hac arte diuidantur? quis finis, cuius gratia hæc diuisio fiat? hanc inuestigemus: vt si legitima vlla sit, diuisionem quæstionum probemus: sin verò nulla sit, omnino diuisio quæstionū tollatur. Atque id paulò altius repetamus. Quamobrē igitur in iis rebus, quæ artificii proponuntur ad agendum, & artem suam exercendum diuisio adhibetur? an nō quia vno communi artis suę instrumento res sibi propositas artifex ipse expedire non potest? vt Catoni & Catonis simili cuius homini diuisa sunt in foro, in bello, in agro officia: quia nullo communis artis instrumē-

to, tot res tamque diuersas obire & exequi potest: At si quis possit, diuisione subiecti nihil ei opus est: vt in Grammatica, quanuis ipsa in suas partes & partium particulas necessario diuidatur: tamen non fit diuisio rerum, quæ sunt grāmaticæ præceptis explicandæ, neque grāmatica definitur ars rectè loquēdi de ijs vel illis rebus: sed ars rectè loquēdi. Tum si quæras de quibus? meritò te grammaticus irrideat, & te interroget, quibus de rebus homines loquantur, aut loqui possint. Grammatica inquam, non definitur doctrina bene loquēdi de ijs vel illis rebus: quia grāmaticus cōmunib⁹ grāmaticæ præceptis quicquid sermone exprimi potest, rectè exprimet: nullum rerū genus est, in quo proprio sermone exprimendo non utatur grāmaticus etymologia, syntaxi, & (si voce id fiat) prosodia: si manu, orthographia: Itaque nullus adhuc grammaticus res sibi subiectas diuisit, & si quis id attentaret, ferèdus sanè non esset. Arithmetica suas præceptiones diuisas habet vt Geometria, non fit autē diuisio rerum Arithmetico aut Geometræ, per has artes explicandarum. Quid ita? quia subiectam his artificibus materiā, generaliter intelligi sat est, & hos artifices in ijs rebus versari, quas nu
b.j.

nitio, & testimonia. Ergo omnis inuentio (quoniam ijs argumentorū generibus continetur) omniū quæstionum communis est. Nulla est quæstio, quæ nō possit omni genere conclusionis, & syllogismi quodāmodò, omni methodi ratione & via disponi. Tota igitur dispositio (quoniam syllogismo & methodo comprehenditur) omnium quæstionum cōmunis est: tota denique Dialectica, quoniā ijs duabus inuentionis & dispositionis partibus (vt in nostris institutionibus docui, & postea cōuincam) continetur. Tota in quā Dialectica omnium quæstionum cōmunis est. Videte igitur Aristotelei quid concludam.

Quamobrem non est dialectici artificis subiectam quæstionem in Dialectica partiri.

Videtis quomodo concludā, & quidē quo facilius videatis, idem breuius iterum concludam.

Generalis & communis doctrina nullam quæstionis sibi subiectæ partitionem requirit.

Dialectica generalis & communis doctrina est.

Dialectica igitur nullam quæstionis sibi subiectæ partitionem requirit.

b. ij.

Conuincam verò vos & altera demonstratione, qua non errorem solum vestrum refutabo, vt antea: sed contrariā falsitati Aristotelicæ veritatē confirmabo. Proposui antea vsum popularem & naturalem esse, & originem & causam, & principium & finē dialecticę disciplinę: hinc enim promēda, huc est referenda: contra vos igitur secundo loco hanc ἀποδείξω statuam.

Vsus differendi naturalis & verus spectat tantum in quæstione id, quod agitur, & eius partes intuetur.

Huc enim tota inuētio refertur, vt cernātur causę, facta, subiecta, adiuncta, dissentanea, cōparata, nomina, tributio, definitio, testimonia: huc tota dispositio accommodatur: vt rebus inuētis certa collocatio ad iudicandum, & apertius explicandum adhibeatur.

Dialectica verò naturalem & verum differendi vsum dūtaxat sequitur, & præcepris explicat suis.

Dialectica igitur de quæstione tantum id præcipit, esse quod agitur, & eius partes spectandas esse.

Videtis Aristorelei, quid cōtra vos concludam, quomodo contra vos concludā, quā apertē, quā populariter, quā definitē &

distinctè concludam. Facio tres enuntia-
 tiones, propositionem, assumptionē, com-
 plexionem: eas etiam tribus versiculis, quo
 facilius animaduertatis, diuido. Argumēta
 mea sunt artis huius causſæ primæ, necessa-
 riæ, propriæ: cōclusiones certa & stabili for-
 ma &, vt Aristotelicè loquar, figura & mo-
 do confectæ. Quid igitur iam restat? an nō
 sunt Aristotelei superati & conuicti? Imo
 (quæ pertinacia est hominū) vereor ne po-
 tius irritati: nō enim solent Aristotelei syl-
 logismis cōstantibus, nō argumentis quā-
 uis necessarijs (siquid Aristoteli contradici-
 tur) cōmoueri: putant in schola se esse: & se
 de thesi, deque positione (vt vocant) inter-
 rogari, atque vrgeri. Illic enim responden-
 tibus Aristoteleis certum est quicquid con-
 tradicatur: aut negāgo audacter, aut captio
 se distinguendo reijcere: assentiri contra
 Aristotelem, nūquam. Quod autem de vsu
 dialaticę artis & vtilitate, de fructu, de fine
 disputo, id illis est ignotum: insidias putant
 sibi talibus argumentis fieri. Quid ergo?
 quid inficiari possunt in nostris demōstra-
 tionibus? quid eludere distinguendo? Ego
 verò pro Aristoteleis contra me ipsum (si-
 cut sum pollicitus me Aristoteleis suas de-
 fensiones præstaturum) respondebo: & qui-
 b. iij.

dem ad priorem demonstrationem, vel potius Aristoteleis contra me obiectionē supeditabo. Quare dicat Aristoteles aliquis demonstrationis illius anteceditis nostræ, etsi vera esset propositio, tamē assumptionem falsam videri, nec generalem & communem doctrinam, Dialecticam esse: idq; Aristotelis testimonio cōfirmet, qui ait primi topici capite quinto communem omnium, problematū, & quæstionum doctrinam inueniri nō posse, etsi inueniatur obscurā, & insuauem fore: & idcirco quæstionum genera distribuit Aristoteles, & ad singulas quæstiones inuentionis certas artes ascribit. Nam syllogismos & eorum modos omnes, communes omnium quæstionum credidit, eosque semel dūtaxat proposuit: Inuentionem verò propter institutam quæstionum partitionem, variè confudit, scripsit ac sæpi⁹ rescripsit. Et certe si partiēda quæstio fuit, ea ratio partiendi fuit, quā Aristoteles vidit. Non detraham Aristoteli veram laudē, quoties vllam ei tribuere poterō. Vidit inquā, vidit vir ille tantus summam causam, propter quam, si partiēdum hīc genus vllum esset, esset partiēdū: quod existimaret vnam communem inuentionem in argumētis, vt dispositionem in syl-

Azeli smia

Top. 17.

*videt de
nam nūc
videt nūc
possi
quid
ad sing
ad gen
quid fin
quid le
influen
sunt.*

logisimis omnium quæstionum inueniri nō
 posse. Hic itaque quoniam summa rei peri-
 clitatur, Aristoteleos attētos esse velim, vt
 de causā infinitæ cōfusionis (nam propter
 hanc quæstionum confusionem inuentio-
 nis etiam confusio secuta est) verē queant
 æstimare. Quo modo igitur Aristotelis hæc
 ratio & authoritas tanta sustineri poterit?
 Non enim solum contra nos sententia eius
 est: sed sententię quoque permagna (vt vide-
 tur) ratio. Dicit igitur Aristoteles vnā
 communem omnium quæstionum inuen-
 tionis artē reperiri non posse, & idcirco &
 quæstiones & inuentionis artes variē distri-
 buēdas esse, & ad varias quæstionis species,
 proprias inuētionis institutiones accōmo-
 dandas. Dicit, inquā, hæc Aristoteles, & sic
 sentienti hæc dicēda sunt. Verū, Aristoteles
 multa eiusmodi dicit, quib⁹ ingeniū suū mi-
 rificē quale est, ostēdit: affirmat inueniri nō
 posse communem inuentionis doctrinā,
 qua quæstiones omnes explicari queant, id
 circo varias quæstiones varijs inuentioni-
 bus explicādas esse. At communem illam ^{con}
 inuentionis doctrinā inuentam ante na-
 tum Aristotelem fuisse demonstrabo. Pla-
 to enim & Hippocrates, qui ætate Aristote-
 lem præcesserūt, quosq; & Aristoteles ipse,

& legerat & nouerat, de omnibus ferè locis illis generalibus inuentionis, sepe admonent: quanuis in formam disciplinæ nō redigunt. Ergo ante natum Aristotelem hæc doctrina inuenta fuerat, & falso docet Aristoteles inueniri generalem Methodū, & omnium quæstionum communem nō posse. Ac si tanta est Aristotelis apud Aristoteles authoritas, valeat sane ad Aristotelis errorē condemnādum. Nam si ipse Aristoteles generalem Dialecticę inuentionis doctrinam, & communem omnium quæstionum doceat, nōne Aristoteles Aristotelē conuincet & refutabit? At ille ipse Aristoteles nō solum in Topicis (vbi illud negat) sed in prædicamentis, in interpretatione, in capitibus de abundantia propositionum & inuentione medij primo analytico, in analyticis posterioribus nihil omnino dialecticū præter generales & omnium quæstionū communes locos argumētorum explicat: caussarū, effectorum, subiectorū, adiunctorū, dissentaneorum, comparatorū, nominum, tributionis, definitionis, testimonij: nec verò alij possunt esse. Præterea enim argumentum generale nullum est, quod in inuentionis Aristotelicæ libris (ne quid hīc nostra turbetur oratio) clarissimè declarabo,

& huius quæstionis accessionem ad duas de arte superiores mihi facio, vt doceam in singulis libris inuentionis Aristoteleæ non solum quàm multa cōfundatur, & quàm multa prætermittantur: sed quod omnino nihil dialecticæ inuentionis doceatur, quod nō sit omnis quæstionis commune, nihil problematis Aristotelei proprium. Ergo Aristoteles hanc generalem inuentionis doctrinā & tradit & vsurpat. Age verò quid si etiam³ cōstitit generalem illam & communem inuentionis artem ab eodem Aristotele esse probatā, & laudatam? nōne Aristoteles Aristotelem iterum condemnabit? At primo, tertio, septimo, octauo topicis libris cōmunes locos vnicè commendat: quæadmodum commodius atque amplius in topicis ipsis explicabo. Ergo Aristoteles cōmunes locos argumentorū approbat, & collaudat. Grauius igitur Aristoteles in hac cōfundendā, & quæstionis & inuentionis ratione lapsus est, qui negat inueniri posse, & quod in uetū ante se natū esse sciat, quod ipse tot locis confundat, quod ipse prædicet & laudet. Atq; hinc Aristotelei discere incipiāt, q̄ temere admirentur Aristotelē; & autoritatē eius (qua sola sine ratione, sine argumēto, sine probatione vlla se putāt egregiè esse mu-

nitos) nobis obijcere defināt, quę Aristotelis
 errorē tā vehementer arguit: Aristotelis e-
 nim errorē Aristotelis testimonio & autho-
 ritate, id est confessione cōvincimus. Quod
 autem hāc inuētionis doctrinā ait Aristo-
 teles obscurā fore (si inuēta sit) nihil adhuc
 tam molli tāmque plūbeo pugioni grauius
 oppono: tantū moneo, (quod in topicis cla-
 rissimè demonstrabo) Aristotelē hīc Aristo-
 telice loqui, & pro clarissimo & suauissimo
 obscurū & insuaue interpretari. At itidem
 Cicero & Quintilianus (nihil enim habēt
 Aristotelei ad Aristotelē defendendū, quā
 has autoritatū vmbras, rationem firmam
 nullam, nullum syllogismum, nullum deni-
 que dialecticum, quod redargui non pos-
 sit, instrumētum) sed Cicero & Quintilia-
 nus peculiare locos inuentionis ad distin-
 ctas quæstiones accōmodauere, dicat Ari-
 stoteleus. Quid tum? an quia Aristoteles nō
 ipse errauit solus: sed & alios in errorem suū
 traxit, sapientiorum cum factum putas? Ari-
 stoteles generalem inuentionis doctrinam
 (quam hic tamen negat inueniri posse) pri-
 mus vt ipse gloriatur, ad rhetoricam trans-
 tulit, & ad eas (quæ fuerant antea à Corace
 & Tysia & primis rethoribus tam varię &
 multiplices inuentionis artes cōfusse, de ge-

neribus caussarum, demonstratiuo, deliberatiuo, iudiciali: de partibus orationis, exordio, narratione, cōfirmatione, refutatione, peroratione) accumulauit. In quam confusionem cum ais Ciceronem & Quintilianum Aristotelis falsa doctrina seductos incidisse, an alieno errore Aristotelis sapientiā probari putas? Aristoteleos in præfatione rogavi, vt dialecticè mecum vellent de dialectica disputare, cæcas authoritates & nihil docentes omitterēt. Dialectica doctrina est, non solum inartificialis argumēti, vt testimonium est: sed multo magis artificiosi, vt caussæ, vt facta, vt reliqua (exceptis testimonijs) argumēta sunt. Itaque Aristotelei, si vultis vos dialecticos existimari: claris & firmis argumentis sententiam vestrā demonstrate: mutis authoritatibus ne nos constringite. Quanquam Ciceroni in rethoricis, vt nunc Aristoteli propositum non fuerat, Dialecticam explicare, & senex cum topica scriberet, illum errorem suum quodāmodo apprehendit: intellexit enim locos inuentionis communes esse omnium questionum, vt si diutius vixisset, omnem illā græcanicarum sectionum & subductionum confusionem correcturus & emendaturus fuerit. Sed tamē, vt dixi in disputatione de

Dialectica, dialecticū opponi mihi volo, qui rem definiat, argumento cōprobet, ratione conuincat: hostem mutum mihi citari nolo: qui me sine probatione, sine demonstratione, sine sentētiæ suæ confirmatione condemnet. Atque ipse si quando testimoniis vterer, facerē magis modestiæ gratia, ne viderer graues & honestas spectatorū hominum sententias mihi arroganter assumere, quàm vt in personis momentum magnum cōstituerem: Nisi fortè cū Aristotelis errores & tenebras Aristotelis autoritate coarguam: nullum enim valentius argumentum est, nec esse debet ad conuincendum reum, rei ipsius testimonio & confessione. Quamobrem vt tam longam disputationem concludam, in Dialectica quæstionum partitio quæcunque sit, inutilis est. De partitionum (quas de quæstionibus fecit Aristoteles) vanitate suo loco & suo libro dicā. Atque hīc etiam Aristotelem constet in dialecticis necessaria prætermittere, vt quæstionis definitionem: & inutilia temerè turbare: vt quæstionum partitionem.

*De partibus artis, Inuentione &**Dispositione.*

Ed de quæstionis tenebris satis,
 ad partes artis veniamus: quas
 duas vsus nobis ostendit, inuē-
 nem & dispositionem: posita e-
 nim quæstione rationes & ar-
 gumenta ad eam disceptandam quæ-
 runtur: quibus inuentis cum adhibita ad iudicandū
 vel intelligenter & perspicuè explicandum
 dispositio fuerit, tertia mentis actio nulla re-
 liqua est. Inuētio autem iustiore ratione ac
 certiore prima pars appellatur, quàm secun-
 da. Nam cū omnia prioris partis (quæ de ar-
 gumentis est) præcepta noueris, non inue-
 nisti protinus, quod de quæstione dici pos-
 sit: sed præceptis illis tanquam consiliis de-
 scripta habes rerum genera, quæ tibi inue-
 niendæ sunt: vt si ad medicum accedas (qua-
 les sunt nostris tēporibus plerique) hic mor-
 bi genere cognito remedia tibi definiet, quæ
 tu per te aut aliū inuenias, & adhibeas ne-
 cesse est: non inuenta ab illo accipias: sic dia-
 lecticus hac in parte tanquā medicus vide-
 licet, docebit te ad instituēdum, quod velis,
 argumentorum genera, caussas, facta, subie-
 cta, adiuncta, dissentanea, comparata, nomi-
 na, tributiones, finitiones, testimonia esse

quærenda & inueniēda: inuēta tibi hæc ipsa
nō suppedabit. Atque hæc inuētionis dia-
lecticæ præcepta ei demum plenè ac copio-
se proderūt, qui est versatus in rebus vel vſu
(quem ætas denique adfert) vel artium audi-
tione & cognitione disciplinarum: quæ stu-
dio & diligentia præcurrit etatem: nec tam
huius partis dialecticæ præceptis adiuti, res
inuenimus, quàm cognitæ antea & perce-
ptas horum admonitione præceptorū remi-
niscimur, aut ad inquirendū instituimur. In
dispositione autem secus est: didiceris enim
syllogismorum genera, & generum spe-
cies, habes regulam, qua vtare: nec quicquā
præterea requiras. Sed tamē dialecticæ ar-
tis partes duæ vt sunt, ita statuātur, inuētio
& dispositio: de quibus quid Aristoteles sen-
tiat, inquiremus. Multi sunt Aristotelis de
Dialectica libri: an hæc dialecticæ partitio-
nem sequuntur? An omnes inuētionis par-
tes separatim, dispositionis institutiones
item priuatim explicant? Hoc enim Diale-
cticæ veritas & vtilitas exigit, vt duæ par-
tes istæ nō solum tradātur, sed distinctè, de-
finitè, perspicuè tradantur. Quid igitur hîc
Aristoteles? Attendite Aristotelei, ne si no-
ua vobis & inaudita dicere videar, falsā pro-
tinus & aliena quoque dicere videar. Ari-
stoteles hanc inuētionis & dispositionis di-

uisionem confirmat, & suam confusionem
condemnat. Quomodo? Aristoteles hanc
inventionis & dispositionis partitionē (li-
cet erret toto cēlo pręceptis huius artis via
& ordine collocandis) tamen duobus locis
approbat, primo analytico & octauo topi-
co. Primo enim analytico cum de syllogis-
mis resoluēdis pręcipit, ita loquitur, Quo-
modo autē reducemus syllogismos in prę-
dictas figuras, dicendum erit posthęc. Re-
stat enim consideratio hęc, si enim & ge-
nerationem syllogismorū inspiciamus, &
inueniēdi habeamus potestatem, amplius
autem factas reducamus in prędictas figu-
ras: finem habebit, quod ex principio pro-
positum est. Hic Aristoteles inventionem,
Dialecticę partē facit, confectio verò syllo-
gismi, prima dispositionis dialecticę pars est
de syllogismo seu iudicio: dissolutio autem,
id est analysis, pars est exercitationis pri-
ma, vt tertio institutionū nostrarum libro
docuimus. Itaque hoc loco Aristoteles lo-
gicam doctrinā quodammodo ad inuentio-
nem & dispositionē refert & doctrinæ ve-
ritatē, quā tot tenebris perturbauit, agno-
scit. Octauo topico partitionē eandem a-
pertius expresit, cum ait: Oportet autē pri-
mū quidem eū qui interrogare debet, lo-

cum inuenire, vnde sit argumētandum: scēdūm autem interrogare & ordinare singula apud seipsum: reliquum verò & tertium dicere iam eadem ad alterum. Hoc loco Aristoteles (licet ineptè) tamen diuidit rationem differendi in inuētionem, dispositionem, eloquutionē. Inuentionem & dispositionem planè nominat, & dialecticæ partes esse ait. Elocutio autem (quam tertiā partem facit) rhetoricę propria est, nō dialecticæ. Quamobrem Aristoteles his duobus locis, principis huius partitionis lucem & cernit & docet, & probat & seipsum cōuincit & cōdemnat. Atque hāc partitionē Cicero Aristotelis esse testatur in Topicis. Cum enim distribuit Dialecticā in inuentionem & iudicium, quod dispositionis prima pars est, hanc diuisionē sibi non assumit: sed Aristoteli refert acceptā: sic enim ait, Cum omnis ratio diligens differendi duas habeat partes, vnā inueniendi, alteram iudicandi: vtriusque princeps (vt mihi quidē videtur) Aristoteles fuit. Et post Ciceronem Quintilianus eandem distributionem Dialecticæ, tanquā inter dialecticos indubitatam statuit, cum de dialecticis circa finem libri quinti loquitur, Sibi, ait, & inueniendi & iudicandi vendicant par-

tes, quarū alterāμ *τοπιῶν*, alterāμ *μεθόδων* vocant. Atque oratores, cum de Rhetoricā praeipiunt (ad quam ferē, totam Dialecticā traduxerunt) melius has partes, inuentionē & dispositionem nomināt, quam alias inuentionio & iudiciū nominantur. Dispositio enim plenioris significationis est: nō enim tantum iudicium (quod syllogismo fit) sed etiam methodum complectitur: iudicium autem & methodus res varię sunt & diuersę, vt institutiones nostrę planē declarāt. Hanc igitur partitionē inuentionis & dispositionis Aristoteles approbat, & Aristotelem sequuti Cicero & Quintilianus. Cur igitur hic Aristotelem reprehēdis? Aristoteles in hanc partitionem incidit quidem, sed imprudens, & cæcorum errantiū more, qui duce destituti, si fortē in viam rectā venerint, nō insistent tamen. Vnā Aristotelei erroris perpetua causa est, quod in arte describēda, naturalis illius rationis & vsus exemplar nullum sibi ad imitandum proposuit, & inuentorē se Dialecticę falso credi, quā obseruatorem verē probari maluit. Tantum enim abest, vt has partes inuentionis & dispositionis dialecticę proprias faciat Aristoteles, vt Dialecticę detrahas, alibi Rhetoricę attribuat: vt in rheto

ricis, vbi rhetoricæ partes facit easdē, quas octauo topico, Dialecticæ facit, inuentionem, dispositionem, eloquutionem: addit actionem, de qua adhuc ante ipsum nemo. Itaque confundit ac permiscet omnia, & omiſſa naturali verâque distributione (quasi omnino eam nunquam vidisset) indigestam & mira confusione diuulsam cōmentationē logicis libris coaggerat. Quæ confusio non sanè signo aliquo suspitioso, sed verissima illa pulcherrimaque naturæ luce ac demonstratione à nobis refellatur.

Artis dialecticæ partes conuenire debent cum naturalis rationis & vsus partitione.

Aristotelex verò doctrinæ partes in terminos, prædicabilia, prædicamēta, interpretationes, analytica, topica, elenchos nullo modo conueniunt cu partibus vsus & naturæ:

Cum enim differimus, quærimus primum rationes & argumenta propositæ controuersix consentanea, deinde ea disponimus ad sententiā nostram de re posita declarandum: tertium nihil est, animus verò per terminorum, prædicabiliu, prædicamentorum, interpretationum, Analyticorum, Topicorum, elenchorum salebras non dif-

currit, præcipientes illos saltus non peragrat.
 Quare via illa terminis, prædicabilibus,
 prædicamentis, interpretationibus,
 analyticis, topicis, elenchis descripta,
 non conuenit cum naturalis usus ra-
 tione: nec verã Dialecticæ descriptio
 nem continet.

Hic Aristotelei velut aliquo sydere percul-
 si stupent, tam celebrem, tam veram tamq̃
 perspicuam distributionis lucem inficiari
 non audent: distinctiones (quæ magnope-
 re turbare possint) nullæ sunt: attamen ne-
 quem Aristotelici erroris scrupulū in eorū
 animis residere patiamur, omnes latebras
 excutiamus: Obijciamus etiam nobis pro
 Aristotele, quæ Aristoteleis ipsis in mentē
 forsitan nunquam venerint. Dicat igitur
 Aristoteles aliquis, & id quod à nobis ac-
 ceperit, contra nos obijciat. At nos facim⁹
 inuentionem & dispositionem Dialecticæ
 partes vt tu, non distribuēdo, sed tamen cō-
 fundendo. Inuētio enim & dispositio prio-
 ribus analyticis cōfunduntur: quia illic de
 abundantia propositionum, de inuentione
 medij: quod inuentionis est. Item syllogis-
 morum regulæ vniuersales demonstrantur,
 quod dispositionis est: deinde tota illa con-
 fusa logica in tres partes diuiditur, syllogis-

mum demonstratiuum, dialecticum, sophisticum : in posterioribus autem analyticis demonstratiui syllogismi inuētio, in topicis dialectici, in elenchis sophistici declaratur. Termini verò, prædicabilia, prædicamēta, interpretationes futuri syllogismi fundamenta sunt. Oportet enim cognoscere significationes vocabulorum simplicium, & enuntiationes facere antequam syllogism⁹ fiat: neq; omnino sequitur, si distributio tua in inuentionem, & dispositionem vera & cōmoda sit, vt Aristotelea doctrina (quæ istā partitionem tam distinctè nō sequitur) falsa sit & incommoda: multæ enim sunt ad laudem viæ, & in dissimili genere tamen probabiles. Hęc sit Aristoteleorū cōtra partitionem nostram defensio: lubet enim his arma generum omnium suppeditare, ne se non iusta dimicatione victos conquerantur. Hęc, inquam, sit eorum defensio, Deus bone, quam puerilis, quàm cōmunis sensus expers! Duæ sunt Dialecticæ partes: negare non audetis, nec potestis Aristotelei, lux tanta vos ad confessionem adducit: & partes duæ illæ, tam propriæ dialecticæ sunt, quàm manus digiti proprii sunt. Cur igitur ab ea declinatis? inuētionem & dispositionem confunditis: hoc etiam egregium &

bellum putatis: at inuentio dispositioq; per
 misceri non debent & confundi: alia enim
 sunt inueniendi, alia disponendi præcepta:
 distingui loco ista debent, vt alia in parte
 fontes inuentionis, in alia disponendi regu-
 læ doceantur: vsus inuentionis & disposi-
 tionis coniunctus est: sed præcepta distin-
 guenda sunt: vt in Grammatica etymolo-
 giæ præcepta de partibus orationis alio lo-
 co, alio syntaxis de partiũ cõiunctione tra-
 duntur: tametsi in loquendo & etymolo-
 gia & syntaxi simul vtimur: distinguẽda,
 inquam, inuentionis & dispositionis præce-
 pta sunt: hoc veritas illa naturæ (quam du-
 cem sequimur) desiderat, hoc vtilitas artis
 requirit, hoc disciplinæ finis efflagitat. Re-
 cordamini (opinor) quæ demonstrationis
 nostræ contra vestras tenebras cõclusio sit:
 in analyticis prioribus inuentionem & dis-
 positionem confunditis: verum est: sed lon-
 ge aliter etiã quàm sentitis. Vt enim pau-
 cula quædam inuentionis & dispositionis
 de simplicibus syllogismis præcepta cõfun-
 deretis, omnium generũ tenebras vno in
 loco peperistis: & hoc est crimen, quod in
 vobis tantopere reprehendo, sed id suo lo-
 co tractabitur. Quale verò est, quod Aristo-
 telei totam logicam (placet enim eis inuẽ-

tionē & dispositionem illic esse confusam) in syllogismum demonstrativum, dialecticum, sophisticum distribuunt? aliena enim valdeq; absurda partitio illa est. Iubet in analyticis Aristoteles & quidē rectē iubet, omnes scientias ex causis primis necessarijs, proprijs, illustribus constituendas esse: nullam ex accidentibus, ex fortuitis rebus solidam & constantem explicationem esse confirmat. At illa præclara distributio cōfusæ Aristotelis logicæ in syllogismū demonstrativum, dialecticum, sophisticum ex remotissimis accidentiarum & leuissimis circumstantijs accersitur: syllogismo enim ratione propositionis & assumptionis accidit, vt demonstrativus, dialecticus, sophisticus dicatur: & propositioni, atq; assumptioni item id accidit: potest enim vtraque manifestissime falsa esse, vt tamen syllogismus integer & cōstans habeatur. Quod Aristoteles ipse confirmat in analyticis, vbi docet ex falsis syllogismum posse fieri. Quare hæc confusæ dialecticæ Aristotelea partitio est ex accidentibus accidentium. Nostra verò in inuentionem, & dispositionem ex proprijs, veris, necessarijs causis assumpta est. Ita vestro iudicio Aristotelei nos scientiam & artem facimus, cum principes & summas

causas persequimur: vos qui accidētias remotissimas sectamini, quid agitis? Termini, prædicabilia, prædicamenta, interpretationes, fundamenta prima syllogismi esse dicitis: quid ita? nugatoria (ita me de^o amet) & valde sophistica fundamenta. Detur mihi puer grammaticis & rhetoricis, id est antecedentibus studiis informatus, qui partes orationis, & earum coniunctionem, & accētum, & orthographiam teneat: qui tropos, figuras, numeros; actionis dignitatem perceperit: huic in dialecticis simplicius nihil erit, quàm vt discat inuenire argumēta probabilia & rebus propositis idonea, & inuenta collocare certo ordine: præterea nihil erit: hæc duo sola sunt non sophisticis innixa fundamētis, sed sua virtute ad bene prudenterque differendum contenta. Fallūtur autem, hic Aristotelei, cum de natura dialecticæ artis quæritur, similitudinem alijs in rebus naturæ considerant fortasse: magnas quippe arbores plerunque tenui nuce nasci, quæ putrescit, germinat, radices agit: vn de furculus, truncus. Quod verum esse quis negat? At alia porrò docendi, alia nascendi natura est. Res enim primo rudes & inchoatæ nascūtur: deinde verò suis usque progressionibus paulatim augentur: tandem matu-

*diffimulatio
naturæ et
artem in
rebus*

c. iij.

ritatem suam quandam & perfectionē assequuntur. Verū doctoris alia ratio est doctrinam instituentis : alia naturæ crescentis : doctor enim ille consummatissima & perfectissima quæque primo loco adhibet, vniuersas quippe rerum definitiones, deinde genera, & partes : secus enim doctrina non fuerit, nisi à clarioribus, absolutioribus, antiquiorib⁹ rebus instituatur. Hęc autem crescentis arboris comparatio, cum artis effectū & opere aptius conueniet : quæstio enim primum dubia est, nux scilicet : deinde argumētum ex ea quæritur, radix est : postremo dispositio accedit, vnde disputatio dialecticæ opus, id est truncus & arbor existit. Si verò cum traditione & institutione artis progressum illum nascentis nature comparabis, dissimilia prorsus dissidētiaq; comparabis. Vigilate igitur Aristotelei, adeste ad muros, & acriter propugnate : imo verò noua consilia capite : non iam in arcē vestre confusionis inuaditur : sed tota fundamenta subuertuntur : cōcrepāt omnia, ruina in propinquo est, succurrite. At significationes vocabulorū simplicium nō sunt ignorandæ : hæ verò prædicamentis distinguuntur. Audio inquam, & hoc idem non solum falsum esse, sed ridiculum in prædicamentis

declarabo. Tota dialectica hoc suscipit, hoc
 proficitur, vt nō solum simplices dictiones
 (quod dicitis prædicamentis fieri) sed om-
 nes res omnino distinguat: id est definien-
 do, distribuendo declaret & doceat. At sine
 nominib⁹ & verbis disputari nō potest: pri-
 mum hoc falsum est, deinde si verum sit, nō
 est cōsentaneū tamē his de rebus præcepta
 in Dialectica confundi. Etenim res animo
 cōprehēdi sine vocabulis possunt, & ratio-
 cinatione agitari, & syllogismo cōcludi, vt
 in hominibus mutis, & plerisque totis po-
 pulis: qui nutu & signis, non verbis & ora-
 tione sensa mentis exprimūt: & tamen ra-
 tiocinantur, & disputat: Et Aristoteles do-
 cet notiones animi, rerum notas esse, & in-
 dices: notionum nomina & verba, quæ vo-
 ce & scripto pronunciātur. Deinde nō pos-
 sit syllogismus sine nominibus, sine oratio-
 ne fieri: quid tum? Quid enim nomē sit, &
 verbum, & oratio à grāmaticis discite: hoc
 eorum proprium est: valde autem fatua, &
 Aristotelea est ista vestra complexio, nō po-
 test disputatio sine cognitione nominis, &
 verbi, & orationis explicari: ergo in diale-
 ctica de his præcepta ponenda sunt. Iisdem
 enim vestigijs concludā. Non potest arith-
 metica & geometria sine grammatica, &

Dialectica explicari: ergo in arithmetica & geometria de his artibus est præcipiendum. Videtis Aristotelei in vno vestro somnio, quàm multa deliramenta sint. Vt effugiatis veram huius doctrinæ partitionem, ad ea cōfugitis, quæ patefacta & illustrata vos tãquam noctuas in sole caligantes, destituât. Quid iam restat quominus verū fateamini? an non vos tot argumentis tã perspicuis tamq; claris victos sentitis? Aristoteles hanc partitionem approbavit: Cicero & Quintilianus Aristoteli assentiuntur: distinctiones & captiones (quæ contra sint) meritò iridentur. An non inquam, tãtam veritatē agnoscetis? Imò verò acrius scilicet (quàm antea) resistite: si quid potestis, nobis opponite, nil intētatum relinquite, quod omni ratione non vincamus. Fallacia nobilis est in Aristotelis topicis, ne vobis rationes nō subministrasse videar, sicut recepi, cum respondere non possumus, vt rem conturbemus, & despiciamus. Itaque fastidiat Aristoteles aliquis hanc nostram tam accuratam in partiēdo diligentiam, ac nos, si lubet, irideat: dicatque distributionem illam inuentionis & dispositionis facilem, & vulgarem esse, nec tanto philosopho rem leuissimam explicandam fuisse. Aristotelicæ de-

nique authoritatis pondere nos premar,
& vrgeat. Hoc enim postremum est Ari-
stoteleis perfugium, hæc sacra anthora.
Aristoteles non adhibuerit hanc partiti-
onem: non erat igitur (quia omisit) neces-
saria. At quousque tanta peccandi licentia
nos eludet? Redi, ô Aristotelee, ad pictorem
illum corporis tibi propositum, quid si cum
caput esset oblitus, brachia nulla distinxis-
set: quid isti homini facias, si tam sit impu-
dens, vt talem te esse contendat: idque tibi
videnti & spectanti persuadere pergat, eas
partes in perfecta imagine necessarias non
esse? Num tu colaphis & flagris tãtam im-
pudentiam reprimes? At tu vide ne sis lon-
gè vano illo & impudēti pictore vanior & ^{hæc p. 1. v. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.} impudentior, qui non homini vni, sed vni-
uerso hominū generi pro legitima nume-
risque suis absoluta tabula tam commenti-
tiam, tãmq̃ue monstrosam deformitatem
maxima mercede vendites. Aristoteles fe-
cit(ais)fecerit Apelles, quid tum? si tuus A-
ristoteles (finge enim tãtis per hominē hūc
calceolariolum fuisse) calceos fecisset, ine-
ptos ad pedem & ad nullum vsū prorsus
idoneos, pedem ne frangeres, aut dolares,
aut naturam potius omnē violares, quàm
Aristotelis ingenium, non probares? Mini-

mè (opinor) inquires: sed pedis naturam atque vtilitatem, cuiusvis Aristotelis auctoritati præponeres. O mi Aristotelee, quid agis? pedem pluris quàm animum, calceum quàm artificium tantum facis? Pedis calceique gratia vanam de Aristotele, superstitiosamque opinionem despicias, animi studiisq; nobilissimi gratia non despicias? Tribue obsecro amice Aristotelee tantum veritati, quantum pedi tribuis. Age verò amice mi Aristotelee excita te per Deum optimū, & ne exhorrescas si cognoueris, quàm foeda quàmque indigna philosopho (quem te esse vis) sit ista tua responsio, qua contra me vteris: neque vero meis ullis argumentis contra te nunc vtar, ne quid contra meditare, sed tanquam Aristoteles ex Aristotelis sententia te admonebo, & repetā, quod in præfatione posui: Aristoteles sophistam sic à dialectico distinguit, vt grammaticus à barbaro, orator ab infante & balbo distinguitur. Inter autem sophistarum sordes & vitia petitionem principij constituit: & sophistam bardum & stolidum facit, qui pro argumento sumit, quod est in quæstione positum. Iamne sentis Aristotelee mi, quam tibi ab Aristotele notam inurā? Quænam est Aristotelicarum animaduersionū quæ-

stio? An Aristoteles recte senserit in dialecticis: quem cū tot argumentis, quibus obfisti iusta ratione nulla potest, premimus & vrgemus, tu ad nos refellendum quid facis? Aristotelem pro Aristotele nobis opponis, atque id quod in principio & quæstione erat, pro argumēto permagno scilicet obii-
cis. At hoc Aristoteles ipse docet captiosum & hebes & ignauum sophisma esse. Quare attēde quomodo syllogismū istum concludamus. **Propositio ex sententia Aristotelis est,**

**Qui Aristotelem Aristotele defendit
sophista est:**

Petitur nempe quod in principio est: tu assumptionem suppeditas: nam

Aristotelem Aristotele defendis,

Ego tantum concludo,

Ergo sophista es.

Vellem, ita me deus amet, vel hanc solam syllogismi postremam partem ita me complecti nō coegisses amice. At sepe populares tui obiiciunt, quod irascor tantūmodo, quod nihil cōcludo, & pro omni argumēto nomen Aristotelis & auctoritatem nobis opponunt, de qua tamē disputamus, quæ in quæstione & controuersia posita est: in quo si Aristoteli credant, non se dialecticos

sed sophistas esse iudicabunt. Quare ne te pariter Aristoteles sophistam faciat (quoniā Aristotelis autoritate, Aristotelis auctoritatem defendere sophisma est) Aristoteleæ autoritatis in hac animaduersione Aristotelica obliuiscere: verissimæque illius nostræ & clarissimæ demonstrationis recordare.

Vera legitimæque dialecticæ artis partitio, cum naturali vsu consentire debet & conuenire,

Confusio terminorum, prædicabilium, prædicamentorum interpretationum, analyticorum, topicorum, elenchorum non conuenit cum naturali vsu:

Non igitur veram dialecticæ partitionem continet.

Quamobrem adolescentes huius doctrine studiosi diligenter partitionē illam inuentionis & dispositionis animaduertant, penitusque inspiciāt, ad naturalis vsus imaginem referant, explorent, probent. Vniuersa disputatio ab hoc fōte manabit: duæ sunt dialecticæ partes, inuentio & dispositio: naturalis rationis vsus nos huc ducit: imo verò trahit, & admonet omnes artis dialecticæ præceptiones ad earum alteram referēdas esse: quicquid neutrius erit, dialecticæ

non esse: si quis aliter doceat, eum grauius errare. Propterea partes istæ diligenter animaduertantur: id enim propositum semper esse volo,

-Præque omnibus vnum Prædicam, & repetens iterumque iterumque monebo.

Vereor ut quod dico perinde intelligi legendo possit, atque ipse cogitans sentio: luceant clara nocte singulares stellæ toto cælo: nox tamen est, & tenebræ oculorum a-
ciem longius extendi non sinunt, quia non tota lux, sed pars eius luceat: ita cernantur in terminis, prædicabilibus, prædicamentis, interpretatione, analyticis, topicis, elenchis appositis disputationis nostræ tanquã stellis errores multi & varij: multa inania confusa, multa necessaria prætermissa, singula præpostera exercitatione deprauata: tenebræ tamen adhuc vniuersæ in oculis mentis nostræ residebunt: quia non totum doctrinæ lumen, sed radii quidam dispersis & distinctis locis duntaxat illuceant. Sol porro clarus oriatur, extemplo noctis obscuritas & caligo tota pellitur, quoniam lumen vniuersum tenebris vniuersis opponitur. Itaque ad Aristotelis & Aristoteleorū tenebras totas & vniuersas fugandum, gene-

rali atque vniuerso lumine ante oculos posito nobis opus est. Totas igitur institutiones nostras cum tota Aristotelis confusione, exercitationis vtilitatem cum altercationum vanitate comparemus. Nō est Aristotelea confusio eiusmodi, quæ tota possit è partibus singulis deprehendi: sed lux vniuersa cum totis tenebris, compositio generalis cum summa dissolutione cōtendenda & comparanda est. Quapropter prima ista inuētionis & dispositionis membra reliquum artis corpus cōplexa perperuò ante oculos habeantur. Atque hic Aristotelem & Aristoteleos verè & vehementer accuso, quòd tam nobilem tamque necessariam partitionem omiserint, cuius omissione reliquæ fere deinceps tenebræ natæ sunt.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber secundus.

De Terminis.



Actenus primus liber est, in quo principum definitionum & distributionum collatio & disquisitio recta fuit, vt Aristoteleorū nugæ ad artis verę præcepta ordine cōparentur, quo sunt in nostris institutionibus exposita. Deinceps verò Aristoteleorū confusio minus facile fortasse perciperetur, si verum illum constantis & certæ doctrinæ ordinem sequamur: res discerpenda variis modis esset: propterea quòd in eodem loco varia sæpe confusa præcepta sunt. Ergo tanquam desertos saltus peragraturi simus, atque inibi spinetis obrutas raris in locis fruges inuestigaturi, sic faciamus: facem illam ardentem, ac splendide collucentē dialecticæ in inuentionis & dispositionis partibus à nobis expositę præ nobis ipsis ferā
d. j.

mus : distinguamus etiam partes Aristotelee commentationis, & quæ videbuntur aliquid esse vel inuentionis vel dispositionis vel exercitationis, id est caliginem inuentionis, dispositionis, exercitationis habere (sic enim de Aristotele & Aristoteleis est loquendum) segregemus . Itaque ad inuentionis chaos termini, prædicabilia, prædicamenta, interpretationes, ex primo analytico duo capita de abundantia propositionum & inuentione medij, posteriora analytica, topica distrahantur . In his enim tam multis libris dialecticum præter inuentionis confusos locos nihil esse confirmo: ad dispositionis autem confusionem ex analyticis prioribus non totum primum, sed ex eo syllogismorum *γένεσις* : secundum autem integrum: ad exercitationis autem tenebras ex prioribus analyticis syllogismorum *ἀνάλυσις*, cum pauculis octauij topici, & duobus elenchorum libris referatur . Ac quoniā partitio tenebrarum facta est, primum illud inuentionis chaos aggrediamur . Aperi itaque o Aristotelee oculos, & naturæ tuæ lumine aliquando frui: tabulam Aristoteleæ confusionis aspice : in qua primo loco termini sunt: quos non idcirco inuentioni subiecimus, quia inuentionis dialecticæ hinc ali-

quid esse credamus : sed quia de his Aristotelei solent initio suæ professionis præcipere. Terminos in dialectica Aristotelei instituunt: nos etiã terminos explicamus. Terminos initio artis dialecticæ rudibus & novitiis ediscendos proponunt: nos omnibus artis partibus terminos discipulis nostris exponimus. Hic igitur nostræ voluntates conveniunt: verum, quos aut quales terminos sentiamus, multum sanè interest: res cognita declarabit. Hic Aristoteleos oro, ut iis de rebus, quid à nobis dicatur, attentè & consideratè audiant: neque enim terminorum scientiam, vel usum tollere (ut Aristotelei existimant) instituimus: sed confirmare, sed augere, sed modis omnibus amplificare volumus. Meminerimus igitur quod antea proposui, & in tota harum animadversionum disputatione mihi proponam, in præceptis artium consilia agendi describi: artes ipsas non agere, sed monere quomodo, quidque optime agatur. Quare hoc iam consideremus, an terminorum Aristoteleorum consilia consiliis nostrorū terminorū utiliora, certiora, sapientiora sint: hoc enim si est, Aristotelei termini floreat: sin contra, date nobis Aristotelei libertatē parē, quam vobis concedimus: liceat nobis

Quæstio prima de arte terminorum, Quam multi non necessarii ab Aristoteleis confundantur.
 terminos nostros tueri. Pono igitur illud initio multos ab Aristoteleis non necessarios terminos cōturbari: omnes autē necessarios ferè omitti, atq; in his nō necessariis vsum præceptis simillimū adhiberi. Quid igitur Aristoteleis terminus? quod claudit & terminat, inquit: rectè sane, si de agro, non de artis studio & eius vocabulis loqueremur. In agro terminus propriè dicitur, qui claudit & terminat agum: sic enim Ovidius, Termine siue lapis, siue es defossus in agro Stipes, ab antiquis tu quoq; numē habes. In dialecticæ autem artis vocabulis appellandis videamus vnde Aristotelei & qua ratione terminos nominent & definiant. Aristoteles in Analytico primo commentus est analyfin syllogismi, vt primò in tres enūciationes retexeretur, deinde in tres extremas partes, ὅς τις ille nominat, Boetius terminos: qua ratione Aristoteles ὅς ποῦ definit, in quem enunciatio retexitur & resoluitur, Aristoteles inquam, hanc est analyfin commentus: suo enim loco (cum de exercitatione dicemus) commentitiam, & alienā docebo: sed tamen cum esset ita commentus, congruenter instituto suo extremas partes ἀναλύσεως ὅς τις appellauit: quia finis illic & extremum ἀναλύσεως esset. Itaq; tres ὅς τις

in prima syllogismorum figura appellat
 πρῶτον, μέσον, ἔσχατον, id est primum, me-
 dium, summū. In secunda (quia dispositio
 mutata erat) duos ἔσχατ, qui in complexione
 coniūgerentur, id est qui partes quæstionis
 essent, vocat ἄκρ, id est extrema, alterum
 μείζον, id est maius, alterū ἔλαττον, id est mi-
 nus. Ergo ex Aristotelis doctrina ὅρος, id est
 extremum definiatur, non quod claudit &
 terminat, sed in quem, & syllogismi & enū-
 tiationis dissolutio recidit. Neque hīc Ari-
 stotelei definiendo termino sunt sequuti
 Aristotelem, ex quo tamē videri volunt ter-
 minorum doctrinam deriuasse: & tamen
 Aristoteleorum sapientiam consideremus:
 qui Aristotelem (quem licet omnium mor-
 talium sapientissimum iudicant, & superis
 penē in Dialecticis parem, vt si Iuppiter
 ipse disputare velit, Aristotelis dialectica vi-
 deatur Aristoteleis vsurus) qui Aristotelem
 inquam, tam sapientem velint sapientia su-
 perare. Aristoteles analysin cōclufit in ὅρω.
 Aristotelei ὅρω ipsum, quē Aristoteles ἀζωμον
 & indiuiduum, & extremum in analysi fe-
 cerat: tamen diuidunt, vt acutiores Aristo-
 telei sane iam videantur, & ex vno eius ver-
 bo magnam artem faciunt. Quomodo ve-
 rò diuidūt? In terminos sane Aristoteli in-
 d. iij.

*Quaestio
secunda de
arte ter-
minorum
Quam
multi ne-
cessarii
ab Aristo-
teleis o-
mittatur.*

auditos, & quos ipse (si audiret) irrisurus sit,
 reales, logicales, metales, vocales, materia-
 les, personales, primæ intentionis, secundæ
 intentionis, syncategorematicos & catego-
 rematicos, & eiusmodi elegantibus titulis
 reliquos insignes terminos. Aristotelei con-
 tra Aristotelis doctrinam terminum defi-
 niunt & partiuntur. Hic igitur vos Aristo-
 telei considerate, quemadmodum termini
 vestri refellantur: existimate potius Aristo-
 telem vobiscum, quam me loqui. Qui si re-
 uiuisceret, vos profecto non solum castiga-
 ret ut discipulos errantes magister, sed ut
 grauiter offensus obiurgaret: vos enim illi
 quem tantum, tam excellentem esse vultis,
 magnam profecto infamiæ notam inuri-
 tis, ex cuius doctrina tam aniles nugas de-
 ductas esse fingitis. Atque in his vestris ter-
 minis nil inuentionis est, nil dispositionis:
 propterea nil omnino Dialecticæ, totaque
 hæc egregia terminorum non modo non
 necessariæ, sed inertis & ignauæ deliratio-
 nis confusio est. Videamus qui termini ne-
 cessarii sunt omisi, quoniam qui non neces-
 sarii confusi sint, intelleximus. nostros ter-
 minos cum vestris conferamus: interroga-
 te me vicissim quos terminos in Dialecti-
 ca doceam, quibus finibus artem hanc con-

cludam. Terminus est quod claudit & terminat, dicitis. Dialecticā igitur definitionibus, partitionibus, exemplis concludimus & terminamus. Termini artium (vt barbare per vos in alias quoque artes inductæ sermonis consuetudini respondeam) vulgo dicuntur à vobis vocabula in artibus ipsis propria: sic grammaticæ termini dicuntur à vobis nomen, verbum, declinatio, cōiugatio: Rhetoricę, tropus, figura: Arithmeticę, additio, subductio: Geometriæ, circulus, linea, quadratum. Termini denique artis, quia nunc per vos dicuntur artis prima & necessaria & propria vocabula, nos nullum vocabulum argumenti, nullum syllogismi, nullum methodi, nullum denique totius artis dialecticę proprium vocabulum inconclusum, indefinitum, non terminatum omittimus. Atque hi nostri termini sunt, quibus totam Dialecticam claudimus & terminamus: quos pene omnes à vobis sublato esse dico. Vbi enim est apud vos primus ille terminus, quo Dialecticę virtus definitur? vbi secundus, quo diuiditur in naturam, artem, exercitationem? vbi tertius, quo natura declaratur? vbi quartus, quo doctrina finitur? Vbi quintus, quo quæstio suo ordine terminatur? Vbi sextus quo artis partes, inuentio & dispositio did. iiij.

*Quaestio
tertia de
scholasti-
co termi-
norum usu.*

stinguntur: vbi sunt reliqui omnes, exceptis de tota Dialectica contradictionis & syllogismorum simplicium definitionibus, termini: vbi sunt inquam, illi termini principes, ac primarij: vos in tota dialecticę possessione, in toto agro nullos habetis. Vos igitur terminos sustulistis: vos idcirco totum fundum cõturbastis: Nos verò contrà defendimus & retinemus. Veruntamen vsum etiã, & vestrorum & nostrorum terminorũ cõparate, vt hãc quoque de vsu quęstionẽ cõcludamus. Hoc vobis verissimẽ de vestris terminis oppono, nihil per eos iuuẽtutem hĩc adiuuari, nil etiam cãteris in artibus. Quid enim per vestros terminos humanitatis à poetis, quid elegantię ab oratorib⁹, quid sciẽtiã à mathematicis, quid dignitatis è cãteris artibus ingenuis consequetur? Quomodo terminos exercetis? clamando, vociferando, altercãdo de terminis. Grammatica exercetur explicando Cicerone aut Virgilio, loquendo, scribendo: non de suis prãceptis clamando. At terminorum doctrina ad clamandum de terminis facta vobis videtur. Itaque si pueri antea liberaliter instituti fuerint, cum ad hos terminorum clamores perueniunt: barbariem illã tot ineptiarum ediscunt: puritatem sermo-

nis, ornatū orationis magnis antea studijs partum obliuiscuntur: clamant ita de terminis, vt nullum interea poetam legant, nullū oratorē adhibeant: A vobis enim verberantur, si toto artium vestrarum tempore, Virgilium aut Ciceronem legāt. Ac si falsā de ijs rebus opinionis persuasionē decepti (vt mihi misero accidit, qui tot labores tā misere in ijs sophismatis consumpsi) detrimenta sua non sentiant, non solum pergunt reliquis Aristotelicis sophismatis animum obruere: sed eum sibi ex tot ineptijs animi habitum comparant, vt nisi rara aliqua musarum gratia ad naturæ lumen redierint, in perpetuum nihil nisi similes ineptias & nugas diligant, & quas artes didicerint (vt in prouerbio est) in his sese semper exercent. Hi vestri sunt termini ô Aristotelei, hîc vestrarum terminorum fructus. Premite verò me contrā, vsum meorum terminorum quærite: erigite animos & hunc terminorū splendorem cum vestris terminorum tenebris cōparate: subducite tot vtilitates: quot ingenij, iudicij, prudentiæ æstimari animo & cogitatione cōprehendi possunt, tot esse terminorum nostrorum vendicabo: & cum illa vestra miseria & calamitate conferte, obstupescetis medijsfidijs, si res tam dissi-

dentes, tamque longe disiunctas comprehendere animo possitis: Nostros terminos discipuli nostri non exercent altercando de his & clamando: sed in poëtis, in oratoribus, in philosophis, in omnibus bonis authoribus humanę prudentiæ, vias sequuntur quę consilia authorum fuerint, quę iudicia, quę totius ingenij facultas: has virtutes sic intellectas amant, imitantur: per se & ex industria sua similia fingunt & conantur. Hic Aristotelis viui, non in libris mortui mos ille fuit exercendæ in philosophia iuuentutis: coniungebat eloquentiam cum philosophia: vos non tantum disiungitis, sed quantum in vobis est, extinguitis. Philosophiam ille mane docebat, à prandio eloquentiam, & discipulos sic exercebat, vt & disertè dicerent, & acutè disputarent: vos discipulos vestros docetis altercari de barbarissimis vestris, & vt ipsi dicitis, barbarizare facitis. Quare Aristotelei hæc diligenter considerate, & desinite nos accusare, quasi terminos huius artis auellamus, & totam possessionē conturbemus. Non enim dialecticę artis terminos tollimus: sed pro falsis (quos vos nocturni tanquam fures alieno loco posueratis) veros & legitimo loco reponimus, & eorum verum, ac

naturalē vsum restituiamus. Ignoscite vos
oro, Aristotelei, si me vestri miseret: maxi-
mas in vestris terminis cognoscendis, &
(quod iam non tædet confiteri) claman-
dis vigilias perdidi: vobiscum aliquando
insaniui, terminorum vestrorum ineptias
amaui, didici, colui: verum cum postea le-
gendis poetis, cognoscendis historijs, expli-
candis oratoribus, philosophis etiam reuol-
uendis, nullum tot nugarum fructum re-
periissem, ac ne vllum quidem reperi-
ri posse percepissem, me falsum &
deceptum cognoui. Resipisci-
te mecum, & vos ipsos plu-
ris quam hæc sophis-
mata facite.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber tertius.

De Prædicabilibus Porphyrij.



Emōstrauimus in pri-
mis inuētionis tene-
bris qualē terminorū
doctrinam nobis Ari-
stotelei proponerēt,
quātas iuuetuti sapiē-
tiæ cōmoditates ter-
minorum suorum exercitatione & vsu ad-
ferrent: de Prædicabilibus Porphyrij secun-
do loco nobis est dicendum. κατὰ γογοῦμενα
Porphyrius Græce nominat: sed recepi me
scholasticis vocabulis vsurum, quia cū scho-
lasticis hominibus mihi disputatio ista est
instituta: & Boetiū interpretem vt notissi-
mum scholis, & lectum maximè hic sequar.
Ergo dicamus de prædicabilibus Porphy-
rij: de quo philosopho, tametsi impio Chri-
stianę religionis hoste, homo Christian⁹ ita
dicturus sum, vt Aristoteleos faciles, quēad-
modū spero, & placatos habeā. Prædicabi-
lia Aristotelei esse volunt in dialectica: nos

nō repugnamus: prædicabilia initio post terminos pueris proponunt, nos totam inuentionem (quæ pars prima Dialecticæ est) sic prædicabilem esse volumus, vt nullum sit argumenti genus, quod non possit de quæstione proposita dici atque affirmari: nihil hîc igitur nostri sensus dissident. Verū quid aut quale sit quod dici, quod conuenire propositæ rei volumus, non nihil fortasse inter nos interest. Teneamus igitur, quod antea proposui, & in tota harum animaduersionū disputatione mihi proponā: Artes esse agēdi consilia, nō esse ipsas actiones. Quare hoc prouideamus, An Porphyrij doctrina vtilius & ad agendum, id est intelligendum, differendum, tractādum commodius consilium doceat, quàm nostra: Hoc enim si est, Aristoteleus vel etiam Porphyrianus fiam: sin contrā, Aristoteleos oro, ne mihi succenseant, si de duobus melius & perfectius eligam. Atque ne à proposita nobis quæstione discedamus, pono illud initio de prædicabilibus, & laudandis inuentionis partibus (ad quas omnino pertinet, si quid in Porphyrio dialecticum est) quasdā confundi, multo plures prætermitti. vsum verò nullum naturalem & verum ab Aristoteleis adhiberi. Quod vt conuinci demonstrā-

rique possit, de singulis institutionis Por-
 phyrianæ capitibus sigillatim differā, tum
 vniuersa Porphyrij prædicabilia cum no-
 stris vniuersis prædicabilibus conferam: sic
 enim deinceps, vbi res maximè postulabit,
 duas de doctrina mihi propositas quæstio-
 nes explicare constitui: in singulis locis vt
 primùm consideremus quæ non vtilia, nō
 necessaria conturbentur. deinde ex vniuer-
 sa comparatione rerū quæ necessaria præ-
 termittantur: tum de vſu qui nunc ab Ari-
 stoteleis adhibeatur. Quare ad primā quæ-
 stionē accedamus, & ab initio cuiusque lo-
 ci præcipuas & insignes tenebras discuti-
 amus. Porphyrius in præmio operis quæ-
 stiones de genere & specie ab instituto, vt
 fatetur, alienas proponit, An genera & spe-
 cies subsistant, an in nudis intellectibus po-
 sita sint, siue subsistentia corporalia sint, an
 incorporalia, & vtrum separata à sensibili-
 bus, an in sensibilibus posita, & circa ea cō-
 sistentia. Quibus quæstionibus crucem fi-
 xam esse credas, ad torquēdos eos, qui Por-
 phyrio erudiendū traderentur: ex re tamen
 admodum futili. Quid enim facilius quā-
 m dicere vocabulorum significationes & no-
 tiones animo cōtineri, res significatas ex-
 tra esse? De vniuerso hominum genere cū

*Quæstio
 prima de
 arte præ-
 dicabiliū*

*Quā-
 multa nō
 necessa-
 ria à Por-
 phyrio cō-
 fundantur.*

cogitamus communis omnium hominum notio in animis nostris inest: homines autem ipsi in Asia, Aphrica, Europa. Vanissimus igitur est initio Porphyrius, qui è re facillima difficillimã finxit esse. At eas quaestiones præterit inquires, fateor: sed dum ita præterit, grauius offendit, quàm si longissima oratione tractasset & explicasset. Proposuit enim discipulis (vt videtur) ænigma, in quo soluẽdo se miserè cruciarẽt. Qui sunt enim sudores? qui labores interpretũ, vt quaestiones istas in Dialectica (vt Porphyrius ipse sentit) inutiles & alienas exponant? & Aristotelis interpretem secundarij interpretes noua interpretatione sic interpretentur, vt ipsi tertiarios interpretes requirant. O vanitatẽ interpretum! siccine bonæ iuuentuti illuditur? hæ liberalibus studiis tenebræ pro luce proponuntur? Sed hæc leuissima sunt, si cum sequentibus cõferantur. Sequitur de genere & specie secundum & tertium ^{genus est species est} caput. Hæc duo prædicabilia, particulę duæ sunt vnius nostri loci: è distributione enim sunt, id est natura totius & partium. De ge- ^{genus} nere igitur primum, vbi tres generis significationes numerantur, quarum prima cum tertia consentit: tam enim propriè dicimus Herculeorum genus, quàm anima-

lium, & secūda significatio absurda est: neque enim Herculem dicimus Herculeorū genus, sed ab Hercule genus Herculeorū descēdisse. Definitio deinde generis sequitur. Genus est quod de pluribus & differentibus specie in eo quod quid est predicatur: ^{quod per se capere ad speciem definitionis non potestur 9. de animal. 2.} Atque hoc tamen interea de ista generis definitione dici potest, in ea non satis exquisitum atque accuratum esse, quod dicitur genus in quid affirmari de partibus sibi subiectis: id enim non tam generi naturale est ac penitus insitū, quā adiunctum quodammodò: generis enim vera substantia est vnde fuerat explicandum, atque definiendum, communem subiectis partibus habere naturam: vnde id illi propterea adiungitur, vt de iis interroganti quid est, respondeatur: quia natura eius, quādā sit natura partiū. Ergo qui genus definiet quod sui ipsius communione similes inter se partes cōplectitur: ex vera generis natura definiet gen^o: & propriū generis, & naturalē vsū demonstrabit: quod fecimus in nostris institutionib⁹. Qui autē Aristotelis & Porphyrij more genus definiunt, quod in quid de multis specie differentibus dicitur, circumstantiam quandā generis indicant, generis naturā non demonstrant. De reliquis

autē definitionis huius partibus, quod Porphyrio placet, partes generi subiectas specie differre, & quomodo id intelligat, dicemus tertio capite, quod est de specie. Atq; hæc definitio explicatur, vel potius obscuratur reliquorum prædicabiliū distinctione. Quid enim tam præposterū est, q̃ rem definitā & cognitā, vt genus nunc est Porphyrio, per res non definitas & ignotas, vt cætera prædicabilia sunt, explicare? Tū verò ridiculum est istas rerum differētias exquirere, vbi definitio adhibita est: neque enim definitio recta, rem definiendo solum explicat quid ipsa sit, sed à ceteris rebus distinguit. Post generis confusionem sequi-^{Species} tur & speciei confusio. Recēsentur duæ significationes speciei, definitiones tres: speciei autem specialissimæ & generis generalissimi definitiones octo: vbi prædicamēti declaratio alieno loco perturbatur: hoc ingenium est Porphyrij, vt genus & speciem duabus definitionibus explicaret, tot definitiones ridiculæ & nugatoriæ cumulandæ fuerunt. Atque in definienda specie quemadmodum antè in definiendo genere, quid Porphyrius peccauerit, diligenter animaduertendū esse arbitror: sic enim Porphyrius definit, vt species dicatur com

e. j.

munis notio, quæ generi subiiciatur: vel quæ ad subiecta sibi indiuidua referatur: & genus idcirco solum, quod tales communes species amplectatur. Quorum vtrumque falsum esse dico: nam & genus dicitur quicquid plures partes sui ipsius cōmunione similes habet: vt animal hominis & pedis: homo Socratis & Platonis genus: & Socrates hominis species dicatur. Vnde igitur harum rerum veritas exquiri potest? ab illo nempe veritatis fonte, vnde omnis nostra disputatio contrà Aristotelem & Aristoteleos manauit. Nihil hîc de vocabulis disputemus: de re vocabulis subiecta potius quæramus: & quemadmodum iudices plerumque, sic nos in rem præsentem veniamus. Dicis Sequanam Lutetiæ exaruisse, id nego: vt igitur cōtrouersiam tollamus, huc ipsi veniam⁹, vt coràm oculis & sensu fidē nobis faciamus. Dicis genus esse quod dicitur de multis specie differentibus in quid, & specie non putas differre Socratē & Platonem: ego contrà, specie vtrumque differre aio, & hominis species diuersas esse confirmo: genūque esse cōtendo, quicquid partes habet suiipsius cōmunione similes: speciem partem: generi subiectam: partes alias sub se habeat, an nō habeat, nihil interesse.

In rem igitur præsentem veniamus: nihil somniemus, nihil commentemur: finge ipsa illa esse tēpora, quib⁹ Aristoteles nōdū hæc descripserat: Dialecticæ vis fuit, & homines genera quædam & quasdam species dixerunt, atque intellexerunt: hic naturalis vsus, hæc humanitatis regula & finis & principium est, vnde non dico temerè arripi, sed prudenter obseruari Dialecticæ præcepta omnia deceat. Consideretur igitur quid ea res est, & cuiusmodi, quam homines significant his vocabulis, genus, generalis, generaliter, generatim: species, specialis, specialiter, speciatim: hoc obseruato, hoc posito (quod inficiari nisi malitiose nemo possit) genus id omne dicemus, quod communione suiipsius similes partes complectitur, speciem partem generi ita subiectā: sic Plautus ait, Iuppiter qui genus colis alisque hominum: & Cicero, Dum genus hominum extabit, ait secunda Philippica. & idem, cum de se post reditum loquitur, Messinius legem speciatim de mea salute promulgauit. Sic generalis & specialis quæstio dicitur à Quintiliano: sic generaliter aliquid, & specialiter sæpe dicitur. Cicero de inuentione, Nam genus est, quod plures partes complectitur, vt animal: pars

e.ij.

est, quæ subest generi: vt equus. Sed sæpe eadē res alij genus, alij pars est. Nam homo animalis pars est, Thebani & Troiani genus. Sic Seneca hominem animalis speciem dicit, genus autem Catonis Cicero-nes, Lucretij. Itaque ait de homine, quia cōtinet multa, in genus cadit: quia sub alio est in speciem. Sic iurecōsulti loquuntur: cum hominem genus: Sthicum, & Pamphilum species appellāt. Qua de re lex est de stipulationibus, in quibus aliās species, aliās genera deducuntur. Sic ijdem loquūtur, cum aiunt in mutuo recipi non eādē speciem, sed idem genus: vbi iureconsulti eleganter appellant eandem speciem, & idem genus, quod vulgus Aristoteleum, idem numero & idem specie dicit. Socratem enim & Platonem Aristotelei dicunt numero ~~nō~~ differre, ^{2^a} sed ^{1^a} specie: & esse duo indiuidua, speciem vnā. Melius iureconsulti, qui duas quidē species, genus autem vnum vocāt. At malim veri & proprii sermonis vsum à iureconsultis, id est reipublicæ principibus, quàm à scholis inertium philosophastrorū petere. Quòd si Aristotelei dicāt (nil enim erubescūt, modò tueri se possint) Plautum, Ciceronem, Senecam, iurecōsultos parum acutē διαλέσθαι, attamen hoc mihi conce-

dant, eos homines purè & elegāter loqui,
cum hominem genus dicunt Catonis, Ca-
tonem speciē hominis. Quod ad ἀπὸ δειξίν
meam concludēdum satis est: Doceo enim
vfu populari & naturali, id est vnico Diale-
cticæ artis authore, & magistro singulari,
probari hanc orationem. Homo est genus
Catonis, Cato species est hominis. Attamē
ne se querantur Aristotelei parum acutis
dialecticis iudicib⁹ victos & superatos esse,
proferā illis authore eum philosophū, quē
philosophorū omniū principē, & Homerū
constat fuisse: Platonem dico. Quid igitur
Plato? An ait hominem Socratis esse spe-
ciē, vt Aristotelei fabulantur? Imo verò &
planè, & clarè, & frequenter dicit hominū
genus, vt dicit genus animalīū: & in Re-
gno ἀέλωμα eiusmodi confirmat, quo neces-
se sit omnes has Aristoteleorū ineptias e-
uerti. Quicquid est alicui⁹ species (ait) eiuf-
dem quoque pars sit necesse est, cuius spe-
cies esse dicitur. Quid est igitur Aristote-
lei, an cum speciem, id est ἴδιος fingitis,
quæ partes indiuiduas habeat, Platonis
iudicio species erit earum rerum, quarum
totum est? At contra hic affirmat, & vos cō-
demnat. Et si quo alio loco hominem So-
cratis speciem, id est ἰδέαν diceret: certe ty-
c. iij.

pum ipsum diceret, vnde indiuidua (quæ vocant Aristotelei) velut ectypa formarentur. Quomodo sæpe & generales, & speciales rerum notitias, *ιδέας* appellat: quo pacto etiam nominare possis animal speciẽ hominis, & quoduis genus speciẽ subiectarum sibi partium: quia ex eo velut ex ore aliquo quasi imago & similitudo ducatur, & exprimatur. Verum aliud est species, cui opponitur effigies & imago: quomodo loquitur in oratore Cicero, Perfectæ eloquẽtiæ speciẽ animo videmus: effigiẽ auribus quærimus: Aliud species, quæ generi subiecta dicitur, & tanquam pars in toto comprehensã. Nihil igitur hîc turbetur, dialectica significatio in dialecticis, & dialecticẽ tractetur: de specie autem loquimur, quæ confertur cum genere. Vbi verò exceptis Aristoteleorum scholis dialecticum genus huius sermonis audietur? Homo est species Platonis: Platanus est species huius arboris: Smaragdus est species huius gemmæ: non contrã potius? Plato est species hominis, hæc arbor est species Platani, hæc gemma est species Smaragdi. Intellecta autem hac propria generis & speciei natura, distinguẽdus abusus erit: quo modo generis vocabulũ pro specie vsurpari soleat, vt ani-

malium genera multa sunt, caussarum tria genera. Itē generatim, pro speciatim. Virgilius secundo Georg.

Quare agite ô proprios generatim discite cultus.

Speciei nomē nūquā pro genere, nūquā specialis pro generali. Sæpe etiam & genus & species pro modis quibusdam, quales sunt in partibus subiectis atque adiunctis. Scio distinctiones hîc Aristoteleis non defuturas: verū nihil hîc sine usu, siue naturalis & humanæ consuetudinis exēplis: qui modus, qui finis est Dialecticæ, recipio: usus ille magister est, qui artem sibi subiectam docuit. Est igitur nomen generis vniuersum, speciei singulare: illud totum quidem multarum partium, hoc partem in toto cōprehensam significat: vt genus naturali quadam relatione multiplicis speciei totū, species eadem ratione pars generis habeatur. Quod Porphyri^o sentit, cū ait, Quodd gen^o fit alicuius speciei gen^o, & species alicui^o generis species: ppter ea alterū alterius mutua ratione definiri: sed alteram nescio quam rationē contra omnem usum & veritatem sermonis Porphyrius commentus est, vel potius ab Aristotele mutuatus est: sic enim videtur Aristoteles in Topicis sentire.

c.iiij.

O nos miseros Aristotelei, si hæc intelligimus, & stultissimas opiniones anteponimus veritati: miserieores, si non intelligimus, quibus tot annos in hoc misero luto volutatis nunquam venerit in mentem cogitare quorsum hæc discerentur, quibus in rebus horum præceptorum vsus versaretur: quis fructus inde perciperetur. Proferat Aristotelei Homeri, Demosthenis & probatorum authorum exempla: redeat ad vsus dialecticæ magistrum: tu germanos artis huius doctores agnosca, si doceant exemplis humani vsus hominem perpetuò dici speciem Socratis, genus autem dici nunquam: hoc enim illis ut me refellat, convincendum est: verum id nunquam facient: sententiam enim meam, & latinis & græcis exemplis affirmavi. Quid deinde? Tertiū caput est de differentia: hoc prædicabile quarta particula est vnius nostri: de quatuor enim causarum generibus vna est forma, quam Porphyrius differentiam vocat. Quid igitur Porphyrius? quomodo definit? Differentiam Porphyrius appellat suis verbis, quod in quale quid est prædicatur: Id verò multò commodius ad vsu inuentionis forma, quam differentia nominaretur: Differentiæ autem nomine dissimilitudo à Cicerone dicitur: & propriè nomen

Diā

hoc in comparationis genere sumitur: & Aristoteles primo topico quanquam pro formâ differentiæ nomine abutitur, tamen cum de instrumentis loquitur, vsus veritate inductus opponit similitudini, & tacite dissimilitudinē appellat. Porphyrius autē simpliciter, nō cōparate differentiā cōsiderat, vt id sit quovna quæq; res est, id quod est & à cæteris distinguitur reb⁹: Sic rationale, hominis differētiā ait, quia homo quòd rationalis sit, differt à bellua & cæteris rebus. Id verò, vt dixi, commodius forma rei, quàm differētiā diceretur. At forma prædicabilis rationem non habet, dicet Aristoteles aliquis: differentia autē quatenus prædicatur, differentia est. Vereor ne leuiter facere videar, qui tam fatuis somnijs respondeam. Dialectica ars, vt è medio tota sumi, sic populariter declarari debuit. Verùm Aristotelei nouū genus sermonis commenti sunt, prædicabilium, prædicamentorū, prædicationum, prædicatorum: atque ad has leuissimas orationis & sermonis accidentias totam penè Dialecticam trāstulerunt: quibus nisi vtamur, totam dialecticam perijisse existimabunt. Si dixero formam conuenire rei, cuius forma est, vt lapidis formam, lapidi: Socratis, Socrati: perspicuè, &

*Propriū
accūs*

intelligenter loquor: ab Aristoteleis tamē reprehendar, ad quorum legem dicere debui: Differentia prædicatur, aut est prædicabilis, aut prædicationem facit, aut aliquam denique huius nouę elegantię speciem sequi: qua & genus, & species antea, & nunc differentia obscuratur. In proprio, & accedente (quæ sequuntur) ista bella prædicandi seu prædicationis sapientia nō adhibetur: quāuis ea tamen prædicabilia Aristotelei appellant. Verūm definamus aliquando pueri esse, & spectemus quid finis, quid vsus, quid utilitas doctrinæ ferat, & cōsideremus hoc an illo sermonis genere plus utilitatis, plus sapientiæ consequamur. At Aristoteles ita vocauit, ais: Ergo Aristotelee mi, damna ta veritate per omnes saltus, asperitates, salebras Aristoteles sequēdus est? Hic distinctionum, id est abusionum miriadas paratas esse scio: in artiū traditione captiosam illam subtilitatem nolo: definitam perspicuitatem volo, & vt progressioni facilem viam laudo: sic malitiosam erroris occasionem vitupero. Si formæ in distinguendis definiēdisque rebus utilitas vlla est, cur nō tanta queritur, quantam vsus natura que rerum ferre potest? At videmus omnium rerum, seu vniuersalium, seu singularium na-

turale quoddam definitumque discrimen
 esse, quod cum possit, & debeat appellari
 forma, cur potius inuerso fine res verbis,
 quàm verba rebus, quibus explicandis in-
 uenta sunt, cedent atque inseruiant? Duo
 reliqua prædicabilia sunt, proprium & ac-
 cidens. Significationes proprii quatuor re-
 censentur. Simillima videlicet sapiëntia, qua
 generis, & speciei significationes enume-
 ratæ sunt. At si definitum esset initio, vt de-
 cuit, proprium: sanè optima & conuenien-
 tissima significatio sine hac inani tot signi-
 ficationum inductione perciperetur. Pari
 iure duæ sunt accidentis definitiones factæ,
 cum res tamen vnico tantum modo perfe-
 ctè definiri possit, & è duabus definitioni-
 bus alteram vacare necesse sit. Sed Aristo-
 telem magistrum Porphyrius hîc sequutus
 est, qui primo Topico duas istas accidentis
 definitiones adhibuit. Hęc autem prædica-
 bilia duo, vt breuius quàm superiora, ita mi-
 nus obscurè confusæque tradita sunt: pro-
 prium tamen argumēti nullum genus est,
 non magis quàm commune. Ea verò affe-
 ctio quam Porphyrius proprium vocat, ex
 adiunctis rei est: per accidens effecta & (pro-
 prio exempto) adiuncta omnia significat
 Porphyrius, inepte tamen, melius enim &

distinctius facta & adiuncta dicuntur, quàm accidentia. Cū enim sic loquimur, Cato est prudens & fortis, Xerxes stultus & timidus, Cato sibi manus attulit, Xerxes maria ambulauit, terras nauigauit: fortitudinem, stultitiā, timorem, se interficere, copias armare, ambulare, nauigare, sermo noster appellat non accidentias, sed circumstantias & facta: ea enim dicuntur accidere, quæ casu eueniunt. Tollendum igitur nomen accideretis è locis inuentionis: adiunctorum & factorum vocabulum retinendum, quia naturæ & vsui conuenit: illud repugnat.

*Constat
et de
predicabili
librum.*

/ His tam tenebrosos sophismatis nouæ & quidem incredibili genere fatuitatis ineptiæ accumulatur: communitates & differentia prædicabilium ab authore suo nominantur: quid inter se commune, quid differens quæque prædicabilia habeant. Hic mecum Aristotelei considerate, quid philosophus iste sacrilegus & impius sibi velit, an non ex his tā fatuis nugis æstimare possumus, cum in Christianos petulantem & furiosam linguam exacuit, amentem eum & vecordem fuisse? Facite in alienis exemplis periculum, cū Donatus octo partes orationis exposuisset, si tam longam orationem consumeret in dinumerandis commu-

nitatibus & differentiis nominis, pronominis, verbi, aduerbij, participij, præpositionis, coniunctionis, interiectionis, quàm in ipsis partibus exprompserat: quis fatuitatem eam ferret? quis pueris ediscendam esse censeret? facite idem in Arithmetica, in Geometria, in ciuilibus legibus periculum. An Porphyrio sophistæ esse licebit impune, cæteris sine reprehensione non licebit? Atque Porphyrij prædicabilia quinque sunt ita exposita, vt genus & species falso definiatur: vt forma, vt facta, adiuncta alienis nominibus & impropriis differentiæ, proprii, accidentis confundantur. Ex mille autem atque amplius senariis versibus (qui institutione Porphyrij consumuntur) si decem tantum separaueris ad hæc vocabula quinque definienda, cætera Porphyriana planè erunt, id est sophistica ac nugatoria: vsus tot ineptiarum & nugarum quis est? ineptire & nugari. *Quæstio secunda de arte prædicabili* Verùm enim uero paulò altius ista disputemus, capita singula percensuimus, & quæ inutilia in iis essent ostendimus: quæ Porphyrius omiserit iam *Quàm multa necessaria à Porphyrio omit-* consideremus: de duabus ex descriptione artis positis quæstionibus altera expedita est, *tantur.* quænam hîc Porphyrius confuderit: reliquam aggrediamur, quàm multa prædica-



bilia Porphyrius omiserit, ad quā explicandam doctrinam vniuersam plenius & verius expendamus: & prædicabilia Porphyrij cum nostris prædicabilibus, tota cum totis comparemus: melius enim & clarius ex vniuersali ista contentione, rerum dissimilitudo differentiâque percipietur. Nos inuentionem dialecticam definiuimus: inuentionem sibi Porphyrius definiendam de industria nullam proposuit: hoc tamen non arguo, neque enim Porphyrio tantam laudem tribuo, vt eum de re tam excellenti certum quicquam cogitasse existimem. At tamen ex eius verbis deprehendo eum cæco quodam errore mentis imprudentem & caligantem, (vt de Aristotele in distributione inuentionis & dispositionis diximus) huc incidisse: omnia enim sibi proposuit explicanda, quæ de re proposita dici possent. Quæ propositio rectissima erat, & ad explicandam inuentionis doctrinam prima. Nos partimur in genera & species partesque omnes, quas omni studio consequi potuimus, vt decem certa genera laudanda quidem & prædicabilia complectamur: causas, effecta, subiecta, adiuncta, dissentanea, comparata, nomina, partes, finitiones, testimonia. Porphyrius vagando & errando ita par

titur, vt distincta illa genera mille tenebris
 conturbet & confundat. Diuidit enim se-
 cundum grammaticam nominis acciden-
 tiam in vocabula propria & cōmunia. Ver-
 ba Porphyrij sunt. Eorum quæ prædican-
 tur alia quidem de vno dicuntur solo, sicut
 indiuidua, vt Socrates, & hic & hoc: alia ve-
 rò de pluribus, quemadmodum genera &
 species & differentiæ, & propria, & acci-
 dentia communiter, sed nō propriè alicui.
 Hæc Porphyrij verba sunt, quibus indicat
 se somniantem & stertentem in aliquam
 inuentionis dialecticæ rationem incidisse,
 cum cogitaret describere, quæ de re propo-
 sita dicerentur. Argumenta enim omnia,
 & causæ, & effecta, & subiecta, & adiuncta,
 & dissētanea, & collata, & nomina, & par-
 tes, & finitiones, & testimonia de re (qua
 de agitur) dicuntur aut per se aut (vt Aristo-
 telicè loquar) denominatiuè. Porphyrius
 igitur summam quādam comprehēsiōnem
 inuētiōis dialecticæ erat amplexatus, sed
 confusam, & indefinitam, & omnino igno-
 tam, qualia dormientibus visā quædam in-
 uoluta, & implicata sese solent ostendere.
 Itaque Porphyrius illud ipsum quod ita vi-
 derat, explicare definiendo non potuit: par-
 titus autem est non multo diligentius, in

nomina propria & communia: hæc grammatica nominum, & vocabulorum accidentia, & qualitas est: sic enim grammatici nomina partiuntur, vt alia sint propriæ, alia sint appellatiuæ qualitatis: dialectica autē doctrina est rationis & inueniendæ, & disponendæ: sermonis nullam curam habet, hoc grammaticæ totum & proprium est, quare grammaticus iste dialecticus vehementer errat, quòd dialecticam in grammaticas vocabulorum circumstātiās ita fatuè compingit. Sed tamen multò fœdius, & turpius labitur, quòd ex omni numero prædicabilium, sex tantum faciat, indiuiduum genus, speciem, differētiā, proprium, accidens: Nam cum genus & speciem, & differentiam è nostris prædicabilibus, generi, speciei, formæ: proprium adiunctis, accidens factis atque adiunctis comparaueris, & in suis locis constitueris: in reliquis sedibus tot argumentorum, id est prædicabiliū nostrorum finis, efficientis, materiæ, subiecti, dissentanei, collatorum, nominis, partiu finitionum, testimoniorum. Hæc enim omnia (vt dixi) prædicabilia sunt, & de re proposita, aut per se, aut denominatiuè, vt ipsa Porphyrij prædicabilia, prædicantur, hîc inquam, tam multis prædicabilibus quæ

prædicabilia Porphyrij respondebunt? tot
 subfella è regione vacua, atque inania, qui-
 bus rebus explebuntur? Nos igitur nō euer-
 timus prædicabilium doctrinam, qui tot eā
 partibus augemus: sed Porphyrius perdit,
 qui tam multas eius tamque necessarias in-
 stitutiones omittit. Vbi est enim apud Por-
 phyrum primus ille noster tam celebris
 tamque prædicabilis locus, quo finis, effici-
 ens, materia declaratur? vbi tertius, quo sub-
 iecta describuntur? vbi quintus, quo dissen-
 tanea distinguntur? Vbi sextus, quo genera
 tam variarum collationum explicantur?
 Vbi septimus, quo nominum notationes,
 & coniugationes exprimuntur? Vbi octa-
 uus, quo totum partēsque diuiduntur? vbi
 nonus, quo res naturæ suæ lumine perlu-
 strantur? Vbi decimus, quo dubiæ res testi-
 monijs, & authoritatibus asseruntur? Vbi
 sunt inquam, apud Porphyrium, tot tamq;
 prædicabiles argumentorum loci? Porphy-
 rius aut sustulit, aut ignorauit: omisit certé.
 Quod si ita dixisset, eorum quæ dicuntur
 de re proposita, alia sunt causæ, alia effecta,
 alia subiecta, alia adiuncta, alia dissentanea,
 alia comparata, alia nomina, alia partes,
 alia finitiones, alia testimonia: id certè enu-
 merasset, quod illa caliginosa & nebulosa
 f. j.

visione comprehenderat. At dicet Aristoteleus aliquis, cur hæc in eo reprehendis, quæ non declaranda sumpserat? Voluit enim gratia prædicamentorum Aristotelis quinque vocabula declarare: quod fecit, & diligenter & vtiliter. Sic videlicet Porphyrius Aristoteleus à socijs Aristoteleis defenditur. Verùm non quid Porphyrius voluerit spectandum mihi esse arbitror, sed quid sequi debuerit. Voluisti peccare, an idcirco excusaris? non acerbius damnaris? Ita cum obijcis mihi, nō hoc voluit, quod ais: at vel le debuit, inquam, vt rectè explicaret, quod sophisticè perdit. Sed tamen quid Porphyrius voluerit, quàm diligenter, quàm vtiliter egerit, non arbitror ab Aristoteleis mihi potius, quàm à Porphyrio ipso cognoscendum. Porphyrius ita proponit, vt dixi, ita partitur, vt dixi: nihil Aristoteleorū more comminiscor: testimonia Porphyrij, & verba profero. Quod autem prædicamentorum tātum gratia scripta sint à Porphyrio prædicabilia, falsum planè est, & à Porphyrio refutatum, qui initio ait prædicabilia esse necessaria, non solum ad prædicamenta, sed ad definitiones, demonstrationes: quibus verbis indicat rotam fere dialecticè inuentionis vtilitatem, sed confuse, &

inuolute, vt totam antea inuentionem cō-
 prehenderat: omnia enim argumenta adhi-
 bentur ferè ad definiendum, partiendū, de-
 monstrandum: quarum trium rerum vtili-
 tas vel minima, tota Porphyrianorū præ-
 dicabilium doctrina maior est. Quare va-
 leant Aristoteleorum tam ineptæ ad Por-
 phyrium defendendum nugæ. Atque hic *confecta-*
 Aristotelei mementote, quod in singulis in *riū de lo-*
 uentionis Aristoteleæ libris me quæsiturū *cis proble-*
 antea in disputatione de quæstione recepi, *matris cō-*
 genus, speciem, formam, facta, adiūcta, quæ *munibus.*
 à Porphyrio confunduntur, nihil habere
 Aristotelei problematis cuiusquam pro-
 prium: sed tota illa argumentorum genera-
 lia consilia, omnium quæstionum esse com-
 munia. Reliqua est expositis tribus quæ- *Quæstio*
 stionibus, de vsu in his prædicabilibus, Ari- *de schola-*
 stoteleorum, & exercitatione quæstio. Vos *stico usu*
 igitur Aristotelei Porphyriani quid? quem *prædica-*
 vsum, quem fructum de Porphyrij prædica- *bilium;*
 bilibus petitis? quomodo vos? quomodo iu-
 uertutem hîc exercetis? quos oratores, quos
 poëtas, cuius doctrinæ doctores Porphyrij
 præceptis explicatis? quæ thetica in vestris
 scholis scribendo, declamando, colloquen-
 do disputatis? Hei misero mihi, qui ætatis
 meæ bonam maximamque partem, in his
 f. ij.

miserijs tam miserè collocaui. De prædicabilibus totæ Aristoteleorum scholæ clamantes, & altercantes perstrepūt: hoc magistri non solum diligenter & laboriose, sed etiā vehementer, & iracundè, plerunque etiam contumeliose faciunt: hoc discipuli in magistris admirantur, condiscunt, imitantur: Ita clamosa ista Porphyrij prædicabilia inuenta, scilicet creditis, vt de ijs tantopere tam multis clamoribus clametur. Quid ergo? Dicit Aristoteles aliquis, præcepta cognosci non vis? imo verò exquirite doceantur, diligenter vel ad verbum ediscantur: hoc quidem vehementer laudo & probo: verum vsus eorum alijs in rebus quærat: exerceantur in ijs negotijs explicandis, & expediendis, quorum gratia fuerunt inuenta. Puer cognoscat grammaticam, fructum grammaticæ ne quærat in clamore de grāmaticis præceptis, & altercatione: discat arithmeticam, geometriam, disciplinas liberales & ingenuas: exerceat porro in rebus serijs, in exemplis vtilibus: nec vllam artem, ad clamandum de se ipsa repertam, & inuentam existimet: non exercuit Aristoteles viuus dialecticam in clamoribus de dialectica, sed in thesi de ciuilibus, & honestis exemplis. Hoc in Aristotele tantum,

& tam singulare exemplum, quod maxime, & pene solum in eo philosopho dialecticis erat spectandum, contemnitis. Considerate quæ sint, & cuiusmodi, quæ de usu disputo, non voco vos ad sophisticum clamorem, vt Aristotelice de thesi atque, vt dicitis, positione ex prædicabilium tricus instituta clametis, vt distinctione aliqua Aristotelica veram sententiam conturbetis, sed admoneo, vt modeste æstimetis, non sit melius explicare semel ex naturalis usus observatione quid sit genus, quid species, quid forma, quid effecta, quid adiuncta, & vbi sic explicata fuerint, per omnes talibus præceptis propositæ materiæ partes usum eorum pertractare: quod nos facimus docendo iuventutē, & quotidianis laboribus in omni genere humanitatis exercendo: quàm ex

scholasticis falsis & nugatorijs opinio-

nibus vitiose conturbare, & sic con-

turbata ad vanas, & inutiles, &

omnis humanitatis exper-

tes altercationes referre:

quod Aristoteles

& Porphy-

rius in

libris, vos in scholis ve-

stris efficitis.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber quartus.

De Prædicamentis.

AT in prædicabilibus
 nimiū diu moramur,
 ad prædicamenta ve-
 niam⁹, Aristoteles gre-
 ce *κατηγορίας* vocat:
 sed scholastica voca-
 bula (quoniam cum
 scholasticis homini-
 bus certamen nobis est) retineamus, sicut
 ante sumus polliciti; ad prædicamenta igitur
 veniamus, ac per Deum immortalem
 æquis, & veritatis, non contentionis cupi-
 dis animis veniamus: Dialectici esse, quàm
 Aristotelei malimus. Atque id recordemur
 quod antea monuimus, artes & præce-
 pta ipsa nō agere: sed agendi consilium da-
 re: & omiſſa pertinacia de prædicamentis
 quæramus. Aristoteles decem prædicamen-
 ta proponit, substantiam, quantitatem, rela-
 tionem, qualitatem, actionem, passionem,
 locum, tempus, situm, habitum. Nos quoq;

(liceat enim nobis ijsdem in rebus nomini-
 bus ijsdem, cum Aristoteleis duntaxat vti)
 decem prædicamenta proponimus, caussas,
 effecta, subiecta, adiuncta, dissentanea, com-
 parata, nomina, tributiones, finitiones, testi-
 monia. Numero prædicamentorum conue-
 nit inter nos : genere & qualitate multum
 interest. Hoc igitur disputandum, & premē-
 dum diligenter est, vtra prædicamenta Ari-
 stotelis an nostra, magis dialecticę propria,
 magis vtilia sint. Atque hoc initio propo-
 situm nostrum de prædicamentis Aristote-
 lis ponimus: multa non necessaria prædica-
 menta ab Aristotele confundi, multa pro-
 pria, & necessaria prætermitti. *Quamobrem* *Quæstio*
 ad primam quæstionem, de confusione inu- *prima de*
 tilium in prædicamentis Aristotelis rerum *arte præ-*
 confirmandam, singula Aristotelis capita, *dicamen-*
 vt vulgo distincta sunt in schola, recensea- *torum,*
 mus: deinde cum de singulis satis commo- *Quam*
 dè disputatum erit, ad secundam de neces- *multa non*
 sarijs rebus omiſſis quæstionē, vniuersam *necessaria*
 Aristotelis doctrinam cum nostra vniuer- *ab Aristo-*
 sa conferamus. Sic facile de prædicamentis *tele cōfun-*
 & Aristotelis & nostris iudiciū erit. Qua-
 re ad primam quæstionem, de perturbatis
 inutilibus rebus accedamus. Capita quędā
 prima, vulgo ante prædicamenta nominā-

*dyuocis**vninuoca**denominatiua**Complexa
et Incomplexa*

tur: ex his primùm est de vniuocis, æqui-
 uocis, denominatiuis. Recepti enim me ver-
 bis Aristoteleorum vsurum, quo res ple-
 nius intelligeretur. De æqui-uocis, id est
 ambiguus, & varios sensus habentibus ver-
 bis aut singulis aut coniunctis notari po-
 test aliquid in exercitatione: sicut tertio in
 stitutionum nostrarum libro fecimus: quia
 possunt esse argumenta ambigua, & syllo-
 gismi partes ambigua. Vniuoca nihil ne-
 cesse est in arte dialectica definiri, non ma-
 gis quàm perspicuum, aut cōueniens: quo-
 rum contraria tamen obscurum & alienū
 tam sunt in vitio, quàm ambiguū: hoc igitur
 primum in superuacaneis numeretur.
 Denominatiua, vt à grammatica gramma-
 ticus, & à fortitudine fortis, aliquid habent
 cum loco coniugatorum commune, nec
 enim omnino consentiunt: multa enim cō-
 iugata sunt, quæ non sunt denominatiua:
 nulla sane denominatiua: quæ coniugata
 nō sint. Quare inutile est in dialectica præ-
 cipere de denominatiuis, si coniugata rectè
 exponantur, & hoc secundum in prædica-
 mentis Aristotelis redundat. Secundo capi-
 te genera duo proponuntur cōplexa, vt ho-
 mo currit: incomplexa, vt homo, currit.
 Quod dialecticæ omnino nihil est: neque

enim dialectica verborū eiusmodi, aut orationis rationē habet, sed argumentorū & inueniendorū, & syllogismo, aut methodo disponendorum. Didicerit puer linguā populi, cum quo versatur: à grammatica puritatem sermonis, à rhetorica ornatum orationis sibi parauerit: tum sanè cum ad dialecticam accedet, præceptis istis non egebit: sciet, Homo currit, orationem esse: homo, & currit, partes esse orationis. Atque hæc complexorum & incomplexorum diuisio, quia nihil prorsus inuentionis, quia nil dispositionis habeat, tanquam aliena ab arte dialectica reiiciatur, & in superuacaneis numeretur. Aristotelis errores infiniti ex eodem fonte redundarunt: nullam certam sibi materiam artis huius proposuit. Itaque in dialecticis & grammatica & physica & mathematica temerè congerit, & quicquid illi in buccam venerit, effundit. Eodē capite partitio alia est, quòd quædam dicantur de subiecto, in subiecto non sint: quædam in subiecto sint, & de subiecto nō dicantur: quædam de subiecto dicantur, & in subiecto sint: quædam neque sint in subiecto, neque de subiecto dicantur. Quæ partitio in dialectica inutilis est: nullas enim partes inuentionis, nullas dispositio-

nis indicat, ad quas tamen omnes dialecticæ partes sunt referendæ. Est autem ex vanissima dictionis accidentia, de qua superiore disputatione dictum est, quomodo de dictione dictio affirmetur: unde Aristoteles & Aristotelei artem prædicabiliū, prædicamentorum, prædicatorum commentum sunt, & hanc Aristotelei sermonis sophisticam speciem per totam Dialecticam disperferunt, ut nihil in logicis Aristotelis ferre sit, non his prædicandi & prædicationis tritis & apinis inuolutum, cum tamen dialectica verè descripta rationis tota sit, sermonis & dictionis nullam curam, nullam regulam habeat, sed à grammatica vel rhetorica id totum sumat, & ista est subiectæ & propositæ dialecticis præceptis materiæ Aristotelica ignoratio. At facta est ista partitio (inquit Aristoteleus aliquis) ut ordo prædicamentorum secundum eam describeretur. In vnoquoque enim prædicamento superiora de subiectis & inferioribus dicuntur. Nihil acerbius respondeo, tantum moneo, ut si postea cognitum sit, prædicamentis Aristotelis nullam dialecticam doctrinam doceri: sed doctrinæ confusionem tradi fateantur, Aristotelei hanc partitionem inanem & nugatoriam esse: illud autem mox

constabit: hoc igitur totum caput in rebus
 inanibus & inutilibus numeretur. Tertio ^{regulae}
 capite ex hac egregia partitione duæ regu- ^{completa}
 læ oriuntur. Prior est, quando alterum de
 altero prædicatur, vt de subiecto, quæcun-
 que de eo quod prædicatur, dicuntur: om-
 nia etiam de subiecto dicentur. Posterior est,
 diuerforum generum & nõ subalternatim
 positorum diuersæ sunt species & differen-
 tiæ. Hæ inquam regulæ ex illa prædica-
 tionis & subiectionis Aristotelica infantia
 deductæ sunt: veræ quidem, sed inutiles &
 vanæ. Neque enim sequitur, si quid verum
 est, protinus esse vtile, protin^o in artis præ-
 ceptis ponendum esse: multa enim mala ve-
 ra sunt. Constare debet ars legibus & insti-
 tutis non solū veris, sed multo magis vti-
 libus. Hæ autem regulæ generis legem
 quandam indicant, cuius proprium est par-
 tes habere, & de his affirmari, & tales ex
 omnibus argumentis innumerabiles ma-
 ximæ (quæ vulgo dicuntur) exponi possunt;
 sed inutiliter in præceptis ponuntur. Te-
 neantur definitiones argumentorū & vir-
 tutes communes perceptæ sint, infinitæ e-
 iusmodi regulæ fingi, quoties opus erit, po-
 terunt: nec iudicij quicquam hæ regulæ ad-
 ferunt. Vna enim & sola syllogismi regu-

la omne veri iudicium continet, & syllogismi leges sequuti falli nunquā possumus. Has autē (vt Aristotelice loquar) antepredicamentales regulas sequuti, falli & labi possumus. Aggregetur igitur & hoc caput ad superuacua & inutilia. Quarto capite diuisio fit rerum, quæ secundum nullam complexionem dicuntur, in decem partes: substantiam, quantitatem, qualitatem, ad aliquid, vbi, quando, situm esse, habere, agere, pati. Hic Aristoteles dictiones simplices diuidit in decem genera, dictiones (inquam) diuidit, vt tota prædicamenta dictionum & vocabulorum gratia ficta videātur. Scio scholasticas Aristoteleorum & Græcorum, & Latinorum rixas hac de re, quòd alij dicant nominum esse prædicamenta, alij rerum, alij intellectuū, alij horum omnium. Verum Aristotelem audiamus, qui diuidit dictiones in complexas & incōplexas: deinde in eas quæ dicuntur de subiecto & nō dicuntur. Postremò eas quæ secundum nullam complexionem dicuntur, ita diuidit in partes decē, vt dicat significare, aut substantiā aut quantitatem, & cætera. Audiamus inquam Aristotelem in his tribus partitionibus dictiones & vocabula partientem: eiusmodi enim oratio verborum, non

decem
partes

rerum est. Atque hæc Aristotelis antepredicamenta sunt, quæ nominantur, quibus auditor scilicet ad intelligentiam prædicamentorum comparatur, nempe ut intelligat decem prædicamentis dictionum simplicium genera distingui. At dictionū, ut iam sæpe dixi, dialectica non est, sed rerum & inueniendarum & disponendarū. Verūm de tam cæco errore in singulis totius libri capitibus, & tādē vniuersē planius & apertius differemus. Summa igitur quæstio ista paulisper differatur & concludamus in antepredicamentis, dialecticæ nihil esse proprium, nisi quod de æquiuocis & ambiguis ex hac cōfusione fortē possit excerpti. Videamus igitur in singulis prædicamentis, quænam ratio præscribatur simplicium dictionum inter se distinguendarū: An generalis tantum, & communis, ut distinguamus ex prædicamentis dictionum singularum generales significationes, ut hæc substantiam, illa quantitatem, aut aliquid reliquorum generū significet, nihil præterea: An non generalis tantum, sed etiam specialis, & propria distinguendarum simplicium dictionū præceptio ab Aristotele tradatur: ut cognoscamus, hac dictione non tantummodo signi-

ficari relationem, aut actionem: sed huiusmodi, ac talem relationem, & actionē. Multum enim interest vtrum prædicamenta Aristotelis in decem genera dictiones simplices distinguant, in singulis autem generibus confundāt: vt cum omnes dictiones relationum, actionum, passionum, & cæterorū generū, hoc ipso distinctę sint, quod sunt relationes, & ideo non substantię, aut quantitates: inter se tamen ipsę relationū dictiones nullo modo sint distinctę, sed cōfusę & perturbatę. Multum inquam hoc interest, an dictiones simplices Aristotelis prædicamentis generaliter distinguantur, specialiter sint inter se confusę: an contrā non generaliter tantū, sed specialiter quoque sint discretę. Hęc igitur in Aristotelis prædicamentis exquiramus: nec de Aristotele ex vanis interpretum commentis, sed ex Aristotelis ipsius dictis, & scriptis statuamus. Hic vera prædicamenta incipiunt.

sbu Quintum caput est de substantia, primo quippe prædicamento: quod vt definitum in vniuersum nusquam est, ita substantia generaliter hoc capite nusquam definitur. Hoc tamen si doctorib⁹ disciplinę turpe est, tamen prætereamus, Aristotelicum est nō definire. Substantiam non diuidit quidem

primo loco duas in partes : sed tamen duplicem tradit , primam & secundam : atque ita exponit , ut prima substantia dictio sit significans substantiam , sed propriæ qualitatis (ut grammatici loquuntur) Secunda contra , ut dictio sit significans substantiam , sed appellatiuæ qualitatis. Aristoteles paulo aliter Aristotelice videlicet , id est spinose & tenebricose loquitur. Sed tamē id Aristoteles loquitur . Sic antea Porphyrius prædicamenta partitus est , ut alia de vno , alia de pluribus dicerentur : & Aristotelis Porphyriique partitio ex eadem subtilitate atque elegantia est , grammaticę nempe qualitatis . Quæ partitio , ut ex leuissima dictionis accidentia sumitur , ita cōmuniter in ceteras quantitatis , relationis , qualitatis dictiones conuenit. Sunt enim omnia nomina propriæ , vel appellatiuę qualitatis. Subiectę dialecticis præceptis materię Aristotelica ignoratio est . In hoc capite , substantiæ nulla alia partitio est , communitates quædam , & proprietates colliguntur. Prima quòd nulla substantia sit in subiecto. Secunda quòd nulla æquiuoce prædicetur , quod secundum falsum cuiuspiam videri possit . Quid enim obstat hominē de viuo , & picto homine dici? secus , quid ait

Aristoteles, quod non sit omnium prædicamentorum commune? Tertia, quòd substantia videatur hoc aliquid significare. Quarta quòd substantiæ nihil sit contrarium. Postremum autem hoc planè falsum est: ignis enim aquæ verè cōtrariu^m, homo bestiæ. Sunt enim res sub eodem genere plurimū differentes: neque necesse est (quod Aristoteles somniauit) eidem subiecto vicissim inesse, vt solæ accidētiae contrariæ sint: quasi non sit inter substantias maior, & verior pugna, quàm inter accidētias. Et Aristoteles ipse in physicis non fecerit substantias inter se contrarias. Scio pueros falli Aristotelica distinctione contrariorum dialecticorum, & physicorum. Sed doceri iuuentutē volo, nolo Aristotelis defendendi gratia decipi. Ratio cōtrarij vt generis, vt speciei, vt similitudinis, vt definitionis, vt syllogismi vna est, & simplex: neque physicis aut mathematicis immutantur. Tollantur illusiones, & captiones. Quinta, quod substantia non suscipit maius, neque minus. Quid ita? Nōne & vitæ, & sensus, & rationis vis, & facultas in homine hoc, quam in illo maior videtur? quæ ipsa tamen hominis substantia quædam est. Sexta quòd contraria suscipiat. Hæc Aristotelica subti-

litas est, id est inanis, & superuacanea in colligendis substantiæ conuenientijs. Talis erat Porphyrij vanitas in colligēdis prædicabilium communitatibus & differentijs. Hoc Aristotelis primum prædicamentum est: quod cuiusmodi sit accuratius etiā spectemus: nam hîc dialecticum nihil esse contendendo, aliena esse omnia, & plane inutilia. Grammatica non docet, hac vel illa de re propriè, & eleganter loqui, sed communiter omni de re quęcunque sit. Sic dialectica rectè tradita tota communis, tota generalis, tota vniuersalis est. Argumentorū genera declarat in omnem quæstionem conuenientia, eadem dispositionis communes leges, & in syllogismo, & in methodo demonstrat. In generalibus autem artibus specialis disciplinæ materies vitiose describitur. Non enim rectè concentus, & harmoniæ species Arithmetica, nec rectè astrologicas syderum motiones Geometria traderet, cum Arithmetica, & Geometria sint artes, si Musicæ & Astrologiæ comparentur, generales: materies autem illa concentuū, & motionum cælestium specialis. Verū substantia quæ ab Aristotele primo prædicamēto ponitur, certū rei genus est, Theologiæ, physicæ, medicinę, cæterisque specia-

g. j.

libus corporearum, & incorporearum substantiarum artibus subiectum. Non est igitur dialecticæ, de substantia præcipere. Simpliciter & apertè concludo, & hoc totum caput à dialectica alienum esse demonstro.

Non est dialecticæ (cum generalis tota sit) de separati rerum generis materia & inferiori disciplinæ subiecta præcepta ponere.

Substantia autem rerum separatum genus est, nempe vnum è decem, quæ Aristoteles prædicamentis conclusit.

Non est igitur dialecticæ de substantia præcepta tradere.

Et hoc est, quod tam multis locis reprehendo, Aristotelē definitā & distinctā nō habuisse materiā artis, quā sequeretur: & totum fundamentū artis hui⁹ ignorasse. Verūm licet aliena hæc tota sint, vtilitatē tamen videam⁹. Nō enim proposuimus solū demonstrare, quod Aristotelis prædicamenta sint falsa, aut aliena, sed multo magis quòd inutilia, Quid igitur substantia? quam vtilitatem differentibus afferet? Dictionum simpliciū distinctionem ostendet, aiunt Aristotelei: bellam sane, & Aristotelis philosophia dignam vtilitatem: nempe cum noueris dictiones substantiam significantes, vt sunt

Deus, homo, demon, arbor, lapis, Socrates, bucephalus : tum ex doctrina Aristotelis has dictiones acutè distingues : dices enim alias esse propriæ, alias appellatiuæ qualitatis. Hoc Aristotelis dialécticum consilium est de distinguendis simplicibus substantiæ dictionibus. Nullum præterea consiliū est, substantiam nō definit Aristoteles, per quā tamen definiendas, & distinguēdas dictiones simplices esse dicit. Partitur ex grāmatica nominis accidentia in propriam, & cōmunem. Siccine nos Aristotelei (non enim alloquor Aristotelem, quia vestrum quibusdam sacrosanctus est, sed nos ipsos, quorum minor esse debeat authoritas, & reuerentia) siccine inquā, Aristotelei simplices dictiones distinguere, explicare, declarare instituemus? O nos philosophos hebetes & cæcos, si volum⁹ in hac diutius errare sententia. O consilium insipiens : præcepta enim artium consilia sunt tanquam sapientum, quæ doceant ignorantes non errantem viam. Adiungite verò huic quæstioni prædicamenta, & consilia institutionum nostrarum, & Aristotelicis prædicamentis & consilijs comparate: vtra certiora, fideliora, prudentiora sint. Adiungite inquam institutionum nostrarū consilia: huic quæ-

stioni & quærite, quo pacto non solum dictiones simplices vt vultis, sed res omnes (vt nobis placet) distinguui, ac declarari possint: vos ita me deus amet, obruent rationum copia, & vbertate. Iubebunt imprimis causas considerari, & finem & formam & efficientem, & materiam, tum facta, subiecta, adiuncta subduci, dissidentanea è regione spectari, collationes, & nomina perlustrari, partes subinde erui, definiri penitus ex causis propriam naturam, vel è cæteris argumentis explicari, testimonia probatorum, & spectatorum hominum produci: quibus amplissimè, & perfectissimè rem omnem distinguetis. At vos Aristotelei remittetis me ad considerationem propriam, & appellatiuam qualitatis. Videtis Aristotelei nihil vtilitatis isto prædicamento doceri, quod non melius, & abundantiùs partibus omnibus institutiones nostræ doceant. Ergo in capite, de substantia cum falsa quædam sunt, tum aliena prorsus, & inutilia sunt omnia. Sexto capite quantitas de qua agitur, non definitur, Aristotelicum est. Non enim definit Aristoteles prædicamentum, non definit substantiam, nunc quantitatem quoque non definit: partitur autem in continuam, & discretam, in eam, cuius partes

quantitas

inter se positionem habeant, aut non habeant. Discretæ quantitatis partes facit numerum, & orationem, continuæ lineā, superficiem, corpus, tempus & locū. Hic tres species falsas Aristoteles quantitati attribuit. Oratio enim quem habet in quantitate locum? Nam si scripta, ut in libris, quantitate potius quātitas discreta dicetur, quā multi lapides, quā multi homines, quā denique res omnes, quæ sunt multæ & varijs ex partibus in multitudinem coactæ? si proferatur & hac ratione discreta quantitas dicatur, quia syllabarum breuium, & longarum arsis & thesis, id est sublatio, & positio spectetur, id sane ratione, & mensura temporis orationi accidet: sicut Aristoteles ait de actione, quod non sit ex se quantitas, sed ratione temporis, longa dicatur aut brevis. Pari atque eadem ratione Aristoteles tempus & locum in continuis quantitativibus numerat. Tempus enim cum numerus motus secundum prius, & posterius ab Aristotele in physicis definiatur, ratione motus quantitas tempus erit. At motus quantitas ratione magnitudinis (in qua exercetur) appellatur: nec motus omnino quantitas est: quare multo minus tempus, longè verò minimū oratio. Quid est igitur? quot

g. iij.

sunt in hoc errore delicta: tēpus inter quantitatis continuæ species ab Aristotele numeratur, & quantitas ex se suæque natura esse dicitur. At alibi confitetur Aristoteles, & Aristotelei profitentur tempus ratione motus esse quantitatem, & motum ipsum quantitatem esse aduentitia duntaxat & externa, non insita, & naturali ratione. Locum itidem cum sit accidentia ambientis superficie (accidit enim superficie, ut contineatur, aut contineatur) qua ratione quantitatis species dicitur? Adduntur ex Aristotelis doctrina sicut antea in substantiæ capite, proprietates: quod quantitati nihil sit contrarium: quæ proprietas ex Aristotelis argutijs vna est. Linea enim superficies, & corpus tam res sunt inter se contrariæ, quàm bonum & malum, quàm nigrum & candidum: sunt enim res sub eodem genere differentes maximè, nec simul esse possunt, alioqui penetratio dimensionum esset. Excogitavit Aristoteles non satis esse, ut res contrariæ dicerentur, si sub eodem genere inter se maximè distarent (quæ erat contrariorum definitio perfecta) sed eidem subiecto vicissim inesse voluit, nisi alterum inesset à natura. Quid autem rectum, & curuum? nonne quantitatis

germanæ, & naturales formæ, ac differentiæ sunt? nōne etiam contrariæ? Nec verò quicquam obstat, quin veritas communis, & naturalis probetur Aristoteleis, nisi quòd vana Aristotelis autoritas cōtra est. Sequitur altera proprietas, quòd quantitas non suscipiat magis & minus. Quāobré verò? An quia lōgitudo & latitudo & altitudo magis & minus nō dicitur? Verū cū Aristoteles postea fateatur qualitatis esse propriū magis ac min⁹ dici, calor & cādor magis & minus non dicuntur: at calidius, & candidius aliud alio dicitur: sic aliud alio lōgius, latius, altius dicitur. Quid ergo Aristoteles nobis hīc somniat? Postrema proprietas est quantitatis, secūdam eam æquale, vel inæquale dici: quę de proprietatibus sola vera est. Quamobrem in hoc capite Aristoteles sic philosophatur, vt quantitatem non definiat, vt vitiose diuidat, in partibus falsas species numerādo orationem, tempus, locum: vt somnia proprietatū falsa recenseat. Quòd nihil contrariū sit quantitati. Quod non ei minus, & magis accidat. Verū enim uero quauis hæc tam stolidè confunduntur: tamen, vt in capite superiori feci, quæramus quid sit hic dialecticę proprium, quid vtile & commodum.

g. iiij.

At proprium dialecticæ nihil omnino hic est, aliena prorsus sunt omnia. Reuocemus huc fundamentum illud disputationis paulò antè adhibitæ.

Dialectica separatum rerum genus nulum præceptis suis includit: argumentorum leges & syllogismi, & methodi totæ generales sunt & publicæ.

At quantitas separatum rerum genus est, & arithmetica, & geometriæ inferiorum dialectica disciplinarum materia est: numeros Arithmetica, magnitudines geometria declarat.

Quare de quantitate præcepta dialecticæ propria non sunt.

Videtis Aristotelei quoties Aristoteles dialecticæ possessionis finibus egrediatur, & quàm verum sit, quod initio disputavi, Aristoteli nullâ dialecticæ rationis imitationem, id est propriâ dialecticæ artis materiâ nullâ propositam fuisse. At quâuis & multis partibus falsa, & tota aliena sit de quâritate Aristotelis institutio, consideremus tamen illud postremum, quid vtilitatis habeat. Dictiones simplices quâritatem significâtes hoc prædicamento distinguuntur. Quo modo? quibus consilijs? finge nos ad Aristotelem consiliariû de distinguendis

quātitatū finibus accedere: quod respon-
sum feremus? Primū quātitates sint nec-
ne ex Aristotele nesciā: quia quātitatē non
definiuit. Si cuius generis quātitates sint re-
quirā, in falsa genera incidā orationem, tē-
pus, locum: nullius generis definitionem ex
Aristotele percipiā: innumerabiles autē di-
ctionum simplicium species, lineā, superfi-
ciem, corpus, numerum significantes quo-
modo distinguā? ad quod Aristotelis con-
siliū, ad quod huius prädicamenti præce-
ptum me referā? Videtis Aristotelei quem-
admodum, & falsa, & aliena, & inutilia do-
ceatis: pollicemini artem vos tradituros
esse, qua simplices dictiones distinguantur.
At falsis, alienis, inanibus somnijs audito-
res vestros fallitis. Agite porro Aristotelei,
& conuertite animum ad prädicamenta
nostra, id est institutionum nostrarum consi-
lia vestris consilijs comparate. Rogate me
vicissim istam distinguendi, id est (quod di-
cere nescitis) explicandi, declarandi, interpre-
tandi, finiendi, diuidendi, sic enim distin-
ctiones efficiuntur, rogate me inquā, istam
distinguendi rationem, consiliū à nobis
expetite, vrgete me contrā, & parem diffi-
cultatem reponite, comparate (vt dixi) ve-
stris consilijs nostra consilia: vos nihil nisi

tenebras vestris cōsilijs ostenditis: perstrin-
gam verò cogitationes vestras infinitæ lu-
cis splendore, simulatque institutionis no-
stræ insignia illa proposuero. Vis lineam à
numero distinguere? causas vtriusque, &
circunstantias expende, excute partes, gene-
ra, species, nomina, dissidentanea, cæterasque
dialecticæ inuentionis facultates exprome:
nihil tum (cum ista peruideris) ignorabis:
ista propria sunt dialecticæ consilia, vel ora-
cula potius cōstātia quidem & omnem re-
rum veritatem complectētia. Quāobrem
secundum Aristotelis prædicamentum to-
tum à dialectica alienum est, & inutiliter
hîc confusum, & multis falsis rebus confer-
tum. *rato* Septimū caput sequitur de relatione:
tertium prædicamentum est, longissima &
vanissima oratione dilatatum. Pōnit Ari-
stoteles ostentationis (opinor) gratia fal-
sam relationis definitionem, quam argutā-
do refellat, & aliā deinde finitionem con-
stituit, & proprietates aliquot colligit, Ari-
stotelica illa quippe sapientia, qua vsus est
in prædicabilibus Porphyrius: qua Aristote-
les ipse in substantia, & quātitate. Inest
(ait Aristoteles) contrarietas in relatis, ma-
gis & minus: inter se conuertuntur: simul
sunt natura: duo posteriora aliquid habent,

quod possit ad explicandam relationem ac commodari: priora duo Aristotelica, & sophistica planè sunt, sicut orationis tam molesta tamque odiosa vanitas ob id duntaxat suscepta, ut relationis finitio turbaretur. Relatio genus est argumenti, & dialecticæ inuentionis proprium, & locus ei ab Aristotele in topicis inter oppositorum genera tribuitur: & paulò post ab Aristotele inter opposita numeratur. Hic non solum Aristotelis inconstantiam arguo, quod relationem in prædicamentis summo loco statuat, & eandem in post prædicamentis inter opposita numeret: sed etià quod ad unicam relationis definitionem obscurandam, & perpendendam, tantam tamque nugatoriam loquacitatem exprimendam duxerit. Sunt autem dictiones relationem significantes propemodum innumerabiles: qua ratione, ô Aristoteles in hoc prædicamento distinguuntur? vna relationis definitio est: nulla genera, nullæ species, nullæ differentiæ. Neque idcirco necesse est institutionum nostrarum consilia cum huius inanitate prædicamenti comparari. Relatio vnum est prædicamentis nostris non est, sed particula vnius, nempe dissimilaneorum species vna in contrariis est, quibus relata continentur. Ergo de

qualitas

prædicamenti hoc adhuc solum est dialecticę proprium. Caput octauum sequitur de qualitate, quæ definitur initio & distribuitur in partes quatuor, habitum, & dispositionem: potentiã naturalem, & impotentiam: passibilem qualitatem, & passionem. figuram, & circa vnumquodque constantẽ formam: tum proprietates quædam colliguntur, quod contrarietas sit in qualitate. Item magis, & minus. Item quod secundũ eam vnumquodque dicatur simile, aut dissimile. Primum autem qualitas quid sit, definitur ab Aristotele, secundum quam quales esse dicimur, vt hac definitione qualitas non admodum à substantia & quantitate, & relatione distinguatur, homo qualis ab anima rationali dicitur. Item quòd longus, item quòd pater, quòd maritus. Verũ id Aristotelicum est: nihil enim Aristoteles consuevit definire, aut si definiat, præstaret omnino nihil definire, quàm isto modo definire, atq; hæc de definitione. In partibus autẽ qualitatis cur passio numeratur, quæ prædicamentum à qualitate distinctũ postea est? Cur verò figura, & forma, quę genus est superficiiei, quæ corporis etiam inter qualitates numeratur, cum re vera quantitas sit? An erunt species in vno prædicamento, ge-

nus in alio? figura autem & forma genera sunt circuli, trianguli, quadrati & reliquorum lineamentorum. Opere præciū verò est Aristotelis diligentiam in partitione qualitatis considerare: qui species alias falsas numeret, alias prudens ac sciens omittat: nam præter numeratas, alias esse ait. Distinctiones Aristotelicas esse scio: quibus errores hi obscurètur: sed simplicem veritatem amo: astutas eiusmodi fraudes in liberali præsertim, & honesta disciplina non amo. Atque hæc in falsis rebus: aliena verò hæc esse omnia eodem illo (quo iam sæpius usus sum) constantissimæ verissimæque demonstrationis argumento conuincō. Dialectica tota generalis est, speciale cuiusquam separati rerum generis præceptum habere nulum debet. Itaque non descendit ad specialem præceptionem de habitu, de dispositione, figura, potentia. Hic noui nil accuso, dico Aristotelem egredi fines artis suæ, nescire principium dialecticæ, terminos ignorare. At utilis forsā eiusmodi de qualitate Aristotelica doctrina est: spectemus igitur etiam hanc postremā quæstionem. Simples dictiones qualitatem significantes sunt penè infinitæ: quo modo ex Aristotelis doctrina explicabimus? Definitio qualitatis

impropria est: species quædam falsæ subie-
ctæ ei sunt, quædam etiam prætermissæ. En
igitur vtilitas prædicamenti huius tanti
planè Aristotelica, id est sophistica, & nu-
gatoria. En Aristotelea consilia. Quod si
qualitatis inuentionem (quæ nulla præce-
ptis huius prædicamenti declaratur) ad in-
stitutiones nostras exigamus, Deus bone,
quanta consilij, quàmque accurata copia
præstabitur: tãquam vberrius Eufhratis cu-
iusdam instar aquæ, rationes generum om-
nium confluent, & causssæ, & facta, & subie-
cta, & adiuncta, & dissentanea, & compara-
ta, & nomina, & partes, & definitiones, &
testimonia, vnde qualitas rei cuiuscunque
intelligi percipique potest. Quare cum A-
ristoteles in hoc prædicamento male defi-
niat, peius partiatur, propriũ dialecticæ ni-
hil interpretetur: tum verò vtilitatis nullã
speciem ostendit, quã nostræ institutiones
amplissimè nō superent. Nonum caput est
breuissimum de sex reliquis prædicamen-
tis: agere, pati, quæ recipiunt contrarieta-
tem, item magis & minus. Istæ sunt ex A-
ristotelis sapientia subtilitates: situm esse,
quãdo, vbi, habere. Quæ Aristoteles (quia
manifesta putat) præterijt, sine definitione,
sine partitione. Hic minus Aristoteles pec-

sex po-
tiones
puta

cavit, quàm in superioribus: non multas falsas res, non multas alienas dixit: verum quanam philosophia ista Aristotelis est? pollicetur Aristoteles per decem prædicamenta artem, qua simplices dictiones distinguemus: deinde cum quatuor prima tam inepte cõturbasset, sex reliqua abiecit. Tam multæ sunt simplices dictiones actiōnem, passiōē, situm, habitum, tempus, locum significantes: quomodo Aristotelei prædicamentis Aristotelis vestri distinguuntur? Respōdebitis credo, id esse facile, quòd Aristoteles itidem ait hoc totum manifestum esse. At Aristoteles sibi primùm, deinde nobis imposuit: intelligebat se fortasse in vanā de prædicamentis cogitationem lapsum esse. Attamen ne videretur nihil effecisse: quod efficere non poterat, videri noluit ignorasse, sed contempsisse. Hic necesse nobis nihil est cum his turbidis fossis clarissimos fontes institutionum nostrarum comparare ad vtilitatis excellentiā. Reliquam prædicamentorum doctrinā despiciat Aristoteles, & tāquam inutilem præterit: attamen in his quæ contemnit, dialecticum aliquid est: actiō enim ad locum effectorū referri potest, si tamen Aristoteleis placeat tantā actiōnis vtilitatem estimari:

efficientiā enim ipsam hīc potius confide-
rāt, q̃ effecta, & actionem, quā acta. Lo-
cus, tempus, situs, habitus, tametsi res specia-
les sunt, nec conuenientes in vniuersam ar-
tis dialecticæ formam, tamen plerunque
hæc in adiunctis connumerantur. In adiū-
ctis enim expendendis quæritur, & ubi, &
quādo, & de situ atque habitu. Quāobrem
iam concludere possum, quod initio propo-
suerā, in Aristotelis prædicamentis falsi ef-
se permulta, quales sunt species quātitatis,
& qualitatis: aliena ferè ab artis dialecticæ
præceptis omnia, vt tota illa capita de sub-
stātia, quātitate, de tā proluxa relationis bal-
butie, de qualitate: vtilitatem verò genera-
lem rerum omnium, & communem, id est
dialecticam nullā omnino esse: ac ne vllam
quidem ad distinguendas dictiones simpli-
ces, quam nō modis omnibus excellentio-
rem prædicamenta institutionum nostra-
rum præbeāt. Post prædicamenta reliqua
sunt: in quibus caput decimum est, de oppo-
sitis, quæ nos contraria in nostris institu-
tionibus appellamus. Locus hic est inuen-
tionis dialecticæ proprius, & ab Aristotele
in topicis enumeratus, ne alieno testimo-
nio Aristoteleos, quā Aristotelis refella-
mus: hīc genus dialecticæ institutionis, &

Post pñta

præceptionis agnosco, & vnus nostri prædicamenti formā recipio: dissentaneorum enim genus alterum, in oppositis istis est: Aristotelicas tenebras, quæ in hoc capite ad trecentos atque amplius senarios extendantur, ad vnum locum obruendum non agnosco, sed reprehendo & vehementer condemno: contraria succincte definienda erant, vsus nobilibus exemplis declarandus, vt nos fecimus: nihil autem aperte definiuit Aristoteles, nullum locū exposuit: sed suo more inepte nugatur, & balbutit. Eiusmodi capita sunt vndecimum, & duodecimum, & postremum, quas significationes habeant vocabula prius, & simul & habeo, quæ vix grammaticuli esse, nescio an dicam. At sine his dialectica intelligi non potest: aiunt Aristotelei. Quasi verò possit intelligi Aristotelis logica confusio sine tot verborum intelligentia, quot in ea Aristoteles vsus est: & idcirco græcum, aut barbarum lexicon, sit in logica Aristotelis confundendum. Decimum tertium caput est de motus sex generibus, quod totum cum physicae disciplinæ proprium sit, sicut quantitas mathematicæ, quid repetā toties illud antea adhibitū, non esse hæc dialecticæ, id est generalis, & vniuersalis disciplinæ, cum speciali discipli-

h. j.

*Quaestio
secunda de
arte præ-
dicamentō
rū, Quam
multa ne-
cessaria
hic ab Ari-
stotele o-
mittatur.*

næ subiecta sint. At per Deum immortalē,
quoniā singulas huius confusionis vniuer-
sæ partes expendimus, & in his docuimus
(exceptis æquiuocis, relatis, oppositis, actio-
ne, vbi, quando, situ, habitu, quæ si rectè ex-
ponentur, dialecticæ aliquid esse possint)
omnia esse, aut falsa aut aliena. De duabus
ad descriptionem doctrinæ quaestionibus,
priorem explicauimus, quàm multa inuti-
lia, & non necessaria Aristoteles in his præ-
dicamentis conturbarit: ad posteriorem ac-
cedamus, quàm multa necessaria prædica-
menta Aristoteles hîc omiserit: ad quā fa-
cilis exprimentā de summa tota, & vni-
uersa diligentius, & accuratius considere-
mus, de fine atque usu, id est summa, & pri-
ma causa disputemus. Ex hac enim colla-
tione summaria, quæ desint, intelligemus:
stellas adhuc in singulis capitibus perluci-
das aspeximus: sed stellas tantum, ideoque
nox adhuc est. Solem igitur ac vniuersum
lumen inducamus, tenebræ noctis pellen-
tur, ac dies erit. Sol autem doctrinæ vniuer-
sæ, collatio est artis totius cū tota arte, usus
generalis cū generali usu. Quid ergo? quor-
um hæc prædicamenta nobis ab Aristotele
tradita sunt? vt simplices dictiones distin-
guantur, aiunt Aristotelei: & Aristoteles

ipse videtur initio significare, qui dictiones simplices in decem genera prædicamentorum partitus est. Verum in singulis prædicamentis docui nullam ab Aristotele disciplinam tradi, qua simplices dictiones distinguerentur: & id totum, quod ab Aristotele somniatur, esse aut falsum, aut alienum, & inutile: dictiones simplices, si ratione dictionis quaereretur (quod dialecticæ antea nihil esse dixi) quo modo inter se distingueretur, rectius multo grammatici in octo partibus orationis nos docerent, quam Aristoteles in prædicamentis. Illi omnium dictionum simplicium genera, & proprietates sunt persequuti. Aristoteles nihil nisi sophistica his de rebus somnia proposuit. At prædicamentum Porphyrius ad rerum explicationem contulit, & definit ordinem rerum vno summo genere comprehensarum per genera, & species, & differentias distributarum. Vbi est igitur, ô Porphyri hic ordo in prædicamentis ab Aristotele propositus? In substantia duo genera tantum ab Aristotele proponuntur ex accidentia grammatica, prima & secunda substantia. In quantitate, falsæ etiâ species attribuuntur, ut in qualitate. In reliquis prædicamentis, nullæ omnino species proponuntur. Nulla igitur tua

definitione ab Aristotele prædicamenta distribuuntur. Hem, fallóne? retexá orationē meā? argumentum quo vtor, definitio tua est: syllogismus secundæ figuræ (vt Aristotelice loquar) in barroco: atque vt intelligas, ita ex tua definitione contra te concludo.

Prædicamentum est ordo rerum per genera, differentias, & species distributarum.

Aristotelis ista commētatio non est ordo rerū per genera, differentias, & species distributarum.

Aristotelis igitur ista commentatio nō est prædicamentum.

An igitur rectè concludo? Agite excitate Aristotelei sophisma aliquod: expromite, vt oriētem solem obiecta nube obscuretis, distinctionem Aristotelicam: hoc enim genere sapientiæ abundatis: & iam iā vos adiuuabo: proferā, quod huic quæstioni obijci & vestro quidem artificio obijci possit: nihil enim statui prætermittere ineptiarum vestrarum, quod ego mihi ipsi non obijciā: quod non omni veritate, & luce conuictū & confectum vel confessione vestra contemnam. Quid ergo pro ista Porphyrij sententia cōtra nos dici, vel ineptissimè somniari

ab Aristoteleis potest: Nō sunt (respōdeāt) <sup>distinctionis
de Actu
o potest</sup> prädicamenta actū, at sunt potentia, possent enim ex Aristotelis admirabili doctrīna sic inchoata reliqua perfici. O me simplicem, & apertum, vereor ne Aristotelem imitari videar, & res tam stultas arguendi causā confingere. Ergo Aristotelee qui nobis ita respondes, quāuis nullam liberalem, & ingenuā artem didiceris, quāuis nullas honestas literas noris, tamen hac egregia potentiæ distinctione Demosthenem, & Ciceronem eloquentiā superabis, philosophia Theophrastum, & Platonem, Mathematicis artibus Ptolemēū, & Euclidem: potest enim Deus (si velit) te his omnibus excellentiorem præstantiorēque facere. Nunquāme cogitabitis Aristotelei cuiusmodi sint, quæ dicitis? Nulla sit grammatica, grāmaticam dicetis esse, quia esse aliqua potest: nullæ sint artes omnino, omnes artes dicetis esse, quia esse possūt, quin etiā sophistæ quidam Aristotelei hac egregia potentiæ distinctione huc peruenere, ut virgines meretrices dicerent esse, egentes opulentos, reges mendicos, quia & virgines, & egentes, & reges fieri possent meretrices, opulenti, mendici: hinc enim credo, ampliaciones factæ sunt. Atque hoc mirifich. iij.

cum responsum est, prædicamenta facile
perfici posse. Verum possum verissime con-
firmare, id nullo modo ab homine fieri pos-
se. Nam genera, species, differentias substā-
tiarum, quantitātū, relationum, qualitātū,
actionum, passionum, situs, habitus, loci, tē-
poris homo nemo nouit vnquam, neque
nouerit vnquam. Id soli Deo notum & per-
spectum est: & tamen Aristotelei potius
quàm Aristotelem errare confiteātur, rem
omnino difficillimam, facillimā esse con-
firmabunt. Videtis Aristotelei quales sint
distinctiones vestræ, & quàm fatuæ, cum à
vestris tenebricosis commentis ad veram
lucem traducantur. Hic tametsi obstupe-
scitis, tam certis argumētis expugnati, ne-
quaquam tamen sententiam mutate, nisi
vos omnibus modis ad confessionem veri-
tatis adduxero: quin defensionē nouā ali-
quam contortam, & aculeatam, per me li-
cet, quærite. Enimuero, vt pertinaciæ ve-
stræ tandem aliquando satisfactum sit, vos
etiā adiuuabo, & quæ ipsi nequaquam re-
periretis, mea sponte vobis arma suppedita-
bo. Dicat igitur vestrum aliquis, quanuis
prædicamenta non habeāt, nec habere pos-
sint ordine disposita omnium rerum gene-
ra, & species cum differentijs: sunt tamen

decem loci vnde omnia sumi possunt, idcirco ad rerum omnium cognitionem necessarij, qui admoneant quid sit videndum & considerandum, vt rem aliquam distinguamus, & exponamus, eamque Aristotelis dicat esse sententiam. Ex his enim prædicamentis omnem inuentionis logicæ doctrinam deriuauit, & generalem, & propriam syllogismi, tum demonstratiui, tum dialectici. Primo enim analytico, cum de abundantia propositionum & inuentione medij, id est vniuersis fontibus inuentionis, & generibus argumentorū præcipere vellet Aristoteles, inuentionis doctrinam secundum prædicamentī ordinem descripsit, infimorum, summorum, mediorum: infima & summa genera rarò in argumentum trahi ait, media sepiissime. Et tertio analytico, cum de medijs, id est argumentis quærit an infinita sint, duobus extremis propositis, imo & summo, ad hunc prædicamenti ordinem summorum, mediorum, infimorum relabitur. Et primi topici capite septimo, docet problematum probationes, & argumenta sumi oportere ex prædicamentis: atque isto modo, octauo topico Aristoteles in prædicamenta recidit. Quare hanc Aristotelis (quam Aristoteles ipse sua orah. iiij.

tione nobis exprimit)sententiam,vt prædicamenta ad inuentionem argumentorum accommodentur , contrà nos Aristoteleis suppeditemus: vt causſam tandem tot argumentis conuictam , & conſtrictam verè victam fateantur : & cognoscant quod eſt nobis hic propoſitum, quàm multa prædicamenta Ariſtoteles in prædicamētis omiſerit . Conſideremus igitur an decem Ariſtotelis prædicamenta doceant omnia quæ de re propoſita dici poſſunt, & noſtris prædicamentis totis tota illa comparemus: videamûſque Ariſtoteliſne an noſtra conſilia rationem faciliorem inueniendi oſtēdant, quo ſimplices dictiones , vt Ariſtotelei volunt, vel potius omnes, & dictiones , & res cuiuſcunque modi ſint (vt nobis placet) diſtinguantur: hic enim finis eſt, & prædicamentorum, & inuentionis dialecticæ , hoc ſummum, & vltimum , & ſingulare argumentum eſt, quod ſit nobis ſpectandum in his dialecticis artium conſilijs . Comparemus verò primùm dialecticę descriptionē: deinde deſcriptæ doctrinæ vſum : ita mox diluceſcet, ac plane exorto claro ſole dieſcet . Nos argumentum generaliter primū definimus, partimur ex adiunctis, & ſubiectis, vt poſſumus , quoniā vera genera vl-

la nondum vidimus. Ridebunt Aristotelei & irrideri se putabunt, si quid horum luminum in prædicamentis requiras. Nos definimus causas, causarumque species, & partes omnes explicamus, idemque de cæteris argumentorum generibus, effectis, adiunctis, subiectis, dissentaneis, comparatis, nominibus, tributione, definitione testimonijs efficimus. Aristoteles horum omnium nihil (excepta, quæ dissentaneorum particula est) relatione, & actione, non dico definiedo, & partiendo, nihil enim definire, nihil partiri Aristotelis proprium est, nihil horum inquam in decem prædicamentis, aut nominatim, aut coniecturæ signo vlllo notatum habet: Nos singulares generis cuiusque species, & partes exemplis quàm maxime fieri possit, insignibus illustramus: vt doceamus, & vnde præcepta nostra sumantur, & quo referantur: omni siquidem, & lectionis, & observationis studio, & quidem maiore, quàm Aristoteleis credibile sit, contēdimus: vt selectis præstantium, & excellentium hominum exēplis, & testimonijs doctrinæ huius non solum cognitionem perspicuam, & facilem, sed multo magis vsum singularem, & admirabilem (vt est) sic efficeremus. Itaque nullus est apud nos locus,

sine aliquo nobili Ciceronis exemplo: quia hic orator solus nobis est, cui tamē semper adiunximus poetæ alicuius notabile item exemplum, Virgilij maxime: nec tamē huius vnus, sed vt res ipsa iucundior ad cognoscendum pueris, & gratior varietate fieret, nunc Terentij, nunc Horatij, nunc Ouidij, nunc Catulli, nunc Tibulli, nunc Propertij, nunc Iuuenalis, nunc Persij, nunc Martialis, nunc Lucani, & vt quisque auctoritate præstare, & excellere visus est. Quid hic Aristoteles: quem splendorem humanitatis in prædicamentis suis adhibuit, vt ostenderet ex humanæ rationis vsu hæc obseruata esse, & ad eundem vsum referenda? Aristoteles multa in logicis libris rectè præcipit, sed eorum nihil ipse facit. Docet veram scientiæ demonstrationem ex causis primis, necessarijs, proprijs sumendam esse. At in explicandis, & demonstrandis prædicamentis naturalis rationis vsum, in quo sunt primæ, necessariæ, propriæ, totius huius negotij causæ, nullum sequitur, nullum obseruat, nullum sibi imitandum proponit. Docet Aristoteles octauo topico ad perspicuè docendum, vtendum esse exemplis magnificis, & nobilibus, qualia sint apud Homerum, ait, non apud Cherilum.

Docet inquam, id Aristoteles, sed eorū more, qui leges interdum bonas, & vtilis ciuibus suis præscribunt: at quibus tamen ipsi minime obtemperant. Quamobrem in tota ista laude, & definiendi, & partiendi, & exemplis explanandi, & artem denique de scribendi, institutiones nostræ nō vna parte aliqua, sed prorsus omnibus partibus Aristotelis prædicamenta longè superāt. Verumenimvero cōsiderate iam Aristotelei, quanta facilitate erga vos vtar, sit Aristoteles omni dialecticæ gloria princeps, nominetur, & prædicetur parens huius doctrine, author, Deus denique, si hoc vobis cōcedendum putatis, habeatur & appelletur, nisi tā sit toto prædicamentorum vsu (nihil enim de artificiosa descriptione amplius ago) toto inquam vsu, tota vtilitate, tota causa, tota exercitationis ratione: non quæ nunc sit in scholis, sed quæ omnino esse debeat, inferior, quàm doctrine demonstratione, & explicatione posterior. Agite dum, sit Aristoteles aliquis bene in prædicamentis Aristotelis tres annos, cum dimidio (si ita placeat) versatus, bene doctus & eruditus, qui de arte prædicamentorum nihil addūbitet, qui totam illam doctrinam penitus intelligat, sit è schola nostra puer item aliquis nō

tres annos, sed tres menses atque etiam minus si lubet, ad institutionum nostrarum rationem audiendo, legendo, scribendo, dicendo exercitatus. Atque hunc dialecticū cum illo Aristoteleo cōponamus: quæstionem communem statuamus, & experiamur, vter magistri sui doctrinam sequutus melius, & accuratius, & prudētius eam disputabit atque explicabit. Et quoniam hæc exercitationis ratio duplex est: altera in alienis sententijs cōsiderandis, altera in suis, & proprijs exponendis, proponatur aliqua Ciceronis, aut Maronis oratio, & eius dialecticum artificium vtrique declarandū mandetur. Verset hīc se Aristoteles, omnes prædicamentorum vires, & nervos excitet, Aristotelis consilia meditetur: quid est? an plorabit hic Aristoteles discipulus, si fortè ingenuus erit, & in proposito themate se vinci dolebit? ac se tamen iusta ratione excusabit, dicetque huius pugnae se plane insolentem esse, nec vllum hac de re verbū in scholis Aristotelis audisse? Ergo, discipulo Aristotelis ignoscamus, qui ex prædicamentis Aristotelis non didicerit, quod sane discere non poterat, quomodo propositi authoris consilium esset intelligendū, & eruendum. Nostro verò dialecti-

co nihil ignoscamus, sed eum seuerè potius
 vrgeamus. Quid igitur? quomodo positam
 quæstionem declarabit? quomodo se hinc
 explicabit. Rem primùm de qua agitur ex
 vniuersæ orationis comprehensione distin-
 guet, & separabit: consilium propositi au-
 thoris ex argumentis omnino, quibus ille
 vsus erit, considerabit, & quid efficere vo-
 luerit, penitus ex omnibus eius rationibus
 aspiciet: & si reliquas artis suæ vires adhi-
 bere volet, deinde iudicium ex conclusio-
 nis specie, & cohærentia rerum ponderabit:
 prudentiam reliquam ex perpetua totius
 orationis collocatione: postremo sic artis
 suæ velut odoratu non ingressus inuentio-
 nis solum, sed omnes dispositionis progres-
 sus certis & notis vestigijs persequetur: sic
 ista priore dialectici vsus meditatione dia-
 lecticus noster Aristotelis discipulum, im-
 mo verò magistrum ipsum Aristotelem su-
 perabit. Etenim non recuso, vt Aristotelei
 Aristotelem suum vel in cælo ponât, si do-
 cere queant, quemadmodum sit Aristote-
 les ex prædicamentis suis eam dialecticæ
 laudem sequuturus. Ac iam in altera certa-
 minis huius ratione periculum hoc idem
 faciamus: dialecticum nostrum cum Ari-
 stoteleo rursus componamus, & quæstio-

nem Aristotelei gratia, earum omnium facillimam ponamus, quæ in Aristotelis schola audiantur. De homine tam multa clamantur, de genere eius, de differentia, de proprio, de accidente. Thema igitur esto de homine, de quo uterque, & Aristotelis discipulus, & hic noster dialecticus dicat, quicquid ex doctrinæ suæ preceptis possit dicere: ac ne discipulo verecundo molestiores simus, & plorare denuo, & erubescere cogamus: magistrum ipsum potius Aristotelem interrogemus. Quid verò o magister Aristoteles, quoniam in analyticis, quoniam in topicis doces prædicamenta locos esse argumentorum, dicta discipulo tuo (quoniam hoc ignorat) ex ista tua prædicamentorum doctrina, genera quædam argumentorum, ut de homine dicat saltem aliquid: Artes verè traditæ consilia sunt, ut tam sæpe moneo, consilia igitur doctrinæ, petenti discipulo ne nega. Quid respondebis? eadem opinor (si tibi constare voles) quæ in libro docuisti. Itaque videat, inquires, hominis, & substantiam primæ sit, an secunda, & quantitatem in numero, oratione, tempore, loco, linea, superficie, corpore, & relatione, & qualitatem, in habitu, dispositione, potentia naturali, & impotentia,

✓ *sec. 2.*

passione, passibili, qualitate, figura, & circa
vnumquodque cōstante forma. Item age-
re, & pati, & vbi, & quando, & sitū esse, &
habere. Hæc enim admirabilia tua sunt ô
Aristoteles, cōsilia: hæc prædicamentorum
tuorum est doctrina, tua etiā in scholis ver-
ba sunt: hæc tua sapientia dialectica est, quā
sequatur, licet discipulus ille tuus, qui de ho-
mine aliquid balbutire volet: positæ enim
quæstionis illud aliquid est, ne vllā tibi lau-
dē detrahā: si qua possit vllomodo hīc tibi
concedi. Aliquid inquam, est: sed tam te-
nue, tam aridum, tam denique Aristoteli-
cum, vt commodius fuerit discipulo tuo de
hac re nihil te consuluisse. Amabo tamen
te, excita vicissim discipulū meum, & acri-
ter interroga, nihil sane plorabit, sed tibi re-
spondebit, se ex Petri Rami aduersarij tui
doctrina abūde didicisse, quod de hac quæ-
stione, vel diem totum dicat: causarum cō-
silio cognouisse, vt cōsideret hominis caus-
sas omnes, & finem, & formam, & modis
omnibus efficiētem, quæ per se efficiat, quæ
adiuuet, quæ procrearit, quæ conseruet, quæ
ex his consilio, quæ natura, quæ fortuna,
quæ necessitate efficiat, & materiā. In qui-
bus tot causis, hominis natura non Ari-
stotelicè comprehenditur, vt in substantiæ

vocabulo, vbi iubet cōsiderare primāne sit;
an secūda, id est proprię, an appellatiuę qua-
litatis: sed etiā per partes declaratur: substā-
tia enim hominis, & natura caussarū, homi-
nis cōiunctionē cohēret, & cōtinetur. E re-
liquis argumētōrū locis tū facta spectabit,
quæ sunt in cōsilijs tuis actiones, vel omni-
no nihil, tū subiectū considerabit, de quo ne
suspiciatus es quidē in prædicamētis, & ad-
iuncta, tam multorum generum proponet,
quæ insunt, quæ circumstāt, quibus ipse sub-
iectis, & propositis rebus exerceantur: quo-
rum notas quasdam prædicamenta tua se-
ptē, nomine quātitatis, qualitatis, pati, vbi,
quando, situm esse, habere, indicant: statuet
ē regione dissentanea, & cōtraria in aduer-
sis priuantibus, relatis, cōtradicientibus, &
in verbo, & in enunciatione simplici, & ge-
nerali, & speciali, & propria, tum verò etiā
coniuncta: quorum præter relationem in
decem prædicamētis nihil habes. Quid ve-
rò nōne te hic noster obruet multitudine
rerum, de quibus discipulo tuo nullum
in his prædicamentis consilium tradis? pro-
met enim ē repugnantibus, maioribus, mi-
noribus, paribus, similibus, dissimilibus, no-
tatione, cōiugatis, partibus tam varijs, fini-
tione, testimonijs, tantam consilij copiā, &

vbertatē, vt per tibi mirū videatur. Quin-
 etiam te de illa laude interrogabit, cum
 Teophrastum, Eudemum reliquosque di-
 scipulos tuos ad oratorum morem, & Iso-
 cratis æmulationem in thesi exercebas: an
 illam prædicamētorum tam inanem, tam-
 que dialecticæ inuentionis expertem con-
 fusionem spectare & sequi iubebas? Doctri-
 na enim ista oratorię illi exercitationi val-
 de repugnat. Ita cernitis ô Aristotelei (ad
 vos enim reuertar) quā multis laudibus
 discipulus hic noster non solum condisci-
 pulum vestrum, sed Aristotelem etiam ma-
 gistrum superet. Videtis enim decem Ari-
 stotelis prædicamenta decem nostris præ-
 dicamētis ita superari, vt quęcunque cōsiliij
 vsum & fructū decem Aristotelis prædica-
 mēta præbeāt, tria de nostris copiosius &
 vberius omnibus partibus ostendant. Atq;
 maximi cōsiliij (quod nostris septē prædica-
 mētis explicatur, subiectis, dissentaneis, ex-
 cepta relatione, nomine, cōparatis, diuisione,
 finitione, testimonijs) nullā in decē præ-
 dicamentis Aristotelis, ne suspitionē quidē
 subesse. Nihil enim prædicamēta Aristote-
 lis de tā multis rebus præcipiūt. Magna est
 in hac prædicamētorū cōtentione Aristote-
 leę partis offensio, grauis afflictio isto modo

vinci. Decem prædicamēta Aristotelis tantum abest vt decem nostris paria sint, vt tribus tantum respondeant. Quid si etiam ne respondeāt quidem? quid si etiam omnino minora atque inferiora sint? an tandem aliquando videbitur Ramus Aristotelis prædicamenta iustè reprehendere, & eius tenebris contrariā lucem merito præponere? at hoc item conuincam atque obtinebo. Quæramus igitur an decē Aristotelis prædicamenta, & decem loci nostris prædicamentis tribus, & locis pares sint, omninoque respondeant: idēque sit admonere, vide substantiam, & vide causas, vide facta, & vide actiones, vide adiuncta, & vide quantitatem, qualitatem, locum, tempus, situm, habitum: tum facilius percipietur quanta sit in prædicamentis Aristotelis inopia. Omnium rerum natura constat ex causis: innumerabiles sunt, quæ non constant ex substantia, vt Aristotelei substantiam vocant: reliqua enim genera prædicamentorum ex substantia non sunt: ita causarum consilium & admonitio potest ad omnes res accommodari: substantiæ ratio non potest: & primus ille causarum locus longe patet latius, quàm substantiæ nomē. Omnes res habent aliquid præter suam na-

turam & essentiam, adiunctum sibi: innumerabiles res sunt, quæ præter suam naturam, nullam quantitatem habet adiunctâ, ut ipsæ quantitates: nullam qualitatem, ut ipsæ qualitates: atque ita in omnibus alijs. Rerum enim, quæ in eodem prædicamento sunt, nihil alteri accidit (ut Aristoteleis placet) nec extrinsecus adiungitur. Quare quantitas quantitati, qualitas qualitati accidere nulla potest: sic adiunctorum nomē potest omnibus rebus inuestigandis adhiberi, quæ extrinsecus adueniunt: quantitatis, qualitatis, temporis, loci, situs, habitus non potest. Aristotelis igitur decem prædicamenta tribus nostris prædicamentis minora inferioraque sunt: & isto rursus argumento Aristotelem conuincimus. Itaque Aristotelis loci valde modis omnibus sunt inopes, si decem nostris conferantur. Quicquid admonent decem prædicamenta Aristotelis, admonent plenius, & vberius è nostris tria, causæ, facta, adiuncta: nec tamen quicquid admonent hæc tria prædicamenta de decem nostris, decem Aristotelis prædicamenta demonstrant. Quare videtis Aristotelei, in hac quæstione (quæ facillima, & ad Aristotelis doctrinam aptissima eligi poterat) Aristotelis prædicamēta vi-
i. ij.

cta, afflicta, prostrata, conculcata. Quid por-
rò si quæstio aliqua non è schola Aristote-
lis, sed è schola humanitatis, & communi
hominis vita & prudentia ponatur, an A-
ristoteles prædicamentorum suorum men-
tionem facere, an hiscere omnino audebit?
Quid si igitur de bello, de pace, de republi-
ca, aut eiusmodi ambigua re quæstio ponat-
ur, an Aristotelis prædicamenta ad hanc
explicandam quæstionem adhibebuntur,
potius quàm nostra? At enim cōsiderat de-
liberantis animus, non substantiam belli,
quæ nulla est ad Aristoteleorum legē, nec
belli lineas, & superficies, aut binarios, sed
causas, sed euenta, sed subiecta, sed adiun-
cta, sed dissentanea cōsiderat: comparat res
omnium generum, nominis rationes, & rei
partes intuetur: rem definiendo compre-
hēdit: hominum iudicia & testimonia de-
liberando perpendit. Verùm Aristotelei
quidam tam simplices sunt, vt nullum pu-
tent argumentum, nullum syllogismum
esse, nisi tribus versiculis distinguatur, & in
clausula, Ergo, dicatur. Attendāt igitur isti
tam sapientes, tamque attenti dialectici,
quod sit eius conclusionis genus, qua sophi-
sticas Aristotelis nugas toties, & tam gra-
uiter vrgemus. Dicit Aristoteles, vt sæpe

iam repeto, in analyticis maximam & præstantissimam cōclusionis, & syllogismi speciem esse ἀπὸδείξι, quæ ex causis primis, necessarijs rem propositam demonstrat. Quæ est igitur causa prima, & necessaria prædicamentorum? hem Aristotelei quænam est ista causa: iam enim sepius rogo, & meminisse vos arbitror: an non est vsus humanæ, & consuetudinis, & vitæ, & prudentiæ? hinc enim dialectica tota oritur, huc est referēda: obseruatione naturalium, & humanorum, & constantium exemplorum dialectica fieri debet, & describi: descripta idcirco tradenda pueris est, vt eius auxilio lōgioris & prouectioris ætatis cursum & sapientiam anteuertant. Adeste igitur Aristotelei, & demonstrationis nostræ, nostri syllogismi, nostræ argumentationis speciem tam magnificam, tam splendidam ad Aristotelis ineptissimas tenebras dammandum in animum reuocate.

Vera ac propria præcepta dialecticæ, naturali rationis vsui, & humanæ prudentiæ consuetudini conueniunt.

Aristotelis prædicamenta naturali rationis vsui, & humanæ prudentiæ cōsuetudini non conueniunt.

Ergo Aristotelis prædicamenta dialecticæ.

*Confecta
rui de lo-
cis proble-
matis cō-
munibus.*

*Quaestio
tertia de
scholasti-
co prædi-
camento-
rum usu.*

etica vera, & propria præcepta nō sunt. Quare omni huius doctrinæ nō solum descriptione & elegancia, sed vtilitate & prudentia fateatur Aristoteles prædicamenta sua nostris prædicamentis infinitè vinci atque superari. Atque hīc quod in prædicabilibus admonui, memorię mandate, dialecticæ inuentionis nullum in prædicamentis esse cōsiliū, quod in Aristotelici problematis cuiusque proprium sit, sed tota illa consilia ambigui, nominis, relationis, actionis, adiunctorum, contrariorum, omnium questionum esse communia. Videtis adhuc Aristotelei quid in singulis prædicamentorū capitibus falsum, inutile, alienum sit, quā vniuersa prædicamentorum doctrina confusa sit, quā nullum dialecticæ inuentionis vsum præstet, quā etiam præstare nullum omnino possit. Vos autē Aristotelei: vt secundam instituti mei principem questionem de vso scholastico & exercitatione iuuentutis vobis commissæ hīc quoque requiram, quæ doctrinæ præmia, quæ prudentiæ insignia ex his prædicamentis capitibus? quem Ciceronem, quem Virgiliū, quē liberalem, & ingenium scriptorem his præceptis explicatis? quas *Scæcis*, quas (vt dicitis) positiones ad rhetoricū Aristotelis ve-

stri morem in schola vestra declamatis? Aristoteles enim viuus (vt antè dixi) discipulos suos in thesi sic exercuit, vt nō ieiunè & aridè, sed copiose & ornatè dicerent. An in prædicamentis exercendis eam consuetudinem vestri principis imitamini? Dixi antea in Porphyrio de vsu, & vos hīc sentitis, quid vrgeam. Vtinam me vno fœliciores, ac nō etiā miseres hīc essetis. Nūquam in schola Aristotelis, & quidem in tot dierum, tot mensium, tot annorum clamoribus vllum de vsu prædicamentorum verbum audiui: credidi, quia discipulū Aristoteles credulum esse vult, de prædicamentis non acriter admodum inquirendum, quid aut quamobrem discerentur, sed pertinaciter & vehementer disputādum & clamandum. Disputaui pertinaciter, & vehementer clamaui. Credidi, si thesin de prædicamento in schola positam defenderem, non esse aduersario etiā verissima dici tī cedendum, sed contra distinctionis alicuius captione totum clamorem conturbandum esse: sin contrā ipse oppugnarem, hoc vnicè & singulariter agēdum putarem, & enitendum, vt aduersarium non docerem, sed ratione quauis vera, an falsa, nihil interesset, vincerem. Sic institutus, sic inform-

i. iiij.

tus eram:hæc prædicamentalis, scilicet pila nobis iuuenibus erat proposita,qua lude remus,quam amissam clamando repetere-
mus,quam acceptam nullo clamore nobis eripi pateremur. Id mihi persuasum erat, Aristotelicæ logicę summam in eo esse positam,vt de ea fortiter & animose clamando disputaretur. Quando igitur, aut quomodo (dicetis Aristotelei)his meliora videre cœpisti:Dicam & aperte, & libenter, vt si vobis eadem medicina prodesse possit, quæ mihi tam miserabiliter affecto profuit,vos liberaliter vtamini. Non disputabo isto loco,vt vos conuincam, sed candidè,& simpliciter explicabo, quomodo Aristotelis tenebris liberatus sim. Cum tres annos,sexque menses in philosophia Aristotelis, ex academix nostræ legibus posuisssem,logicis Aristotelis libris cognoscendis,disputandis, meditandis (ex omnibus enim Aristotelis libris logici præcipuè toto triennij tempore clamantur & reclamantur) cum inquam tempus illud ita traduxissem,& iam vt absolutus artium,scilicet magister philosophica laurea donatus essem, subducta ætatis meę ratione in Aristoteleis artibus consumptæ, consideraui quibus in rebus logicas Aristotelis artes (quas antea

Rami vesi
piscina - 6
atq. vna!

tot clamorib⁹ & sudoribus didiceram) imposterum exercebam: non in historia & antiquitate rerum prudentiorem, non in dicendo disertio-rem, non in poësi promptio-rem, non denique vlla in re Aristotelis artibus me sapientio-rem factum deprehendi. Hei misero mihi, vt obstupui, vt altè ingemui, vt me naturamque meam deploraui, vt infœlici quodam miseroque fato, & ingenio à musis prorsus abhorrenti me natū esse iudicaui, qui nullum fructum eius sapientia, quæ tanta in Aristotelis logicis prædicaretur, percipere, aut cernere tantis laboribus potuissem. Ne igitur omnino nihil agerem, redij ad intermissa quadriennio iam antè studia eloquentia: atque in his erudienda iuuentute meipsum exercui, ita tamen vt ad inclusam illam de Aristotelis logicis opinionem & persuasionem perpetuò respicerem. In omni enim poëtarum & oratorum lectione vigilavi, laboravi, modis omnibus contēdi, an fieri posset, vt logicos Aristotelis libros ad aliquem eruditionis vsum reuocarem: principem dialecticæ distributionem in Cicerone & Quintiliano de inuentione & iudicio legi, sed legi magis ex more temporum nostrorum, quæ de his præceptis tantum dis-

putarent, vsum in his nullum quærent, quam penitus cognoui: nec ex illis authoribus id admodum percipere potui, cū vterque inuentionis magis varias artes, quam distinctum vsum, neuter autem iudicij doctrinam, quæ potior esset, explicaret: sed dispositionis nomine multa confunderet: vt mihi viderentur eam partitionem potius auditam recitare, quam perceptam & cognitam declarare. Aliquot post annis, cū insitus ille iuuenilis persuasionis amor huc me perpetuò reuocaret, Aristoteli totū denuo me dedidi: diligenter obseruaui, publice, vt maioris diligentiaē necessitatem mihi ipsi imponerem, explicaui: falsis etiā laudibus, quas tū veras arbitrabar, exornaui: & quanuis nihil adhuc solidæ vtilitatis in tota compositione logicorum Aristoteleorum cernerem, aliquid tamen in partibus quibusdam deprehendi. Quare non desperaui, imo verò omnes omnium hominum libros, qui de hac arte editi essent, ^{curiosè} mōrōse peruestigauī: multos & latine, & græce cōscriptos reperi: vnum etiā hebraice: in quibus omnibus nihil nisi Aristotelicæ huius logicæ contractas quasdam sententias reperiēbam: pauci quidam nonnihil in partibus quibusdam reprehendebant, summam

tamen vniuersæ confusionis sequebantur,
 nullum vsum (quod caput tamē rei fuerat)
 aperiebant. Vnus Agricola voluit hic ali-
 quid melius, quā potuit. Incidi tandem
 in Galeni librum de decretis Hippocratis
 & Platonis : qui mihi locus primus ad be-
 ne sperandū fuit. Nam cū illic multa Hip-
 pocratis & Platonis dialectica decreta sum
 admiratus, tū illud per mihi mirū fuit, quod
 in illa dialecticæ laudis contentione Gale-
 nus Hippocrati (quem vt Deum quendā
 coleret) non Aristotelem, quem artis hu-
 ius inuentorem & perfectorem crediderā,
 sed Platonem tanquam in hac arte philoso-
 phorum omnium principem compararet.
 Sed tamen hac Hippocratis & Platonis cō-
 paratione, non tam sum satiatus, quā ex-
 citatus ad omnes Platonis dialogos (qui de
 dialectica aliquid præciperent) perlegen-
 dum. Hic vt verum fatear, optatissimus mi-
 hi, & gratissimus salutis portus fuit. Ex So-
 cratis enim sermonibus, cum varia varijs
 locis de argumentorum generibus seria &
 vtilia præcepta cognoui, tum verò clarissi-
 mam illam methodi lucem clarissime vi-
 di, vt ars via & ordine traderetur, primo lo-
 co definiendam summam, tum partes om-
 nes definitionibus & exemplis declaran-

Agricola

*Lib. Galeni
de decretis
Hippocratis
et Platonis*

das esse, id etiam valde probaui & amaui, quod Socrates in falsis opinionibus refellendis id vnum maxime sibi proponeret, vt eos quos contra disputaret, à sensibus opinionum, & testimonijs hominum auocaret, traducerétque ad æquitatem animi, & iudicij libertatem: quia philosophis stultū esse censeret hominum sententijs (quæ plerunque fallaces essent, & mēdaces) potius temerè commoueri, quàm rei cognitæ, & ex omnibus causis perceptæ constanter assentiri. Quid plura? Cœpi egomet mecum (cum alio enim id mihi religiosum fuisset) sic cogitare. Hem? quid vetat paulisper *συνεξιζεν*; & omiſsa Aristotelis authoritate quærere, verâ ne & propria dialecticæ sit Aristotelis doctrina? fortasse enim philosophus iste sua nos authoritate decepit: vt mirum esse mihi diutius non debeat, si fructū (qui nullus inesset) in his libris non inuenirim. Quid si commentitia sit ista doctrina? nonne frustra me torqueo & crucio, vt è sterili & arido solo fruges capiam? Sic itaq; animatus, & sacris Aristotelex superstitionis tantisper exemptus, ad Aristotelis lectionem redij, vt intelligerem qualis esset Aristotelea logica: quæsiui primū ex methodi doctrina (quam docet Plato)

logicę in logico Aristotelis organo definitionem: repetito opere vniuerso nullam reperi: commemini tum dialecticę partitionis, quam in Cicerone & Quintiliano legeram, & tantam lucem, tamque mentis humanę in inueniendo & disponēdo propriam, cum studiosius essem contemplatus & admiratus, ad Aristotelis logicam cōuersus obstupui: chaos quoddam mihi videre visus sum: sic inuentionis dispositionisque partes inter se sine definitionibus, sine partitionibus, sine popularibus & perspicuis exemplis confusas animaduerti. Ac cū me ab Aristotele falsa scholasticę opinionis persuasione deceptum cognoui, ignoscite mihi Aristotelei, si verē & simpliciter vobiscum loquor, quō me tum gaudio exultasse, qua lætitia affectū esse, qua animi voluptate perculsum creditis? Magnum enim sapientię fundamentum mihi iactum existimaui, quōd tam crassę ignorationis caligine solutus essem, & me, quod Aristotelica sophismata didiceram, nihil sapientię consequutum intelligerem. Siquidem recte Horatius,
 Virtus est vitiū fugere: & sapientia prima,
 Stultitia caruisse.
 Antea mihi videbar on° Aetna graui° su-

stinere, sic falsa persuasione vexabar: quod Aristotelis logicam & perfectissimam esse, & perfectissime doceri atque exerceri crederem. Et cum ea tota cognita, & scholasticis clamoribus tam vehementer clamata nullam vim logicæ, nullumque usum percepissem, ingenio ad miseriam damnato me natum arbitrabar. Itaque pro tanto tam gratæ liberationis munere Deo optimo maximo gratias immortales nomine Platonis habui: quod cum mihi nauclerum prebuisset, per quæ ex tam longinqua iactatione, tot fluctibus, tot tempestatibus ereptus, tandem incolumis aut portum attingerem, aut certe propinquam terram aspicerem. Nam tametsi princeps illa dialecticæ distributio viam mihi monstrare potuit, tamē sine Platonica methodi luce, sine Platonica philosophandi & quærendi libertate progredi recta, ac sine errore non potui. Ex eo autem tempore quinque iam assiduos annos dialecticam disquisitionem illam docendo, meditando, scribendo persequor: ac quāuis magnis temporum difficultatibus afflictus, maioribus hominum calumnijs etiam vexatus, grauissimis interdictis quicquam hac de re aut docere, aut scribere prohiberer, animo tamē & studio institutum tam

sanctum, tam reipublicæ salutare, ac communibus studijs tam vehementer profuturum, nunquam intermisi: aliquid quotidie non solum studium, sed ætas, sed tempus, sed ipsa denique rerum natura demonstrat, quod fuerat nobis occultum: & spero Dei optimi maximi gratia aliquādo futurum, ut quod tantis studijs ac laboribus affectū persequimur, perfectum atque absolutum gaudeamus. Habetis Aristotelei quemadmodum ab Aristotelis tenebris ad hanc doctrinæ lucem peruenerim: nihil hinc disputo vobiscum, immo verò, ut ignoscatis oro, si vobiscū familiariter ago, si vos amice moneo, si Aristotelici morbi medicinam, qua curatus ipse sum, vobis non solum libenter, sed etiam liberaliter offero. Cogitate de vobis, de vestris cōmodis, aut si iam neutrum potestis, de cōmuni iuuentutis (quæ vos nihil offendit) vtilitate deliberate: graue est omnibus in rebus spōte peccare, sed longe grauissimū in rempublicam, in honestas artes, & ingenuas, in Deū immortalē peccare. Aristotelis prædicamenta videtis falsis, alienis, inutilibus nugis referta: vos ipsi nullum ad vsum adhibetis. Quamobrem Aristotelei esse desinite, dialectici potius estote. Nec nomen Aristotelis ad Aristotelem

tuendum in animos vestros reuocate. Sophisma est (inquit Aristoteles) Aristotele Aristotele defendere.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum
Liber quintus.

De Interpretatione.



Ibri duo de Interpretatione prædicamentis adnectuntur, quid hic Aristoteles dialecticum proponit? contradictio sola est: & nos contradictionem in dissentaneorum loco declaramus: hoc conuenienter vtrique, & congruenter, nos Aristoteli hac parte nihil aduersamur: atque vtinam in ceteris contradictioni ab Aristotele adiunctis rebus nullam aduersandi necessariam occasionem haberemus: neque enim contradictionis aut artem, aut vtilitatem (quam tam accurate nostris institutionibus persequimur) euertere conamur, sed retinere & amplificare contendimus. Videamus igitur quid

Aristoteles de contradictione sentiat. Id proponere cuiusmodi sit vix audeo, ne si tenebras esse dicam, aut nugas, aut sophismata, confusionem non exprimam. Propositum illud nostrum perpetuum initio statuum, multa nihil ad contradictionis artem pertinentia his libris ab Aristotele confundi, necessaria multa & vtilia prætermitti: vsum verò totum praua exercitatione ab Aristoteleis corrumpi. Itaque ad priorem *Quæstio prima de arte interpretationis, quam multa non necessaria ab Aristotele in ea confunduntur.* questionem explicandam capita singula discutiamus: postea vt in terminis, vt in Porphyrij prædicabilibus, vt in Aristotelis prædicamentis fecimus, ad secundam questionem, vniuersam de contradictione Aristotelis doctrinam cum vniuersa nostra conferemus. Ergo & libros, & capita (vt vulgo distinguuntur) recenseamus. Primo capite primi libri notionum voces, vorum scripturæ indices esse dicuntur: tum notiones apud omnes eadem, voces & scripturæ non eadē, eaque aut simplicia, aut cōiuncta esse. Quæ omnia aliena ab arte dialecticā Aristoteles esse ait. Quid igitur argumētis nostris opus est ad hoc refellendum? Aristoteles confitetur alienum hoc caput esse: credamus, & eum tantum Aristotelem putemus, qui illa aliena esse dicat, & tamen te-

k. j.

merè conturbet, extra fines artis suæ se vagari sentit, & tamen prudens vagatur. Secundo capite nomen & verbum definitur, atque vtrunque tum finitum, tum infinitum. Nomen autem & verbum definire grammatici debent, non dialectici, & ab eorum arte cognitum vtrunque huc adferri necesse est. Infinitum autem & nomen, & verbum, quòd Aristoteles somniat, facit quod plerisque alijs in rebus fecit, somnia nobis sua demonstrat, non obseruata ex naturalis vsus ratione exempla: non amicus, non amat, nō amice, negata vocabula sunt: infinita esse, nō negata quis grammaticus (ad quem tamen solum ista cognitio pertinet) vnquam dixerit? Hic Aristoteles non aliena tantum, vt superiore capite, sed etiā delira somnia nobis venditat. At inquiet Aristoteleus aliquis, alia ratione nomen & verbum à grammaticis, alia docetur à dialecticis, & Aristoteles primus ista docuit, vt potius grammatici sumpserint hæc à dialecticis, quàm hi ab illis. Verùm mi Aristoteleæ, vnica ratione præcepta dialecticæ dici possunt, si vel inuentionis sint, vel dispositionis: nomen & verbum nihil vtriuslibet partis quicquam sunt: & quod Aristoteles primus de nomine & verbo præcepe

rit, quid quæso concluditur ad dialecticos ista pertinere? An si Aristoteles primus in dialectica de moribus, de numeris, de linea mentis quædam conturbasset, hæc essent propria dialecticæ, non ethicæ, non arithmeticæ, non geometriæ? Tertio capite agitur de oratione, & eius partibus, quæ enunciat, quæ deprecatur, quæ affirmat, quæ negat: item quæ vna, quæ multiplex, quæ simplex, quæ cōiuncta sit, quæ opposita. Enimvero de oratione, & eius modis vt de nomine, & verbo præcipere grammatici suo iure & possunt, & debent, dialectici nullo modo debent: neque enim verum est, vt quicquid ab Aristotele in hac arte conturbatum sit, id dialecticæ artis esse proprium: contortum sophisma est: fines artium sua natura, & rerum sibi subiectarum comprehensione, non hominum inuentione, vel opinione terminandi sunt. Si Euclides primus pharmacorum genera confudisset, nõ sequeretur ea esse geometriæ propria. At ignoranda hæc non sunt, fateor, sed nec nominum declinationes, & verborum coniugationes futuris dialecticis sunt ignoranda, An ideo Aristoteles iure docebit in dialectica & declinare nomina, & verba coniugare? Nūquàmne intelligetis ô Aristotelei

k. ij.

aliud esse aliquid in arte nō ignorari oportere, aliud in ea confundi ac perturbari? Aristoteles in prædicamentis similes errores de complexis, incomplexis, de substantia propria, cōmuni: de quantitate, motu, de vocabulis prius, simul, habeo, coniecit: in hac interpretatione Aristoteles Aristotelis similis adhuc est: vna est infiniti erroris in Aristotele occasio, nullam sibi dialecticæ naturalis, nullam rationis imitationem distinctam proposuit. Aliud est ratio quæ dialecticis præceptis explicari debet, aliud est sermo, qui nominib⁹ fit, & verbis, vt antea docui, quanuis plerunque ratio exprimitur sermone & nominibus ac verbis: tamē totam in sese esse cōuersam, & cogitari res posse atque iudicari sine vllō sermonis auxilio. Definitionem cōtradictionis, vel oppositionis (vtrumque enim pro eodē valeat) hic adhibitam sequor: confusionem tot nugarum respuo. De ambiguitate orationis (quæ multiplici sensu prædita sit) in vitijs (cū de analysi agitur) cōmode diceretur. Quæ sequūtur quarto & quinto capite de vniuersali & singulari, contrarijs enunciationib⁹, id est contradictione generali, & eius legibus accipio. Commentum autem Aristoteleorum ex incerto Aristotelis & dubio in

hoc capite loco de subcontraria contradictione & oppositione vehementer reprehendo. Cōtradictio vel oppositio sicut omnia artis hui⁹ decreta, ex obseruatione naturæ, & quotidianæ consuetudinis exemplo sumi debet: & definiri affirmatio, negatiōque eiusdem rei, numero scilicet: nam res eadē, & genere, & specie (vt Aristoteles Aristoteles in Topicis loqui docuit) negari potest, & affirmari, vt contradictio & oppositio nulla sit, qualia sunt hæc exempla:

Omnis equus hinnit.

Nullus homo hinnit.

Plato Atheniensis est.

Cicero Atheniensis non est.

Vt igitur oppositio & contradictio sit, necesse est de eadem re numero, idem numero affirmari & negari: & genus sibi oppositum contradictionem ideo facit, quia res numero eadem sub eo comprehensæ, & affirmantur & negantur: & idem sumptum specialiter, sibi generaliter sumpto oppositum ideo contradictionem facit, quia ex his quæ genere continentur, aliquid idem numero negatur, quod illic affirmatū erat: aut contrā. Redeamus igitur ad illū doctrinæ magistrū, & effectore vsum, & dicat aliquis Cæsari:

Aliqui tibi insidiantur: alius dicat,

Aliqui tibi non insidiantur.

Ille Cassium & Brutum, hic Antonium & Dolabellam intelligat, vterque verum dicet: neque alterum sermonem alteri oppositū esse Cæsar existimabit. Dixeris quosdam sophistas esse, quosdā sophistas nō esse, quis te tibi cōtradicare affirmabit? An tu & vera dicere potes, & tibi cōtradicare. At oppositio & cōtradictio ad vsum illū popularis, & quotidianę cōsuetudinis referēda est. Cur nō instituitur iuuentus, & docetur id, quod in vita, in negotijs, in disputatione seria sequi debet? vt nō aliter in schola cū Aristoteleis loqui cōdiscat, q̃ postea cum parētibus & propinquis, cum iudicibus, cū principibus loqui debeat? Nunquāme intelligetur dilecticam ab humanæ rationis observatione profectam esse, & ad eandem re ferri oportere? At in his enunciationibus aiunt Aristotelei,

Aliquis homo ambulat:

Aliquis homo non ambulat.

Eadem res numero affirmatur & negatur, nempe de nomine (homo) verbum ambulat & affirmatur & negatur: falsa verò ista ô Aristotelei ratio est: vocabula enim contradictionem non faciunt, sed res vocabu-

lis significata: si autem vtraq; pars contradictionis vera sit, vt dicitis esse, nequaquã res eadem numero in vtraque parte significatur: quare nec erit eiusdem rei affirmatio & negatio. Quid hinc igitur cõcludam? utrũ vos (vos inquã Aristoteleos non Aristotelem alloquor) mendaces & vanos qui rem inenodabilem fingitis, & cõtradietionem esse, & vtraque parte veram esse: an definitione Aristotelẽ lapsum esse? At definitio Aristotelis vera est: Vanitas ergo Aristoteleorum damnetur, qui Aristotelis tenebris (quæ tam multæ sunt) contenti nõ sunt, nisi & nouas ipsi excogitent. Sexto capite leges enunciationum oppositarum traduntur, in præterito, præsentis, futuro tempore: & longa obscuraque inseritur disputatio, de futuro contingenti: quæ quàm fecundum pabulum, quamque gratum otiosis, & inertibus attulit? Hinc enim Aristotelei iactationem habet in misello & simplici populo, & Aristotelicas subtilitates ostentant. Quanquam tota res, vt hinc est posita, si dialecticum lumen adhiberetur, facilis erat, & duobus his comprehensa syllogismis: quibus Aristoteles probat contradictionis veritatem in contingenti futuro non esse definitam. Primus autẽ sic habet:

Si definita veritas esset futuri cōtingētis,
fatalis rerū necessitas esset accipiēda.

Hoc autē perabsurdum est, cum videamus
quarundam futurarum rerum
principium in nobis esse.

Illud igitur perabsurdum erit.

Secundus syllogismus sic est.

Quæ naturarum est, eadem est enun-
tiationum.

Quædam verò res sunt ancipitis even-
tus & incerti.

Tales igitur erunt earū enunciationes.

Atque hæc (vt dixi) breuiter explicari, &
perspicue poterant, sed obscuritas Aristote-
li placet, & Aristotelei de industria (quia
perspicue loqui non possunt) vt admirabi-
les videantur, tenebras Aristotelis amplifi-
cant. Primo libro adhuc quæ nihil ad diale-
cticā pertinerent distincta & tractata sunt:
de comprehensionibus & significationi-
bus rerum, de nomine, de verbo, & cæteris
grammaticis rebus, de contradictionis er-
rore atque nugis. Secundi libri nugæ maio-
res ad contradictionem nouis tenebris cō-
turbandam sequuntur. Quæstio grauis est
primo loco, de enunciationibus finitis &
infinitis, quæ per contradictionem disposi-
tæ, quibus sint consequentes vel antecede-

*de finiti
et infinitis
enunciati-
onibus*

tes. In qua quàm errantia & vaga, Deus bone, sunt omnia? Viginti tales enunciationes pro exemplo ab Aristotele exprimuntur; augendi verò complendique sophismatis facultas interpretibus relinquitur. Itaque ex cōduplicatis exemplis infinitum quoddam sophisma plenum stultissimæ & ineptissimæ vanitatis effici potest. Verùm, Deū immortalem, quid in hoc sophismate utilitatis quæsitum est? éstne hic inuentionis aut dispositionis vlla scintilla? nulla omnino: quæstio est sophistica, quales Aristoteles in logicis libris permultas (vt argutulo ingenio fuit) commouet: sed tam inepta vt neminē arbitrer grammaticistā vnquā tam ineruditum fuisse, qui de nomine, aut verbo tam fatuas quæstiones in schola posuerit, quàm Aristoteles de contradictione in pronunciatis finitis & infinitis. Nunquam ab Aristoteleis impetrabo, vt Aristotelis doctrina in Aristotele legendo vtatur? ἀπόδειξις & demonstratio est ex causa, propter quam res est: quærite igitur Aristotelei ab Aristotele quamobrem istam quæstionem posuerit, quis fructus futurus sit, ex quo vsu prudentiæ humanæ deprompta sit, è quib⁹ naturalibus exemplis sit obseruata, ad quā utilitatē referatur. Præcepta enim artis nō

*4 coniuncta
aut diuisa*

satis est vera esse, sed multo magis vtilia. Hic finis, hæc caussa propter quam artes docentur, ediscuntur, exercentur. Secundo capite libri secundi interposita est quæstio quomodo à coniunctis & diuisis ratio concludatur & efficiatur: inutilis quidem, sicut alię Aristotelis regulæ, quę nihil inuentionis, nihil dispositionis ostendunt: hæ verò regulæ iudicij aliquid videntur esse, sed ab omnis ignoratione iudicij profectæ sunt: syllogismus enim (quæ sola iudicij regula est) satis superque omnibus æstimâdis quæstionibus est: nec vnquã, si leges eius sequare, fallit: hæ verò regulæ sæpe fallere possunt, & eas sequutus vitiosam conclusionẽ, sicut ex omnibus argumētis potes efficere.

musab

Tertio capite quæstio est de modalibus: sic Aristotelei modificatas enunciationes vocant, de quibus propter excellẽtiam ab Aristoteleis illud prædicari solet: de modalibus non gustabit asinus. Quod quidem agnosco ex insolẽtia illa natum, qua persuaserunt sibi quidam Aristotelei se solos ingeniosos, sapientes, beatos esse. Itaque appellant asinos cæteros mortales, qui hæc Aristotelica mysteria aut nesciant, aut aspernẽtur. Sed Aristotelei si resipiscant aliquãdo, intelligent quàm Aristotelei fuerint. Pri-

mum in hac modalium sapientia quid est tam admirabile? Video primam concertationem fuisse de genere affirmationis & negationis in modalibus: quæ more cæterorum enūciatorum primo ex verbo ipso negari dicuntur: deinde id refellitur, tandemque concluditur ex modo negationem definiri oportere: quia contradictionis partes secus simul essent veræ. Vtrum igitur ô Aristotelei flagitium maius est affirmare contradictionis propriæ partes simul esse veras, an simul esse falsas? Par, credo, eademque culpa sit. At si negatio solum modum complectatur, atque is modus extra reliquas orationis partes constituatur, ut gramma-tica syntaxis requirit, utraque pars propriæ contradictionis falsa simul erit: ut si quis dixerit:

Bucephalus est leo necessario.

Bucephalus est leo non necessario.

Fuit autem Bucephalus equus Alexandri. Dicite obsecro Aristotelei utram harum partium vultis esse veram? neutram credo, ac si modum cum verbo cõplecti placet oportere, ut ego disputo, nulla erit negationis hic cum cæteris enunciatis differentia, & tota Aristotelis hæc disputatio Aristotelica & sophistica erit. Cum verò per nomi-

na loquimur, & dicimus necessarium, non necessarium, possibile, non possibile, error ille accidere non potest, vt partes, quæ videtur contradictionem enunciationis habere, sint simul falsæ: neque tamen enunciationis (in qua cōtradiçtio institui videtur) caussa id accidit, sed natura rerum dissidium, quæ subiecto eidē attribuuntur. Quod facile percipies in eo exēplo, in quo quod subijcitur, duabus rebus contrarijs, re vera subsistit, atque in rerum natura est: vt si de homine, qui re vera est, aliquid dixeris:

Omnis homo sanus est,

Aliquis homo æger est.

Omnis homo sanus est,

Aliquis homo est non sanus.

In his enim exemplis quanuis enunciationis cōtradiçtio nulla sit, accidere tamen non potest, vt pars vtraque simul vera sit, si modo (vt dixi) id quod subijcitur contrarijs attributis, re vera sit. Nam si chymæra, aut res aliqua fictitia subijceretur, tum pars vtraque possit esse falsa. Atque hæc falsitas omnino contingere non possit: si vera (vt dixi) nō fictitia subiecta sint in contrariorū medio carentium affirmationibus: quarum vel vtraque propria sit, vel altera generalis, altera specialis. Idque nō propter enun-

ciationis oppositionem, sed rerum adiun-
ctarum repugnantiam euenit. Ita cū dico:

Omnem hominem animal esse, est
necessarium,

Aliquem hominem animal esse, est nō
necessarium.

Omne hominē currere, est possibile,

Aliquem hominem currere, est non
possibile.

Quauis non accidit partem vtranque si-
mul esse falsam, non sequitur tamen con-
tradictionis in enūciatione istam vim esse,
sed rerum attributarum: quæ contradictio-
nem verbi, non enunciationis duobus vo-
cabulis necessarium, non necessarium fa-
ciunt. Siue autē necessarium præcedat, siue
sequatur, nihil interest: syntaxis enim ora-
tionis pro nominatiuo antecedente habet
infinittum illud verbum cū casu nominis,
hominem currere: nomina autem illa,
possibile, impossibile, necessarium, non ne-
cessarium, prædicata, id est attributa sunt.
In primo autē illo genere enunciationis:

Bucephalus leo est necessario:

Bucephalus leo est non necessario:

Aduerbia illa necessariò, nō necessariò, nō
sunt tota attributa, seu prædicata, sed attri-
butionis affectionem declarāt. In secundo

verò necessarium, non necessarium, tota & sola attributa sunt. Quamobrem negatio modificatarum enunciationum non alia est, quàm reliquarum: nec præcipuum præceptum hinc vllum esse necesse est: nec certe modi hic ab Aristotele constituti, omnes modi sunt enunciationum: nec solis his utimur. quotquot enim aduerbia sunt, tot modi verbis adiecti, quotquot nomina cū verbo ita iunguntur, vt sanctum est veritatem omnibus rebus antepondere, pium est miseros consolari. Sed quatuor illi ex omnibus, tum fortè Aristoteli in mentem venire, cū mirabilis illa modalium quæstio ab eo tractabatur. Cōtradietione itaque modalium, ex modo ab Aristotele ita falso constituta, nouę scholæ sequuntur qua ratione dispositę secundum cōtradietionem modales antecedant, cōsequanturve: quale antea sophisma in enigmate de finitis & infinitis enunciationibus fuit. Primus ordo vanus componitur: qui idcirco quia non quadrat ad numerum, **reijcitur**. Secundus qui ex correctione **primi** factus est, nō improbatur quidem: sed ei tertius anteponitur: atque idipsum tam Aristotelicum de modalibus sophisma non aliunde oritur, quàm ex verbi possibilis ambiguitate: modo enim Aristo

teles vt deceptis vana argutādi subtilitate
 animis, simplices discipulos suos fallat, vsur
 pat possibilis verbū, ꝑ eo quod fieri possit
 necessario aut non necessario, modo pro eo
 quod æque possit & fieri & non fieri. Ita
 versandæ toties & commutandæ loco at
 que ordine modales fuerunt, antequam ad
 Aristotelis ingenium conuenirēt. Verum
 tamen finge hæc esse vera: finge sine frau
 de, sine sophismate, sine impostura esse:
 quid tandem vtilitatis adferent? ἀπόδειξις
 ab Aristotele suæ doctrinæ requiro, vtilita
 tis propter quam hæc doceantur, demon
 strationem reddi mihi volo: credo enim il
 lud Aristoteli nihil teneri, nihil sciri, nihil
 percipi, si causā propter quam res est, igno
 retur. An non eadem modalium, termino
 rum, suppositionum, ampliacionum, ascen
 sionum, descensionum, & eiusmodi nobi
 lium artium ratio est? Hæc autem explosa
 sunt, quia sine fructu, sine vsu, sine emolu
 mento vllo discerentur: cur paribus in caus
 sis nō est eadem ratio? Haulcotum credo,
 Bricotum, Dulardum, & cæteros plebeios
 sophistas Aristoteleos, humilitas sua tueri
 nō poterit: archisophistam Aristotelem in
 modalium tantis ineptijs authoritas tā va
 na, tamque falsa tueri poterit? At sophisma

illud Aristotelicum prætereamus: Aristotele Aristotele defendere Aristoteles superfluum, non argumentum esse ait: *ματὰ τοῦ τεχνίτου* verò atque artis superuacua imitatio similis illius est, qui grana ciceris ex spatio distante missa in acum sine frustratione inferebat: quem cum spectasset Alexander, donasse eum dicitur eiusdem leguminis modio: quod quidem præmium fuit illo opere dignissimum. Quæstio est de pugna enunciationum, an è rebus contrarijs, an è modo enunciandi contrario contradictio & oppositio maior oriretur. Quod ex definitione oppositionis dissolui potuit: tales sunt quæstiones in his Aristotelis libris de futuro contingenti, de contradictione in pronuntiatis infinitis & modificatis, vanæ & inutiles, vt dixi: artes enim simplicibus & perspicuis præceptis exponi debent: quibus cognitis eiusmodi quæstiones innumerabi-

Quæstio scilicet & moueri & explicari possunt. Atque cunda de hæc Aristotelica contradictionis est doctrina: quam dum vniuersam cum nostra vniuersa cõparo, Aristoteleos moneo, vt Aristotelei tantisper esse desinât, & seipsos Aristotelis autoritate seposita, in consiliũ adhibeant: audeantque de Aristotelis sapientie hõcia, non ex vana superstitionis authoritatis mittantur.

umbra, sed ex rebus ipsis æstimare. Docuimus in singulis capitib⁹, quàm aliena multa cōfudisset Aristoteles: quæstio in descriptione doctrinæ prima est. Cōparem⁹ iam totam Aristotelis doctrinam cum tota nostra, vt videamus quàm multa necessaria præcepta contradictionis omiserit: quæ secunda quæstio nobis posita est. Definimus contradictionem in dissentaneis proprio dialecticæ inuentionis loco: Aristoteles definiuit in hoc libro non ad illum vsum inuentionis, sed quasi sit enunciationis quædam proprietas & affectio: titulus operis est *περὶ ἑκμυνείας*, id est de enunciatione aut interpretatione, non autem *περὶ ἀντιφάσεως* id est de oppositione aut contradictione. Quare Aristoteles quod erat non rationis, id est dialecticæ proprium, sed quod sermonis, id est grammaticæ, principe loco sibi explicandum proposuit: Nos partimur in duo genera, vt contradictio sit in verbo & enūciatione: Aristoteles istam partitionem nō habet: quin loco prioris generis deliramenta quædam nominis & verbi infiniti somniauit, & infinitorū enūciatorum sophisma stupidum conturbauit. Nos secundum contradictionis genus in enunciatione positū diuidimus ex subiecti ratione in simplicē

& coniunctam : Aristoteles partitionē hanc non habet, & de coniunctæ enunciationis contradictione nullam mentionem facit. Nos simplicis enunciationis contradictionem triplicem facimus generalem, specialem, propriā: Aristoteles totidē sed verbis alijs: in schola enim Boëtius contrariam, cōtradiCTORIAM, singularem vocat. Nos partes nobilibus exemplis exornamus: Aristoteles hoc in Topicis quidem laudat (vt dixi antea) & faciendum admonet ei , qui perspicue docere volet : at tanquam legibus bene & perspicuē docendi solutus sit , nihil horum solet efficere , quæ præcipit alijs. Quamobrem tota ista finitionum , partitionum , exemplorum diligentia , & gratia , Aristotelis tenebras vincimus: prætermisit contradictionem in verbo : de coniunctæ enunciationis cōtradiCTIONE tacuit. Hic verò quid vultis Aristotelei , vt requiram tantæ confusionis vsum , & denuo dialecticum aliquem discipulum nostrum , cum Aristoteleo aliquo componam ? vos ipsi , vos inquam ipsi hanc contentionem æquis animis disceptate . Nos vsum contradictionis sicuti reliquorum dissentaneorum , ad intelligendum vim & genus controuersię , quod inter contendētes aliqua de re sit , ad-

hibemus: plerunque enim incōsideratę dis-
 putationes excitantur magis de nominis
 controuersia, quā rei, qua de agitur: adhi-
 bemus ad mendacium & inconstantiam
 coarguendum: qui enim contradicentia lo-
 quatur, sibi constare non posse iudicamus:
 adhibemus denique ad omnem veritatem
 consiliorum, causarum, disquisitionum, a-
 ctionum. Considerate quonam pacto ad
 popularem & humanum vitę vsum doctri-
 na Aristotelis duobus libris interpretatio-
 nis confusa possit accommodari: quem pru-
 dentię locum obtinebunt tota illa capita
 quomodo notiones, voces, scripturę cōue-
 niāt & differant, quid nomen, quid verbū
 & finitum & infinitum, quę species oratio-
 nis, tum reliqua illa quę sequitur, nubes fu-
 turi cōtingentis, tum sophistica ænigmata
 de finitorū & infinitorū quęstione, de mo-
 dalium altercatione, item de coniunctorū
 & diuisorum cōclusionē? Nā si de versibus
 senarijs plusquam mille, qui hīc ab Aristo-
 tele consumuntur, decem in definitiones
 contradicōnis (quam Aristoteles defini-
 uit) subduxeris, reliqui non inertes modo,
 & ignaui plane, sed etiam malitiose à per-
 uerso ingenio ad confusionem cōtradicō-
 nis conficti videantur: vt iam merito quæ-

*Confecta-
riū de lo-
cis proble-
matis cō-
munibus.*

*Quæstio
tertia de
scholasti-
co inter-
pretatio-
nis usu.*

stionem vtrunque doctrinæ cōcludamus,
& multa ab Aristotele non necessaria con-
tradictionis præcepta esse confusa, & mul-
ta necessaria esse prætermissa. Hic quoque
Aristotelei cōfectarium illud inuentionis
Aristotelicæ cogitate, & recordamini con-
tradictionem quæ hoc libro confunditur,
nihil præcipue ad Aristotelis problema per-
tinere, sed omnium quæstionum commu-
nem esse. Quæ cum subduxeritis, postremū
illud quoque reuocate, quod secundum ani-
maduersionis nostræ caput fecimus: quod
in terminis, quod in prædicabilibus Por-
phyrij, quod in Aristotelis prædicamentis
posuimus: vos tot, tantarumque tenebrarū
confusione quomodo vtimini? quam prudē-
tiæ humanæ rationē hinc exquiritis? Vidi
equidem qui gloriosum se putaret, & ex-
cellentem Aristotelem, si in definitione
nominis argumentorum myriadas clama-
ret: Demosthenem ferunt in littore maris,
ad fluctum declamare solitum, vt fremitū
assuesceret voce vincere: sic videlicet Ari-
stotelei & vocem, & latera exercēt sua: de
nominibus & verbis infinitis, de enuncia-
torum infinitorum, & modalium anteces-
sione, & consecutione ad scholasticos fre-
mitus declamitant. Deus optime maxime

Aristoteleos respice, & miserrimis atque infœlicissimis tenebris libera: vsus dialecticæ bene traditæ versatur in exponendis probatis exemplis præstâtium oratorum, poetarum, philosophorum, in imitandis & exprimendis scribêdo, dicendo eorum virtutibus. Aristotelei pro solidis, & veris præceptis nugas habent, quas non minus pueriliter altercando exercent, quàm ipsæ animaliter sunt iuente.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber sextus.

*De abundantia propositionum &
inuentione mediij.*



Ed ad dialecticę inuentionis quintas tenebras transeamus, vt duo libri proximi ad vnum locum dialecticę contradictionis cōfundêdum: ita duo superiores prædicabiliũ & prædicamentorum ad conturbandũ intelligentiam generis, speciei, formæ, adiun
l. iij.

ctorum, cōiugatorum, cōtrariorū cōscripti
sunt. Duo capita è primo de analyticis prio
ribus libro sequuntur de abundātia propo
sitionum & inuentione medij : prius loco
priori excutiamus, & singulos locos expen
damus. Quid igitur, an hīc Aristoteles in
uētionem totam declarare voluit? videtur
quidem, & capitum tituli de abundantia,
propositionum, de inuentione medij atque
argumenti hoc profitentur? Quamobrem
prædicabilia, prædicamenta, interpretatio
nes nō exposuerint dialecticam inuentionem,
sed in altissimas & obscurissimas te
nebras demerserint, hīc fortasse vera, & le
gitima eius doctrinæ institutio ab Aristote
le tradetur. Aristoteles igitur inuentionem
dialecticam tradit: & nos eam doce
mus: hīc voluntates nostræ conueniunt.
Vtinam hic Apollo aliquis Aristotelem
Aristotelis dissimilem fecerit: heu quāto
labore liberi essemus. Sed tamen confide
remus, qualis Aristotelis doctrina sit: vt eā
tandem sequamur, si certa si vtilia doceat:
Atque propositum illud nostrum etiā hīc
retineamus, multa non necessaria dialecticæ
inuentionis præcepta Aristoteles hic
confundit: multa necessaria prætermittit:
Aristoteleorū exercitatio consentanea præ

ceptis accedit: & de artis descriptione primam quæstionem quàm multa cōfundantur, ex singulorum cōsideratione expedi- *Quæstio prima, Quàm multa nō necessaria in his capitibus ab Aristotele cōfundantur.* mus. Dico vero præter definitionis & dissentanei nō explicationes claras, & perspicuas, sed obscuras notas, in his duobus capitibus dialecticum nihil esse. Singulos igitur horum capitum locos spectemus. In capite de abundātia propositionum, vt mediōrū, id est argumentorum rationes Aristoteles explicaret, hanc partitionem & his verbis orditur. Omnium igitur quæ sunt, hæc quidem sunt talia, vt de nullo alio prædicetur vere vniuersaliter, vt Cleon & Callias, & quod singulare, & sensibile: de his autē alia: nam & homo, & animal vterque horum est: illa vero & ipsa quidem de alijs prædicantur, de illis autem alia prius nō prædicantur: alia autem & ipsa de alijs, & de his alia: vt homo de Callia, & de homine animal. Paulopost cōcludit Aristoteles omnes fere argumentorum disputationes ex hoc tertio & medio genere sumi: sic autem loquitur. Quæ autē in medio sunt, manifestum quoniam vtrunque cōtingit: nā & hæc de alijs, & alia de his dicuntur, & pene rationes & cōsiderationes sunt maxime de his. Prædicamentorum error, hic Aristoteles est: fin

git Aristoteles prædicamentum quoddam substantiæ: in quo Cleon infimo videlicet loco sit, substantia summo, intermedio homo, animal, corpus, vt hoc ordine describuntur Cleon, homo, animal, viuens, corpus, substantia. Sic enim Porphyrius prædicamentum in prædicabilibus. Quo in ordine Aristoteles existimat de summo & infimo loco argumentum nunquam ferè sumi: frequentissime verò ex his quæ sunt in medio. Vnde fortasse argumentum medium ab Aristotele in logicis libris perpetuo nominatur. Verùm Aristoteles fœde ac turpiter hîc labitur, tum quòd illum nobis prædicamenti ordinem proponit, vnde argumenta sumamus: tum quòd media sola ad disputandum relinquit, extrema tollit. Animus enim differentis nō peragrat inanes prædicamentorum (vt antea docui) salebras: quæ dialecticæ inuentionis ferè nihil habent: sed causas, facta, subiecta, adiuncta, dissidentia, cōparata, nomina, partes, finitiones, testimonia cōsiderat: quæ genera argumentorum omnibus prædicamentis & generaliora sunt, & modis omnibus ad differendū clariora & prōptiora, vt illic demonstrauimus. Quòd autem ex infimo & supremo prædicamenti loco putat Aristoteles argumen-

ta, aut nunquam, aut raro sumi, tam falsum est, quàm qui putaret è partibus, & toto argumenta nulla sumi. De principio aliquo si dubitatio sit, monet Aristoteles illustrandũ & affirmandum esse singularum partium inductione. Ergo iudicio tuo ô Aristoteles singularia illa quæ tu reijcis, sæpe argumenta erunt: quoniam iudicio tuo frequens est inductio. Appellat Aristoteles syllogismos expositorios, qui exemplo rei singularis efficiuntur: vt

Socrates est substantia:

Socrates est homo.

Ergo quidam homo est substantia.

Aristotelis igitur iudicio singularia argumenta vsum habebunt. Quid verò Aristoteles, substantia, & in tuis prædicamentis nouem summa reliqua genera raro argumenta erunt? An non vt ad tractandum genus, species singulares adhibentur: sic vniuersum genus ad explicandam speciẽ solet adhiberi? Qualis enim est hic syllogismus:

Nulla substantia est accidens:

Omnia corpora substantiæ sunt.

Nulla igitur corpora accidẽtia sunt.

An non est hic ad tuam legẽ syllogismus?

An nõ licet mille similes rationes ex summis illis tuis generibus concludere? Quare

primi capitis huius nobilis hæc ingressio sophistica dupliciter & fallax est, & quod inuentiones argumenti ad prædicamēta reuocat, quæ dialecticæ inuentionis nihil sunt, nisi tenebræ: & quod docet argumēta media eiusmodi esse. Singulos inuentionis in hoc capite locos videamus. Monet primū Aristoteles, vt definitiones rerū & proprietates, & consequentia, & antecedentia, & dissentanea videantur: horum nihil definit: Aristotelicum est. Definitio autem & dissentanea vera nomina sunt argumentorum: proprietas ex adiunctis rebus est, vt antea in Porphyrio monui: antecedentia & consequentia omnia argumētorum genera exceptis dissentaneis, continent: sed si ne distinctione: & quicquid tamen cōtinetur in ea confusione, id definitè & partitè causis, factis, subiectis, adiunctis, collatis, nominibus, tributionibus, finitionibus, testimonijs distinguitur. Quare confusio illa ab artis præceptis remoueatur. Dissentanea autem Aristoteles ab argumentis rejicit ratione prorsus Aristotelea. Quibus autem (ait) ipsa res non contingit, non sumendum, eo quod conuertitur priuatiua: de hoc conuersionis ludibrio dicam postea in analyticis priorib⁹: hic Aristotelis locus lectio-

ne dignus est, verba subscribam vt singularis & admirabilis philosophi doctrina cognoscatur. Oportebit (ait) propositiones circa vnum quodque horum sic sumere supponentes ipsum primum & definitiones, & quęcunque propria sunt rei: deinde post hoc quęcunque sequuntur rem: & rursum, quę res sequitur, & quęcunque non contingunt ipsi inesse, quibus autem ipsa nõ cõtingit, nõ sumendum, eo quòd cõuertitur priuatiua. Hęc Aristotelis oratio est: Aristoteli obscuritates suas nihil obijcio, intelligo quid dicat, sed ineptias, & nugas confusionis coarguo. Tertius locus sequitur: verba sunt Aristotelis. Diuidẽdum autem est, & eorum quę sequuntur quęcunque in eo quod quid est, & quęcunque vt propria, & quęcunque vt accidentia prædicantur: & horum quę secundum opinionẽ, & quę secundum veritatem: quanto enim pluriũ talium abũdauerit quis, citius inueniet cõclusionem, quanto autem veriorum, magis demonstrabit. Obscurus & tenebrosus est Aristoteles: hoc nõ reprehẽdo solum: intelligo quid obruat: cõsilium & mentem perpendo: cõsequẽtia diuidit duobus modis, primo trifariam: quędam prædicantur in eo quod quid est: quędam vt propria, quę-

dam vt accidētia. Verūm quæ nā est ista cōfusio? Secūdo loco Aristotelis iubemur videre definitiones, propria, cōsequentia, vt distincta opinor, & diuersa argumentorū genera: nunc verò definitiones quæ prædicantur in eo quod quid est, partes fiunt consequentium: nunc propria quæ secundo loco à cōsequentibus distinguebātur, partes itē fiunt cōsequentium. Secunda diuisio est cōsequentium, quæ secundum opinionem prædicantur, quædam secundum veritatem. Quid ista diuisio? Nōne omnibus argumentis nō cōsequentibus modo, sed antecedentibus, sed dissidentibus potest attribui? Et hic ex grammatica sermonis accidētia Aristotelicas tricas rursus offendimus de prædicatione & attributione vocabulorum, vnde prædicabilia & prædicamenta, & postea prædicata facta sunt. Quart^o & quintus, & sextus locus est, vt eligantur, quæ generaliter cōsequuntur & antecedunt. Nihil dialectica hīc dignum est: redit Aristoteles omīssis antecedentibus & consequētibz ad propria, & ea septimo loco iubet vt sumantur, tum quæ sunt speciei, tum quæ sunt generis: hīc ad inueniendum cōsiliij nihil est, quoniam proprium (vt dixi antea) nihil est inuentionis dialecticę. Octauus lo

cus de cōsequentibus denuo est, verba propter singularis sensus elegātiā ascribam. Neque autem vniuersale eligēdum ijs quæ sequitur, quod cōtinetur: vt animal his quæ sequitur homo: necesse est enim si hominē sequitur animal, & hæc omnia sequi: conuenientiora autem hæc hominis electioni. Hæc Aristoteles, quæ diligēter perpende, refutationem nostram nō requirent, sed irrisiōnem tuam. Nonus locus est etiam de cōsequentibus, vt sumantur, quæ plerunq; sequuntur. Decimus est item de consequentibus, ne sumantur quæ sequuntur omnia, quia nullus inde syllogismus fieret: in quo mendacium primi loci nouo mendacio cumulatur. Substantia & cætera Aristotelis summa genera sequuntur omnia sibi subiecta: hinc nō putat Aristoteles syllogismum fieri. Sit verò quòd maxime generale, & cōmune esse possit, quòd Aristotelei transcendens nominant: res itaque esto. Videamus an nullus inde syllogismus fieri possit, & falso licet exemplo, tamen aliquid Aristoteleis gratificemur.

Omnis res ab Aristotele cognita est:

Omnis dialectica res quædam est.

Omnis igitur dialectica ab Aristotele cognita est.

An nullus hic syllogismus est? an non licet tales infinitos ex maxime cōmunibus, & (vt tui loquuntur) transcendentibus, syllogismos instituere? Decem locos in hoc capite dialecticæ inuentionis nobis proposuisti: in quibus duo vocabula dialecticorum argumentorum attigisti: definitionem & dissentanea, eaque tuis singularibus tenebris exornasti: reliqua omnia in his cœnosis & turbidis nō fontibus, sed lacunis ingenij tui propria sunt, vana, nugatoria, falsa. Hanc egregiam propositionum copiam sequitur caput alterum inuentionis Aristoteleę (cui titulus est de inuentione medij) omnium quę adhuc attigimus, in tot Aristotelis nugis, maxime irridēdum. Quàm misera superstitio Aristoteles hoc loco torquet? quàm ipse Aristoteles suos discipulos hoc loco misere cruciat? Inueniendi argumenti (quod medium vocat) doctrinam pollicetur: sed callidus & vaser artifex sic omnia demōstrationibus suis (sic enim vocat Aristoteles tenebras) obscurauit, vt cū ridiculæ stultitiæ plena sint omnia, admirabile tamen quiddam & beatum in his sacris tenebris subesse creduli Aristotelei existiment. Animaduertamus igitur quānam sint hæc tam occulta mysteria. Admirabi-

les sapiētiae Aristoteleē thesauros iam percipiamus. Omnis cōplexio vel vniuersalis est, vel particularis, vel affirmatiua, vel negatiua (ait Aristoteles.) Omnia igitur hęc cōplexionum genera ex definitionibus syllogismorum paulo ante in eodem analytico traditis, & nunc Aristotelice repetitis instituit. Primus locus est definitio primi modi primi generis simplicium syllogismorum: Aristotelei Barbara nomināt. Vt vniuersam affirmationem cōcludas, considerandum est argumentum, quod antecedit maius extremum quæstionis, sequatur minus. Verba sunt Aristotelis. Cōstruere ergo volentibus aliquid de aliquo toto, eius quidē quod construitur, inspiciendum ad subiecta, de quibus ipsum dicitur: de quo autē oportet prædicari, quæcunque hoc sequuntur: si enim aliquod horum sit idem, necesse est alterum alteri inesse. Hęc conclusio ab Aristoteleis Barbara vocatur: & huius syllogismi definitio est ab Aristotele eiusdem libri capite quarto tradita. Secundus locus sequitur. Vt specialem affirmationem concludas, argumentum considera, quod antecedit vtrūque extremum. Verba sunt Aristotelis. Si autem non quoniam omni, sed quoniam alicui, quæ sequitur vtrunque: si

enim aliquod horum idem fuerit, necesse est alicui inesse. Hæc conclusio est in tribus modis tertij generis simpliciū syllogismorum: quos Aristotelei vocāt Darapti, Disamis, Datifi. In quo tamē valde Aristoteles, & stupidus est Aristoteles: sic enim hic loquitur, quasi specialis affirmatio non concludatur etiam primo simplicium syllogismorum genere. Tertius est locus. Vt vniuersam negationem concludas, considerandum argumentum, quod sequatur minus extremum, repugnet maiori, aut contra repugnet minori, sequatur maius. Verba sunt Aristotelis. Quando autem nulli oporteat inesse, cui quidem oportet non inesse, ad sequentia subiecti: quod autem oportet non inesse, inspiciendum ad ea quæ non contingunt illi adesse. Aut conuersim, cui quidem oportet non inesse, ad ea quæ non contingunt eidem adesse: quod verò non inesse, inspiciendum ad sequētia. Nam si hæc sint eadem vtrorumque, nulli contingit alteri alterum inesse: fit enim quādoque quidem in prima figura syllogismus, quādoque autem in media. Hi duo modi syllogismorū nominātur ab Aristoteleis Celarent & Camestres. Vbi stupor est par etiam superiori: potest enim hæc conclusio etiam in primo

modo secundi generis simplicium confici, quem Cesare nominant Aristotelei. Postremus est locus. Vt singularem negationem cōcludas, videndum est argumētum, quod consequatur minus extremum, repugnet maiori. Verba sunt Aristotelis. Si autē alicui non inesse, cui quidem oportet non inesse, quæ consequitur: quod verò nō inesse, quæ non possibile est illi inesse: si enim aliquid horum sit idem, necesse est alicui non inesse. Aristoteles etiam magis hic est Aristoteles, quàm antea, qui hanc conclusionē sic instruit, quasi vnico isto genere concludi possit (quem Ferio Aristotelei appellāt) non autem quinque alijs Festino, Baroco, Felapton, Bocardo, Ferizon, vtar enim, vt promisi verbis eorum, vt me facilius intelligant. Hi sunt capitis huius subtilissimi, & τροπικότεροι loci, qui quid aliud, q̃ perissologian ridiculam continent? Nōne hæc Aristotelea oracula dispositionem (quæ in figuris tradita eodē analytico paulò ante fuerat) hīc perturbatam rursus inculcant? Cum enim modum primæ speciei simplicium syllogismorum definis ô Aristoteles, nōne dicis esse, cum argumentum & maius extremum quæstionis antecedit, & cōsequitur minus? Idēque in cæteris locis,

m. j.

alijs verbis vteris, sed idem tamen significā
tibus: nunc verò cum me doces, quo modo
argumentum sit inueniendum, hanc iterū
regulam quasi lesbiam ad omnes parietes
flexibilem apponis, vt requirā quod ante-
cedat maius, consequatur minus. Quinam
sunt hi loci inueniendorum argumentorū?
dispositionem quandam præscribi video,
de genere & modo antecessoris & conse-
cutionis cum partibus quæstionis, quæ Ari-
stoteli figura & compositio syllogismi dici-
tur: admonitionem trahendi è quæstione
argumenti (quæ doctrina inuentionis est)
non video. Quæ cū argutus hic doctor for-
tassis agnosceret, per demonstrationes sibi
apud imperitos cauit, & fallaciā fraudemq;
tectorijs assumptis obduxit. Tales enim A-
ristotelis sunt demonstrationes, nō vt rem
explicent obscuram, sed vt vel facilem ob-
scurent. Nec præclaras istas Aristotelis ar-
tes Aristotelei tandiu dissimulare potue-
runt. Interroga enim scholasticum ex his
quempiam, quid hic Aristoteles faciat: re-
spondebit ab eo construi pontem asinorū:
quare? vt asinos hoc interiecto ponte &
profanos ab hac scientia reijciat. O fabrum
pontis asinarij! ficcine studiosæ iuuentuti
illudere! publicis cōmodis imponere! libe

ralibus studijs infidiari! Veruntamen Deus bone, ad vos aliquando Aristotelei redite, bonæ iuuetuti (quæ vos nihil offendit) nobis etiam tam vehementer irasci desinite, qui tantis tenebris Dialecticâ liberare cupimus. Non enim id agunt vigiliæ nostræ, vt vllam dialecticæ artis partē imminuāt, sed vt modis omnibus augeant & amplificent: nec vt ppositionum copiā, aut inueniendi argumenti doctrinam subuertant, sed ab Aristotele perditam restituant. Enimuero mementote Aristotelei, quod in prædicamentis Aristotelis accuratius fecimus, vt ex generali doctrinæ & descriptione, & vsu doceremus totam illam prædicamentorum commentationem alienam à vera & naturali dialectica esse: per vos ipsos illum comparationis laborem suscipite, ne sæpius eodem vos argumento premere ac vrgere cogar, cum tamen vno exemplo docti cætera per vos possitis intelligere. Aristoteles inuentionis dialecticæ doctrinam proficitur: nos item: vter ad vsum melius, considerate. Hæc enim de duabus doctrinæ mihi propositis quæstionibus reliqua est. Nos totā inuentionis doctrinam à summo capite definitionibus, partitionib⁹, exemplis ad extremas partes explicamus. Aristoteles

m.ij.

*Quæstio
secunda,
quàm
multane-
cessaria in
his locis
ab Aristote-
tele omit-
tantur.*

hic nec summa, nec media, nec infima explicat, nihil definit, nil partitur, nullis nobilibus & Homericis (vt tamen ipse alijs precipit) vtitur: imo verò videte Aristotelei quam multas inuentionis partes in tam admirabili (vt putatis) inuentionis doctrina prætermittat, de tot argumentorum generibus, quæ sunt in causis: finis, forma, efficiens tã variij generis, quæ per se efficiat, quæ adiuuet, quæ procreet, quæ conseruet, quæ consilio agat, quæ sine consilio: vi naturæ, fortunæ, necessitatis efficiat: item materia, tũ effecta, subiecta, & adiuncta triũ generũ, dissentanea, collationes maiorũ, minorũ, pariũ, similium, dissimiliũ: tũ notatio, cõiugata, distributio ex causis, effectis, subiectis, adiunctis, definitio & propria, & descriptio, testimonia tum diuina, tũ humana: ex tot inquã argumẽtorũ generib⁹, & modis duoduntaxat nominat his duobus capitibus Aristoteles, nominat inquã: nō enim definit, non partitur, non interpretatur exemplis perspicuis & insignibus: nisi forte carbones abecedarios Homerica exempla esse arbitramur. Quare non solum hic elegantia doctrinæ & forma vincimus Aristotelem, sed tota doctrinæ quasi materia superamus. Ad hanc enim velut exædificandam

inventionis doctrinam, non solum manu atque opere & architectura denique ipsa, id est methodo, & artificiosa collocatione generum & præceptionū, sed lapidibus, sed lignis, & cæmentis, sed totius ædificationis materia vincimus. Vsum verò, qui possit ex hac Aristotelis, tam Aristotelica caco-technia existere, nolite requirere, ut cum nostræ doctrinæ clarissimo & amplissimo usu conferam: pudet iterum è discipulis nostris aliquem cum Aristoteleo vestro comparare. Credite Aristotelei,

Ex nihilo nihil, in nihilū nil posse reuerti.

Nunquam hîc vllam viam reperietis poëtas, oratores, philosophos sic explicandi, ut nos institutionibus nostris explicandos admonemus: nunquam vllam scribendi ac di-

cendi parem rationem inuenietis: Atque hîc ne appêdicem obliuiscamur, quòd Aristotelicorum problematum proprium nihil hîc instruatur, sed omnia horum duorū capitum, & nō necessaria & necessaria præcepta communia sint omnium quæstionū.

Cum verò ab Aristotele discesseritis, spectate qua diligentia tam mirabilem inventionis doctrinam exerceatis. Hoc enim secundum crimen est, quo vos omnibus locis & vere, & constanter accuso, nō solum

Quæstio
 tertia de
 scholasti-
 co horum
 caputū usu

conturbatam, inutilem, & nugatoriam artem habetis: sed etiam cōfufe, inutiliter, nugatoriè exercetis. An quisquam vestrum suspicatus vnquam est, quorsum ista Aristotelis, tam Aristotelea cacotechnia tradere-
 tur? quomodo mentem, quomodo his inquam, præceptis acuitis? ad quam humanitatis aut prudentiæ speciem refertis? Positiones in schola credo tenentur bene disputabiles & clamabiles: sic enim loquentē intelligetis opinor. Atq; hic vsus, hæc utilitas, hic fructus, hæc exercitatio Aristoteleæ inuentionis est, vt

Per varios casus, per tot discrimina rerum tandem Aristotelei aliquando validi, & robusti clamatores existant. At Aristoteles non hic in libris quidem mortuus, sed ille viuus Theophrastum non sic exercuit: nō sunt illę theses oratoriæ: non est illa Isocratis oratoria æmulatio. Non dubito tamen Aristoteleos, cum se vehementius vrgeri viderint, sapias imitatu-
 ros esse: vt enim pisces illi cum se peti à piscatoribus senserint, effuso atramēto, quod illis est pro sanguine, infuscata aqua abscondunt se, & piscatoribus iter veluti sepiunt atq; intercludunt: Sic Aristotelei cum veritate, cum luce, cum firma constantique ratione vr-

sapias
 pisces

geantur & constringantur: contorta aliqua & obscurata distinctione sese tutantur: etsi nubem distinctionis aliquam contradicētibz opposuerint, præclare se philosophatos existimāt. Verū turbida ista aqua residebit aliquādo, nec perpetuo conquiremur, quod Persius de inertibus discipulis, Nigra quod infusa vaneſcat ſæpia lymphæ. Opinionum enim commenta delet dies, naturæ iudicia confirmat: malitiosi & improbi animi est errore delectari, lucem odifſe, tenebras cōſectari, publicis malis gaudere, honeſta ſtudia remorari. Quod cū Ariſtotelei tam pertinaciter faciant, conſiderent ſecum quàm ſibi modèſtius, quàm publicis ſtudijs vtilius fuerit, conſiteri neſcire ſe quid dicant, quàm iſta tam temere effutientes ſibi primum, deinde bonis adoleſcentibus tam miſerā tamque pernicioſā calamitatem parare.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum
Liber septimus.*De Posteriorum analyticon primo.*

Enio nunc ad analytica posteriora; hîc enim sextas inuentionis dialecticæ tenebras collocauimus.

Quid ergo? An his in libris diligentior Aristoteles esse voluit? an locos inuentionis perspicuè tradit? hîc nihil aliud affirmo, quàm illud perpetuum nostrum propositum, hîc inuentionis dialecticæ multa ab Aristotele non necessaria præcepta confundi, multa etiam necessaria omitti: ex omnibus enim locis inuentionis quatuor duntaxat his duobus analyticis non explicantur, sed cōfunduntur, causæ, facta, tributio, definitio; vsum doctrinæ simillimū ab Aristoteleis adhiberi. Dialecticæ igitur illius rationis & naturalis vsus (qui nostris institutionib⁹ expositus est) hūmē præferamus, vt quid nō dialecticū sit in

tam multis tenebris confusum, quid neces-
 sarium sit omissum, quod exercitationis ge-
 nus sit adhibitum cernamus. In analyticis
 posterioribus vnus præcipue caussarum lo-
 cus conturbatur, & quidem tanto plurimis
 tenebris, quanto locus est argumentorum
 omniū nobilissimus. Docuimus in institu-
 tionibus nostris quænam, & quanta caus-
 sarum esset utilitas, & vt potuimus exem-
 plis omnium generum declarauimus. Ari-
 stoteles de posterioribus analyticis totum
 primum, septem etiam capita secundi libri
 in hac utilitate caussarum obscuranda &
 perdenda consumpsit. Hic autem Aristote-
 lei adyta Aristoteleæ sapientiæ, hic tãti tót-
 que secula tam religiose culti philosophi
 honorē, numen, diuinitatē sitam esse pro-
 fitentur. Agite Deus æterne, quænam sunt
 in his analyticis sophismatū, & quàm hor-
 ribiles vmbre nullæ adhuc fuerunt in om-
 nibus Aristoteleæ logicæ tenebris densio-
 res & horridiores. Res singulas, vt adhuc
 fecimus, perq; singula capita persequemur,
 & quæ refutationem maiorem requirent,
 diligentius & accuratius exequemur. Pri-
 mo itaq; capite præcipit Aristoteles vt in-
 telligenter & perspicue loquamur, in quo
 nugatoriam obscuritatem suam valde ar-

*Quæstio
 prima,
 Quàm
 multa nõ
 necessaria
 in poste-
 rioribus
 analyticis
 ab Aristo-
 tele cõfun-
 dantur.*

guit, & se iudicio suo damnat, quòd de industria (vt Aristotelei testatur) & verbis, & sententijs perobscuris vtatur. Aliud præcipit, aliud ipse facit. Deinde docet fieri posse vt aliquid in singulis reb⁹ ignoretur, quod in vniuersum didiceris. In quo quæstio scholastica est à dialecticæ præceptis (sicut aliæ quæstiones tam multæ in Aristotelis libris logicis) aliena: quia neque inuentionis, neque dispositionis quicquā ostendit: ad quas tamen partes omnia huius artis præcepta referenda sunt: perceptis autem artium decretis innumerabiles huiusmodi quæstiones moueri possunt, & explicari: nec tamē sunt in præceptis artiū collocandæ. Definit Aristoteles scire, rem per causam propriā, necessariam cognoscere: quod verum & laudabile est, & solum fere in duobus posterioribus analyticis insigne, & notabile. Definit rursus scire, per demonstratiuū syllogismum intelligere: quod falsum, & reprehendendum est: potest enim omnis scientia, omnisque disciplina solis definitionib⁹, diuisionibus, exemplis, sine vllō perfectō syllogismo haberi: & valde ridicula ea disciplina esset, quæ perfectis syllogismis tota cōtexeretur, qualis videlicet nulla est. Syllogismum vero demonstratiuum, falso no-

uam syllogismi speciem Aristoteles instituit. Nam si syllogismus est argumenti certa firmæque dispositio cum partibus questionis, ut nos docemus in institutionibus nostris, & Aristoteles analytico primo confirmat, noua certè syllogismi species nouæ argumēti dispositionē ostēdet, & similes dispositiones, syllogismi similes erunt. At hæc dispositio, quæ vobis ô Aristotelei demonstratio est, & in schola decantatissima est:

Omne rationale est risibile:

Omnis homo est rationalis:

Omnis igitur homo est risibilis.

Huius conclusioni dispositionem simillimam habet.

Omnis asinus rudibilis est (Aristotelice enim loquamur)

Omnis sophista est asinus:

Omnis igitur sophista rudibilis est.

Nec tamen, ut prior illa syllogismi dispositio, sic hæc posterior, demonstratio vestro iudicio erit. Video quid mihi à vobis respondeatur, non ab argumenti dispositione, sed ab argumento demonstrationem nouum syllogismum dici. Ergo inquā à causis, ab effectis, à subiectis, ab adiunctis, à disiectis & ceteris syllogismus appelletur: sintque syllogismorum species, & argumētōrū prorsus

eædem, quandoquidem argumētorum naturæ generæque distincta sunt: vt si syllogismi species ab argumentorum varietate nominatur, sunt tot species syllogismi, quot argumenti. At inuentio & dispositio res longe diuersæ sunt, inuentio præstat argumentum, id est animam quæstioni caduco tanquam corpori: syllogismus argumentum cum quæstione, id est animam cum corpore cōiungit & connectit: atque initio docui syllogismo contingere, vt demonstratiuus dicatur ex propositionis & assumptionis ratione, quibus tamen & hoc ipsum extrinsecus adueniret. Perpendendæ sunt igitur syllogismi species ex cōiunctionis & collocationis varietate. At dicet Aristoteles aliquis, etsi demonstratio species syllogismi nō esset, tamen eius ipsius nō esset nō laudanda doctrina, quæ tam magnas atque expectendas vtilitates habet. Has igitur spectemus. Demonstratio, ait Aristoteles, est syllogismus faciens scire, vt per demonstratiuum syllogismum intelligere prorsus idē sit, quod scire. O sapientiam incredibilem? demonstratio ergo est scientiarum omnium mater: cuiusnā scientiæ? grāmaticæne? hīc ab Aristoteleis irrideri me video: rhetoricæne? hīc item sophistis hominibus ridicula

interrogatio mea est: dialecticene? hic credo quoq; cōtēnimur? Cuius igitur? geometricene? hic credo circulos Aristotelei & semicirculos mihi describēt, & geometrię matrē demōstrationē esse dicēt. Illa enim disciplina demōstrationibus (vt Aristotelei putant) tota constat. Itāne Aristoteles ad syllogismi demonstratiui legem geometria scientia est? quid si in tota geometria nullus demōstratiuus syllogismus est ad tuam legem, ideoque ne disciplina quidem geometria sit, an irasci & indignari vsquequaque lubebit? Recita igitur primum Euclidis pronunciatum,

Super data recta linea triangulum æquilaterum constituere.

Quænam hic sunt demōstrationes? nullæ. schema enim quod Euclidis solum est, prima & secunda petitione ab interpretibus ædificatur: definitione circuli, & prima dignitate ab ijsdem cōfirmatur: vbi syllogismus demōstratiuus nullus est, sicut neque in cæteris eius authoris pblematis, & theorematibus. Hic commoueri Aristoteles for tasse decuit: verum distinctionibus nos, vt sperant, facile refutabunt. Itaque magnam aliquam distinctionem nobis obijcient, nō esse actu demōstratiuos syllogismos in geo-

metria, sed potentia. Appellatur igitur tot annos geometria scientia, nō quia nunc sit, aut aliquando fuerit (nūquam enim demonstrationes ad Aristotelis normam compositas habuit) sed quia possit, si tamen velint Aristotelei, habere. Bono animo estote homines: Aristoteles spem nobis per demonstrationum suarum artes attulit, geometriam aliquando posse fieri scientiam. At hac potentia iandiu nimis intemperanter abutuntur Aristotelei: prædicamenta (quæ reuera nulla sunt) Aristoteleorum potentia perfectissima sunt: geometria nunquā fuit, nec est ad Aristoteleorum legem scientia: quia non constat ex demonstrationibus. At ista Aristoteleorum potentia absolutissima scientia est. Itaque cum in dialecticis Aristotelei nihil vnquam norint, nihil viderint, nihil tenuerint, existimant fortassis ista se potentia dialecticos singulares esse. Utinam quoniam nihil est, quod ista potentia nō possint, fecissent Aristotelei, ut nihil in eorum doctrina nō rectum, nō vtile, non popolare esset & illustre: fistulæque sumpta (ut musicos egregios decet) egregium carmen aliquod ad rythmū numerūque doctrinæ suæ cantarent, exemplo viuo discipulos suos incitarent, nō eiusmodi mortuis

umbris debilitarent. Verum satis est quod nunc possint, aliàs agent aliquid. At oratoris nullius oratio in eam formam inclusa est, quam Cicero in Oratore informat, ea tamen descriptio valde laudatur: sic quavis Aristoteleæ demonstrationis species nulla adhuc expressa esset, doctrina tamē ipsa laudaretur. De Ciceronis oratore nihil hinc respondeo, in Brutinis quæstionibus abunde respondi. Est verò Ciceroniana illa oratoris informatio, quavis nullo modo cū his Aristotelis nugis comparanda, tamen in vanitatis errore nō valde dissimili ponenda. Et Aristoteles initio rogavi, vt mutas & dubias authoritates hominum hinc remouerent: firmis potius, & dialecticis argumentis Aristotelē defenderent. Ad caput autem secundum accedamus, quo Aristoteles ait aliud alio notius dupliciter esse nobis & natura: nobis quod sit propinquius nostris sensib⁹, vt singula & specialia sunt: natura quod remotius est, vt generalia & vniuersa: vana prorsus in docendo & inutili distinctione, & multarū apud Aristoteles vanarum pariter distinctionum matre. Omnia putat Aristoteles, quæ mens cōplexa sit, à sensibus profecta esse: res primum sensibus cognosci: ex his generales

notitias deinde in animis nostris formari
ex quarum cōmunionē tandem generales
notiones concipiantur. Quod si verum es-
set, nōdum tamen esset consequens genera
minus esse nobis, quā species nota. Non
enim efficitur, si ex tenui candela magnam
aliquam facem accenderim, quia ex illo pri-
mum lumen acceperit, facem nō esse nobis
candela clariorem : ita minime efficeretur
genera quā species, quanuis ab illis orirē-
tur, non esse notiora clariorāque : imo ve-
rō totum contra est: quanto enim commu-
nior cognitio fuerit, tanto notior, vt lumi-
na, tanto sunt illustriora clariorāq; , quanto
maiora atque ampliora. Quinetiam singu-
lis rebus percipiendis generales illæ noti-
tiæ imprimis vel in sensus occurrūt : prius
animal quod eminus mouetur, quā ho-
minē esse dicimus, & hominem quā So-
cratē: quod Aristoteles ipse in physicis do-
cet, sed suo more sciens & prudens contur-
bat, & tenebras amat. Fallax est (iterum di-
cam) Aristotelis cōclusio : antea nobis co-
gnoscentur species, post genera: species igi-
tur sunt notiores nobis, q̃ genera. Adda-
mus syllogismo p̃positionē: fallaciā ex illa
veritatis norma cognoscemus apertius:
Quicquid ante cognoscitur notius est no-

bis eo, quod postea cognoscitur. Hęc pro-
 positio mēdax est, vt de candela, & face p-
 posui: vt (illustretur enim locus plurib⁹ exē-
 plis) prius oritur nobis & illufcescit Ven⁹,
 q̃ Sol: ergo Ven⁹ clarius est nobis Sole: ab-
 surda cōplexio est: fiat cōparatio quēadmo-
 dū necesse est, vt duorū luminū, sic duarum
 notitiarū: & quēadmodū visa lumina, sic p-
 ceptę notitię cōparētur. Cōparemus cogni-
 tā speciem cū genere cognito, & quęramus
 vtrū notius & clarius: ne dubitabit quidem
 Aristoteles gen⁹ ipsum clarius & notius af-
 firmare. Neq; verò aliud sensus, aliud mēs
 est hominis, quib⁹ Aristoteles ista notionū
 genera distinguit. Animus vn⁹ est in nobis
 qui sentit, qui intelligit, tametsi fenestrę
 quędam sunt sensuum ad oculos, ad aures,
 ad nares à sede animi tanquam perforatę,
 sine quibus sentire nihil queat mens. Itaq;
 si sit animus rudis plane, & ignarus rerum
 omnium, qualis fortasse sit in infante, res
 primò singulares sensibus apprehēdet: cūm
 que ex his singularibus notionibus vniuer-
 sas notiones effecerit, ex iis res alias singu-
 lares eiusdem generis, licet antea non vi-
 sas, non cognitās, tamen agnoscet: & quidē
 tanto celerius ac facilius, quāto magis vni-
 uersā, magisque generalis notio fuerit ani-
 n. j.

mo comprehensa: vt (sicut dixi) quod procul cernitur, corpus prius esse dicas, quàm animal: & animal, quàm hominem: & hominem, quàm Platonē. At generales porrò notiones, vt sunt definitionum primarum, distributionum principum (si quid obscuritatis habeant, cum puero proponuntur) aliquot exemplorum inductione explanentur. Quamobrem amputemus, aut auellamus potius stirpitus radicem infinitorum sophismatum: dicamus simpliciter, & sine vlla distinctione, quoniam ambigui nihil est, omnem doctrinam, omnem demonstrationem, omnem explicationem, omnem declarationem, omnem probationem ex clarioribus & euidentioribus esse: secus nihil doceret, nihil demonstraret, nihil explicaret, nihil declararet, nihil probaret. Definitur autem capite hoc quid enūciatio dialectica, quid demonstratiua: quæ scholastica Aristotelis cōmenta sunt ex illa vanitate circumstantiarum, & distinctionum collecta, de qua diximus in principio in vocabulis dialecticæ, & logicæ, & postea in diuisione Aristotelis logicæ in syllogismum demonstratiuum, dialecticum, sophisticum cōfusse. Definit item hic Aristoteles quid enūciatio, quid affirmatio, quid negatio sit, &

quid cōtradictio. De cōtradictione tā multa iam dicta sunt in libris de interpretatione, sicut de reliquis grammaticorum hūc praeceptis: positionis autem, suppositionis, dignitatis, distinctiones, quae ab Aristotele hic traduntur, nihil ad vsum dialecticę, nec disciplinæ cuiusquam pertinet. Quod vero Aristoteles principia quædam artium esse putat: ea cuiusmodi sint, æstimemus. Somniauit Aristoteles in demonstrationibus principia, quibus scientiæ non aliter, quàm pontes Parisiensium mollitorum, & aurificum ex tignis, & trabibus exedificarentur. Vbi sunt igitur ista principia scientiarum? erro, vbi sunt principia scientiæ? quia vnā sola geometria est, de cuius scientia non sit desperandum. definitiones credo, petitiones, dignitates principia illa sunt: & principia certe sunt, & solida principia. At si melius essent ea disposita, an geometria scientia esse desineret? si geometria definiretur, partes ordine numerarentur, partium coniungeretur affectiones & proprietates, nō facilius geometria videretur? Quod quam magnum, & graue est, non despero tamen, sicut iam multa alia peperit, quin hoc quoque ætas nostra tot ingenijs, tamque excellentibus beata pariat. Ac si nemo

ex tanto doctissimorum hominum numero, propter laboris fortasse magnitudinem id antè aggrediatur, certe neque nos isti parti quantū poterimus, quantūmq; valebimus, defuturi sumus. Principia itaque, qualia somniat Aristoteles, extra artes ipsas posita, nulla esse debent, sed omnes bene constitutæ disciplinæ perpetuis coniunctisque (quæadmodum in methodo institutiones nostræ docent) definitionibus, diuisionib⁹, exemplis tanquam membris coherentibus corpora componuntur. Principia igitur artium definitiones, diuisiones sunt, aut certæ quædam ex his deductæ institutiones, præterea nulla sunt: neque ea cumulari in principio operis, sed suo quæque loco ut in corpore membra collocanda sunt. Sed in principijs nimium moramur, reliqua videamus. Præcepit Aristoteles eodem capite secundo antecedentia in demonstracione consequentibus clariora esse debere: quod verum est, sed hic vanum & nugatorium præceptum: sæpius enim iam præcepit Aristoteles demonstracionem, non nisi ex notioribus esse, & in tota dialectica inutile est id præcipere: cum dialecticæ nihil aliud propositum sit, quàm rem obscuram perspicue explicare, & in hoc loco sicut paulo an-

te valde suas tenebras Aristoteles traducit, qui cum vnice suis legibus perspicuitatem nobis imperet, tamen (vt Aristotelei testatur) de industria sit obscurus. Itaq; à seipso Aristoteles & à suis turpiter dānatur. Tercio capite quæstiones proponuntur due, an nullius, an omnis rei demonstratio sit: quæ ab Aristotele sophistico altercationis studio confictæ sunt. Nisi enim de se mentiatur ipse in conclusione operis sophistici, nemo ante Aristotelem quicquam de syllogismo tradiderat: quare de syllogismo demonstratiuo (quem speciem facit syllogismi) multo minus. O magister Aristoteles, præcipis antè multis verbis in solis rebus vniuersis & æternis esse demonstratiōem, id est affirmas Solem diurno tempore tantummodo lucere: deinde argumentaris, an omni tempore, an nullo tēpore Sol luceat: quid est repuerascere, nisi hoc est? Sed mos est Aristotelis ad rem facilem conturbandam intricatas altercationes confingere, In artibus autē explicandis, & vera, & utilia tradi debent: deliras autem, & inutiles quæstiones (quales ab Aristotele tam multæ iam conturbatæ sunt) si quis altercandi gratia in contentionem vocauerit, non doctrinam describet, sed sophisticam informa-

bit: & veris doctrinæ præceptis institutis
(vt antea in similibus nugis sæpe dixi) quæ
stiones infinitæ & proponi, & solui pos-
sunt: quæ tamen non sunt in præceptis ar-
tis ponendæ. Excogitauit Aristoteles quar-
to & quinto capite causas debere dici de
omni, & per se, & vniuersaliter: ideóque ista
prolixè, & multis verbis interpretatur,
quid sit dici de omni, quid per se, & quot
modis: item quid vniuersaliter, & quot mo-
dis hallucinatio circa vniuersale cōtingat:
& demonstrationes ex illo genere dicibi-
lium (vt Aristotelice loquar) & vniuersa-
lium constare. Scieris autem veram scien-
tiam constantium esse rerum, ex primis, ne-
cessariisq; causis: hanc Aristoteleam sub-
tilitatem dici de omni, & per se, & vniuer-
saliter nescieris, ad vsum finemque rerum
cōmodius peruenies: pedicæ sunt aranea-
rum ad simplices muscas irretiendum. De-
inde magnis sudoribus duorum maximo-
rum capitum sexti & septimi ab Aristote-
le disputatur demonstrationem ex necessa-
rijs, & ijs, quæ per se insunt, & ex perpetuis
cōstare. Quod antea, & in definiēda demō-
stratione dictum erat: & nunc quid dicam,
nisi Aristotelem confusionis & tenebrarū
amantissimum esse? Hæc fructum nullum

nouum adferunt, sed contra omnem caus-
 farum fructum perdunt atque obruunt. De
 principijs communibus & proprijs, de in-
 terrogationibus ad quàmque disciplinam
 pertinentibus disputat Aristoteles octauo
 & nono capite: in quo nihil est inuentio-
 nis, nihil dispositionis, id est nihil diale-
 cticæ artis: & antea monui nulla esse artis
 cuiusquam principia, qualia Aristoteles esse
 arbitratur extra artes posita: definitiones
 & diuisiones exemplis additis bene tradi-
 tarū artiū principia & omnia, & sola sunt,
 vt dixi, & cōmunia hæc esse nō possunt: vt
 quæ in arithmetica proprie doceantur, ea-
 dem in geometria proprie doceri nō pos-
 sint. Vsus artium communiter adhibetur
 multis & varijs in rebus: præcepta au-
 tem in singulis disciplinis propria om-
 nia, communia nulla esse debent. Deci-
 mo capite demonstratio diuiditur in duas
 partes propter quid, & quia est: vt illa ex
 primis necessariisque causis, hæc ex reli-
 quis argumentis fit: & quidem falso fit hæc
 diuisio: diuidi enim demonstratio eadem
 debuit, quæ definita est: secus impostoris so-
 phistæ fallaciam, fraudemque: non veri do-
 ctoris disciplinam appellabo. Definita est
 demonstratio ex primis necessariisque caus-
 n. iij.

sis: quæ definitio demonstratiōni quia est, nō
 conuenit. Non enim ex primis causis con-
 stat: itaque falsa species demonstratiōni at-
 tribuitur. Distingo, dicet Aristoteles, pro-
 pria, magis propria, maxime propria. Verū
 Aristotelee quid ais? noli cōsiderare quā
 pertinaciter Aristotelē defendas, sed quā
 cōstater respōdeas: tria genera syllogismo-
 rum facis, demonstratiuum, dialecticum, so-
 phisticum: & de primo illo proponis te di-
 cturum, rem nempe per causas primas &
 necessarias demonstrante: in topicis de secū-
 do: in elenchis de tertio. Primo itaque ge-
 neri cum falsas species attribuis, admonit^o
 non te emendabis? sed distinctionum tua-
 rum ludibrijs nos irridebis. Quid est tam
 manifeste falsum, tam alienū ab omni sen-
 su & veritate, quod à stolidis ingenijs ista
 distinctionum vanitate defendi nō possit?
 Hic Aristoteleorum regnum est: quicquid
 libido tulerit, id protinus per aliquam dis-
 tinctionem nobis imperant: cuius ratio
 alia nulla est, nisi quod aliter si diceretur, er-
 raret Aristoteles: quod impium sit, vel som-
 niantibus Aristoteleis in mentem venisse.
 Quæstio est capite vndecimo de præstan-
 tia demonstratiōnis primæ, secundæ, tertie
 figurę: inutilis plane atq; inepta, sicut antea

tam multæ Aristotelis quæstiones propo-
 sitæ: est enim plane ridiculum de excellen-
 tia quærere, vbi delectus ad eam sequendâ
 nullus esse potest. Rerum vero, de quibus
 quæritur, natura demōstrat, quomodo velit
 aut possit explicari: vt si quærat^r an om-
 nes philosophi solo veritatis amore moue-
 antur, & affirmes, generalis affirmatio tibi
 demonstranda est: si vero neges, & dicas
 aliquem philosophum veritatis studio non
 moueri, specialis demonstratio conficien-
 da est: ita vniuersa demonstratio vno tan-
 tum modo simplicis syllogismi cōcludi po-
 test: negatio specialis tribus indifferēter syl-
 logismorum simplicium generibus potest.
 Quod si de varijs quæstionib⁹ comparatio
 hæc accipienda sit, vt quærat^r non de ea-
 dem re, an præstet omnino, an in parte de-
 monstrare, sed vtra duarum in diuersis re-
 bus demonstrationum alterius generalis,
 alterius specialis, alterius aientis, alterius
 inficientis sit præstantior: vt vtrum geome-
 tria quæ vniuersa est, sit præstātior astrolo-
 gia, quæ specialis est illi comparata: voti cō-
 paratio hæc erit, non præcepti institutio.
 Optare enim possum ad hæc demōstratio-
 nis assequendam gloriam, vt mihi quæstio-
 nes afferantur de vniuerso genere affirmā

de, præcipere nõ debeat, quod in sciētia de-
 monstratiōe sequi nõ possum. Demonstrati-
 o verò Aristotelis in secunda figura nulla
 esse potest, cum illic omnia negentur in cō-
 plexione: nec idcirco sit argumentum ex
 causis, sed ex dissentaneis. Simillima his fi-
 gmenta sequuntur duodecimo & decimo
 tertio capite: vt enim primas rerum caus-
 fas, & de omni, & per se, & vniuersaliter di-
 cibiles: sic mediatas & immediatas appellā-
 das confinxit Aristoteles: idque videtur ex
 prædicamentorum errore deduxisse: illic
 enim somniauit ordines rerum, vbi aliquid
 summum, aliquid medium, aliquid infimū
 esset: qui ordo in argumentis cogitādis nul-
 lus est. Causæ enim, facta, subiecta, adiūcta,
 & cætera dialecticæ inuentionis argumen-
 ta fractis illis inanum scholarum gradi-
 bus non nituntur, sed suis passibus ince-
 dunt. Interponitur decimumquartum ca-
 put de notitiarum in animis per sensus im-
 pressionem: quod Platonici falsum existimāt:
 quoniam multæ sunt notitiæ rerum nostris
 animis nõ per sensus acceptæ. Atq; id præ-
 ceptum in dialectica proprium locum nul-
 lū habet: nihil est inuentionis, vel dispositio-
 nis. In facultatibus autem animæ rationalis
 explicandis, magis proprie id dicere-

& notitia
 in animis
 per sensum
 impressionem

tur. Tumvero quinque proximis capitibus
 sequitur nobilissima illa, & Aristotele di-
 gnissima quæstio de mediorum atque argu-
 mentorum infinitate, ex eodem prædica-
 mentorum errore deducta, vnde abundan-
 tia propositionum, & inuentio medij: quin-
 que enim capita sunt in magna ista, ac diffi-
 cili quæstione, an sursum deorsumque con-
 stitutis extremis fiat in immensum, & infi-
 nitum progressio, id est an viæ duobus ter-
 minis terminatæ sit terminus aliquis: vt
 in hoc denario numero vnitatibus decem
 distincto I I I I I I I I I, cum duos fines sta-
 tueris, an finem aliquem esse putes? O lubri-
 cos & fallaces Aristoteleorū sensus! ô volu-
 biles & præcipites cogitationes! Nūquā-
 ne in animū inducemus, artes omnes vtili-
 tatis alicuius gratia esse inuentas? quæ nihil
 habent commoditatis, artes nō esse: sed ar-
 tium pestes? & dialecticam non Aristotelis
 auctoritate, sed naturæ veritate contineri?
 à qua cum sit tam alienus Aristoteles, cur
 dubitatis Aristotelei naturam homini præ-
 ferre, vos ipsos plusquam Aristotelem ama-
 re? lumen tenebris, virtutem vitij ante po-
 nere? Exercete in Aristotele explicando
 Aristotelis doctrinam: monet isto analy-
 tico scientiam esse ex causis primis neces-

sarijs propter quas res ipsa sit: quærite diale-
 cticæ totius causam, propter quam doceri,
 propter quam cognosci, propter quam exer-
 ceri debeat: prudentiam humanam reperie-
 tis: tum quæstiones istas comparate, an his
 prudentior fieri quisquam possit, vel ad res
 inueniendum, vel æstimandum, vel quouis
 genere collocandum. Hanc ἀπόδειξιν arri-
 pite: quæstiones Aristotelis protinus vobis
 displicebunt. De quæstionibus trium proxi-
 morum capitum, quod demonstratio vni-
 uersalis præstantior sit particulari & affir-
 matiua negante, & ostensiuâ ducete ad in-
 commodum: ineptiæ similes his sunt, quæ
 vndecimo capite traduntur de præstantia
 demonstrationis in figuris: demonstratio
 vero ad incommodum falso in hanc com-
 parationem vocatur: sicut negans, quia nō
 fit ex primis & necessarijs causis, sed ex
 dissidentibus. Quæ sciëntia certior, quæ vna,
 quæ altera, & quod eiusdem plures esse pos-
 sunt demonstrationes, disputat Aristoteles
 vicesimo tertio capite: quales antea quæstio-
 nes perridiculas tam multas vidimus, quæ
 nihil inuentionis, nil dispositionis obtinēt.
 Sciëntiā nō esse fortuitorum multis verbis
 probare cōtendit Aristoteles cap. 24. in quo
 se valde nugis sophisticis oblectari demon-

strat: docuerat enim antea trib⁹ prolixis locis scientiam esse ex his, quæ aliter habere non possent, & ex necessarijs, & ex perpetuis, & ex his quæ per se, & ex his quæ vniuersaliter, & de omni dicerentur: cōsidera quàm sit ista nugatoria repetitio. Appellat Aristoteles in elenchis sophisma, cum aliquid inutiliter, ac sæpius iteratur. Sophistâ igitur Aristoteles se suo iudicio iudicat, qui toties, & tam sæpe, & tam nugatorie rem eadem iterat. Non omnium cōclusionum eadem esse principia disputat Aristoteles capite vicesimo quinto: valde tamē pueriliter: causæ rerum principia ab Aristotele appellantur, & tam varias causas esse constat, quàm variæ res ipsæ sunt: hîc tamē velut in re difficili desudat Aristoteles, & longissima oratione disputat, non omnium rerum eadem esse principia: disputabit opinor Aristoteles, diem esse, & multis argumentis demonstrabit, cum lucentem Solem omnes videant. Scibile & scientiâ ab opinione & opinabili distinguit Aristoteles, tum quid solertia sit exquirat capite vicesimo sexto & vicesimo septimo. Definitæ res suis locis & artibus intellectæ differentias suas ostendunt: si scientia & opinio quid sit definitum sit, differentiæ cognitæ protinus

erunt. Error hic in Aristotele & Aristoteleis valde sophisticus est: solertia autē quid sit, non est dialecticæ definire: quia id neque inuentionis, neque dispositionis est.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber octauus.

De secundo posteriorum analyticarum.



Tque de duobus analyticis posterioribus prioris Aristotelica sapientia eiusmodi est: cuius tamē summam nōdum facio, eam faciam cū ad finem secundi analytici peruenero: cuius (vt institui) capita singula persequar, & adhibito illo veræ & naturalis rationis lumine, si quid dialecticæ artis proprium cōperiam, adnotabo: tenebras distinguam & remouebo. Primum & secundum caput secundi libri est, de quæstione & syllogismi medio, id est argumento, quæ initio attigimus, cum de quæstio-

nis tenebris est disputatum. Verūtamen ut
 Aristotelei planius intelligant ab Aristote-
 le non solum inutilia, sed etiam falsa
 tradi, copiosius idem disputemus: Aristote-
 leā partitionē videamus. Quæstiones sunt
 æquales numero his quæcunque vere sci-
 mus, ait Aristoteles: at idē affirmat id tan-
 tum vere sciri, cuius causæ primæ necessa-
 riæ, propriæ teneantur: quare sententia A-
 ristotelis quæri duntaxat de his licebit, quo-
 rum scientia illa ex causis percepta fuerit.
 At innumerabiles sunt, fuerunt, erunt quæ-
 stiones de his, quorum scientia ad legem
 Aristotelis haberi nulla potest: ut sunt cadu-
 ca, inconstantia, fortuita hodie nata atque
 extincta. Nō sunt igitur quæstiones nume-
 ro æquales his, quæ verè sciuntur: sed multo
 plura quæri, quam sciri possunt: & hoc fal-
 so ab Aristotele præcipitur. Non sum ne-
 scius quàm turpiter & vos Aristotelei, &
 miseros adolescētes in has spinas delapsos
 distinctionibus fallere possitis: quod nō de
 omnibus quæstionibus hic Aristoteles lo-
 quatur, sed de his duntaxat, quæ certa scien-
 tia teneantur: ita tandem hoc dicetis, quæ-
 stiones de sciētia tot sunt, quot sunt res sci-
 entia perceptæ. At Aristoteles in eodem lo-
 co hunc errorem sophisticæ distinctionis

refutat: quæstio (dicit Aristoteles) secundo
capite huius libri, est argumenti inquisitio:
tot igitur erunt quæstionum genera, quot
argumentorum. Argumētorum autem ge-
nera longe plura sunt, quam quatuor: qua-
re partitio ista non aliena solum, sed falsa
etiam est. Septem proxima capita, tertium,
quartum, quintum, sextum, septimum, octa-
uum, nonum, speciem quandam sophisma-
tis incredibilis habent: quòd demonstratio
& definitio non sunt eiusdem, quòd duplā-
te syllogismo non demonstratur quid est de
eo cuius est, quod neque idem effici possit
per diuisionem, ⁹⁰ syllogismo, quòd nō mon-
stratur definitio sumendo definitionem de
finitionis, neq; definitione contrarij: quòd
non possit quid est mōstrari: quòd quid est
monstratur per aliud quid est, item quid est
& quod est: extra quam tam insanæ loqua-
citatæ contentionem, si res nudæ simpliciter
que remotis verborum tendiculis specten-
tur, hæc erunt: definitio est oratio breuiter
explicans quid res sit: demonstratio, proba-
tio, & explicatio rei constans ex primis &
necessarijs causis: quæ definitio plerunq;
est. Neq; sane (vt antea iā docui) syllogism⁹¹
demonstratiuus potius, quam definitiuus di-
citur. Partitio verò totius in partes sectio:

def. 1.
def. 2.
def. 3.

vt autem horum trium vocabulorum definitionis, demonstrationis, diuisionis simplicem & facilem notionem Aristoteles cōcurbaret, nullum fructum discipulis adferret, hāc tam inanem, tam lubricam, tam abhorrentem à sani hominis cogitatione confusionem reperit. Caput decimum est, de definitione quid est, & propter quid est, similis stultitiæ, nulla definiendæ rei doctrina, nulla via explicatur: fabulosa & anilis altercatio proponitur. Vndecimo capite præcipit Aristoteles per quodlibet genus causæ demonstrari posse, se suo nempe & testimonio, & iudicio cōdemnans: docuit enim antea demonstrationem esse ex causa propter quam res esset, cuiusmodi causa materia non est: non igitur per hanc causam licet demonstrare. Caput duodecimū est de fieri & facto esse: quod ad effecta, locū inuentionis dialecticæ referri possit. At Aristoteles in his tenebris fructus illius rationem nullā habuit: sed quicquid illi somnianti in mentem venit, id effudit. Caput est decimumtertium de his, quæ circulo ^{deinde} ^{revertitur} gnuntur, demonstrationem circularem esse: quod vt verum sit, inutile tamē est, sicut quæstiones Aristoteleæ antea tam multæ. Disputatur decimo^{tertio} capite, quomodo
o. j.

definitio inuestiganda sit, sumendis his primum, quę cum alijs rebus communia sunt, dum efficiatur aliquid, quod in nullam re aliam transferri possit: quam viam perspicue Plato docuerat in Theeteto: sed Aristoteles vt suum faceret, quod præceptor palam detrahare non poterat, Aristotelica, id est obscurissima nube obscurat, quod à Platone fuerat euidenter expositum. Decimū quintum caput est, quod facilius definiantur species, quam genera: quæstio est ex numero quæstionum Aristotelicarum. Nonne vera inquires: hoc non coarguo, sed inutilem esse dico, quia nullam inuentionis, nullam dispositionis doctrinam contineat. Decimo sexto capite utilitas diuisionis summa esse disputatur in terminandis problematis: quasi diuisionis locus non maiorem utilitatem, quam ad sophistica Aristotelis problemata habeat. Caput est decimum-septimum de causis & effectis, & an vnus plures sint causę: quod si proprio loco in inuentionis doctrina doceretur, equidem laudarem: at in his asperrimis & aridissimis spinetis, populos & salices Aristoteles ferit. Caput postremum est decimum-octauum, quomodo principia cognoscantur, & quid principiorum sit habitus. Quę-

stio Aristotelica est, quæ nil inuentionis, nil dispositionis explicat: & ei similis fuit libri superioris capite decimoquarto, quomodo formentur in animis nostris generales rerum notiones. Verum hætenus de singulis capitibus, vbi de propositis ad artis descriptionem quæstionibus altera satis intelligi potuit, quàm multa Aristoteles inutilia cõturbavit: nunc vniuersa doctrina subducatur, & totam nostram cum hac tota comparemus, vt non solum reliqua quæstio percipiatur, quàm multa dialecticæ inuentionis necessaria præcepta Aristoteles hîc omiserit, sed omnino quàm nihil ad verum & naturalem vsum accommodatum docuerit. Atque vt ex his præclaris Aristotelicæ sapientiæ analyticis summa conficiatur, loci sunt inuentionis quatuor, causæ, facta, diuisio, definitio, hîc confusi. Cætera genera argumentorum nulla hîc attinguntur: Et hæc quidem quatuor in his duobus posterioribus analyticis miserrimis tenebris obruuntur. Nos vt vsum artis, & finis (quæ demonstratio nostra, & vna, & perpetua ad conuincendos Aristoteorum errores est) vt finis inquam artis exigit argumenta hæc clare definiuimus. Aristoteles nullum horum argumētorum

*Quæstio
secunda,
quàm
multane-
cessaria in
his capi-
tibus ab
Aristotele
præter-
mittatur.*

definiuit. Nos species & modos docuimus: Aristoteles causas velut aliud agens enumerat, definiendi viam quandam à Platone clarissime traditam obscurat, partiendi modos non demonstrat. Nos exemplis nobilibus, & Homericis (vt Aristoteles ipse præcipit) commoda explicauimus: Aristoteles prò sancte Deus atque æterne, quem splendorem, quam magnificentiam dialectici luminis hic ostentat: vt causa non definiretur, non recte distribueretur, non exemplis exornaretur, sed infinita caligine, causæ definitio sepeliretur, recognoscite Aristotelei quas Aristoteles præstigias nobis offuderit. De duobus posterioribus analyticis libris, alter totus in his tenebris occupatur, alterius etiam quinque capita, vndecimum, duodecimum, decimumtertium, decimumseptimum, decimumoctauum, tota in eadem tam tetra nube versantur: ita triginta numero capita maxima sunt, quibus causarum cum effectis locus obruitur. Vt distributio nō definiretur, nō eius species ex causis, effectis, subiectis, adiunctis distinguerentur, nō pulcherrimus, & latissimus vsus & totius, & partium declararetur, sed Aristotelis tenebras legendum, & sequentium mēs hebetaretur, duo

capita ponuntur, quintum & decimum septimum secundi libri : vt definitio quid esset, non explicaretur, nō eius modi traderetur, non aperirentur principes argumentorum fontes, vnde absoluta hauriretur, non indicarentur cæteri, vnde adumbrata descriptio promeretur, sed efficeretur omnino ne definire quicquam vnquam possemus, in secundo posteriore analityco nouē capita posita sunt, tertium, quartum, sextū, septimum, octauum, nonum, decimum, decimum tertium, decimum quintum. Atque his quatuor locis, vt dixi, exceptis, nihil est in duobus analyticis, nisi sophisticum & nugatorium. Adeste, ô Aristotelei per Deū optimum: per hunc enim, non per Aristotelem iamdiu vos oro, colligite vos ipsos: sophismatis illius (quo Aristoteles Aristotele per vos defenditur) onere mentes vestras liberate, & pertinaciam tantisper deponite: ad breue temporis punctum cogitationem attenti, & considerati dialectici suscipite: artes nostras cum vestris artib⁹ plenius etiam & vberius conferte, vsum cum vsu, fructum cum fructu comparate. Artes bene descriptæ sunt velut figulorum principes illæ solidiorēsque formæ, vnde innumerales imagines effinguntur. Vidistis, opi-

nor, figulum aliquē qui ex ære, stanno, ac quouis alio metallo fingeret hominem, leonem, equitem, peditem, & quarumvis rerum figuras: sic videlicet adhibentur artes ad opus efficiendum & conformandū: & quemadmodum in illis typis, & formis nihil inane, nihil dissimile, nihil absurdū, nihil falsum, nihil non actuosum, nihil non conueniens, nihil non decorum, nihil non verum sculpitur, ne vitiosa imago ex specie non perfecta imprimatur: sic in doctrina diligenter & accurate descripta, nihil esse debet præceptis inclusum, quod vsu in exemplo formando, nō quodammodo viuat, spirētque. Propone igitur Aristotelee quæstionem aliquam scientiæ capacem: in hac imprime de causis institutiones nostras: cernes protinus & finem, & formam, & modis omnibus efficientem causam, & materiam: falsum verò omnino nihil: fac verò simile periculum in triginta capitibus Aristotelicæ demonstrationis & sciētię. O homo iam humanius hominem te non Aristotelem, id est perditę pertinacem, atque obstinatum nominabo. O homo inquam, accipe ingentem illam Aristotelis, & vastam duorum analyticorum figuram: eaq; quæstioni alicui impressa & accommoda-

ta, effinge nobis aliquam sciētiam : quid in hac impressione facient nobiles illæ quæstiones, an nullius, an omnis rei demonstratio sit, primane, an secunda, an tertia figura præstet in demonstrando, an finita duobus terminis via sit infinita, an demonstratio vniuersalis præstet particulari, affirmatiua negatiua, ostensiuā ad incommodum ducenti, quæ scientia certior, quæ vna, an eiusdem sint plures demonstrationes, an per omne genus causæ demonstrari possit, an vnus plures sint causæ, quàm chimericā scientiæ formā tam deformes, tamque tortuosæ formæ nobis efficient? Quid figmenta illa dici de omni, dici per se, dici vniuersaliter, mediata, & immediata, & eorum omnium tam multiplices modi, tam imperitiæ imperitiæ, quàm portentosam faciem gignent? Quid falsā tam multa, quod demonstratio syllogismi species fit, quod demonstratiui syllogismi species fit demonstratio & quia est & secundæ figuræ, & tertiæ, & negans, & ducēs ad incommodum, & item diuisio quæstionum, quid inquam, hæc quam formam scientiæ referēt? Quid nugæ toties iteratæ, demonstratio ignotæ rei fit ex præcognitis, demonstratio fit ex antecedentibus consequente clarioribus,

o. iiij.

item demonstratio fit ex his quæ aliter habere non possunt, demonstratio fit ex propositionibus necessarijs, demonstratio fit ex rebus perpetuis, demonstratio non fit ex fortuitis: quid hæ nugæ? quos oculos scientiæ formabunt? quid reliqua his stultiora de enunciatione demonstratiua, dialectica: de propositione, suppositione, dignitate, tam multa de principijs communibus proprijs, de interrogationibus proprijs artium, quòd non omnium conclusionum sint eadem principia, de vniuersalium rerum & principiorum habitu, & in animis per sensus impressione, de differentia scientiæ, & opinionis, scibilis & opinabilis, de solertia quàm cadauerosam, quàmque ab omni scientia abhorrentem deformitatem creabunt? Adeste, adeste inquã homines, & vos homines ea lege natos esse mementote, vt lucem vestræ naturę spectantes, & sequentes Deum optimum maximum, eius authorẽ ametis, non vt in perditæ & damnatę caliginis amentia delirantes, tantæ fatuitatis inuẽtorem colatis. Nõ dico tantum confusas esse caussas in his libris, sed etiam confirmo omnes istas tenebras quibus causse obruuntur, nullum emolumentum cuiusquam fructum habere. Quæ

re in grammatica, in arithmetica, in geometria quid sit de quo, & omni, & per se, & vniuersaliter, & primo, & secundo, & tertio, & quarto modo dicatur, & quæ sit hallucinatio in his artibus circa vniuersale mediatum & immediatum, & vtrū Arithmeticæ duobus extremis positis ipsa tamen sit infinita, & sine extremis, & cætera simplicium, & imperitorum ludibria, ridebere. Adhibe hæc eadē in qua voles disciplina, nōne insanire videbere? Reperi quæstionē aliquam quæ scientiam possit capere, in ea sigilla Aristoteleæ demonstrationis imprime, perface, si potes, eius tam multis instrumentis egregium aliquod sciētīe opus, vnde eorum vtilitatem cognoscamus: fac idem in diuisione & definitione periculū: sit res tribuēda, sit definiēda: cōpara nostras artes cū Aristotelis artibus, adhibe nostrarū institutionum præcepta, existent euestigiō partes ex causis, effectis, subiectis, adiunctis expressæ: existent è firmissimis argumentis constantes, è cæteris illustres & insignes rerum notæ: ex Aristotelis præceptis & institutis quid? qualia & quā ridicula figlina? disrumpantur verò licet Aristotelei, nunquam in hoc amplissimo clarissimoque exemplorum, vsus cōsuetudinis, humanæ pru-

dentiaē sole, diligentiam nostram assequē-
 tur: doceant enim ex qua vsus obseruatio-
 ne præcepta ista sumpserint, demonstrent
 ad quā vtilitatem referantur, promant
 aliquando, & exerceant, id quod solum in
 his duobus libris insigne est & vtile, veram
 & solidam explicationem, & demonstra-
 tionem ex causis primis & necessarijs cō-
 stare: perficiant certa & constanti de-
 monstratione, vt intelligamus caussarum
 doctrinam fictitijs, alienis, nugatorijs, fal-
 sis somnijs à se non esse perturbatam & cō-
 fusam: Homericis, vt eorum princeps Ari-
 stoteles iubet, aut Platonicis exemplis ocu-
 los nostros perstringāt: tum illos præcepto-
 res amabo, qui doctrinaē suæ fructum de-
 monstrabunt: quod si facere non poterunt,
 dent nostris vigilijs hanc veniam, vt si ve-
 rissime doceant, quā multa in hac arte
 necessaria præcepta Aristoteles omiserit,
 quā multo plura inutilia cōfuderit, si nul-
 lam ab Aristoteleis gratiam ineamus, eo-
 rum saltem calumnia careamus. Quatuor
 in analyticis posterioribus (vt corolariū
 illud nostrum ad extremum adiungam) cō-
 fusi dialecticæ inuentionis loci nihil habēt
 problematis Aristotelici proprium: caussa,
 facta, tributio, definitio: ad omnes quæstio-

*Confecta-
 riū de lo-
 cis proble-
 matis cō-
 munibus.*

nes accommodari possunt. Quare Aristoteles in partiendis quæstionibus falsam cōfusionis causam sibi prætexuit. Sed de Aristotelis analytica doctrina satis. Aristote-
 leorum exercitationem & vsum (quem in analyticis posterioribus adhibent) requiramus: nullum esse his analyticis doctrinæ (vt tradita hic est) vsum, nullum esse posse docuimus. At Aristotelei nos refellunt: magnum & necessarium esse vsum demonstrant. Vbinam igitur? an in artibus ingenuis ac laudandis? at id falsum esse docui. An in poetis? oratoribus? historicis? at ille splendor humanitatis has tenebras respuit. Quid ergo? vbi ab Aristoteleis exercentur analytica tam plixa? Quasi verò nos oblitifimus terminos inuentos esse, exposita prædicabilia, composita prædicamenta, interpretationem fictam, propositionum abundantiam, & inuentionem medij tam artificiosè descriptam, vt Aristotelei his de rebus in schola ad rauim vsque vociferantes altercarètur. Rhetoricam rhetores exercēt declamādo: dialecticam, quia contractior ab Aristotele ficta est, vnius literæ compendio commodius Aristotelei videlicet exercent, clamando. Meministis Aristotelei, ac quotidie cernitis quæ theses in schola de

*Quæstio
 tertia de
 schoiasti-
 co horum
 capiti usu*

demonstratione clamentur, quàm pro rei
dignitate sudores mirabiles exprimantur:
minore porrò studio licuerit mathemati-
cas artes omnes, humanæ vitæ vtilissimas
perdiscere, quàm infœlici miserandóque la-
bore analytica ab Aristoteleis clamentur.
Deus optime maxime, cæcas Aristoteleo-
rum & obstinatas mentes ad lucem verita-
tis conuerte: perfice vt artem, quàm errorẽ,
vt commodum, quàm detrimẽtum, vt dia-
lecticam doctrinam, quàm Aristote-
licam sophisticam malint. Abijciant
ex animis suis sophisma illud
toties iactatum, Aristote-
lem Aristotele ne
defendant.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber nonus.

De primo Topico.



Erùm aliæ inuentio-
nis tenebrę restant: in
tot salebris Aristote-
licis septem adhuc in-
uentionis locos nō ex-
positos, sed confusos
vidimus, vel poti⁹ ob-
scuratas quasdā septē
locorum notas aspeximus, causarum, effe-
ctorum, adiunctorum, dissentaneorū, nomi-
nis, diuisionis, definitionis: Topica super-
sunt. Hic Aristoteleos vehementer oro vt
attenti, vt considerati, vt liberi in cogno-
scendo & æstimādo velint esse: ac dialecti-
cæ malint de Aristotele, quàm Aristoteli
de dialectica credere: dialectica verè perce-
pta monet, vt sine amore, sine odio, sine
pertinacia, sine inuidia, semotis deniq; om-
nibus affectibus res simplex & nuda ponat-
ur: ex suis ipsa rationibus & argumentis
æstimetur: Arcopagitas deniq; imitemur,

qui noctu caussas audiebant: quin etiã præconis voce interdicebant, ne quis affectus moueret orator: ne vlla omnino vel præsentium gratia, vel oratorum blanditia a veri cognitione mens auerteretur. Aristotelis igitur authoritatem semoueamus, ne sophismate illo petiti principij nos impediatur: scripta eius qualia sint, inquiramus. Videtur autem hic liber maiora nobis ac præstãtiora promittere, quàm superiores adhuc præstiterunt, & titulus ipse inuentionis doctrinam pollicetur. Aristoteles dialecticæ inuentionis præceptiones τῶν τε nominauit: vt enim si cui aurum quod esset multifariam defossum, commonstrare velles, signa ostēderes locorum, quibus cognitis ille sibi ipse foderet, & id quod vellet, sine errore erueret: sic has Aristoteles argumentorum quasi notas, locos appellauit: quia argumenta quærenti demonstrarent, vbi essent, & ἀπὸ τοῦ τῶν τε τόπων opus appellauit: huius nominis ea ratio à Cicerone redditur, quàm cōmode, Aristotelei viderint: multum enim inter fodinas, & inuentionis dialecticæ etiam verissimè & clarissimè descriptæ præceptiones interest: locum auri notatum habueris, aurum iam inuētum est, sed eruendum labore: omnes argumen-

torum institutiones & artes noueris, si fueris in cōsuetudine ciuitatis, in exemplis, in institutis, in artium disciplinarūque studijs, in hominum moribus, ac volūtatibus hospes & plane rudis: nihil hi loci admodum tibi proderunt, & ea de caussa inuentionem diximus initio priorem dialecticæ partem, quæ de argumentis esset, non sine magna ratione appellatam. Quare ista forinarum collatio, & locorum dissimilitudine potius faller, quàm similitudine adiuuabit: nec in explicanda inuentione dialectica necesse magis est argumentorum partes, quàm in dispositione declaranda syllogismorum species, locos appellare. Sed tamē perge: Topica his libris explicat Aristoteles, an solos τόπαι ac locos argumentorū declarare voluit? minime: sed videtur totā dialecticam his topicis libris comprehendere. Definit initio doctrinam, quam tradere instituit: de quæstione multa disputat, de inde de inuentione multo plura: nonnulla etiam ad extremum de dispositione octauo libro pollicetur. Consideremus itaque quā diligentia de quæstione Aristoteles præcepit, quā subtilitate partes inuentionis distribuerit, quā prudentia dispositionis genera concluderit. Potuit enim superioribus

libris obscurus, & cōfusus esse, hīc tandem
 resipiscere, & sui dissimilis esse. Imo verò
 idem semper est Aristoteles, qui fuerat: ni-
 hil recte definit, nihil ex ordine distribuit,
 nihil luculenter expollit, sed eosdem gene-
 rales locos (quos antea perdidit) cum cæte-
 ris fere omnib⁹ hīc nouis tenebris obruit.
 Propositum itaque nostrum hīc optimo
 iure tenebimus: multa in hac arte non ne-
 cessaria præcepta Aristoteles hic cōfundit:
 multa necessaria omittit: quinetiam quod
 initio proposui, falsis & sophisticis præce-
 ptis exercitationem dialecticæ & vsum cō-
 tra quàm ipse videbatur viuus fecisse, cor-
 rumpit, & ad sophisticos clamores scholæ
 traducit. Neque hīc Aristotelem, vt antea,
 duntaxat accuso, quòd doctrinam dialecti-
 cam conturbarit, sed quòd eius quoq; vsum
 perdidit, & duas res ab Aristotele vno, &
 eodem iudicio repeto, artem & artis vsum:

*Quæstio
 prima, de
 arte topi-
 ca, quàm
 multa nō
 necessaria
 hic Aristo-
 teles con-
 fuderit.*

nec tamē Aristoteleorum exercitationem
 meliorem, quàm antea hīc inuenio, sed A-
 ristotelis etiam præceptis inutiliorem. Ad
 primam artis quæstionem, quòd multa nō
 necessaria confundantur, res cuiusque libri
 singulares persequemur: ad quæstionem
 secundam disceptandam, totas nostras in-
 stitutiones, cum totis Aristotelis artibus

conferemus, sicut adhuc in cæteris antecedentibus libris fecimus. Primi verò Topici princeps confusio est in quæstionis dialecticæ constitutione, & parte prima inuentionis, quam Aristoteles in instrumentis, ad quæstionis confusionem adiungit: quædam autem, quæ nec quæstionis sunt, nec inuentionis præterea etiam cõturbantur, de syllogismo, de argumentationis formis. Hæc itaque primi Topici tripartita sit confusio. Quo tamen res facilius intelligatur, capita, vt vulgo in scholis distinguuntur, persequar. Quid igitur Aristoteles primo capite primi Topici? videtur Aristoteles initio nobis inuentionis doctrinam aliquam definire, sic autem loquitur. Propositum quidem negotij est methodum inuenire, per quam poterimus syllogizare de omni proposito problemate ex probabilibus, & ipsi disputationem sustinētes nihil dicemus repugnans. Primum spectemus cuiusmodi sit ista definitio: inuentio dialectica alligatur ad problema vt postea rursus. Hoc initio, cū de quæstione dictum est, absurdum esse docuimus: quia dialectica de omni quæstione disputat, non solum de problemate: hoc primum vitium est in hac definitione: tum additur ex probabilibus: quod secun-

dum vitium est, dialectica inuētio est communis omnium argumentorum: & probabile, & necessarium: & Aristoteles ipse non minus necessaria argumēta, quā probabilia hīc proponit, genus, speciem, definitionem, proprium, formam, quæ necessaria esse existimat: seipsum igitur Aristoteles suis præceptis cōvincit. Sequitur in hac definitione, & ipsi disputationem sustinentes, nihil dicemus repugnans: in quo duplex est error, & quòd Aristoteles dialecticā ad sophisticas altercationes referat: dialectico enim nihil existimat susceptę disputationi repugnans esse dicendum. Enimvero si sententiam falsam, vt cōtra nos in his libris, Aristotele⁹ defendendam suscepit, an verissimis argumentis, clarissima verissimæ disputationis luce conuictus, tamen in errore pertinaciter hērebit? Imo verò si Aristoteles non erit, sententiam deteriores cum meliore commutabit: nec pudebit ab errore ad veritatē, ab inscitia ad certam cognitionem conuerti: sed Aristotelicum est à sentētia falsa, iniqua, nihil inter est, nunquam tamen deiici, nūquam vinci. Sequitur definitio syllogismi falsa, vt analityco primo, & suo loco & ordine declarabo, & alieno posita loco: syllogismus enim

est dispositionis, quæ disponēdi argumēti regulas tradit: illic igitur definiatur: non est autē inuētionis, quæ argumenta describit: ne hic igitur confundatur. Distribuitur ab Aristotele syllogismus in demonstratiuum dialecticum, litigiosum, paralogismum: de hac syllogismorum nugatoria, ex remotissimis circumstantijs partitione dictum est initio, cum de partitione inuentionis & dispositionis dictum est. Caput secundum est de triplici dialecticę vtilitate ad exercitationes, ad colloquia, ad philosophicas artes & disciplinas. Quas vtilitates si præceptis conuenientibus persequeretur Aristoteles, & aperte demonstraret, quauis parum diserte, planēque tam nobilis disciplinæ fructus enarraret, tamen non laudari quidem maxime non posset, quia nihil fere est excellens & magnum, quod his tribus rebus quodammodo non cōtineatur: verū tam sapiens Aristoteles esse nō vult, retexit paulo post orationē: dialecticam reuocat à colloquijs familiaribus & domesticis: retrahit à meditationibus omnibus humanis: compingit in problematis scholasticum de accidēte, genere, proprio, definitione clamorem: laudes igitur obtineat Aristoteles à Græcis sibi tributas, leuis, loquax, inconstās

3
12. 2. 2. habetur. Tertium caput totā ferē de quæ-
stione confusionem cōtinet, ex ipsius quæ-
stionis & genere & nomine & partitione:
tria enim hæc in Aristotelis quæstione re-
prehendenda mihi propono. De quæstione
fatis supérque fuerat initio totius animad-
uersionis disputatum, vt tamē Aristoteleis
suos errores apertius ostēdamus, graue no-
bis non erit rem totam minutatim perse-
qui. Animaduertite Aristotelei quę perspi-
cue contra Aristotelis istas tenebras dispu-
tabo. Aristoteles ait dialecticum duntaxat
de quæstione disputaturum, quæ interro-
gat in vtranque partem hoc modo: Est ne
hominis definitio animal gressibile, bipes,
an non? in quo vehementer errat: conclu-
dam etiam idem peccatum Aristotelis, &
refutabo generaliter, sed paulo secus q̃ an-
tea. Omnis enim quæstio cuiuscūque modi
sit, quóque modo interroget, nihil interest,
dialectico proposita est, & ea argumentorū
generibus tractanda, dispositionum modis
æstimanda est: quod nostræ institutiones,
quod vsus, quod veritas dialecticę bene de-
scriptæ declarat: vna inuentio communis
est omnium quæstionum, vna dispositio cō-
munis est omnium quæstionum: totam au-
tem & inuētionis, totam etiam dispositio-

nis doctrinam dialectica sibi vēdicat, totā propriā, & suā ducit, nec cum vlla alia disciplina cōmunē habet. Quare errat hic Aristoteles, & errando suos in errorē trahit: videte quomodo cōtra Aristotelē cōcludam.

Quæ disciplina continet absolutam facultatē omnis quæstionis explicandæ, ea propositā habet omnē quæstionem.

Dialectica vero continet absolutā facultatē omnis quæstionis explicandæ, inuentionē quippe, & dispositionem cōmunem & generalē, quibus solis omnis quæstio disputari tractarique potest.

Dialectica igitur propositam habet omnem quæstionem.

Non ago captiose, nec Aristotelice: aperte & clare concludo: neque iam ἀρὶς ὁτὲν λέγειν Aristotelei incipiant: quòd aliud sit logica, aliud dialectica, & nunc Aristotelem agere de syllogismo dialectico. Dixi enim antea de hac vana nominum distractione, & totis animaduersionibus docemus ab Aristotele non aliam logicam, aliam dialecticam institui, sed logicā, sed dialecticā & inuentionem, & dispositionem (quæ duæ partes & solæ, & omnes sunt huius disciplinæ) cōfundi, mille tenebris conturbari. Et demonstrabo ab Aristotele artes topicas instrui,

quibus non illa solum duplicis interrogacionis, sed quæuis quæstio possit explicari, vera sit necne. Quare Aristoteles errat in genere quæstionis dialecticæ. Et quidem attendite ô Aristotelei, quod penè præterieram, maximum non erroris tantum, sed fautivatis in Aristotele argumentum. Placet Aristoteli dialecticum dūtaxat hac de quæstione disputaturum, quæ sic interroget in vtramq; partem, éstne hominis genus animal, an non? Atque si dialecticus Aristoteli pareat, nunquam sane disputabit. Interroget me Aristoteles ipse si volet de quæstione hac, éstne hominis genus animal, an nō? tum verò quia contradictio interrogatur, quæ cōplectitur omnia, nō dubitabo respondere, est sané: quid hic Aristoteles faciet, cum sic affirmavero? an problema aliud instituet ex eadem re, an è diuersa? at huc recidet: & quia contradictio sic quæritur, possit affirmando vere omnino responderi, vt tamen de neutra parte definite respondeas: ita præclara Aristotelis quæstio, & dialecticus Aristotelis cōsistent: nec disputari poterit, si Aristoteli pareatur, si quæstionis ea forma retineatur. Mutanda igitur Aristoteli, si cōtra me disputare volet, quæstionis species erit: vt vna tantum pars quærat, an

hominis genus sit animal? tum enim licebit agere & cōtendere cum eo, qui negauerit, aut affirmauerit. Quare Aristoteles nō solum falsum præcipit, cum docet dialecticum de sola illa bipenni quæstione disputaturum, sed ridiculum præcipit, & quidem quod nullo modo fieri possit. Hoc Aristotelis peccatum est in quæstionis genere: in nomine vëro par, aut etiam maius. Aristoteles hanc quæstionem hac falsa, & impossibili ratione dialectico propositam problema temerè nominat. Non enim rationem vllam saltem falsam, aut ineptam Aristotelei queant reddere: quare autem ita nominare nō debuerit, ipse dicam. Aristoteles secundo topico præcipit (quantum enim mihi licet, Aristotelis vtor doctrina ad Aristotelis errores explanandū) vsum verborū à populo sumendum, scientiam rerum à doctis & artium peritis hominibus petendā. Quis verò extra scholam Aristotelis quæstionem illam ridiculam & irridendā problematis nomine appellat? Habent medici problematum nomine quæstiones, nec tamen duplici modo pronunciatas: habent geometræ quæstiones de cōstruendis formis problematum nomine, nec tamē isto modo interrogatas: habet denique Aristoteles

teles ipse quæstiones problematum nomine inscriptas, nō tamen isto modo, platas: postremo in his etiam topicis, vbi ista fabulatur Aristoteles, has orationes problemata nominat.

Omnis voluptas bonum est,

Nulla voluptas bonum est.

vbi duplex interrogatio non est: ac sepe in his topicis ita loquitur Aristoteles, vt iam Aristoteli ipsi problema & quæstio idem sit. Nomen igitur huic quæstioni Aristotelice, id est temere, sine vsu, sine ratione est impositum. Atque hæ sunt Aristotelis laudes in genere Aristotelicæ quæstionis, & in nomine constituendo: partitio verò magis etiam absurda est eodem capite, quod omnis disputatio dialectica sit ex genere, proprio, accidente, definitione. Quod sophisma diligentius est considerandum: problematis igitur diuisionem hanc & eius rationem consideremus. Omne problema est de genere, accidente, proprio, definitione (ait Aristoteles). Quamobrem? Hoc enim falsum esse contendo, & necessarijs rebus addico. Omne problema indicat genus, proprium, definitionem, accidēs. Ergo est omne problema de genere, proprio, definitione, accidente. Huius enthymematis sophis-

ma melius, in integro syllogismo percipiemus.

Omnis quæstio indicans genus, accidens, proprium, definitionem, est de genere, proprio, definitione, accidente.

Omne problema est quæstio indicans genus, accidens, proprium, definitionem.

Omne itaque problema est de genere, accidente, proprio, definitione.

Huius syllogismi propositionem & assumptionem falsas esse confirmo: prius autem de propositione dicam: quæstionis porro species stultè definiuntur rerum indicatarum numero: neque enim verum, aut consequens est, quæstionem ea de re esse, quam quolibet modo indicat: cum quæro an homo sit animal, an nō? in hac quæstione multa indico, & animalis nomine, vt substantiam, & corpus, & vitam, & sensum, & motum, & colorem, & quantitatem, infinitaque alia, magis quàm generis in eo significationem indico. Item hæc eadem hominis nomine comprehendo, præterea ratiocinandi, ridendi, numerandi, & innumerabilium rerum significationes, & indicia præbeo. Quod Aristoteles ipse secundo topico confirmat, vbi ait: Qui dixit vnum quoduis, quodammodo multa dixit: eo quod plura

ex necessitate vnicuique consequētia sunt: alienum tamen, & absurdum fuerit existimare hanc quæstionem, an homo est animal, an nō? esse de colore, aut de numero. Atque hæc de propositione sophismatis Aristotelici: ad assumptionem venio.

Omne problema est quæstio indicans genus, proprium, definitionē, accidēs. Interrogent Aristotelei aliquem non Aristotelem, id est liberi iudicij virum, nō mācipati ingenij seruum: dicet hoc sibi falsum videri, & exēpla manifesti erroris (si opus erit) proferet: vt si quærat an ædificata sit Babylon ad tyrānidem principum, an nō? finis quæritur: nec indicatur aut genus, aut proprium, aut definitio, aut accidens? an natura constet ex materia & forma, an nō? quæritur de partibus, non de genere, proprio, accidēte, definitione: deinde cum de tot argumentorum modis genus & definitio duo sint: proprium & accidēs in adiunctis & factis cōprehēdantur, vt in Porphyrio dictum est (nisi forte quod proprium etiā in his topicis est descriptio quædam) quid causæ est cur cetera argumentorum genera, finis, forma, efficiens, materia, subiecta, dissentanea in cōtrarijs, & aduersis, & priuantibus, & relatis, & cōtradicentibus tot

generum, in repugnātibus, cōparatis quinque modorū, tributiones, testimonia (quę possunt quęri & indicari proposita quęstione) in his quatuor indicētur? Valde autem est ridiculum, quod Aristoteles ait differentiam, id est formam sub genere cōprehēdi. quasi vero nō sit generis & differentię, seu formę dissimillima ratio. Nec minus ridiculum est quod speciem dicūt Aristotelei, quia de ea nihil hic Aristoteles pręcepit, à disciplinis reiici: quę nugę quoniam Aristotelicę sunt, ô Aristotelei cōsiderate quomodo à nobis refellantur: singularia pręcepta nulla debent in disciplinis esse: fateor, quia vt Aristoteles pręcepit, omnis sciētia & disciplina ex vniuersis, & generalib⁹ esse decretis atq; immutabilib⁹ debet: hoc item cōcedo. An igitur pręceptū vniuersale de rebus singularib⁹ nullū esse potest? Annō ponitis Aristotelei pręceptū in analyticis de syllogismis singularibus, quos expositorios dicitis, & tamē vniuersū? Annō in his topicis de specie locū sepissime tradit Aristoteles, & tamē vniuersum? de partib⁹ singularibus, & tamē vniuersum? Nōne Porphyrius de specie pręceptū tradit, & tamē vniuersū? Nōne de indiuiduis pręceptū tradit, & tamē vniuersum? Nōne igitur Aristoteles po-

tuit de specie gen^o quæstionis instituere, & tamen vniuersum? Falsum est igitur omni pblemate gen^o, accidēs, ppriu, definitionē necessario indicari, cū possit indicari causa, subiectū, dissentaneum, cōparatū, nomē, totū, membra, species, testimonium. Quare cum sophismatis huius & propositio, & assumptio falsę sint, quonam pacto poterit esse vera cōplexio? Est igitur nō solum falsa Aristotelici problematis partitio, sed etiam Aristotelis de hac partitione ratio captilosa, planēq; sophistica. Sequitur in eodē capite tertio primi topici differentia problematis & propositionis. Problema omnis quæstio: protasis vel propositum, omnis quæstio vt vere, & naturaliter potest, ita dicatur. Aristotelis somnia sine vsu, sine ratione, sine exemplo cum sint, abijciatur. Quarto capite definitur definitio ab Aristotele, oratio quid erat esse rei significans, acuta sane & Aristotelica definitione: animal mortale ad Aristotelis legem hominis definitio erit, quia est oratio quid erat esse rei significās, cur hīc omittitur vt proprie, perspicue, succincte? Definitio autem argumenti genus est, de qua Aristoteles in inuentione valde Aristotelice atque sophistice: nam cum definitio genus quæstionis ab

Aristotele constituatur, valde mirum est
 postea ad omnes quæstiones accommoda-
 ri. Proprium nullum est argumenti genus,
 vt in Porphyrio, & analytico primo de abun-
 dantia propositionum dictum est, nisi pro de-
 scriptione sumatur, vt in his topicis. De ge-
 nere in argumentis proprie præcipitur: &
 quæri ab Aristotele similiter potest, quare
 fiat quæstionis modus, potius quam causa,
 quæ tamen antiquior est genere. De gene-
 ris definitione quemadmodum & falsa sit,
 & ad vsum nõ satis accommodata, in Por-
 phyrio dictum est: qui errores huius defini-
 tionis ab hoc Aristotelis loco traxerat. De
 accidente item satis multa in Porphyrio.

Quinto capite Aristoteles disputat gene-
 ris proprii, accidentis, rationes definitioni
 posse accommodari: quod solidi præcepti ni-
 hil est: & ne videlicet artifex tam multa-
 rum tenebrarum hic accusari posset, obijcit
 sibi, nõ idcirco tamen vnã & cõmunem
 methodum omnium problematum quærẽ-
 dam esse: quia nec facile inueniri possit, &
 si inueniatur, omnino obscura sit & insua-
 nis. Hæc causa est Aristotelei, qua vester
 Aristoteles in tantas inuentionis dialecticæ
 tenebras delapsus est: hæc falsa & fallax ra-
 tio Aristotelem inquam decepit, fefellit, in-

*Causa
 quæ Ari-
 stotelẽ in
 tantas in-
 uentionis
 tenebras
 impulit.*

duxit: quare nobis animaduertenda diligenter est: huic errori restitimus initio, cū de quæstione actum est, & ad eius tanti mēdacijs refutationem cōfirmandam (quia negaret Aristoteles communem quatuor problematum doctrinam inueniri posse) monui antea in prædicabilibus, prædicamentis, abundantia propositionum, inuentione medijs, analyticis posterioribus, locos inuentionis confusos à Porphyrio & Aristotele nō problematum, accidentis, generis, proprii, definitionis proprios, sed cōmunes esse omnium quæstionum. Atque huius loci errorem satis, vel Aristotele ipso iudice refutaueram: quia ipse eas artes cōmunes traderet, quas negaret inueniri posse: attamē quia bella ista & Aristotele philosopho tā digna ratio atque causa in topicis ponitur, in singulis topicis huius fallaciæ maiorem mihi refutationem deponco. Docebo enim his topicis, id est Aristotelis testimonijs hanc eandem nō modo quatuor problematum, sed omnium omnino quæstionum cōmunem inuentionem ab Aristotele nō solum confundi, sed etiam laudari atque celebrari: Et quidem ab octauo capite primi huius topici vsque ad finem octauī totus est Aristoteles in locis illis communibus ob-

6
A
scurandis, ineptissime iterandis & repetēdis, caligine denique omnium tenebrarū obruēdis: præter enim generales locos decem nostris institutionib⁹ informatos dialecticum præceptum dialecticæ inuentionis Aristoteles in his topicis nullum tradit. Quare sextum & septimum caput cum expendero, ad istam disputationem oratio nostra conuertetur. Sexto capite idem tripliciter dicitur, numero, specie, genere: Aristotelicum hoc inuentum est, idem & diuersum esse potest causis, effectis, subiectis, adiunctis, dissentaneis, collatis, nomine, tributione, definitione, testimonio: & hoc præceptum nihil inuentionis, nihil dispositionis est: quare nihil etiam dialecticæ. Septimo capite disputatio reuocatur de diuisione problematis, quod omnis disputatio dialectica sit ex definitione, proprio, genere, accidente: idque Aristoteles omnibus conclusionum modis se pollicetur addicturum, inductione & syllogismo: quas solas argumentationis species paulopost facit: verum in vtroque fallit: inductionem nobis considerandam relinquit tãquam manifestam: sed antea multis exēplis falsam docuimus, cum ostendimus nō omni quæstione indicari genus, accidēs, proprium, definitionē:

& Aristotelicum hoc est, quod ignoretur, quod etiam falsum sit, tanquam verum, & perspicuum prætermittere: sic Aristoteles sex postrema prædicamenta prætermisit, quòd diceret esse facilia, cum tamen ab homine perfici nullo modo possent. Ad syllogismum Aristoteles deinde accedit, & circumstantia vanissima absoluit. Reuocauit Aristoteles dialecticam ad grammaticam quandam sermonis accidentiam: quomodo nempe vnumquodq; vocabulum significaret, & quomodo de alio affirmaretur: hinc prædicabilia, prædicamenta, & in his topicis prædicata, hinc factæ definitiones, generis, speciei, differentia: quomodo de rebus sibi subiectis affirmarètur, cum tamè dialecticæ ratio pura et simplex esset: sermonis nullā curā si recte tradatur, habeat. Hic igitur Aristoteles probationem sophismatis, & rationem orditur, & syllogismum se facturum pollicetur: sic enim ait, Alia fides per syllogismū. In quo Aristoteles Aristoteles decepit: syllogismi enim eius (quem pollicetur) nullam partem ponit, sed propositionis rationem ex prædicationis Aristotelicæ diuisione comminiscitur. Syllogismi enim quem Aristoteles non præstat, sed pollicetur, hæc cōclusio esse debuerat.

Omne prædicatum est genus, definitio, proprium, aut accidens.

Omnis disputatio dialectica est de prædicato.

Omnis igitur disputatio dialectica est de genere, proprio, definitione, accidente.

Hunc syllogismum nō fecit Aristoteles, sed nescio quā lubrica, quāque præcipiti obliuione præterit: cuius propositio prædicationis partitione, valde Aristotelice cōfirmatur. Assumptio itē falsa est, quod omnis disputatio dialectica sit de prædicatis: omnis enim quæstio dialectica est, & nulla quæstio nisi dialectice tractari potest. Innumerabiles verò sunt quæstiones non de iis scholasticis Aristotelicorū pblematū prædicatis: Aristoteles igitur nullum quæstionis proprium syllogismum, quem pollicebatur, fecit: syllogismo autem quodam conexo, quem tamē syllogismum esse nesciebat, cum in eas figuras non cadat, quibus omnes syllogismorum modos cōcludi analytico primo docet, cōcludit, & falsò cōcludit omne prædicatū esse de accidēte, genere, proprio, definitione: quod ei propositū non erat: attamen concludit hoc modo:

Si omne prædicatum conuersim præ-

dicatur, aut non conuersim: est de genere, proprio, accidēte, finitione: quia si conuersim, est proprium, aut finitio: si non conuersim, genus aut accidens.

Sed omne prædicatum cōuersim prædicatur, aut non conuersim.

Omne igitur prædicatum est de accidente, genere, proprio, definitione. Hic syllogismus Aristotelis est, cuius propositio est falsa, quia nullum est argumenti genus, quod conuersim, aut nō conuersim non prædicetur: aut per se, aut denominatiue, vt antea dixi. At è decem generibus argumentorum, genus est particula distributionis: accidens effectorum & adiunctorū: proprium de quo loquitur hic Aristoteles, vel adiunctorum, vel definitionis species: definitio locus est integer: tot argumenta reliqua, causæ, subiecta, dissentanea, nomina, collationes, totum, membra, species, testimonia in his prædicatis quatuor Aristotelis non numerantur, quæ tamen de re proposita prædicantur. Quare Aristotelis syllogismus parte illa principe fallax est: & totus à quæstione proposita alienus est. Susceperat enim Aristoteles probandum omnē quæstionem esse de illis quatuor prædicatis, quod nullo modo demōstrat. O nebulas

Aristotelis! ô nebulosos Aristoteleos! Aristoteles vobis probationem huius sophismatis per inductionem & syllogismū pollicetur: creditis: non quæritis an mētiatur, an vobis imponat, an nebulas obiciat. At neque inductionem, neque syllogismum fecit. Atque hæc fundamenta sunt, & tertio, & septimo capitē de vana illa & falsa problematis partitione in quatuor partes. Eodem septimo capite præcipit Aristoteles, vt è prædicamentis sumantur probationes harum quæstionum: hic Aristoteles indicat prædicamenta locos esse quosdam dialecticæ inuentionis communes (contrà quàm eius interpretes illic arbitrantur) vnde omnes probationes hauriatur. Sed antea de prædicamētorum inanitate diximus. Atq; his duobus capitibus expositis ad intermissam quæstionem reuertor, quàm totis topicis, id est perpetuis Aristotelis testimonijs contra Aristotelem me demonstraturum recepi. Aristoteles ait communem omnium problematum inuentionem reperiri non posse: hoc Aristotelis commentum superioribus omnibus eius libris falsum esse docui: falsum rursus in his Topicis demonstrabo: nec tamen principes vniuersæ animaduersionis quæstiones intermittā, quin doceam

q. ij.

quàm multa cōfundantur, quàm multa o-
mittantur. Octauo igitur & nono capite
quæritur quid sit propositio dialectica, &
problema dialecticum: item quid positio.
Qua de vanitate & audacia fingēdarum in
communibus vocabulis significationum
paulo antè diximus. Mirificum autem illud
Aristotelis testimonium (quod quærimus)
capite octauo in generibus propositionis
enumerandis incipit: hîc enim Aristoteles
propositionum, id est principum syllogis-
mi partium, genera ex testimonijs specta-
torum & probatorum hominum, similibus
& contrarijs deducit, id est Aristoteles eā
methodum generalē instruit, quam quin-
to capite negabat inueniri posse: nec tamē
sic instruit, quin multo maximam partem
relinquat. Quid enim Aristoteles ex caus-
fis, factis, subiectis, adiunctis, repugnantibus,
comparatis, collatis, nomine, tributio-
ne, finitione, an propositio nulla erit? Cu-
iusmodi credas eam partitionem esse, vbi
de partibus decem (quæ sunt argumentorū
vniuersalium genera dialecticæ inuentio-
nis) vna integra, testimonium: ex generi-
bus collatorum vnum, simile: è duobus dis-
sentaneorum generibus vnum, contrariū,
non explicatur, sed attingitur: de cæteris

nullum verbum fiat? Hoc igitur primum
 Aristotelis contra Aristotelem testimoniū
 produco: testimonia, similia, contraria, loci
 sunt communes omniū problematum: qua-
 les tamen negabat Aristoteles inueniri pos-
 se. Pari fere sapiētia problema diuiditur ex
 fine rerum quæsitæ, ex opinionum dissi-
 dentium differentia & varietate. Ridicule
 ita me Deus amet, & Aristotelice, & quòd
 omnium quæstionum partitio, vt tam mul-
 tis argumētis initio docui, in dialectica in-
 utilis est, & quòd ista vanitate liceat mille
 similes partitionum ineptias affingere. Sed
 hæc missa faciamus: ad probationem reuer-
 tamur: alia Aristotelis testimonia contra
 Aristotelem producamus. Decimo capite
 argumentationis dialecticæ species due ab
 Aristotele ponuntur, syllogismus & induc-
 tio: in quo multiplex sophisma est, omnis
 & tota & sola argumentatio, id est argu-
 menti dispositio syllogismus est, inductio
 non est argumentatio, vt in nostris institu-
 tionibus docuimus: sed argumētum ex par-
 tibus, & enthymema, id est imperfectus syl-
 logismus. Differentia autem syllogismi &
 inductionis valde ridicula est, quòd syllo-
 gismus sit valētior, clarior inductio. Qua-
 si inductionis argumentum, quod ex parti-

q. iij.

bus est, non possit etiam syllogismo cōcludi: sit enim inductio,

Omnis & homo & bestia sentit.

Omne igitur animal sentit.

Addatur assumptio, vt syllogismus plenus fiat hoc modo:

Omnis & homo & bestia sentit.

Omne animal est bestia aut homo.

Omne igitur animal sentit.

*ad finem
generis
3-1*
Vtra in patte Aristoteles argumētum clarius & fortius est: illic inductio est, hīc syllogismus: & argumentum idem est. Atque hāc de Aristotelei dialectici quæstione, id est prima topicorum Aristoteleorum parte, si tamen Aristoteles in his tenebris vllā partitionem cogitauit. Ad quæstionem igitur, quæstionisq; species ita descriptas Aristoteles deinceps inuentionis artes accomodat: ad quas tamē priusquam accedam, illud ab Aristotele quærendum esse arbitror, si partitio problematis de accidente, proprio, genere, definitione vera esset: quā falsam esse (vt est) necesse est: tamen si vera esset, quorsum ad has quatuor particulas tā longa, tamque proluxa, quæ est in octo topicis, inuentionis adhiberetur confusio? Proponit Aristoteles in analyticis posterioribus quatuor genera quæstionū, an est, quid

est, quia est, quamobrem est: nec tamen ad eas vllam inuentionis doctrinam adhibendā priuatim putauit. Quæ causâ est igitur quamobrē hic octo topicis tam obscurā, tã cōfusam, tã nugatoriā locorū perissologiā (vt ostendam) ad has quæstiones quatuor aggregauit? quis finis? quis vsus? quod consilium? Aristoteles hîc iam sæpius vrgeo, vt præceptionum suarum fructum doceât, vt rationem idoneam & legitimam causam proferant, vt caput in has tenebras demersum aliquando fursum erigant: vt Aristotelis sapientia illa vtantur: qua iubet ad scientiam, causas rerum primas, proprias, necessarias inquirendas esse: ἀπόδειξις ab Aristotele requirant inuentionis dialecticæ: quid sit, quamobrem ad has quatuor partes tota inuentio referatur: Non quæro quamobrē potius quatuor inuentionis artes singulares, quàm vna communis, sed quamobrem omnino inuentionis doctrina huc referatur. An idcirco, quia valde esset necessaria cognitio accidentis, generis, proprii, finitionis, ideo tam multæ inuentionis artes sunt descriptæ, vt cognosceretur quid accidens, proprium, genus, definitio esset? Definias verò diligenter & accurate, ô Aristoteles, et genus & definitionē, & quicquid in

q. iij.

dialectica sciri necesse est, partes & species si sint, diuide, omnes proprietates explica, illustra nobilibus exemplis, vt omnino penitusque percipiantur: sic enim decet institutiones artis dialecticæ explicari: libros autem tam perplexe, tamque nugatoriè cōscribere, vt cognoscam tātum quid sit hoc, quòd quatuor, accidentis, proprii, definitio nis, generis vocabulis significetur: an est obsecro te ô Aristoteles, philosophi artem perspicuè breuitérque demonstrantis? an sophistę ignaui, otio & artis (quam profite tur) nomine impudenter abutentis? Referre totam inuentionem dialecticam, imò vero totam artem dialecticam (Aristoteles enim de ijs quatuor tātum problematis eā loqui vult) quæ ad omnes res explicādum reperta erat, referre inquam ad quæstiunculas de quatuor eius particulis obscurandis, an non simile est, ac si diceres hominē, qui ad cælum terramque contemplandum, ad colēdum Deum, & mortalium vniuerso generi opitulandum natus sit, ad quatuor vngues pedum suorum arrodendum esse genitum, & cathenis constrictum ad id opus adigeres? Ex causis omnis est omnium rerū vera & firma (vt ipse ô Aristoteles ais) demonstratio; dissentaneorum locus, tam

magnificus est, vt eius vnā particulam, cōtradictionem, appelles in tuis metaphy-
 ficis principium omnium principiorum :
 distributio quam in dialectica necessitatē
 obtinet? syllogismus an non est singularis,
 & diuina quædam omnis humani iudicij
 regula? attamen cum ea singula definitio-
 nibus essent intellecta, cum omnibus mo-
 dis clarissime essent exposita : quānam ista
 deliratio fuerit ad ea clamanda & altercan-
 da, locos permultos inuentionis, permultos
 etiam libros inuoluere? ac tricis omnibus
 apinisque implicare? Quamobrem Aristo-
 teli, vt hanc ἀπόδειξιν concludam, nulla iu-
 sta caussa fuit dialecticam artem sic institu-
 endi, vt de quatuor tantum suis præceptis
 clamaret. Nullum istrumentum, nulla ars
 in seipsa exercetur: grāmatica in poetis, &
 oratoribus explicandis, in scribendo pro-
 prie, & loquendo exercetur. Geometria nō
 est inuenta, vt se vel suas præceptiones, sed
 vt res omnes, longas, latas, altas, metiretur.
 At dialectica videtur Aristoteli inuenta, vt
 de se clamaret, nec de se tātum, sed de qua-
 tuor vnus partis particulis. Cōsiderate Ari-
 stotelei tā ineptā, tam insulsam, tam falsam
 causam : qua inductus est Aristoteles, vt ad
 quatuor quæstiones dialecticā alligaret.

De communibus instrumentis.

Ed hæc de quæstionis & in genere, & in nomine, & in partibus, errore: deque tam fatua ad problematis altercationem inuentionis astrictione satis: ad inuentionis artes veniamus, & in his non solum multa non necessaria confundi, multa necessaria prætermitti doceamus: sed communem inuentionis artem demonstramus, quam Aristoteles inueniri posse negauerat. Quas tres quæstiones in hoc primo topico plerunque simul propter infinitam vitiorum materiam disceptare coacti sumus. Demus igitur Aristoteli falsissimam causam & ineptissimam, verissimam esse, ut omnibus modis conuictus libentius tandem veritati assentiatur: demus inquã, horum prædicatorum maxime necessariam causam esse, ut inuentio ad ea proprie declaranda, Aristoteli describenda fuerit. Quid tum? an id Aristoteles effecit? an proprias artes singulorum problematum ut pollicetur, instituit? imo verò verissime confirmo omnibus topicis tam longa tot librorum inuentione nihil præcipue cognitionem horum prædicatorum quatuor instrui atque informari: sed communem omnium om-

pino quæstionum inuentionem conturbari. Maximum fuerit Aristoteleis quod hic dicturus sum, sed tamen ne ipsis incredibile sit, ab Aristotele ipso mihi traditum: scio Aristotelis sententias Aristoteleis gratas esse, & scio ad Aristotelem ipsum conuincendum maximas videri oportere: idcirco multis Aristotelis testimonijs vtor. Aristoteles in extremo dialecticæ confusionis libro Timiam, Trasimachum, Gorgiam deridet, velut ineptos doctores ac magistros, qui eius artis (quam profiterentur) exempla sane quædam multa, præcepta autem solida, & communis doctrinæ nulla traderent: ut si quis (ait) artem se traditurum profiteretur, qua pedum dolori mederetur: deinde non artem doceret conficiendorum calceorum, sed eorum quædam genera suppeditaret: is certe aliquid efficeret, artem verò minime traderet. Hoc Aristotelis argumentum nobile quidem, & philosopho dignum contra Aristotelem assumo: dico omnia quæ in topicis Aristotelis sunt dialectica de argumentis præcepta non aliud esse, quàm decem communium locorum nostris institutionibus informata decreta: cætera quæ tam multa sunt, calceos esse: aut ne calceos quidem: generales autem argumentorum locos, id

calceos
ait

est calceorum faciendorum artes & formas, calceos efficere voluit Aristoteles, & ad certum problematis pedem accommodare: sed tamen nihil tam potuit turbare, quin paucis calceis exceptis, communis doctrina esset omnium questionum. Hoc itaque nunc demonstrandum & conuincendum suscipio, & ad vndecimum primi topici caput redeo: in quo Aristoteles inuentionem dialecticam non diuidit quidem initio, sed circa finem libri primi parte vna iam exposita partitionem inuentionis facit, in instrumenta & locos. Instrumenta facit omnium problematum communia. Ergo ô Aristoteles, aliqua est inuentionis communis omnium problematum, & hanc tradis, & hanc Aristotelice explicas & demonstras. Quid vis inconstantiam & fraudem doctrinæ tuæ, contra te hoc secundo in topicis tuis testimonio tuo concludam? Negas verbo communem problematum inuentionem reperiri posse, te confirmas, & te ipsum vanum, & fallacem condemnas. Instrumenta igitur quatuor efficit Aristoteles, propositiones, distinctiones ambigui, differētias, similitudines. Hic nō accuso Aristotelem, quod nihil definiat, non genus instrumenti & loci, non instrumentum, non locum: nihil

*In istis est
et in istis
et in istis
et in istis
et in istis*

In istis

enim definire, nihil ordine partiri, Aristotelicum est. Prætereo quòd ineptissime instrumenta ipsa diuidantur in propositiones, distinctiones, differentias, similitudines: omnia enim genera argumentorum instrumenta sunt inuentionis dialecticæ, & loci ipsi instrumenta sunt, vt differentia, vt similitudines, quas Aristoteles ipse postea ipsis in locis numerat, & errorem suum demonstrat. Est autem valde absurdum propositionem (quæ syllogismi pars est, quæ est argumenti dispositio) inter argumentorum species numerare. Et Aristoteles ipse errorem suum confitetur, cum ait propositione contineri & distinctiones, & differentias, & similitudines, id est in vno membro quadripartite diuisionis cætera contineri. At Aristoteles ipse grauius etiam errat, quàm putat: ignorat enim propositionem non solum ex reliquis tribus his instrumentis, sed (vt octauo capite docui) ex omnibus argumentorum locis fieri, sicut syllogismum, cuius pars est: atque idcirco absurdissimum hoc principium est, in inuentionis præceptis propositionem collocare: quæ pars est dispositionis. Secundum verò diuisionis huius membrum de distinguendis ambiguis aliquid habet, quod admoneri possit verbo vno, cum de

vitij inuentionis & dispositionis præcipitur: quod nostris institutionibus fecimus: nec inuentionis proprium quicquam hîc est, sed ex omnibus fere inuentionis argumentis res ambigua distingui potest: & ambiguum cum sit inuentionis vel dispositionis vitium, vt Aristoteles inter sophismata id numerâs indicat, certe inter argumentorum genera numerari non decet. Ac de ambiguo dictum antea compluribus locis:

^{D. C.}
^{J. C.}
^{K.} Differentiæ & similitudines duo communia inuentionis dialecticæ membra verâ sunt. Ita de Aristotelis quatuor instrumentis, duo prima inuentionis dialecticæ nihil omnino sunt, duo sunt partes eius inuentionis communis, quam Aristoteles negat inueniri posse. Et in hac præclara instrumentorum tractatione omnia partiendi non dico decora, sed vitia comprehensâ sunt: duo enim membra redundant: multo plura desiderantur, cum omnia argumentorum genera, instrumenta inuentionis communia sint. Sed tamen ista omnia prætereantur Aristotelis tam multa vitia: aliud præterea propositum est, quod persequi statuo. Duo-
decimo capite docet Aristoteles vnde propositio sumatur. Vnde igitur? ex testimonijs contrarijs, similibus, testimonijs rursus,

definitionib⁹, testimonijs tertiūm. Prætereo quod octauo capite idem excepta definitione, dictum erat, & quod Aristoteles eodem suo testimonio, sed repetito, seipsum condēnat: prætereo imperfectam enumerationē argumentorum: potest enim propositio, vt bis antea dixi, ex omnibus argumentorum generibus non tantum ex his quatuor effici: sed tamen ô magister Aristoteles, tuum hoc primum instrumentum vnde sumitur? quænam sunt ista propositionum membra, testimonia, contraria, similia, definitiones? nōne illa cōmunis est inuētio, quā ne gasti inueniri posse? An vlla quæstio est vel accidētis, vel generis, vel proprij, vel definitionis, vel cuiuscunque rei, ad quam adhiberi non possint testimonia, contraria, similia, definitiones? quid est hic, quod proprie problema accidētis, generis, definitionis, proprij adiuuet? nō omnes quæstiones informet? quam causam adhuc habes ad quatuor prædicatorum genera dialecticam inuentionem tot modis inuoluēdi? An obscura, an insuauis videtur ea tibi doctrina, quam doces? quam exerces? At etiam in fine capitis huius celebras eos communes locos & collaudas. Sumendæ sunt (ais) q̃ maxime vniuersales ppositiones. Quomodo

verò vniuersales? Annon ex communibus
 & vniuersalibus locis? Atque hoc toto ca-
 pite nihil nisi inuentionis eius (quam ne-
 gas inueniri posse) communes partes attin-
 gis. Artificiales sunt istæ calceorum formæ,
 quas pro calceis ad problematis tui pedem
 ineptissime astringere conaris, cum sint in
 finitorum pedum communes, cum præci-
 pue problema tuum nihil adiuuent. Sequi-
 tur decimumtertium caput de secundo in-
 strumēto, multiplicis distinctione. Age ve-
 rò, vnde distinctionem hanc fieri docet Ari-
 stoteles? ex contrarijs, & aduersis, & cōtra-
 dicentibus, & priuantibus, ex coniugatis,
 generibus, definitionibus, maioribus, mino-
 ribus, similibus, differentijs, specie. Artificia-
 les item sunt istæ calceorum formæ, quan-
 uis ad problematis pedem insipienter ar-
 ctare velit Aristoteles: cōmunes enim in-
 numerabilium calceorum, id est argumen-
 torū formæ sunt, nec Aristotelis pblemati
 quicquam præcipue inseruiunt: & facile pa-
 tior taceri, quòd Aristoteles crediderit ex
 his argumentis res ambiguas distingui, nō
 intellexerit ex causis, factis, subiectis, repu-
 gnantibus, notationibus, testimonijs, omni-
 bus denique argumētis distingui: tam mul-
 ta Aristotelis peccata, tamq; absurda Ari-

cap 13
 p. 12

de
 12

stotelei (vt spero) per se ipsos intelligent, & aliud insuper virgeo, & conuincendum mihi propono. Quæ enim Aristoteles ista præcepta sunt, quæ ambiguarum rerum distinctioni subiicis: Contraria, coniugata, genera, species, finitiones, cōparata, an non sunt communis eius inuentionis decreta, quam negasti inueniri posse? Quid est omnino cuius contraria, coniugata, genera, species, finitiones, comparata requiri non possint? An hæc obscura, aut insuauis doctrina tibi videri debet, quam sic exoscularis, sic in manibus habes, sic denique probas, vt nobis eam ad sempiternam nominis tui gloriam relinquo? Decimoquarto capite differentia & similitudo, reliquæ duo instrumenta expediuntur: Aristoteles hic minus est Aristoteles, quàm antea: docet breuiter de iis, & vnum iis locum communem, generis attribuit in quo reperiantur. Multas Aristotelis ineptias libenter omitto, quòd existimet similia ex generis loco, non vndique ex vniuersa rerum inuentione, sicut causas, facta, & reliqua argumenta sumi: quòd genus, quòd definitionem, capita quæstionū faciat, & ea tamen subiiciat instrumentis. Confusio, caligo, obscuritas, tenebræ Aristotelis laudes propriæ sunt: neque Aristoteli.

teli obijcio, quòd differētiam in hoc primo libro aliquādo pro forma, & rei caussa, per quam res est, id quod est, accipiat: aliquando nescio quo modo somnians similitudini opponat, vt dissimilitudinem: ea leuitas & inconstantia Aristotelis propria est: recenset aliquot vtilitates tum distinctionum ad perspicuitatem, ad euitandam de nomine altercationem, denique ad fallendum: vbi Aristotelem nihil pudet se sophistam profiteri: neq; enim dialectici est fallere, sed sophistę: tum differentiarum ad syllogismos: de eodem & diuerso, ad definiendum: tum similitudinum ad inductionem, ad syllogismos, ad definiendum. At inductio quę ex multis similibus simile cōcludit, non est inductio ad Aristotelis definitionem, quę est capite decimo: quia non est ex singularibus ad vniuersale: verum sophistica instruere, falsa præcipere, inter Aristotelis laudes numeratur. Propositionum vtilitates nullas recenset Aristoteles. Atque in his duobus instrumentis differentię, & similitudinis ars est communis conficiendorum calceorum, tametsi iis Aristoteles tanquam calceis problemata de genere, accidente, proprio, definitione calceare voluit. Verū per Deum optimum animaduertite ô Aristote

lei, qualem Aristotelem in tam densa, tam-
 que atra cōfusione æstimare debeamus. Ne-
 gat cōmunē omniū quatuor pblematū in-
 uētionem tradi posse: at antē tradita est in
 prædicabilibus, prædicamētis, interpretati
 one, abūdātia ppositionū, inuētionē mediij,
 analyticis posteriorib⁹: & octauo capite hu-
 ius primi topici, & deinceps instrumēta p-
 blematum communia proponit. At in his
 instrumentis etiam alia genera instrumen-
 torum communia Aristoteles instruit, &
 quidem ταῦτολογία valde Aristotelica, to- *Aristotelica*
 ties nempe & hoc ordine confunduntur *ca locorū*
 communia argumentorū decreta, quoties *ταῦτολο*
 & quo ordine hīc recitabo: testimonium, si *γία in pri*
 mile, contrarium, forma, simile, testimo- *mo topico*
 nium, cōtrarium, simile, testimonium, defi-
 nitio, testimonium, cōtrarium, cōtrarium,
 contrarium, contrarium, contradicens, pri-
 uans, coniugatum, genus, genus, genus, cō-
 trarium, definitio, definitio, maiora, mino-
 ra, similia, genus, forma, species, genus, ge-
 nus, genus, genus: quæ tot instrumenta cō-
 munia sunt omnium quæstionum non mo-
 do quatuor problematum Aristotelicorū.
 Quamobrem Aristoteles inuētionem om-
 nium quæstionum non solum quatuor pro-
 blematum communem adhuc informauit:

*Secunda
quaestio
de prae-
missis ne-
cessariis.*

quam negabat inueniri posse, sed Aristote-
lice informauit sine perspicua finitione, si-
ne tributione legitima, sine exēplis Home-
ricis, quibus ipse praecipit perspicue docen-
ti vtendum: sed contra miscendo, confun-
dendo, iterādo, reiterando: nec tamen hoc
eius solum peccatū est, quòd *ταυτολογίαν*
tam nugatoriam, tamque Aristotelis pro-
priam adhibuit, sed quòd de communibus
instrumentis multo plura praetermisit om-
nino, quā in hoc libro conturbauit: nihil
enim est primo topico de fine, efficienti-
bus, materia, effectis, subiectis, adiunctis,
notatione, paribus, diuisione in mem-
bra, in subiecta, in adiuncta, de descriptio-
ne, testimonijs diuinis. Atque ita non so-
lum errorem illum suum de communi om-
nium quaestionum inuentione coarguit,
quòd eam tradat inuentionem, quam ne-
gauerat inueniri posse, sed maiorem etiam
culpam suam conuincit, quòd eius partem
alteram tot tenebris inuoluit, partem pe-
nitus omittit: atque vsu omni contempto
sic in scholasticos clamores abijcit, vt to-
tam dialecticam in his topicis perdere vel-
le videatur.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber decimus.

De secundo Topico.



Tque hæc de instru-
 metis Aristotelicis:
 loci deinceps reliquis
 topicis non pari, sed
 multo maiore confu-
 sione conturbantur.
 Neque enim Aristo-
 teles communes argumentorum locos qui
 sequuntur, duntaxat ineptè repetendo con-
 fudit: sed his communibus calceorum fa-
 ciendorū formis, calceos ineptissimos im-
 miscuit, & pleraque inutilia coria omnibus
 sordibus inquinavit: quibus tamen efficere
 non potuit, vt problematum proprias in-
 uentiones ostēderet, quin vnā illā inuen-
 tionē nostrā decē generalibus locis distin-
 ctam, & perspicuè expositam perpetuò cō-
 turbaret. Distingam formas communes à
 calceis, & ab vtrisque inutilia coria, id est
 generalia argumētorum, & dialectica præ-

cepta, & specialia exempla, & quæ nec cōmunia præcepta sint, nec exempla singularia. Et docebo, quod Aristoteleos admiraturos spero, his topicis non vllam doctrinæ formam describi, qua percipiamus quid sit res, qua de agitur, quæ partes, quæ commo ditates: sed insipidissimam negationū matēotechniam, qua contentiosi sophistæ clament non esse hoc accidēs, genus, propriū, definitionē: vt hæc topica non dialecticorum locorum, sed sophisticarum inficiationum inscribi merito debeant. De quatuor autem Aristotelis problematis primum est accidentis: quod Aristoteles geminum facit, simplex & comparatū: de simplicis accidentis problemate secūdo topico agitur: quo placet Aristoteli à dialectico suo quæri, sitne huius illud accidens, an non? Hæc materia est, de qua sit secundo topico Aristoteli deliberandum: hoc argumentum technologiæ faciēdæ Aristoteli propositum est, vt artes nobis declaret, per quas intelligamus hæc quæstionem, an hominis accidens album sit, an non? & quæstiones de accidente hoc problematis modo pronunciatas: Adeste igitur ô Aristotelei, & Aristotelis has artes mecū considerate. Pono tres de arte quæstiones initio cōtra vos, & Ari

stotelem vestrum hoc secundo topico: multi non necessarij loci confunduntur, & multi necessarij prætermittuntur: nec omnino propriis præceptis, accidentis problema instituitur, vt melius quid accidens sit intelligamus, quàm definitione primi topici fuerat expositum. Erigite iam animos, & id *Quæstio prima de confusis non necessariis.* quod vobis tam constanter obiicio, constanter etiã percipite: locos Aristotelis & quidem vestris verbis ita percensebo, vt nō solo sariis. lū & formas & calceos & coria separem, sed etiam doceam quibus generalibus formis calcei singuli sint formati. Aristotelem igitur ipsum iam audiamus.

Vnus autem locus est inspicere, si quid *Locus 1* secundum aliquem alium modum inest, vt, accidens assignauit.) Hic primus Aristotelis est locus ad instruendum problema accidentis, & quidem ferè solus: ex tribus enim & quadraginta huius topici locis, hic verè sol^o docet quomodo probes illud hui^o accidens non esse, quod problema hoc topico sic instruitur. Cæteri verò omnes loci nihil omnino docēt accidentis proprium. Quare hunc locum diligenter considerent Aristotelei, propter quem solum Aristoteles motus sit, vt inuentionē (quæ tota communis erat omnium quæstionū) in his topi
r.iiii.

cis tam misere perderet: quia videlicet communis omnium problematum inuētio nō videbatur ei reperiri posse: vnus enim loc⁹ communis videlicet nō erat. Verūm qualis est hic locus? quoniam cōmunis forma nō est, quis est calceus? qua forma argumēti generalis informatus? Aristoteles primi topici capite quarto duas accidentis definitiones adhibuit: alteram damnauit, qua dicebatur accidens, quod neq; definitio, neq; genus, neque proprium esset: ex hac damnata accidentis definitione Aristoteles topicam disputandi ē problemate accidentis doctrinā effecit. Atque ita ex dissentaneorum forma fit iste solitari⁹ & singularis accidentis calceus: inest prædicatum vt definitio, vt genus, vt proprium: non igitur inest vt accidens. Bone Deus excita Aristoteles, vt hæc attente & considerate perpēdant, & intelligāt quales deinde loci ab Aristotele proponantur, quā accidentis proprii, vt vel errorem, vel stultitiam, vel fraudem magistri sui percipiant: nihil enim est proprii præcepti in artibus quatuor problematum præter hanc matēotechniam negationū: si prædicatur vt genus, vt definitio, vt proprium, non est accidens.

Locus 2

Alius locus est inspicere ea, quibus inest

se aut omnibus, aut nulli dictum est, & con-
siderare secundum species, & non in infi-
nitis.) Hic secundus locus iam propriè ni-
hil de accidentia disputat, insitne prædica-
tum vt accidēs, necne, sed communiter de
veritate inquirir, an prædicatum verè sub-
iecto insit: quod & exemplis etiam clarius
ostenditur: vt si oppositorū (inquit Aristo-
teles) eādē disciplinam quis esse dixerit, »
perspiciendū si eorū quæ sunt ad aliquid, & »
contrariorum, & quæ secundum priuatio- »
nem & habitum, & quæ secundum contra »
dictionem dicuntur, eadem sit disciplina.
Hic nihil præcipuè admonet Aristoteles
de accidente, sed communiter de veritate,
an subiecto prædicatum vere insit, non an
insit vt accidens, necne. Distinctiones Ari-
stoteleorum non defuturas certò scio. At
Aristoteleis (quoniam Aristotelis autori-
tatem pluris, quàm iura & leges rationum
& argumentorum omnium faciūt) Aristo-
telem contra sophisticas distinctiones op-
ponam: quem dico his in locis accidentis,
primo illo duntaxat excepto, cum disputat
inesse aut non inesse: nō id agere proprie,
vt doceat inesse prædicatum subiecto vt ac-
cidens, sed communiter inesse, id est vere
affirmari: Aristotelem igitur audiamus pri-

mo capite sexti topici ita de definitione
philosophantem. Si igitur non verificatur,
de quo nomē & oratio, ait, ex his qui dicti
sunt in accidente, locis considerandum: nā
& illic vtrum verum, vel non verum, om-
nis consideratio fit: quando enim quomo-
do inest accidens, disputamus: quod verum
est, dicimus: quando autem quod nō inest,
quod non verum. An vero Aristotelei ve-
ster Aristoteles nobis ab inferis excitan-
dus est, vt voce clariore & manifestiore ve-
stras distinctiones irrideat, & errorem suū
fateatur? Dico his locis non instrui locos,
quibus proprie accidētis problema institu-
atur, vt intelligatur an prædicatum subie-
cto insit vt accidens, sed communiter de o-
mni quæstione præcipi, vt intelligatur ve-
rum sit, an non sit, quod quæritur. Hoc idē
Aristoteles mēdax quidem, sed immemor,
non fatetur solum, verū etiam profitetur.
Quare iam obtineo & conuincō, quod cō-
uincendum mihi proposueram, Aristoteli
nullam causam fuisse inuentionem diale-
cticam ad singulares problematū altercati-
ones tam misere distrahendi, cum vna om-
nium communis inuentio esset: quod ille
negabat: & quod sic distractæ inuentiones
Aristotelis nihil præcipue quatuor prædica

torum quæstiones instruerent, sed omnes communiter adiuuarēt. Sed tamen perge: secundus hic locus partium generalis forma est, quod species, quæ in locis inuentionis generalibus locum obtinent, spectandas esse admonet: partim calceus etiā quidam, cum iubet inspicere quibus, aut omnibus, aut nulli dictum est inesse. Tertium locum persequere.

Alius est, definitiones facere accidētis, *Locus 3*
& eius cui accidit, aut vtriusque de vtroq; „
aut alterius: deinde considerare si quid nō „
verum in definitionibus, perinde ac verū „
sumptum sit.) Hic forma est generalis: de „
finitio enim & subiectum, quod hic comprehenditur magis, quàm explicatur, loci communes sunt; videtur autem locus hic, calce⁹ proprius esse accidentis, vt primus. At vides etiam nominatim in eo quæri verum & non verum: quod est cōmune quæstionum omnium: nihil hīc accidentis est peculiare aut proprium: aut si sit, secundus sit negationum locus. Si definitio accidentis ei non conuenit, non est accidens.

Amplius problema propositionem sibi *Locus 4*
facientem instare.) Hic locus neque communis forma calcei est, neque calceus, sed putris solea. Instantia enim, vt confirma-

tio, refutatio, atque omnino probatio nullum argumenti certum genus est, sed argumētis omnibus fieri potest: quod enim est argumenti genus, quo nequeas aduersario resistere: id enim est Aristoteleis instare.

LOCUS 5

Amplius determinare quæ oportet dicere, ut plures, & quæ non.) Hic Aristoteles admonet populū esse linguæ magistrū: rerum scientiam à doctis & peritis artium hominibus petendam esse: Calceus est, nec tamen proprius ad accidētis pedem: sed cōmunis omnium quæstionum, ubi de verbis agitur, argumentum à testimonio & auctoritate acceptum, qualis populi magna est in usu verborum. Quod præceptum tamen & Aristoteles & Aristotelei cum aliis proponunt obseruandum, minime obseruant ipsi: qui (cum dialectica tota popularis & maxime naturalis esset, & populari imprimis ac naturali sermone posset exprimi) sophisticum, & bene loquentibus inauditū sermonis genus commenti sunt, terminorum, prædicabilium, prædicamentorū, mediōrum, prædicatorum, & tam multas nugas, quas iam præteruecti sumus.

LOCUS 6

Amplius, si multipliciter dicatur, propositū autem sit, quoniam inest, aut quoniam non inest, alterum monstrare eorum, quæ

multipliciter dicuntur, si non vtraque con-
tingat.) De ambiguitate in prædicamētis,
in interpretatione, in primo topico dictū
iam est: neq; hīc communis forma calcei,
neque calceus, sed Aristotelicæ sophisticæ
sordida et putris solea est. Aristoteles in ele-
chis numerat inter hydræ sophisticæ capi-
ta, cum auditor ambigua propositæ rei sen-
tentia fallitur. At nunc id faciendum esse
præcipit, & hac ambiguitatis captione ad-
uersarium non docendum, sed fallendū es-
se docet: sic Aristotelem nihil pudet se so-
phisticæ magistrum prædicare: quod idem
in fine primi topici prædicauit. Pergit Ari-
stoteles in eodem fere genere, & ait.

Si autem nō lateat, quod multipliciter *Locus 7.*
dicitur, diuisum quotupliciter dicitur, &
interimendum & construendum.) Hīc ne-
que communis forma, neque calceus, sed
putris, vt ante solea.

Rursus quæcunque non secundū æqui- *Locus 8*
uocationem dicuntur multipliciter, sed alio
modo.) Similis solea superioribus.

Amplius transferre ad euidentius no- *Locus 9*
men.) Hīc forma quædā cōmunis est de-
finitionis, si tamē Aristoteli credimus, qui
primi topici capite quarto hāc nominis cla-
rioris explicationem definitioni subiicit.

Locus 10 Ad ostendendum autem contraria cir-
 „ ca idem inesse, considerandū in genere.)
 Hic duplex communis locus confusus est:
 contrariorum enim & generis loci genera-
 les sunt & communes.

Locus 11 Rursum ex specie generi: quæcunque
 „ enim speciei insunt, & generi.) Forma cō-
 munis est à specie, quæ iam semel hoc topi-
 co confusa est.

Locus 12 Quoniam autem necessarium, de qui-
 „ bus genus prædicatur, & specierum aliquā
 „ prædicari: & quæcunque habent genus, vel
 „ denominatiue dicuntur à genere, & speci-
 „ erum aliquam habere necesse est, vel deno-
 „ minatiue ab aliqua specierum dici.) Ge-
 neris locus communis est, iam antè hoc to-
 pico semel confusus.

Locus 13 Cum autem facultas non sit argumen-
 „ tationis ad positionem intendēdum ex de-
 „ finitionibus, aut quæ sunt ppositæ rei, vel
 „ quæ videantur, etsi non ab vna, etiā à plu-
 „ ribus.) Hæc forma definitionis, commu-
 nis est omniū quæstionū, & iam antè duo-
 bus locis hoc topico confusa.

Locus 14 Considerandū autem in proposito, quo
 „ nam existente necesse est positum esse, aut
 „ quid est ex necessitate, si propositum est.)
 Hic Aristoteles iubet necessaria & antece-

dentia & consequentia spectari. De quo genere confusionis diximus in abundantia propositionum, quod iis antecedentium & consequentium nominibus comprehenditur omne genus argumēti, neque tamen distinguitur: generales autem res in arte ponere, quarum species commodius aliis generibus liceat explicare, non est perspicue docere, sed turbare & confundere. Quicquid verò antecedentium & consequentium nominibus significatur, id causis, effectis, subiectis, adiunctis, dissentaneis, cōparatis, nominibus, tributionibus, definitionibus, testimoniis melius & clarius explicatur: cū tamen horum è singulis quædam necessario & antecedāt & consequātur: hic igitur calceus quidē est, sed incertus & confusus.

Amplius ad tempus aspiciendum, si alibi dissonat.) Hic calceus est forma adiunctorum formatus. Locus 15

Amplius sophisticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentandi facultatem.) Quid verò iam dubitamus, Aristotelēsne se velit dialecticū, an sophisticam nominari? Nihil habes quod de proposito dicas: si modestus esse vis, tace: vel discere prius quā inepte & sophistice garras: imò verò (inquit Aristoteles) turba ali Locus 16

quid, & à proposito digredere poti⁹, quàm
 taceas. Siccine Aristoteles discipulos tuos
 instituis? vt quod nesciant, malint alercan-
 do conturbare, quàm tacendo & audiēdo
 discere? hic (credo) *νύπται δόξαι* sunt Aristo-
 telis, quas Aristotelei sequuti tam pertina-
 ces, tam in summa ignoratione obstinati,
 vt quiduis turbare & cōminisci malint, q̃
 verum confiteri. Antea docuit Aristoteles
 quo modo possemus aduersariū fallere am-
 bigui captione, nunc sine vlla dissimulatio-
 ne sophisticam instruit: sed ab hac putri so-
 lea & abiecta pergamus.

Locus 17

Amplius omnis qui dixit vnumquod-
 „ uis, quodāmodo multa dixit, eo quod plura
 „ vnicuique ex necessitate cōsequētia sunt.)
 Relabitur Aristoteles ad consequentiū so-
 leam, quā decimoquarto loco cōturbarat.

Locus 18

Quibuscunque autem necessario est al-
 „ terum tantum inesse, vel nō inesse, vt ho-
 „ mini ægritudinem vel sanitatem, si ad alte-
 „ rū facile poterimus disputare, quod inest,
 „ vel non inest, & ad reliquum facile poterī-
 „ mus.) Hic cōmunis forma nō est, sed cal-
 ceus forma dissentaneorum formatus.

Locus 19

Amplius argumentari transferēdo no-
 „ men in orationem, cum longe magis con-
 „ sentaneum visum fuerit trāssumere, quàm

vt ponitur nomen: vt magnanimum, non „
 fortem, vt ponitur, sed magnum animum „
 habentem.) Hic communis est forma: no „
 tatio enim est generale argumenti nomen „
 in dialectica inuentione.

Quoniam autem rerum aliæ quidem *Locus 20*
 sunt ex necessitate, aliæ autem vt in pluri- „
 bus, aliæ verò vtrumlibet, si quod ex neces- „
 sitate est, vt in pluribus ponatur, aut quod, „
 vt in plurib⁹, ex necessitate, aut ipsum, aut „
 contrarium ei quod est vt in pluribus, sem- „
 per dat locum argumētationis.) Hic for- „
 ma communis argumenti nulla est, sed cal-
 ceus forma dissentaneorum formatus.

Amplius etsi idem sibi accidens nomē, *locus 21*
 sit, vt alterum, eò quòd alterum sit posue- „
 rit, quemadmodum Prodicus diuidebat volu- „
 ptates in gaudium, iucunditatem & læti- „
 tiā.) Hic argumenti cōmunis forma nulla
 est, sed calceus, qui videtur ad accidentis
 problema proprie accommodari, sed exem-
 plum repugnat. Neq; enim Prodicus hoc
 exemplo ait voluptati accidere gaudiū, sed
 esse voluptatem gaudium: detur tamen hic
 locus Aristotelico accidentis problemati, si
 placet, ne ad vnū problema vnus tātū loc⁹
 adhibitus videatur, & ad matæotechniā
 negationum tertius hic locus aggregetur.
 f. j.

LOCUS 22 Quoniam autem contraria cōuertuntur quidem sex modis, contrarietatem autem faciūt quadrupliciter complexa, oportet accipere contraria quocunque modo vtile fuerit, & destruenti & construenti.)

Hic forma communis est contrariorum antea hoc topico confusa.

LOCUS 23 Amplius si est aliquid contrarium accidenti, si inest ei cui dictum est accidens inesse.) Tertio iam confunditur forma contrariorum.

LOCUS 24 Aut si quid tale dictum est de aliquo, quod cum sit, necesse est contraria inesse.) Hic forma communis non est, sed calcus forma adiunctorum formatus, vbi etiā cōtrariorū forma quarto loco cōturbatur.

LOCUS 25 Rursus si positum est accidēs, cui est aliquid contrarium, considerandum si & contrarij susceptiuum, quod & accidentis est.) Hoc loco duplex forma communis cōturbatur & subiecti & contrarij.

LOCUS 26 Quoniam autē oppositiones sunt quatuor, considerandum ex contradictionibus, è conuerso ex consequētia interimenti & cōstruēti.) Hic generalis argumenti forma confunditur, cōtradiēctio siquidem species est contrariorū. Veruntamen est operè precium Aristotelis dialecticam sapien-

tiam isto loco considerare. Receperat se traditurum artes proprias accidentis, quia communem omnium problematum doctrinā non putabat inueniri posse. Non solum reprehendo, quod illam confundat doctrinā communem omniū problematum, sed maximam dialecticę ignorationem in hoc homine demonstro, qui syllogismorum modos pro argumentis in inuentione ponit: quod analytico. primo itidem fecit in inuentione medij. Nā hic locus, quam Aristoteles vocat contradictionis ē conuerso consequentiam, secundus modus est syllogismi connexi, in quo tollitur consequens, vt tollatur antecedens, hoc nempe modo, quo Aristoteles ipse concludit.

Si homo est, animal est.

Non est autem animal.

Non est igitur homo.

An hoc est inuentionis locos præscribere, syllogismi modos pro argumentis proponere? At dicet Aristoteles aliquis, qui æquior esse volet, & Aristotelem excusare cupiet: tempore Aristotelis nondum erant inuenti syllogismi cōnexi: discipuli eius inuenerunt, Theophrastus & Eudemus. Verum hoc est quod dico, Aristotelem ignorasse syllogismi formam, quam pro argu-

f. ij.

mento turbat in inuentione, nec ab Aristotele totam dialecticam, aut inuentam, aut perfectam esse, quod Aristotelei tamen arctè tenent, accuratèque defendunt. Ac in hoc Aristoteles fallitur dupliciter, & quod pro argumento, syllogismi formam proponit, & quod argumentum putat esse à contradicentibus in illo disputandi genere. Separa enim quæstionem eius argumentationis, quæ concluditur: tum intelliges nō esse contradictionis argumētum: quæstio est an homo sit: pro argumēto sumo animal, genus hominis, non contradicens, & ita concludo.

Si homo est, animal est.

Non est autem animal.

Non igitur homo.

Hoc genere cōclusionis & causæ, & factæ, & cætera argumenta, non contradictio solum concludi potest.

Si homo est, est animal rationale.

Non est animal rationale.

Non est igitur homo.

Si ignis est, calefacit.

Non calefacit.

Non est igitur ignis.

Nec sequitur si idem negetur, & affirmetur, contradictiōq; sit in quadam argumen

tationis parte, idcirco argumētum contradictionis esse: argumentorum enim ratio ex quæstione metienda est, ad quam totā comparata testimonia dicūtur: ad alteram eius partem, causæ, facta, subiecta, adiūcta, dissentanea, comparata, nomina, partes, definitiones.

In contrarijs autem considerandum si *Locus 27*
 contrarium, contrarium sequatur, an contra seipsa consequētia, an ē conuerso, & interimenti & construenti.) Hic communis forma contrarij cōturbatur iam sæpius & pari cum proximo ferè confusione.

Similiter autem contrarijs & in priuationibus & habitibus respiciendum.) Priuantium talis est hic fere confusio, qualis contradicentium paulo antè forma est communis: priuantia enim sunt in dissentaneorum principe inuentionis loco, qualis fere relatorum confusio sequitur. *Locus 28*

Similiter autem habitui, & priuationi, & in his quæ sunt ad aliquid vtendum.) Forma argumenti communis est: relata enim ē dissentaneorum genere sunt sub oppositis. *Locus 29*

Rursus in coniugatis & casibus & interimenti & construenti.) Hic communis est argumenti forma: cōiugata enim in loco. *Locus 30*
 f. iij.

cis inuentionis generalem partem obtinēt. Distinguit autem Aristoteles cōiugata à ca-
sib⁹, vt cōiugata nomina sint, vt iustus, iusti-
tia: fortitudo, fortis: hinc deriuata aduerbia
sint casus: veluti iuste, fortiter. Quod discri-
mē ridiculum est, & ab Aristotele hoc ipso
loco derisum.

LOCUS 31 Amplius in generationib⁹ & corruptio-
nibus, & effectiuis, corruptiuis, & interimē-
ti & construenti.) Causarum efficientiū
forma communis cum aliquo dissentaneo-
rum calceo hīc miscetur: res enim corrum-
pitur à contrario.

LOCUS 32 Rursus in similibus, si similiter se habēt.)
Similium communis forma hic est, sicut
loco proximo.

LOCUS 33 Cōsiderandum autem & in vno, & in
pluribus si similiter se habet.

LOCUS 34 Rursus ex magis & minus.) Hīc forma
communis est comparisonis in quātitate.

LOCUS 35 Amplius vno de duobus dicto, si cui ma-
gis videtur inesse, nō inest, nec cui min⁹: &
si cui minus videtur inesse, inest, & cui ma-
gis.) Calceus est ex imparium loco, qua-
les sunt duo proximi.

LOCUS 36 Rursum duobus de vno dictis si quod
magis videtur alij inesse, non inest, neque
quod minus: aut si quod minus videtur in-

esse, inest, & quod magis.) Calceus est si-
milis superiori proximo, ut dixi.

Amplius duobus de duobus dictis si *Locus 37*
quod alteri magis videtur inesse, non inest,
nec reliquum reliquo: aut si quod minus vi-
detur alteri inesse, inest, & reliquum reliquo.

Amplius ex eo quod similiter inest vel *Locus 38*
videtur inesse, tripliciter, quemadmodum
in eo quod magis, ut in posterioribus tribus
dictis locis dicebatur.) Calceos Aristote-
les conficit ex similium loco.

Amplius autem ex appositione.) Cal- *Locus 39*
ceus est magnificus, & Aristotelis ingenio
artificioque coriario dignissimus, forma ad-
iunctorum formatus.

Amplius autem si id ad quod est appo- *Locus 40*
situm, aliquid facit magis tale quale erat,
& ipsum erit eiusmodi.) Calceus excellen-
tia par superiori effectorum forma formatus.

Rursum si quid magis, & minus dicitur *Locus 41*
& simpliciter inest.) Calceus est forma com-
paratorum in qualitate formatus.

Eodem autem modo considerandum, *Locus 42*
& in his quae secundum quid, & quando, &
ubi.) Forma quaedam adiunctorum hinc com-
prehensa est, quanvis parum diligenter ex-
posita & distincta. Atque hi sunt Aristote-
lis tres & quadraginta loci ad problema
f. iij.

*Quæstio
secunda
de præter
missis ne-
cessariis.*

*Aristoteli
ea locorū
ταυτο-
λογια in
secundo to-
pico.*

*Confecta
riū de lo-
cis proble-
matum cō-
munibus.*

simplicis accidentis: in quibus singulis in-
tellectum est, quàm multi essent ad huius
problematis institutū non necessarij, quàm
ineptis & sophisticis corijs calcei Aristote-
lico artificio confuti: quàm verò multi ne-
cessarij omissi sunt dialecticæ inuentionis
communes loci, hinc intelligi potest: nihil
enim de fine, forma, materia, effectis, repu-
gnantibus, tributione in membra, subiecta,
adiuncta, de testimonijs & humanis, & di-
uinis: qui tamen tot loci ad accidentis sim-
plicis problema nō minus sūt vtilēs, quàm
reliqui loci cōmunes isto topico confusi: &
quidē q̄ cōfusi ex numero & ordine de sin-
gulis capitib⁹ Aristotelei recognoscite: ταυ-
τολογια Aristotelis & cōfusionē in memo-
riā his versiculis paucis reuocate: loci inue-
tionis toties, & hoc ordine ab Aristotele po-
nuntur, quoties & quo ordine hīc recitabo.
Itaque hi sunt, species, definitio, subiectum,
definitio, cōtraria, genus, species, genus, de-
finitio, notatio, contraria, contraria, contra-
ria, contraria, contradicentia, contraria, pri-
uantia, relata, coniugata, contraria, efficien-
tia, similia, similia, maiora, minora, maio-
ra, minora, maiora, minora, maiora, mino-
ra, similia, maiora, minora, adiuncta. An nō
igitur isti communes loci? an vlla quæstio

est ad quam nequeant accommodari? an denique, si vere essent expositi, non Aristotelice confusi, non melius & clarius accidens explicarent, si opus esset id sciri, quàm Aristoteles exponit, ut ex causis accidentis natura cerneretur, tum ex adiunctis variæ res ei coniunctæ, ex dissentiens oppositæ, ex comparatione maiores, minores, pares, similes, dissimiles: atque ita quicquid de accidente dici posset, apparet? Et quidem hîc ô Aristoteles te tuo testimonio premo & vrgeo: negas inueniri posse, quod inuentû manu tenes, quod perturbas, quod ineptissimis nugis cõfundis. Etenim tu qui sophistas veteres irrides, & inertes calceolariolos appellas, quia pro cõmunibus & generalibus doctrinæ præceptis inepta quædã exēpla & argumēta pponerēt, qualē tuā sutrinā vis æstimemus, qui nō solum calceos nullos bonos facis, sed vtilis formas faciendorum calceorum & instrumenta bona corrumpis? Erant loci illi communes omnium quæstionum explicandarum, id est formæ faciendorum infinitorū calceorum: tu ad vnum duntaxat accidentis pedem calceandum astringere voluisti, & quidem quàm inepte? quàm fallaciter? quàm Aristotelice? Dicit Aristoteles com-

munem omnium problematum inuentio-
nem tradi non posse, fallit & imponit, &
fallaciam ac imposturam suam testimonio
suo conuincit: pollicetur artem propriam
simplicis accidentis, & locos tres ac qua-
draginta describit tanquam problematis
huius proprios: fallit rursum & imponit,
quia de toto illo trium & quadraginta lo-
corum numero tres summum tantum sunt
accidentis simplicis proprii, qui tamen non
docent quid sit accidens, sed vana negatio-
num & inficiationum matheotechnia dispu-
tant quid non sit. Ita tantæ confusionis caus-
sa ab Aristotele quinto capite primi topici
posita nulla est: nec tamen id Aristoteles
præstitit, quod per falsam causam se præ-
staturum receperat. Neque verò dicat Ari-
stoteles communem inuentionis dia-
lecticæ lucem sibi obscuram & in-
suauem videri, nisi Aristotelice
loqui se dixerit, ut rem cla-
rissimam & gratissimam
dicat obscuram sibi
& ingratam
videri.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber vndecimus.

De tertio Topico.



E secundi Topici in-
uentione ad simplicis
accidentis problema
composita dictum est:
ad tertium topicū ve-
niamus. Hic Aristote-
les problema compa-
rati accidētis instruit. Primi enim libri ca-
pite quarto (nam hoc tertio libro nihil de
hac dicit) id ita visus est dicere , cum di-
xit , Annectantur autem accidenti , & „
quæ ad inuicem sunt comparationes quo- „
libet modo ab accidēte dictæ, vt vtrum ho „
nestum , an quod confert expetibilius : & „
vtrum quæ est secundum virtutem , an quæ „
secundum voluptatē suauior vita , & si quid „
aliud similiter his est dictum : in omnibus „
enim talibus vtri magis prædicatum acci- „
dit , quæstio fit. Aristoteles hîc ait omnes cō-
parationes esse accidentis. In quo Aristote-
les Aristoteleus est : quàm enim multæ quæ -

ftiones sunt de genere ad species collato, vt
an vitiosior auarus prodigo? an hæc linea
longior illa? quæ tamen comparationes
non sunt de accidente. Errat igitur Aristote-
teles, & Aristoteles in errorem inducit,
cum affirmat omnes comparationis quæ-
stiones esse de accidente. Hic error, hæc fal-
lacia fons est tertij topici. Considera iam
quale esse id ipsum topicū conueniat. Verū
quamobrem ad istam accidentis compara-
ti quæstionem separati loci traduntur? An
non qui iam traditi sunt, satis esse poterāt?
per eos enim omnis est veri & falsi consi-
deratio, vt Aristoteles ipse ait. Quid igitur?
an nō potest (hoc enim iam expecto) vna
vtriusque accidentis, & simplicis, & com-
parati esse inuentio? At nos omnium quæ-
stionum communem inuentam esse docui-
mus: at Aristoteles se tradidisse pene est
gloriat. Omnia igitur topica reliqua va-
na & inutilia sunt: sed tamen ea considere-
mus. Aristoteles artes se nobis traditurum
ait, per quas de omni comparationis quæ-
stione differamus: quo modo? tradet hoc
tertio topico locos tres & octoginta, per
quos disputetur vna quæstio moralis de
duobus vtrum melius, aut quid de pluribus
optimum: nec quicquam præterea. Aristote-

telis nouus semper aliquis existit error. Secundo topico pollicebatur se traditurum artes proprias ad problema accidentis: dedit cōmunes omniū problematum omniūq; quæstionū. Tertio pollicetur se traditurū artes de omni cōparationis quæstione: at duntaxat vnā morālē, neque enim omnem moralem, quæstionem instruit: vtrū melius, quid optimum: de ceteris & moralibus & physicis & dialecticis, & mathematicis, & innumerabilium rerum comparatis quæstionibus obmutescit: vtrum fortius, iustius, sapientius, quid fortissimum, iustissimum, sapientissimum: vtrum calidius, humidius, frigidius, siccus, quid calidissimū, frigidissimum, humidissimum, siccissimū, vtrum acutius, certius disputatum: quid acutissime, certissime disputatum. Denique de tam multis comparationibus, quæ (excepta Aristotelis vna quæstione morali) in omnibus artibus ac disciplinis, in omnibus etiam rebus, quæ nulla disciplina comprehenduntur, fieri mouerique possunt, Aristoteles obmutescit. Aristoteles igitur hīc etiā fœde turpiterque labitur, qui vna expetendi & fugiendi comparatione credit omnes comparationes cōtineri. Sed tamen huius tertij topici doctrinam breuiter perstringa

mus. Loci sunt tres & octoginta pueriliter ad illam quæstionem expetendi, & fugiendi accommodati, quorum plerique sunt cōmunes loci hic confusi, & ad problematis pedem Aristotelico artificio arctati. Nō exponam singulatim vt antea, qui nō necessarij loci conturbentur, cum totus liber ad nullum dialecticæ inuentionis vsum necessarius sit. Doceamus potius in his tenebris qui prætermittantur necessarij: hoc verò eadem opera faciemus, si recenseamus qui cōfundantur. Ergo, vt antea, & quoties, & quo ordine confundantur è capitibus (ne molestus sim, si longiore oratione rem tā putidam persequar) liceat id intelligere. Sūt autem capita locorum, efficiens per se, cōtrarium, subiectū, subiectū, subiectū, finis, finis, finis, finis, finis, efficiens, contrarium, simile, simile, simile, adiuncta, coniugata, effecta, simile, maiora, minora, cōtrariū, cōtrariū, coniugatū, efficiens, maiora, minora, similia, genus, species. Atque hi loci qui sunt ex causis, factis, adiunctis, dissentaneis, cōparatis, nominibus, tributione, non explicantur hoc libro, sed confunduntur, vt in superioribus libris: & ita confunduntur, vt plerunque & ex ipsis falsi calcei ab Aristotele fiant, quemadmodum fere omnes ex

CAPITULA

Aristoteli
ca locorū
ταύτων
λογικῶν in
topico ter
tio.

eis formati. Quod sane interpretes negare quidem non possunt, sed tamen quia Aristoteles author est, arbitrantur (opinor) etiā quod manifeste falsum sit, probabile tamē videri oportere, quia Aristoteles probabile dicat, quod sapientibus videatur, sapiētem verò Aristotelem, imo verò sapientiam ipsam Aristoteleis videri. Quare & eius mendacia esse quoque probabilia, & verisimilia argumenta, idque ad topicam Aristotelis doctrinā satis esse. At ô Aristotelei, meministis, opinor, quoties iam quoties ad Aristotelis doctrinam vos reuoco: ἀπὸ δὲ ἐξ ὑμῶν in memoriā reuocate: nulla est sciētia, nisi ex veris, propriis, necessarijs, primis causis: nobis sit de arte, de doctrina, de sciētia vobiscum contentio: praecepta vestra non solum nugatoria, vana, māca, inutilia, sed falsa etiam sunt: cōfitemini, & me, credo, distinctione ista sophistica, imo Aristotelica eludetis? Sed istas Aristotelis laudes omittamus: multi nō necessarij loci cōfunduntur, vt calcei sunt hui⁹ topici à diuturno, à meliore, ab arte, à pluribus, à voluptate, ab appositione, à suppositione, & similes: ad questionem enim cōparationis & moralis, & physicae, & rerum denique omnium communes loci satis superque multi de necessa-

*Questio
de non ne
cessarijs
confusis.*

*Quaestio
secunda de
prætermis-
sis necessa-
riis.*

*Consecta-
riū de lo-
cis proble-
matum cō-
munibus.*

rijs locis in hac etiam confusione præter-
mittuntur: nihil enim de forma, materia,
priuantibus, relatis, contradicentibus, repu-
gnantibus, paribus, dissimilibus, omnium
tributionum (genere & specie exceptis)
modis, definitione, testimonijs: qui tamen
loci ad comparationis disputationem tam
attinēt, quā reliqui. Vrgeam⁹ verò quod
in hoc iudicio tertium de præceptis artis
persequimur: Aristoteles existimauit sibi
tot tenebris inuentionem dialecticam con-
turbandam esse, quia communis omnium
quæstionum doctrina reperiri non posset.
At eam vt Porphyrius in prædicabilibus,
sic ipse in prædicamentis, interpretatione,
abundantia propositionum, inuētiōe me-
dij, analyticis posterioribus, primo topico,
secundo topico, tertio denique hoc topico
conturbauit: nec vllum omnino proprium
præceptū descripsit, vt receperat, per quod
comparati accidentis omnis quæstio tracta-
retur: quinetiam illam generalem & com-
munem doctrinam laudat, quā negauerat
inueniri posse. Attendite iam Aristotelis
vocem ô Aristotelei in Aristotelis errori-
bus retinendis nimium attenti, qua com-
munes loci (quos negat Aristoteles vester
inueniri posse) iam inuenti laudātur. Sumē

dum (ait) quàm maxime vniuersales locos, de eo quod est magis & minus: nam sic sumpti ad plura vtilis erunt. Quid potest ista laude clarius esse & illustrius? Quid autem potest ad Aristotelis tenebras damnandum Aristotelis hoc testimonio esse valentius? At laudem istã geminat Aristoteles, & inconstantiam suam noua testificatione condemnat: maxime (ait) opportuni & communes loci, qui sunt ex oppositis & coniugatis & casibus. Ergo hic posterior Aristoteles sapientior est illo priore Aristotele. Prior enim ille Aristoteles negauit locos omnium quæstionum communes inueniri posse, & si inueniretur insuaues fore. At hic posterior Aristoteles communes locos tradit, licet cõfuse, tamen tradit. Ergo possunt inueniri, quia inuenti sunt. Idem posterior Aristoteles eosdem locos magnifice cõmendat, & summa laude celebrat. Non sunt igitur Aristoteli insuaues, aut iniucundi, quia tantopere ab Aristotele celebrati. Concludamus igitur totam hãc de problemate accidentis quæstionem. Aristoteles propriam accidentis disputationem dialectico suo proposuit, verũ Aristotelice: quia quæstio omnis in vniuersum non hæc aut illa dialectico proposita est, & de accidente in dialectico

ca præcipi nihil necesse est. Aristoteles credidit nullam inuentionem omnium problematum communem inueniri posse: atque idcirco singulorum problematum inuentiones sibi necessario tradendas putauit: verum Aristotelice: nam communis illa inuentio ante natum Aristotelem inuenta erat, & ab Aristotele ipso tot iam libris quauis confusa, adhibita tamen, & laudata, & probata, & celebrata. Aristoteles proprias artes se traditurum recepit, quibus quæstionem accidentis, & simplicis & comparati disputare proprie, & explicare possemus, an esset huius illud accidens, an non: an esset huius illud de duobus magis accidens, quam alterum: an de pluribus maxime: ceterum & triginta locos accumulauit: quorum tres magnificam illam negationum, & Aristotelis ingenio dignissimam matæotechniã declarant.

Si prædicatur vt genus, nõ est accidens.

Si definitio accidentis ei nõ conuenit, non est accidens.

Si est idem sibi, non est accidens.

Loci problematis (quod Aristoteles sibi proposuerat) proprii nulli præterea sunt. Cogitate Aristotelei, an aliqua sit negationum, & inficiationum doctrina, id est quæ nihil

scire vos doceat. Tales verò reliquorum topicorum matæotechniæ sunt ex negatis sophismatis, non ex præceptis rem certam & solidam instituentibus.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber duodecimus.

De quarto Topico.



Sequitur ad problema generis insignis negationum, & inficiationum matæotechnia, & quidem ex locis septē & octoginta, quorum duo tantum docent quid sit genus, nō noua tamē aliqua doctrina, sed repetita generis de primo topico definitione: hi duo loci numero nonagesimo & nonagesimo primo distinguntur: in ijs τὰ ὅλα λογία est: in cæteris si quid generis proprium cōtinēt, negationes sunt, exceptis paucis quibusdā locis cōmunib⁹: quorū quidā non proprie de genere, sed vt in accidente, communiter de

*Quæstio
prima de
non ne-
cessariis
confusis.*

vero & non vero loquuntur. Reliqui loci inficiationes habent, per quas, quid non sit genus, id est de genere beneficio tanto Aristotelis nihil intelligamus. Atque hic liber & duo proximi topici libri, negationū merito queant appellari. Quibus in rebus si Aristotelei Aristotelis ingenium & artificium contemplati fuerint, quanuis eum antea principem & deum quendam philosophorum existimauerint, tamen hac negationū matæotechnia percepta, sophistarum & nebulonum nequissimum, & vanissimum iudicabunt. Quod ut intelligant, nō multis ad refellendum argumentis, sed facili & perspicuo exemplo tantum opus est, ut res ante oculos ponatur. Sit igitur, ô Aristotelei, qui nunquam fuerit, qui neque (ut spero) futurus sit: sit tamen (quoniam liberæ sunt nostræ mentes, & quiduis facile cogitantes intuentur) sit nobis inquam grāmaticus aliquis, Donatus si lubet, qui cum nomen ita definierit: Nomen, est pars orationis cum casu corpus aut rem proprie cōmuniterve significans, tum ad sophisticam & inanem ingenij ostentationem gloriatur se traditurum artem, per quam mirandum in modum nominis cognitionem assequamur: atque ex definitionis illius par-

ticulis sophismata ista describat.

Si non est pars, non est nomen.

Si nō est pars orationis, nō est nomē.

Si non cum casu, non est nomen.

Si non corpus aut rem significet, non est nomen.

Si non proprie aut communiter significet, non est nomen.

Si nihil significet, non est nomen.

Repetat idem etiam sæpius, vt Aristoteles quintum locum in decimoquarto, & efficiat ex duobus vnum.

Si non sit pars orationis cum casu, nō est nomen.

Tum verò ad has ineptias augendum ex alijs partibus orationis dicat,

Si est pronomen, non est nomen.

Si est verbum, non est nomen.

Si est participium, non est nomen.

Si est coniunctio, non est nomen.

Si est propositio, non est nomen.

Si est interiectio, nō est nomē. Tādē

Si est cum casu, & propriè communi-
térve significet corpus aut rem, &
pars orationis, est nomen.

Et similes vndiq; ineptias colligat. Postremo ex tam variarum partium inter se repugnantia locos septem & octoginta constit. iij.

ciat, vt par sit Aristoteli. Quid est Aristotelei, cur indignamini? quasi in re philosophis indigna vestrum Aristotelem comparerem? Cur nobis succensetis? Cur non sustinetis potius assensionem vestram, vt si nō talem Aristotelem vestrum probauero, tū mihi merito irasci possitis? At Aristoteles istam nobis sophisticam delirationem in hoc topico præbuit: hanc fatuam & stupidam negationum matēotechniam isto topico proposuit. Definit enim Aristoteles primo topico genus his verbis, Genus est quod prædicatur de plurib⁹ specie differētib⁹ ī eo quod quid est: sic Donat⁹ nomē definierat. Ex definitionis huius particulis locos exornauit Aristoteles mirificarum negationum: quos suis numeris, vt in libro vulgo distingūtur, distingam. Et primum ex ea particula, quæ significat generi multas esse subiectas species, de quibus dicatur. 8, & 79 Si de nulla specie prædicatur, nō est genus.

31 Si de vnica specie prædicatur, nō est genus.

2 Si de aliqua specie sibi subiecta nō prædicatur, non est genus.

18 Si definitio generis non prædicatur de specie, non est genus.

9 Si de pluribus species, quàm genus dicitur, non est genus.

10 Si de æqualibus species & genus, non est genus.

Hi loci ac similes obscurioribus etiam verbis ab Aristotele descripti sunt ex ea particula definitionis, quæ significat genus species plures habere, de quibus affirmatur. Eadem illa generis definitio primò topico posita declarat non esse genus, nisi prædicetur de differentibus specie: itaque Aristotelis acumen hîc elaboravit.

80 Si non differunt specie, de quibus prædicatur, non est genus.

11 Si non sit alicuius indifferētium specie, non est genus.

His tricis subtiliores longe, quàm ab illo grammatico fingi potuissent, addūtur: per quas (tantus orator est Aristoteles, qui ex vna definitione librum vnum confecerit, qui è re minima maximam fecerit) tamen magis probatur nō esse speciem, quàm nō esse genus.

7 16 21 Si species prædicatur de genere, non est genus.

7 Si de aliquo prædicatur species, de quo nō genus, nō est genus.

Eadem illa definitio generis docebat non
t. iiij.

esse genus, nisi prædicaretur in quid: hos igitur repente pro suo excellenti in sophismatibus comminiscendis ingenio locos Aristoteles exornauit. In quibus etiam admiscuit repugnātiā aliorum prædicatorum, accidentis & differentię, vt Donatus ille verbi & participij.

3 Si non prædicatur in quid, sed vt accidens, non est genus.

82 Si est in subiecta specie vt accidens, non est genus.

4 Si definitio accidentis ei conueniat, nō est genus.

71 Si prædicatur secundum quid, & per accidens, non est genus.

Omnes hi loci monstrant genus non esse, si prædicatur in quale, vt accidens: similes ineptię sunt in hoc topico, quę demonstrāt genus non esse ratione differentię, quę itē in quale, nō in quid prædicatur: similes inquam sunt locis permultis, vt indicabo, ne ipse ineptus sim Aristotelis ineptijs tam anilibus ad verbum recitādis, similes inquā sunt numero 23, 24, 76, 92, 93, 94. Considerate enim Aristotelei, qualis hæc Aristotelis sapientia sit: an sit vlla disciplina, quę nihil definiat, nihil partiatur, nullas generū partes, aut species interpretetur, nullum

lidæ cognitionis vsum præstet : tum assu-
 mite topico quarto non definiri genus ali-
 ter, quam fuerat antea finitum, nullas eius
 varietates, nullas differēcias, nullum vsum,
 nullum fructum declarari : sed inauditam
 sophisticam institui. Aggredientur verò ad
 istam grammatici sophismatis elegantiam
 in hoc topico soleæ, ab æquiūoco, metapho-
 ra, potestate, potente, passione, vniuoco, pe-
 iore. Tum verò Aristotelei primam quæ-
 stionem de tribus artis quæstionibus con-
 cludite, quàm multi loci nō necessarij hoc
 topico confundātur, cum totum topicum
 inutile & vanum sit. Vt verò percipiatur se-
 cunda de tribus quæstio, quàm multi neces-
 sarij loci prætermittantur, recenseamus ex
 nudis vocabulis qui loci cōmunes cōfundā-
 tur, & quoties: tū facile percipietur, quàm
 multi omittātur. Hi verò loci sunt, species, *Aristoteli*
 species, species, species, species, species, speci- *ca locorū*
 es, genus, gen^o, genus, species, gen^o, species, *ταυτο-*
 definitio, forma, forma, cōtrarium, species, *λογία in*
 species, species, forma, forma, forma, species *quarto to-*
 genus, contrarium, contrarium, contrariū, *pico.*
 contrarium, contrarium, contrarium, con-
 trarium, contrarium, contrarium, contra-
 rium, coniugatum, simile, efficiens, efficiēs,
 priuans, priuans, contradicens, relatum, re-

297
297

*secunda
questiōe
necessa-
riū omis-
sis.*

*Consecta-
rium de lo-
cis proble-
matum cō-
munibus.*

latum, relatum, relatum, relatum, relatum,
relatum, relatum, relatum, priuans, priuās,
subiectum, totum, pars, efficiens, genus, for-
ma, species, species, maiora, minora, maio-
ra, similia, maiora, similia, similia, forma. Hi
loci communes sunt ab Aristotele quarto
topico non expositi, sed confusi: in quibus
tamen nihil de fine, materia, effectis, adiun-
ctis, repugnantibus, paribus, dissimilibus,
tributione in subiecta, adiuncta, testimonijs,
dicitur: qui tamen loci tam poterant ad p-
blema generis accommodari, quàm supe-
riores illi confusi. Atque de genere (si com-
munes loci diligenter intellecti sint) quan-
to dicitur acuti⁹, quicquid dici potest, quàm
ex Aristotelis confusione & matæotech-
nia clamatur? Cum enim causas penitus
videris, res extrinsecus adiunctas & oppo-
sitas, & comparatas, denique & nomina,
quid erit omnino generis, quod non perci-
pias? Dicebat Aristoteles quinto capite pri-
mi topici communem inuentionem om-
nium problematum inueniri nō posse. At
refutatum est antea hoc eius mendacium
in prædicabilibus, prædicamentis, interpre-
tatione, abundātia propositionum, inuen-
tione medij, posterioribus analyticis, pri-
mo topico, secundo topico, tertio topico, &

nunc quarto iterum refellitur. Recipiebat idcirco Aristoteles se proprias artes ad problema accidentis antea secundo & tertio topico, nunc quarto ad problema de genere descripturum: secundo & tertio nihil proprium accidentis præter matēotechniam trium inficiationum: quarto nihil item proprium generis præter inficiationum, & negationum nō trium, vt antea, sed fere perpetuarum vanitatem inauditam, & propē incredibilem proposuit. Quid ergo hic amplius contra ista à me dici necesse est? Comparete Aristotelei grammatico illi deliranti Aristotelem vestrum, & audete si nō ab Aristotele, quem tantopere colitis, saltē à vobis ipsis quærere, quorsum ista discantur, quem fructum sint allatura. Dixi duobus superioribus topicis tātam centum & triginta locorum cōfusionem inutiliter ad accidentis problema accommodatam esse, (quia in tota dialectica vere tradita nihil omnino necesse sit, quid sit accidens explicari) & si necesse esset, ad id tamen artes proprias ab Aristotele non describi. Hic paulo aliter de genere sentio: generis in dialectica valde necessariam cognitionem esse: sed eā cōfirmo & demōstro quarti topici nugatorijs sophismatis nihil adiuuari,

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum
Liber decimustertius.

De quinto Topico.



Vinto topico sequitur problema proprij, cuius nulla est in dialectica omnino necessaria explicatio, vt in Porphyrio dixi, nec magis necesse est in dialectica præcipi, quid proprium sit, quàm quid commune: hoc totum sensu communi & verbi intelligentia populari contentum est, quãuis hic Aristoteles proprium non exponit solum pro voce simplici, vt Porphyrius videtur, sed etiam pro definitionis specie, quam in nostris institutionibus descriptionē nominauimus. Sed tamen nomine proprij nõ decet descriptionem confundi, nec magis descriptio, quàm definitio propria vel esse, vel dici debet. Attamen vt in accidentis (cuius item præceptio in dialectica nulla necessaria est) sic in proprij problemate ia-

ctationem suam sophisticam habuit Aristoteles. Attingam breuiter locos non necessarios hîc cōfusus, tametsi totus liber, vt dixi, omnino inutiliter confunditur. Principio non definit proprium: genera eius tria enumerat, quod per se, & semper, quod ad aliquid, quod aliquando: ex tribus propositis generibus duo reijcit: & se vitiose partitum esse ostendit, qui in partitione comprehenderit, quod redundaret, & amputandum esset: tertium retinet, quod per se, & semper inest: ad quod pollicetur Aristoteles se artem topicam propriam & certam accommodaturum. At nullum fere præceptum toto libro de illo proprio, sed omnia sunt fere de proprio quodam fictitio secundum quid, & quidem falso. Locos singulos percensebo, & numeris, vt antea, distingā. Principium topici quinti Aristoteles orditur à sordibus sophismatum, petitione principij, æquiuatione, nugis: sic enim vocat in elenchis cum ex ignotioribus disputatur, cum ambigue disputatur, cum sæpius idem inutiliter dicitur: quorum tamen locorum omnes qui affirmāt, falsi sunt, si absolute sumantur: non enim sequitur si notius, si non ambiguum, si non frequenter dictum, vt proprium sit. Loci alij similis fal

*Questio
prima de
nō neces-
sariis con-
fusus.*

fitatis sequuntur, quibus probare vult non bene assignatum esse proprium.

- 16 Si nomen commune in proprio, non bene assignatū.) At falso vt hîc. (Substantia res quæ per se subsistit) bene assignata est ista descriptio, & nō potest in ea nō esse nomen aliquod maxime commune.
- 18 Si plura propria proponit.) At falsum: sæpe enim res ex multis proprietatibus describitur.
- 20 Si eodem vtitur cum subiecto, aut eius aliquo.) At falsum: nā omnis descriptio aliquid est subiecti.
- 22 Si vtitur opposito, aut simul natura, aut posteriore.) At falsum: sæpe enim describitur res ex contrarijs, sæpe ex relatis (quæ natura sunt simul) sæpe ex adiunctis, quæ sunt posteriora.
- 24 Si non semper conuenit.) sic Donatus, si non est pars orationis, non est nomen: hoc enim fuerat in definitione proprii, vt semper & soli conueniret.
- 26 Si proprium nūc assignans, id non exponit.) Hoc pprii genus Aristoteles reiecerat primo, & proposuerat se nihil de eo dicturū: hoc falsitatis nō est, sed inconstantia & obliuionis.

- 28 Si nō manifestū nisi sensu.) At falsum:
nam multa rerum singularum, & sen-
sibilium propria sunt, quæ nō nisi sen-
su primū percipiuntur: & nihil est
omnino sensu perceptum, quod men-
te apprehendi nequeat.
- 30 Si est definitio.) si est pronome, ait Do-
natus, nō est nomen: sic Aristoteles,
si est definitio, non est proprium.
- 32 Si nō aliquid in quid ponit.) At falsum:
infinitæ enim descriptiones sunt, quæ
nullum genus possint habere.

Ex oppositis autem horū locorum & cōtra-
rijs locis, id est ex affirmationibus, Aristote-
les docet proprium cognosci secundum lo-
ci ipsius rationem, sed cum inficiatio ipsa
falsā, aut inepta sit, quid potest affirmatio
contraria doctrinæ præstare? Deinceps au-
tem pollicetur Aristoteles artem commu-
nem, vtrum propriū omnino sit: Loci sunt

- 34 Si nulli conuenit, non est proprium.)
sic Donatus, si nihil significat, nō est
nomen. Contrarium locum tradit
Aristoteles, sed falsum, quia defini-
tioni conuenit, omni conuenire.
- 36 Si non conuersim dicitur, non est pro-
priū.) sic Donatus, si non est cum ca-
su, non est nomen. Quartus artificij

illius singularis locus: contrarium locum tradit Aristoteles ad affirmandum, sed falso: quia definitioni cōuenit.

38 Si subiectum est proprii, non est proprium.) Sic Donat⁹, Si est verbum, nō est nomē: quartus Donati locus. Contrarium locum tradit Aristoteles ad affirmandum, sed falso, quia reliquis prædicatis conuenit.

39 Si indicat quid est, non est proprium.)

40 Sic Donatus, si non proprie, aut communiter significet, nō est nomen: fuerat enim in definitione pprii, vt quid est nō significaret, & similis fuerat decimustertius locus capitis antecedentis. Contrarium locum ad affirmandum docet Aristoteles, si non quid est indicat, & conuersim prædicatur, est propriū. Sic Donatus, Si sit cum casu & pars sit orationis corpus, aut rem proprie communiterve significās, est nomē: hæc enim definitio proprii fuerat primo topico posita.

42 Si nō simul, sed prius vel posterius nō

43 proprium.) At repugnantem & cōtrarium locū posuit Aristoteles superiore capite, & seipsum nunc cōdemnat: contrarium etiam locum ad affirman-

dum tradit: sed falso, simul enim definitio est cū re definita, non solum proprium. Si simul insit, non terminus, neque differentia: sic Donatus, si est cū casu, neque verbum neq; participium est nomen.

44 Si eorundem non est idem proprium, non est propriū.) Sic Donatus, si idem non est nomen, nō est idem nomen: locus octauus Donati, cui contrarius additur. Simili sapiētia locus sequitur.

⁴⁵ 49 Si eorundem specie non sit idem specie propriū, nō est proprium.) Sic Donatus loco nono. Si eadem specie nomina non sunt, non est nomen, contrarius item additur.

48 Si non proprium & subiecti, & accidentis, non propriū.) Hunc locum sophisticum vocat Aristoteles: nihil refellamus: simus hīc Aristotelis testimonio contenti ad Aristotelem sophisticā probandum: quem hanc sophisticam docere nil pudeat.

49 Si quod natura est, assignat per semper, non propriū.) Hic locus est sophisticus Aristoteli, sed nobis Aristotelicus est: non enim bipes & rationale significat, quōd duos pedes nunc ha-

- beat, aut nunc utique ratiocinetur, sed qui natura talis sit: contrarium tradit Aristoteles ad affirmandum, sed falso: definitioni enim id potest convenire.
- 51 Proponit deinde Aristoteles difficultatem assignandi proprii, & longa satis oratione. Tum sequitur.
- 55 Si idem eiusdem ponitur proprium, non est proprium: hoc nec Donatus quidem vel somnians posuerit. Contra vero, ait Aristoteles, si non est eiusdem, & conversim dicitur, est proprium: verum id falso: definitionis enim commune est.
- 57 Si quod proprium totius dicitur, de similibus partibus non dicitur, non est proprium, Calceus est ex divisionis loco. Contrarius locus, quem tradit Aristoteles, falsus est, & communis cum definitione.
- Sequitur loci undecim communes ex aduersis, relatis, priuantibus, contradicentibus, coniugatis, similibus: quos si perpetuo sequutus esset Aristoteles, quanvis artem communem ad hanc proprii quaestionem insipienter astrinxisset, tamen non in tam foedas tenebras incidisset.
80. Si quod secundum esse dicitur, non est

eius quod secundum esse dicitur, proprium: non proprium. Hic calceus est Aristotelis sutrina dignissimus, qualis & contrarius ad affirmandum.

- 82 Si ideæ non inest, nō proprium: calceus mirificus & dignus qui inter Aristotelis topica calce⁹ princeps habeatur: qualis est ei contrarius. Sequitur deinceps loci septem ex comparationibus maiorum, minorum, similium, Olores videlicet inter coruos. Postremi duo sunt ex potentia & abundantia plane Aristotelici. Atq; hos præclaros Aristotelis de problemate proprii locos non dico falsos, non dico sine usu, nō dico sophisticos, sed tam stupidos, tam sine vlla communis sensus ac iudicii mica cum considero, non exclamare profecto non possum, prò ingenij humani pudor, tādū homines his tricus apinisque falli, decipi, hebetari. O curuæ in terris animæ, & cælestiū inanes.

Hæc sophismata falsa, inania leguntur, clamantur tādū: veritatem, usum, utilitatem nemo adhuc, tot scholis tot temporibus exquisiuit? Excitate vos Aristotelei, et sophisticis illius obliti, quo soletis Aristotelem

Aristotele defendere: cogitate aliquādo, & attente, & dialectice: denique nō Aristoteli Aristotelis has topicas tenebras perpendite. Tres quæstiones perpetuo propositas adhuc habuimus: quā multi loci non necessarij confundantur, quā multi loci necessarij prætermittantur, quā tota ista ab Aristotele congregata ex omnibus sophismatis matæotechnia nihil problema Aristotelis adiuuaret. Primum in hoc topico ex singulis capitibus ostendimus, quā totus hic quintus liber tenebricosus & Aristotelicus sit. Secūdam ex communibus locis hic confusis æstimemus, vt adhuc in cæteris topicis fecimus. Capita ex nominib⁹ nudis proponantur, perissologia & confusio sic erit. Contrarium, contrarium, definitio, definitio, subiectum, subiectum, subiectum, coniugata, species, pars, totum, pars, totum, contraria, contraria, relata, relata, priuantia, priuantia, contradicentia, cōtraria, contraria, coniugata, coniugata, contraria, coniugata, cōtraria, coniugata, similia, similia, similia, similia, maiora, minora, maiora, minora, maiora, minora, maiora, contradicentia, contradicentia, cōtradicentia, contradicentia, cōtradicentia, minora, similia, similia, similia, similia, similia.

critica
C. 14

Aristoteli
ca locorū
ταυτο-
λογία in
quinto to-
pico.

Hos locos communes Aristoteles, hoc topico nō generaliter & communiter explicat, sed suo more confundit, & ex his omnibus formis calceos, ad proprii problema facit, sed ineptos, sed falsos (vt docui) sed Aristotelicos. In quibus tamen nihil de causarum generibus, de factis nominatim atq; adiunctis, de repugnantibus, de paribus, dissimilibus, de tot tributionum, testimoniorūq; modis. Qui tamē loci nō minus sunt ad disputandum Aristotelis problema apti, quā qui confundūtur. Quinetiam soleas addit calceis, & superaddit à sensu, participatione, idea, potentia, superabundantia: & tamen ex hac confusione tanta intelligimus, quā vanus, quā sopitus sit Aristoteles, qui neget communes locos inueniri posse, quos perpetua caligine sepelit. Ac iam sane nihil noceat Aristotelem contra me sic excusare, vt Aristoteles quicquid hīc offenderit, ignorantia peccauerit, nec scierit quid esset omnino ea doctrina, quam ab illo tot locis perturbatam conquerimur. Sed tamen quoniam videmus, quā multi necessarij loci sint omīssi, addamus & accessionem, quòd his tam vanis, tam falsis, tam stupidis, tam deniq; Aristotelicis nugis, non docetur vlla de pro-

*Quaestio
secunda
de neces-
sariis omīssis.*

v. iij.

prio doctrina, neq; Aristotelis hisce sophismatis de proprio institutum problema quicquam adiuuatur.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber decimusquartus.

De sexto Topico.



Definitionis problema postremum est, quod (vt accidētis) duplex Aristoteles facit: aut enim definitio queritur, aut de eodem, & diuerso: quod Aristoteli primo topico placet annexum esse definitioni, vt comparationes connexas esse accidenti: de definitione autem sexto topico, de eodem & diuerso septimo disputabitur: institutum meū retinebo, declarabo breuiter qui loci non necessarij confundantur, deinde ad alias quæstiones veniam. Diuidit Aristoteles initio sexti topici considerationem huius

*Quæstio
de non ne
cessariis
confusis.*

problematis in quinque partes, vt consideretur, si definitio vera sit, si non constet ex genere proprio, si non propria, si non definit, neq; quid est dicit, si non bene definit. O partitionem Aristotelicam: cætera vitia eius prætermittam, vnū hoc dūtaxat quærā, quod quinto loco est, an possit esse definitio vera, constans ex proprio genere rei definitæ, proprie definiens quidem rem, & quid est significans: quæ non recte definiat? Quid est definitio Aristoteles? O ratio quid erat esse significans (ais primo topico). At tu hic te ipsum scilicet vanum arguens, affirmas posse fieri vt definitio non sit, quanuis vera, quanuis in genere proprio constituta, quanuis propria, quanuis etiam (quod caput est) quid erat esse significans. Quid est igitur ô Aristotelei, an Aristotelem primo topico falsum doctorem, an hic inconstantem & leuē esse mauultis? Nunquāne de sophisticis hominis huius peccatis, & ludibrijs liberè cogitabitis? Sed reliqua videamus, primam huius præclaræ diuisionis partē ad accidētis locos remittit, vt cognoscatur verāne sit definitio, quia (inquit) illic vtrum verum, vel non verum, omnis consideratio fit: quādo enim quod inest accidens disputamus, quod verum est, dici-

v. iij.

mus: quando autem quod non inest, quod non verum: hic locus est, qui vehementer Aristotelem (vt antea dixi) accusat & dānat: locos ad accidentis problema se traditurum sponponderat: quia negauerat omnium quæstionum communes locos inueniri posse. At non modo cōmunes illos tradidit, sed se tradidisse testificatur: omnis (ait) est in accidentis locis consideratio, vtrum verum, an non verum: atqui in omni quæstione ô Aristoteles nihil quæritur, nisi verum an falsum, an vere dialecticum, vere honestum, vere humanum, vere bonum: in omnibus denique quæstionibus verum an falsum quæritur: sunt enim verum & falsum, vt Aristotelei tui loquuntur, termini trāscendētes: quiduis enim verū est, aut falsum: atque hīc quod Aristotelei minime fortasse suspicētur, magnas Aristoteli gratias & immortales habeo, agóque: quamobrem? quia ad expugnandas Aristotelis tenebras, ad euellendam ex animis simpliciū & imperitorum hominum tam mēdācem & fallacem de Aristotele opinionē, se nobis tam acrem, tamque præsensem adiutorem Aristoteles prębuit. Ad reliqua veniamus: quod ad secundam & tertiam partem diuisionis, de genere, deq; proprio attinet,

nos ad generis & proprii locos remittit, id est nugas agere præcipit. At quartā et quintā partes proprias, videlicet artis deinceps instruit. Aristoteles hic idem sarcinator erit, qui antea fuit: communes calceorū formas ad problematis huius pedem accommodabit: calceos etiam novos aptabit, ac negationum & inficiationum tales nobis artes explicabit, quales in quarto de genere & quinto de proprio descripsit. Quartū membrum Aristoteles ante quintum exequitur, præpostere quidem, sed tamen Aristotelice: & diuidit bifariam, quod non bene definiatur, si quid obscurum, aut superuacuum fuerit. Deus bone quā Aristoteles omni in loco ineptus est? quoties præceptum de ambiguo ab Aristotele confunditur in prædicamentis, interpretatione, analyticis, antea heu quoties in his topicis? Initio autem superioris topici Aristoteles locos proprii exorsus est à sophismatis tribus petiti principij, ambiguitatis, nugis frequenter dicti: que vitia sunt omnium argumentorum communia: hic prætexit similem telā, vt definitio improbetur, si obscura, quod petitio principij est, si quid redundet in ea, quod est omnium commune vitium argumentorum; atque hi loci contexuntur ad

declarandum obscurum, vt recte definitū negetur, deinde reprehendatur.

6 Si quid ambiguum, obscurū.) At Aristoteles in elenchis duo sophismatum diuersa genera facit, obscurum & ambiguum: illud petitionem principij, hoc æquiucationem vocat.

7 Si metaphora habet, obscurū.) At ô Aristoteles metaphora clarior est plerunque si gnificatione propria, & multis in rebus nomine carentibus metaphora vti cogimur.

8 Si inusitata nomina, obscurum.) Verū, sed grammaticæ vitium hoc est, non dialecticæ, & sæpe antea monui multa grammatica sine ratione in Aristoteleis logicis confundi. 9 Si non propria nomina, obscurum, idem cum superiore, vitium.

10 Si non manifesta cōtrarij definitio, obscurū.) O me fortunatum! O Aristotelem lepidum! obscurum est in definitione: & vitiosa est ipsa, ait Aristoteles, definitio, nisi ex ea cōtrarij definitio intelligatur. Atqui ô Aristoteles primo topico definita erat abs te proba & certa (vt ais) definitio. Ex ea igitur vitiosa definitio debet intelligi.

Attendite Aristotelei quid hoc loco cū Aristotele concludam: propositionem & assumptionem ab Aristotele accipio.

Recta definitio vitiosam declarat.

Primo topico posita definitionis definitio Aristoteli recta est.

Primo igitur topico posita definitionis definitio vitiosam declarat.

Quid igitur opus est sexti topici tot negationum matæotechnia, vbi vitia definitionis tā multa, laudes nouæ, & virtutes nullæ demonstrantur?

11 Si lateat definitum, obscurū.) Sic de cæteris argumentis dici potest, si lateat cuius sit species, obscurum genus: si lateat cuius sit caussa, obscurus effectus. Hæ sunt Aristotelis artes de obscuritate, quales videmus: nullam enim doctrinam definiendi, sed matæotechniam negationum continent. Succedit secundum caput de redundantia totidem locis distinctum, per quos intelligamus aliquid redundare.

12 Si commune nomen est, redundat: locus hic nugatoriè etiam quinto topico adhibitus est.

13 Si eo ablato integra definitio manet, redundat. Hic redundantis est definitio.

14 Si pars aliqua nō inest toti, redundat.) Hoc vero non est redundare potius, quàm falsum omnino esse.

15 Si idem frequenter dicitur, redundat.)

Hic locus est secūdo comprehensus, & hic redundat, & quintus est quinti topici, & quo se vehementer vt antea, accusat Aristoteles, qui dicit idem tam frequenter, quā frequenter in omnibus topicis ostēdimus.

16 Si vniuersali dicto particulare additur, redundat.) Atque hi sunt Aristotelis ad redundans cognoscēdum loci, ita tamen ipsi redundātes, vt si quid esset redundās, ignorares, exemplo te suo possint instruere. Ac his negationibus Aristoteles pueriliter altercatus est, quod non bene esset definitū: quo modo esset bene definiendū nihil omnino docuit. Sequitur postremum caput topico reliquo mirificis negationibus, & inficiationibus agitatum, an quid est significetur, quod solum propriū pblematis de definitione instituti fuerat. Definitio enim (vt dixi) ab Aristotele primo topico definita est, oratio quæ quid erat esse significans: vt vel Aristotelis ipsius iudicio superiores decem inficiationum loci superuacanei sint. Varij deinceps loci sequuntur sophistica altercatione cum superioribus similes: quorum septem pxiimi ex iisdem illis lernæ sophisticæ capitibus oriuntur, ex petitione nempe principij: si ex non notiorib⁹ & non prioribus: sic Aristoteles hanc præ-

claram negationum matæotechniam, ex
 sophismatum corijs sæpius confuit, & re-
 suit. Deinceps autem variæ cōfusionis cal-
 cei confuti sunt, ex proprietatibus defini-
 endi primo capite positis: quia definitio ad
 totam rei substantiam, & quid res sit peni-
 tus exponendam constare debet ex genere
 & differentia proprijs, Aristoteles ex duo-
 bus vocabulis generis & differentię vigin-
 ti duos locos effecit, interpositis etiā soleis
 quibusdam & coriis inutilibus: à primo, ab
 appetitu, idea, complexione, ab ente, &
 bene habente, à cognomine, à compositi-
 one, & eiusmodi coriorū quisquilijs. Con-
 cludamus igitur primam istam quæstionē,
 quàm multa hoc topico non necessaria cō-
 fundātur, quandoquidem paucis illis ver-
 bis exceptis, definitio constat ex genere &
 differentia, quod antea dictum sæpius erat,
 nihil est omnino toto libro quod micam
 solidæ doctrinæ cōtineat. Videamus quàm
 multa necessaria ad quæstionem de defini-
 tione Aristoteli hîc propositā omissa sint.
 Subducamus quàm multa necessaria sint
 cōfusa, deductio reliqui hoc indicabit: quo-
 ties igitur & quo ordine confundantur re-
 censeamus vt antea. Loci reperientur com-
 munes hi, genus, forma, contrarij, defini-

*Aristoteli
 ca locorū
 ταυτο-
 λογία in
 quinto to-
 pico.*

*capitulum
 27*

tum, contraria, contraria, genus, genus, genus, forma, cōtraria, genus, species, genus, species, genus, forma, forma, genus, species, forma, forma, forma, relata, relata, subiectū, maiora, maiora, maiora, minora, maiora, genus, forma, relata, relata, efficiens, effectus, adiuncta, adiuncta, relata, contraria, contraria, priuantia, contraria, priuantia, priuantia, coniugata, genus, relata, efficiēs, partes, totum, partes, totum, partes, totum, maiora, contraria, partes, totum, definitio. O Aristotelem iam vere Aristotelem: De^o faxit, vt te Aristotelei tui aliquando intelligant, & te debitis laudibus ac meritis afficiant. Vt causas in forma & efficiente: effecta, subiecta, adiuncta, cōtraria in aduersis, priuantibus, relatis, comparata in maioribus, minoribus, similibus, nomina in coniugatis, tributionem in toto, & partibus, genere & specie: definitum non explicares, sed inuolueres, & conturbares, taceres de fine, materia, contradicentibus, repugnantibus, paribus, dissimilibus, reliquis tributionum modis, de definitione, testimonijs, an ista perissologia, tam Aristotelica opus erat? Vereor, ita me Deus amet, ne Aristotelei ipsi etiam, cum ista in suis libris relegend, ipsi suis non fidant libris, tantam Ari

*Quaestio
secunda de
necessariis
rebus
omissis.*

stotelis stultitiam esse non putent. Atque
 hic videmus quàm multi loci necessarij ad
 definitionis disputationem omisi sunt: om-
 nes enim cōmunes loci adhiberi possunt,
 sicut ad omnem aliam quæstionē: isti enim
 loci, & seipsos, & alia omnia explicant. Et
 si doctrina vlla ad definitionis explicationē
 separatim adhibenda erat, quanto melius,
 id ex communibus locis fieret, quam ex
 Aristotelis *Ταυτολογίᾳ* & cacotechnia? Ari-
 stotelem etiam nouo Aristotelis testimo-
 nio conuincimus, quòd eos communes lo-
 cos conturbet & confundat, quos primi li-
 bri quinto capite negabat inueniri posse:
 & illud postremum concludimus: Aristo-
 telis centum & tribus inficiationibus (tan-
 ta est enim Aristotelis *ματατεχνη* isto
 topico) nihil omnino doceri, quod ad bene
 & sapienter definiendum atineat: nec hic
 eodem plane modo loquor, quo de accidē-
 te secūdo & tertio topico, de proprio quin-
 to dixi: de problemate, tum accidentis, tum
 proprij non solum Aristotelicas nugas con-
 fundi, sed omnino totam & accidentis, &
 proprij considerationem, qualiscunque es-
 set, à dialectica vere tradita reijci docui, nō
 idem de diffinitione nunc dico: est enim
 definitio pars inuentionis dialecticæ pro-

*Consecta-
 riū de lo-
 cis proble-
 matum cō-
 munibus.*

pria, & maxime vtilitatis, si recte fuerit exposita: vt institutionibus nostris interpretamur. At Aristotelicas tenebras, quibus definitionis doctrinā & artem nullam docemur, valde ac vehementer improbo. Sed hac de re maius certamen perorationi referuo.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber decimusquintus.

De septimo Topico.



Vpereſt de problema-
tum locis appēdix de-
finitionis, de eodē &
diuerſo. Res breuis eſt
& min^o obſcura, quā
antea: & omnibus to-
picorum tenebris ad
Ariſtotelem damnan-
dum aptiſſima. Ariſtotelem iam heu quo-
ties, quā vere Ariſtoteles Ariſtotelis te-
ſtimonio iudiciōque damnavit? Attamen
& hoc topico ſeptimo iuſtius, verius, cla-
rius etiam damnabit: quod idcirco tot topi

cas salebras sibi miscendas esse & conturbādas necessario diceret, quia negaret omnium problematum communem inuentio-
nem tradi posse: at cum sex superioribus to-
pici, tum hoc maxime septimo topico hāc
communem inuentionis doctrinam con-
fudit: calcei verò hīc paucissimi sunt, vt ap-
positionis, ablationis: formę communes se-
rē sunt omnes, vt primo topico: ad cognos-
cēdum enim idēne sit an diuersum, hos
locos communes Aristoteles consideran-
dos esse admonet, & quidem toties, & eo
ordine quoties & quo ordine hīc recitabo,
ex coniugatis, contrarijs, efficientibus, si-
milibus, subiectis, adiunctis, genere, maiori-
bus, specie, genere, contrarijs, contrarijs, cō-
trarijs, contrarijs, contrarijs, contrarijs, cō-
iugatis, similibus, maioribus, similibus, ma-
ioribus, coniugatis: neque tātummodo hac
egregia serie confundit, sed maxime extol-
lit: sunt autem opportunissimi locorū (ait),
& qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus &
coniugatis. Quocirca oportet maxime de-
tinere & proprios habere hos: vtilissimi e-
nim ad plurima: aliorum autem ij, qui ma-
xime sunt communes. Nam illi maxime re-
liquorū efficacissimi, vt inspicere in singu-
laribus, & in speciebus considerare. Hāc

*Quaestio
prima de
confusis
nō neces-
sariis.*

*cap. de
locis*

*Aristoteli
ca locorū
ταυτολο-
γία in se-
ptimo to-
pico.*

Aristotelis est prædicatio de locis communibus, & tam magnifica gloriatio. Deus bone qualis est Aristoteles ille, qui primo topico loquebatur? negabat hos communes locos inueniri posse, aut si inueniretur, insuaues fore. At Aristoteles qui seprimo topico loquitur, quid ait? locos cōmunes omnium problematum non solum inuentos esse confitetur, sed docet, adhibet, vsurpat: tantūque abest, vt insuaues esse existimet, vt quanto quisque communior reliquis fuerit, tanto esse cōmodiorem ac vtiliorem altissima clarissimāque voce prædicet: idcirco & coniugata, & partes, & species vere magnificēque commendat: & pari laude causas, effecta, subiecta, adiuncta, dissidentanea, comparata, notationem, totū, genus, definitionem, testimonia, commendare poterat: quia omnes hi loci æquē sunt communes. Audite Aristotelei hunc Aristotelem tam veracem, tam popularem, tā cum veritate huius disciplinæ præstantia, dignitate consentientem, ac pene conspirātem: illum verò nebulonem, & turbatorē captiosum, & fallacem non tantum modo ab usu, & perspicuitate, & perfectione dialecticæ, sed à seipso tot iam locis, tot iam testimonijs suis abhorrentem reijcite. Vnum

verò est, quod Aristoteles decimo nono, & vicesimo numero admonet: quod prætereundum esse non arbitror: neminem, aut paucos admodum disputare de definitionibus, sed eas tanquam principia cōcedi, quod verum est: quanuis definitiones in omnibus artibus disceptari possint, an vere, & proprie totam rei, & penitus insitam naturam breuiter explicant. Addit Aristoteles alterius esse negotij, id est metaphysici, (vt interpretes aiunt) assignare, & quid sit definitio, & quomodo definire oportet. Atqui in tota illa Aristotelis metaphysica, tametsi quædam est altercatio, an definitio substantiæ magis propria sit, quàm accidentis: tamen quid sit definitio, & quot modis, & quibus argumentis fiat, nullum præceptum traditur. An vos potestis Aristotelei aliquid per vllam artem cognoscere, de qua in ea arte præceptum nullum sit? Quousq; tandem licebit Aristoteli ludificari? fallere: nugari? Atque quoniam huc incidimus, *de meta-* antequam ad octauū topicum veniamus, *physicis* vniuersum metaphysicorū Aristotelis ar- *Aristote-* gumētum breuiter attingemus: in quibus *lis.* non Theologia sicut Aristotelei creduli putant, sed talis sophistica ex dialecticis quibusdam cōfusus sic conturbatur, qualem in

logicis Aristotelis confusam adhuc ostendimus. Initio enim sapientia (quam pollicetur Aristoteles se in metaphysicis traditurum) definitur causarum scientia. Quænam verò est noua ista Aristotelis sapientia? an non in analyticis posterioribus ita scientiã definierat, vt ex causis esset percepta intelligentia? Ergo hic ἀπόδειξις analytica cõturbatur, non theologia declaratur. Quatuor causarum genera theologus Aristotelicus hîc considerat: at illic eadem genera logicus ille demonstrator etiam spectabat. Ergo ἀπόδειξις analytica, est Aristotelis theologia. Vanissimis deinceps quæstionibus de causis lōga disputatio in quartũ librũ pdu citur: his tenebris auctior est Aristotelis theologia, de quibus nihil est in analyticis. Quarto libro quædã dialecticæ inuentionis decreta rursus admiscuntur de cõtrarijs: sed ex omnibus metaphysicis deliramentis lōge maximum illud est, quòd contradictio (quæ principium principiorum ab Aristotele statuitur per quod alia omnia principia probẽtur, ipsum probari aliunde nullo modo possit) longissima tamen oratione ab Aristotele cõfirmatur. Hæc stulta theologia in totis Aristotelis logicis nulla est. Tãdem ad duodecimum vsque librum infi

nitæ delirationis theologia est: quot modis dicatur principium, causa, elementum, necessarium: toto quinto libro sophisticum eiusmodi vocabularium textitur: in quo magis Aristoteles significationes vocabulorū a seipso fictas enumerat, quàm ex vero, & naturali usu obseruatas explicat. Similis ferè sapientia sequitur de ente & substantia, de fieri, de vniuersalis, de potentia, & actus, de ideæ distinctione: in qua tanta vanitate de definitione, & genere quædam etiam non vtilia & vera præcepta explicantur, sed Aristotelica sophismata conturbantur. Tum vndecimo libro quæstionū, quæ agitæ prius fuerant, noua quædam reuocatur altercatio: huius tantæ stultitiæ nihil est in Aristotelis logicis. Duodecimo ad extremum libro videtur tot sophismatū somnijs excitatus Aristotelicus theologus meminisse sapientiam initio definitam esse scientiam causarum: quærit itaque quæ sint, & quot in cælo causæ, & paucula quædam falsa ab Astrologis de numero orbium suffuratur: quod sint orbes quinquaginta quinque, & ideo totidem causæ: quasi verò orbes cælestes vniuersales sint omnium artium causæ: grammaticæ, rhetoricæ, dialecticæ, arithmeticæ, geometriæ (quales tamen A-

aristoteles theologo suo, primo libro propo-
 fuerat, principes & authores omnium ar-
 tium, & doctrinarum causas) non autem
 naturales sunt naturalium rerum efficien-
 tes causas. In his igitur paucis decretis Ari-
 stotelis theologia tota est: sapientia est co-
 gnitio causarum: materiae, efficientis, for-
 mae, finis, quales in cælo sunt quinquaginta
 quinque. ô theologiam Aristotelis Ari-
 stotelicam: Ergo per quinquaginta quinque
 Aristotelis somniatos et sophisticos orbes,
 tanquã per summa, & prima principia sibi
 Aristotelei omnes disciplinas omnesque
 scientias Aristotelice videlicet demonstrabunt?
 At Plutarchus de ijs libris longe aliter
 aestimauit, cum docuit in Alexandro nihil
 his vtilitatis vel ad docendum, vel ad di-
 scendum contineri. Neque sanè mirum,
 cum nullum (exceptis causarum, contra-
 riorum, generis, definitionis non veris, &
 vere explicatis præceptis, sed confusis vo-
 cabulis) illic humanæ prudentiæ vestigium
 appareat. Et verò certum est quæ Aristote-
 les τὰ μετὰ τὰ φυσικά nominat, dialecticã
 esse quandam comprehensionem, sed con-
 fusam mille tenebris. Subiectũ est (aiunt Ari-
 stotelei) metaphysicæ, ens quatenus ens est,
 & per metaphysicã principia aliarũ artium p

bantur: quæ de dialectica bene descripta
 (qualem nostris institutionibus informa-
 ui) tam verè dicerentur, quàm de metaphy-
 sics Aristoteleis ab Aristotele falso dicun-
 tur: nulla enim est in metaphysicis Aristo-
 telis sapientia per quam de omni re com-
 munitè, & vniuersè differas, id est de ente
 quatenus est ens, disputes: per quam aliarū
 doctrinarum principia confirmes. Verūm
 dialectica nostra tibi hoc abunde præstat
 ac suppeditat: cuius & inuentio, & disposi-
 tio tota communis est: tota generalis est, to-
 ta vniuersalis est, nec considerat suis præ-
 ceptis præcipuè vllum genus rerum, substā-
 tiam, quātitatem, qualitatem, ignem, aquā:
 sed generaliter & cōmunitè omnia, & (vt
 Aristotelice loquar) ens quatenus ens est:
 principia aliarū artiū omnia per eā confir-
 mantur: nam si dubites, an rectè definitum
 quippiam sit, ad generales definiēdi, & dia-
 lecticas leges recurrēs. Idem facies de caus-
 sis, de genere, de specie, de cæteris denique
 argumētis, si dubitatio sit. Omnia syllogis-
 mi præcepta cōmunia: methodi dogmata
 generalia sunt: nihil habent huius, vel illius
 rei proprium: ad ens Aristotelicum illud,
 quatenus ens est, spectant et referuntur: per
 eorū regulas aliarū artiū cōclusiones, & col-

locationes conformantur, si de veritate, si de ordine dubitatur, ad hunc tanquam omnium artium, doctrinarumque omnium maximum & amplissimum, & supremum senatum recurritur: hæc ara est communis ad veritatem salutis: hic portus est sanctissimi, & incorruptissimi, & nunquam fallentis iudicii: templum denique omnis sapientiae. Nihil tam occultum est, quod inuentionis locis non aperiatur: nihil tam incertum, tamque confusum, quod dispositionis conclusionem, & ordine non conformetur, non componatur. Et hæc dialectica inuentionis & dispositionis decreta non solum supra physica, sed supra mathematica, supra ethica, supra omnium artium denique decreta, & si volēs, μετὰ, quasi trans interpretari τὰ μετὰ τὰ τῶν πασῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστήμων δόγματα verissime possis appellare. Quamobrem ne Aristotelei falsis metaphysicorum somnijs veritatem dialecticæ conturbent, nec definiendi scientiam ad illa deliramenta referant, vnde nulla vere ac sapienter definiendi coniectura possit elici.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber decimussextus.

De octauo Topico.



ED de metaphysicis
satis: topicum septi-
mum, vnde digressa
est oratio nostra, con-
cludamus; ad octauū
trāseamus. De tribus
topicorum Aristote-
lis partibus duas exe-
quuti sumus: primam de quæstione, secun-
dam de inuentione. Dispositio videtur esse
reliqua, quam persequamur: & eam vide-
tur Aristoteles octauo topico velle inter-
pretari, cum ait: post hæc autem de ordine
& quonam pacto oportet interrogare dicē
dum. Verū nullū de dispositione, aut sin-
gulorum argumentorum, qualis est in syllo-
gismorum modis, aut variorum, quæ me-
thodus est, præceptum ponit: nisi forte pau-
lulum de occultatione, quod ad methodū
possit referri, de quo suo loco: inuentionis
etiam quosdam generales locos ex defini-

tione, coniugatis, similibus, partibus, genere, specie, contrarijs, contradicētibus, ad extremum rursus hic inuoluit nouis tenebris & cōfundit. Partitio autē est initio huius topici, quam magnopere considerandā
» esse arbitror. Oportet autem (ait Aristoteles) primum quidem eum qui interrogare
» debet, locum inuenire, vnde sit argumentā
» dum: secundum autem interrogare & ordinare singula apud seipsum: reliquum verò,
» & tertium dicere iam eadem ad alterum.

Hic Aristoteles totum negotium dialecticum tres in partes diuidit, inuētionem, dispositionem, eloquutionem. Eloquutio autē rhetoricæ pars est, non dialecticæ: neque hic vllum de tropis, figuris, numeris, (quæ sunt elocutionis laudes) verbum est: sed tamen Deum immortalem spectate ô Aristotelei hanc partitionem inuentionis, & dispositionis: & reuocate in memoriam, quæ initio de dialecticæ artis partibus disputauit, prætermiſſionem huius partitionis occasionem Aristoteli infinitarum tenebrarum fuisse. Nam si ad inuētionem reuocasset Aristoteles inuentionis omnia genera, generūque partes & species, singulæque definitionibus & exemplis illustrasset: prædicabilia, prædicamenta, interpreta-

tiones, abundantia propositionum, inuentio medij, analytica posteriora, tot topica ad confundēdā & conturbandā inuentionē nūquā exstitissent: partitio in quā hęc omīsa & neglecta tantę caliginis, quantam adhuc expendimus, caussa fuit: quam tamen etiam hīc ab Aristotele licet confuse, tamē adhibitā esse vehementer gaudeo, vt Aristotelis testimoniū ad Aristotelē cōdemnā- dum, tam proprium, tam paratum, tam clarum, tam denique certum haberemus. At pergamus, & totum hoc topicum diligentius & accuratius expendamus. Quid igitur hic Aristoteles instituit? quid dispositionis nomine præcipit? Altercātibus in schola Aristoteleis de problemate accidentis, generis, proprii, definitionis, arma videlicet suppeditatur. ei penitus instituto conuenientia: de quo in definitione inuentionis primo capite primi topici dictum est, ne scilicet egregij altercatores Aristotelei in problematis altercatione vincantur. Placet enim Aristoteli talē dialecticū informari, qui aduersarium omnibus argumētis veris, an falsis nihil intersit, oppugnet: ac si fieri possit, expugnet. Hic interrogantis ad Aristotelicam dialecticam finis est, iure vel iniuria, virtute aut fraude vincere. Respōden-

tis autem definitur officium resistere forti
præsentique animo: nec vlllo pacto cedere:
& paribus artibus interrogatæ tractare,
atque ab illo tractatus sit. His præclaris of-
ficijs ornantur Aristotelei de problemate
disputatores ad pertinaciam, proteruitatē,
petulantiam, id est eximiam & singularem
sophisticam: idque quod in Martij, idem in
Aristotelici prælij furore, scilicet valebit.
Dolus an virtus quis in hoste requirat?
Hic preciosissimum victoriæ præmium re-
dargutio (quod Aristoteles in elenchis ca-
put omnis sophisticæ artis efficit) ab Aristo-
teleis, modis omnibus appetitur. Nōne
pulchrum est (inquies) vincere? turpe vin-
ci? Nuda ista si ponas, qualia sint æstima-
ri non facile potest: causæ si distinguantur,
facillime potest. Virtute & laude vinci, for-
tasse sit moleste ferendum, stultitia & vi-
tio superari, prædicabile & gloriandum: ita
vincere non pulchrum, & vinci honestum
esse potest. Sed Socrætis, si lubet, hac de re
excellentē sententiam audiamus, ne para-
doxa Aristoteleis canere videamur. Sic e-
nim Socrates cum Gorgia apud Platonē.
„ Quod si ex eorum numero es, è quorū sum
„ ego, libenter abs te, quæ institui, perquirā:
„ sin minus, dimittam. Si quorum ego ex nu-

mero sum quæras, respondebo ex his, qui li-
 benter redargui se patiuntur, si quid falsum,
 ineptumve dicant: libenter etiam redar-
 guunt, si quid minus vere dicatur: quibuscumque
 non minus reprehendi, quam reprehenden-
 dere gratum est: tanto enim melius existi-
 mo id esse bonum, quanto maius bonum,
 est maximo quodam liberari malo, quam
 alios liberasse. Nihil enim tam pernicio-
 sum esse hominibus arbitror, quam opinio-
 nem falsam, in his videlicet rebus, de qui-
 bus præsens à nobis sermo est institutus.
 Itaque si & te esse talem affirmas, age dispu-
 temus: sin verò dimittendum censes, dimit-
 tamus iam, ceterumque soluamus. Gorgias,
 dico profecto ô Socrates, me quoque hu-
 iusmodi esse, qualem modo desiderabas.
 Hæc illi. Quamobrem ne pudeat Aristote-
 leos, si in prava sententia sint, ab aduersario
 vinci: præsertim cum idem magister Ari-
 stoteles redargutionis illud tam conten-
 tiosum studium sophistæ summum finem
 in elenchis faciat. Argumentis non pluri-
 bus nobis opus est, ut doceam⁹ Aristoteleū
 & sophistam idem esse. Verum has sophi-
 sticas artes videamus, & excutiamus paulo
 accuratius: hîc enim mirabile nescio quid
 Aristotelei inesse arbitrantur. Interrogan-

tis partes primum videamus, & quanuis obscurissime traditæ sunt, aliquo tamen partitionis adhibito lumine distinguamus: & tamē Aristoteleorum verbis quoad fieri possit exprimamus. Interroganti spectanda duo proponit Aristoteles, argumentationem & quæstionem: orationem vocat Boetius & positionem: argumentationem prius iubet Aristoteles spectandā esse, deinde quæstionem, contraquā fieri docuit: à quæstione enim argumenta ducuntur, unde fit argumentatio: & paulo post Aristoteles ipse respondentem iubet antè de quæstione considerare, quā de argumētatione: nihil adhuc hīc nisi confusionem & inconstantiam arguo: quæ laudes sunt Aristotelis propriæ. Secūdo loco præcipit Aristoteles vt interrogans videat argumentationis & partes & species. Hīc noua est confusio: mens enim hominis in differendo nō incidit in has vias, sed quæstione posita argumentum quæritur: quo reperto & disposito quæstio ipsa explicatur & expeditur: fallax igitur est ista præceptio. Partes argumentationis alias necessarias, alias assumptas instituit. Hoc & si verum est, tamē est eiusdem erroris, quia nō hoc modo progreditur disputantis consideratio. Necessa

riæ argumentationis partes sunt propositio & assumptio: verum est: quid tum? Hæ non statim præordinandæ & abeundum ad suprema: sin verò illæ non ponuntur, per inductionem sumendæ. Sic Aristoteles captiose instituit interrogatæ. Quid verò? si pars vtræque syllogismi clarissima sit, an non primo quoque loco cōstituenda est? cur enim dissimulanda? hîc autem diuisionis argumentum ex partibus ad totum nomine inductionis confunditur. Assumptas syllogismi partes Aristoteles in rationes quatuor diuidit, inductionem, occultationem, ornatum, perspicuitatē: ridicula prorsus & vana distributione. Inductio enim ad necessarias partes adhibita prius est, nunc partibus assumptis subiicitur, & paulopost quanuis nunc inter argumentationis partes adhibeatur, inter species recensetur, mirifico inconstantiæ & leuitatis ludibrio. Occultandæ rei gratia quæ ab aduersario impetranda sit, Aristoteles duodecim partes facit, quas distingā suis præceptis, & verbis exprimam, quoad potero, Aristoteleis.

Ratiocinatione præcolligere per quæ syllogismus fiat.

Conclusionem non dicere: vt cum tandem dicetur, quærat propter quid.

Non continua postulata sumere.

Definitione sumere vniuersale in coniugatis.

Proponere velut alterius gratia.

Per similitudinem interrogare.

Sibimet quandoque instantiam ferre.

Dicere velut vsitatum, & tanquam aliud agere.

Vt in similitudine proponere.

Proponere cui sumendum est ex necessitate consequens.

Vltimo rogare, quod maxime opus sit, contra verò ad proteruum.

Prologare, & interponere quæ nihil ad rem. Ex argumētis cōmunib⁹ hic tria cōfundūtur, definitio, cōiugatio, similitudo: quasi res è cæteris argumētis occultari etiā nō possit, & postremo loco Aristoteles sophismatis (quod ipse in elēchis interrogationes plures vocat) fallaciā ponit, & sophisticam pro dialectica instituit. Cætera verò vt suppressa quæstione res ipsa argumētis cōfirmeretur, sensim & dissimulanter progrediamur, resistamus nobisipsis aliquando, vsitate & negligenter & bona fide agere videamur, opportune res intexamus, cōmoditatis aliquid haberent, si non ad sophisticè redarguendum, quem finem hic Ari-

stoteles suis altercatoribus pposuit, sed ad
 bonum & verum persuadendū adhiberen-
 tur. Sequitur tertia pars occultationis ex
 ornatu per inductionem & diuisionem, id
 est, ex partibus & toto. Hic nō dicam quo-
 ties iam confundatur inductio in partibus
 necessariis, assumptis: sed Aristotelem in-
 terrogabo, quid hic somniet, an ad ornan-
 dam & amplificandam disputationem di-
 uisionis locus ex partibus & toto solus aut
 præcipuus sit, non cætera argumentorum
 genera, non etiam omnes troporum, figu-
 rarum rhetoricæ formæ ad augendam &
 amplificandam quauis orationem & dis-
 putationem plurimum valeāt. An hic Ari-
 stoteles, sicut aliis locis permultis antea fe-
 cit, declarare voluit se quid præciperet,
 ignorare: Postrema pars occultationis Ari-
 stotelicæ perspicuitas est, Aristotelis insti-
 tuto planè contraria: docet enim quomo-
 do sit occultāda disputatio, & ad id perspi-
 cuitatem adhibēdam existimat. Sed tamen
 hoc tam singulare Aristotelis præceptum
 audiamus: ad perspicuè docēdum, ait, exē-
 pla sunt adhibenda nobilia & insignia, qua-
 lia videlicet sunt apud principem poëta-
 rum Homērum, non obscura & contem-
 pta, qualia sunt apud vilissimum poëtarum

Cherilum. O vocem non Aristotele tot
 sophismatum & tenebrarum authore, sed
 omnium philosophorum principe dignissi-
 mam! O me expeditum planè & explicatū!
 O me etiam Aristoteli magno beneficio
 obligatum! Disputo totis his animaduersioni-
 bus definiendū, partiendū: hoc Aristote-
 lei egerrime cōcedunt. Addo ad perspicuè
 docendum, insignibus exemplis vtendum
 esse: hīc mihi irascuntur ac illudunt. Itaque
 magnas gratias ô Aristoteles tibi debeo,
 qui me testimonio tam claro & authorita-
 te tāta aduersus Aristoteles tuos ad tuas
 tenebras refellendum & damnandum ad-
 iuues. Tu enim tibi verissimè præcipienti
 non obtemperas, nullo insigni aut popula-
 ri, id est, Homérico exēplo in tam multis
 logicis tenebris vteris: omnia sophisticis,
 sæpe etiam nullis exemplis obscuras: hoc
 ex tuo præcepto, ex tua lege reprehendo, &
 Aristoteleis tuis iudicium tuum de teipso
 profero. Atque hæc de confusione partium
 disputationis & necessariarū & assumpta-
 rum. Species sequuntur, inductio & syllogis-
 mus: inductio iam sæpius hīc confunditur,
 & antea docui non esse argumentationis,
 sed argumenti speciem ex diuisionis loco,
 cum ex partibus totum concluditur. Octo

spec. di.
 inductio
 a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v x y z

sunt Aristotelis præcepta ad inductionem, primùm quòd magis ad multitudinem sit adhibenda, quàm ad dialecticos. Dixi primo topico (cùm assumptione addita inductione & syllogismo tractari possit) perridiculum esse Aristotelicum inductionis & syllogismi discrimen: nunc verò Aristoteles in topicis instruit Aristoteleos de problemate accidētis, generis, proprii, definitionis in schola clamantes: & iubet ut inductione potius ad multitudinem, quàm ad dialecticos vtantur: quasi hæc sophismata apud vulgus simplex & imperitum, non apud astutum sophistam & callidum tractetur. An igitur hoc est præcipere, an somnare, cum sophisticas scholastici problematis altercationes instituas, dictare quomodo sit ad populum agendum? Similis est de syllogismo sapientia, ut non ad multitudinem adhibeatur: quasi simplex vel agricola nullos syllogismos faciat, nullam conclusionis veritatem intelligat: & dialectica non sit naturale Dei donum, sed sophisticum Aristotelis inuentum. Cetera & inductionis & syllogismi præcepta planè inutilia sunt, nec digna quæ refellantur: nisi

fortè illud de syllogismi præceptis penultimū, quòd non omnis quæstio dialectica sit, sed quæ quærit in vtranque partem. At de hoc errore satis antea dictum est primo topico. Reliqua est de interrogantis partibus quæstio, cuius difficultatem monet Aristoteles ex primis, postremis, principio proximis, nō legitime definitis spectandam, sed Aristotelicè, id est, tenebricosè, non ex dialectica luce & ratione. Facilis enim quæstio est, cuius causæ, facta, cæteraque argumenta clara & nota sunt: contra verò difficilis. Quamobrem tota hæc interrogantis Aristotelici præcepta non solum confusa, sed inutilia sunt. Iam respondentis partes consideremus: in iis Aristoteles primū de quæstione præcipit, & errorem suum de interrogantis officiis conuincit, in quibus de quæstione posteriore loco dixerat. Considerare porro conditionem quæstionis & naturam necesse est: vt in re graui diligentius & accuratius animaduertatur quæ res agatur: verū non ad hanc probabilis & improbabilis (quā Aristoteles somniat) distinctionē dialectica prudentia respicit: sed ad argumentum, quo oppugnatur: ad argumentationem, qua argumētum disponitur, id est, ad inuentionem & disposi-

tionem : huc enim dialectica tota refertur : tenebræ itaque omnes hæ ex illarum principum partium inuentionis & dispositionis ignoratione profectæ sunt. In argumentationis partibus (quas ait sustinendas esse concedendo, negando, dubitando, distinguendo, resistendo, soluendo, prohibendo) monet Aristoteles res valde ridiculas : si quod agitur, probabile aut improbabile sit, concedendum : si sit alienum, cur concedendum potius, quàm irridendum & reiiciendum, cum sit ineptū ? probabile & improbabile, si sit aptum, declinādum : illud, quia propinquum quæstioni, hoc, quia sit absurdum : cur probabile & aptum non simpliciter concedendum ? quid aliud omnino cōcedetur ? Certum & alienum dandum, aptū suspendendum : cur non vtrumque explodendum ? illud quia ineptum, hoc quia non sit probabile ? Inopinabilis suppositio fugiēda : at paulo ante de improbabili positione sustinenda præceptum ab Aristotele est positum . Sed hæc in partibus : in argumentatione ipsa quæ subtiles præceptiones, quæ Aristotele dignæ sunt ! Vitiosa oratio est, ait, si concludat additis aut ablatiis quibusdam. Ergo Aristotelis iudicio omnis Enthymematis & imperfecti aut perfecti quidē, sed

y. iij.

amplificati partibus syllogismi vitiosa conclusio erit . At omnis sermo disputatioque oratorum , poëtarum , philosophorum , omniumque hominum ferè talis est: & Aristoteles in officiis interrogantis præcepta dedit de syllogismi partibus non necessariis, sed assumptis ad necessarias amplificandum . Aristoteles igitur Aristotelem testimonio Aristotelis condemnat. Deinde verò quæ nugæ sunt istæ ? quia non concludat, quia non ad rem concludat, argumentatio vitiosa dicitur ab Aristotele: & de nouo aliis in præceptis propter easdem causas falsa nominatur: & aliud tamen inculpationem argumentationis per se, & falsam argumentationem Aristoteles facit. Quæ puerilitas est ista? modo inculpationes orationis (sic argumentationem vocat Boëtius) secundum se facere quinque, modo quatuor falsæ argumentationis species distribuere, modo tres considerationes enumerare in vniuersum, an concludat, an verum concludat, ex quibus concludat . An nunquam de tanta inconstantia Aristotelei cogitabunt? In petitione principij damnat Aristoteles vsum generis, speciei, vniuersæ denique diuisionis, & ex illis argumentis probationem reprehendendam, & so-

phisticam dicit esse. Quàm autem falso?
quàm etiam inconstanter? quàm denique
Aristotelice? Quoties enim generis, spe-
ciei, partium argumenta in topicis Aristo-
teles commendat? Deinde verò quis horū
argumentorum futurus est vsus, nisi vt ex
toto partes, & partibus totum concludas?
At hoc summum vitium esse docet Aristo-
teles, & in petitione principij pro sophis-
mate numerat. Postremo in petitione con-
trarij qualis, & quàm inaudita, & quàm ri-
dícula atque insulsa infantia est? Aristote-
les locis infinitis argumentum è contra-
rijs laudat & commēdat: at nunc vt vitio-
sum, & reprehensione dignum notat, quin
sophisticum esse iudicat. En igitur interro-
gantis & respondentis Aristotelei arma so-
phistica, sed nō minus sophisticè descripta:
vbi loci inuentionis qui septem superiori-
bus libris tam sæpe, tam Aristotelice ite-
rati & repetiti, rursus offunduntur, defini-
tio, partes, partes, cōiugata, similia, similia,
partes, totum, definitio, genus, species, con-
tradicientia, contraria, totū, partes, vbi Ari-
stoteles testimonio suo octies in topicis re-
citato, & pnunciato errorē illū suū grauissi-
mum confitetur: quo negauerat quinto ca-
pite primi topici inuentionem communē

y.iiij.

*Aristoteli
ca locorū
ταυτολο-
γία in o-
ctauo to-
pico.
consecta-
riū de lo-
cis proble-
matum cō-
munibus.*

peroratio
 uniuersæ
 topicæ cō-
 fusionis,
 ubi de re-
 bus omif-
 sis primū.

omnium problematum tradi posse. Dispo-
 sitionis verò (ad quam tamen videntur tā
 multæ Aristotelis nugæ referri) nullum so-
 lidum præceptum est. At iam tempus est,
 vt topicam Aristotelis confusionem con-
 cludamus: de duab⁹ enim quæstionibus no-
 bis initio propositis, item de tertia, quæ cō-
 nexa duabus superioribus est, tametsi est in
 singulis topicis accurate disputatum, quàm
 multa non necessaria confusa essent, quàm
 multa necessaria prætermiffa, quàm nullis
 proprijs artibus, vt Aristoteles receperat,
 quatuor problemata sint instructa: tamen
 idipsum magis elucescet vniuersa rerum cō-
 paratione: stellæ enim in topicis Aristote-
 leæ cōfusionis tenebris quædam alluxerūt:
 at nox tamen adhuc est. Verùm si totam
 artis nostræ descriptionem cum tota Ari-
 stotelicæ matæotechniæ caligine, genera-
 lem, & vniuersum vsum cum abusu sum-
 mo atque vniuerso comparemus, non iam
 stellarum distincto, & finito lumine, sed so-
 lis & tota, & vniuersa, & omnia collustrāte
 luce topicas Aristoteleæ noctis tenebras ex-
 pellemus. Hæc igitur peroratio, hic epilo-
 gus nobis addendus est: in eoque primum
 Aristotelei de suis commodis amice & fa-
 miliariter adhortandi sunt, vt se ad natura-

lis, & rationis, & vsus (quæ regula summa
 & prima, & singularis, & vnica est in hu-
 ius disciplinæ perspicienda veritate) lumē
 referant. Itaque iam vos Aristotelei mo-
 neo, & si patiamini, vehementer obsecro,
 Aristotelis vestri auctoritatem, nouitatem
 etiam nostram ex animis & iudicijs vestris
 tantisper deponite: ac in hanc deliberatio-
 nem per Deū optimum maximum libera-
 mente penitus incumbite. Aristoteles vi-
 detur in octo topicis vniuersam quandam
 dialecticæ rationem animo cōprehēdisse:
 qui de quæstione, de inuentione, de disposi-
 tione dialecticæ artis his octo topicis cogi-
 tarit. Verū quia de dispositione ferè ni-
 hil (nihil enim de syllogismo prima dispo-
 sitionis regula: pusillum de methodo, po-
 strema parte) loquutus est Aristoteles: ea
 tantum quæ hīc confunduntur, cum no-
 stris institutionibus conferemus. Quare a-
 gite hoc expēdamus, & ratiocinemur. Nos
 dialecticam artē ex imitatione naturæ to-
 tam deducimus, & ad omnem humanæ
 prudentiæ vsum congruenter definimus.
 Aristoteles initio topici primi ita definit,
 vt singulis definitionis verbis erret ac la-
 batur: ac dialecticam à communi rerum
 omnium vsu ad sophisticas otiosæ & iner-

tis scholæ altercationes reuocet. Nos quæ-
 sitionē definimus, & partibus ad vsum dis-
 ferendi necessarijs explicamus. Aristoteles
 falsa quæstionis, & finitione, & appella-
 tione, & diuisione hanc doctrinæ partem
 totam perdidit. Nos initio post quæstionē
 definitam partimur artem in legitimas par-
 tes, inuentionem & dispositionem. Aristo-
 teles initio nil legitimæ partitionis illius
 ostendit: sed tandem tot tenebris inuen-
 tione confusa, redundantem, & plane Ari-
 stotelicam partitionem conturbat in inue-
 tionem, dispositionem, elocutionem. Nos
 inuentionem definimus, distribuimus in
 membra & partes. Aristoteles ridiculam
 diuisionem, confusa tamen antè ipsius vna
 parte, facit instrumentorum & locorum:
 cum & loci instrumenta, & instrumenta
 loci sint. Nos singula argumentorum ge-
 nera definitionibus & partitionibus, tum
 generatim, tum singulatim declaramus.
 Aristoteles horum nil omnino definit legi-
 time, nil ex ordine partitur, sed inanissima
 & plane Aristotelica τεχνολογία & μαθημα-
 technia milies confundit: de plerisque etiā
 ne verbum quidem facit: nihil enim de ef-
 ficientium modis, de materia, de subiecto-
 rum & adiunctorum, deque contradicen-

*Quæstio
 secunda
 de præter
 missis ne-
 cessarijs.*

tium tam varijs generibus, de repugnantibus, de paribus, de tota distribuēdi ratione & doctrina, de testimoniis diuinis in totis topicis loquitur. Nos omnes locos definitionibus, partitionibus expositos, insignibus exemplis illustramus & ornamus: quibus & doctrina faciliior, & doctrinæ vsus promptior efficitur. Aristoteles octauo topico ad perspicue docēdum, Homerica exempla iubet adhiberi, non Cherilea. At ne Cherilea quidem adhibet. Hæc Aristotelis est doctrina, qua topicas argumentorū cōmunes & generales formas exposuit: ad quas si tot calceos, quot in singulis topicis recēsuimus, si tam putres & abiectas soleas à voluptate, positione, ablatione, metaphora, potestate, passione, sensu, participatione, idea, superabūdātia, appetitu, complexione ente, compositione, & eiusmodi topicis, & Aristotelicis corijs: denique si sophismatū sordes assutas ex equiuocatione, amphibologia, petitione principij, nugatione aggregaueris, horrēdum doctrinæ genus efficies, in qua non modo nihil definiatur, nihil diuidatur, nihil exemplis illustretur, sed omnino nihil ferè doceatur affirmando, nihil solidum instituendo, sed inficiando, & negando nugatoria, sophistica, falsa matæo-

technia confundatur. Quamobrem iam nihil verebor, ne quis me superbe potius, & arroganter, quam vere & cōstanter loqui putet, si dicam topicę Aristotelis confusio-
ni tanto pręstare atque excellere institutio-
num nostrarum descriptionem, quanto
densissimę, & caliginosissimę nocti pręstet
& excellat clarissimi solis dies & illustris-
simi. Hęc magnifica in hoc certamine vi-
ctoria sit, si res æquis iudicibus disceptetur.
At Deum immortalē quāuis omni & de-
finitionum & partitionum, & exemplorū
luce, dignitate, veritate, tenebras, ineptias,
commenta Aristotelis vincimus: tamen
non recuso, quin Aristotelis tanta, tamq;
iners & ignaua confusio omni sapientię
laude celebretur: nisi tanto omnis & vtili-
tatis & vsus ratione superiores Aristotele
fuerimus, quanto ordine doctrinę & expli-
catione clariores & numeris omnibus ab-
solutiores extitimus. Fingite Aristotelem
nobiscum non Aristoteleos agere, ac magi-
strum ipsum de doctrinę suę vsu, deque to-
tis illis quęstionib⁹, quas antea attigimus,
interrogari: quid hęc Aristotelem responsu-
rum existimatis? Nōne vt constantię suę
rationē habeat, idem quod scriptis suis p-
fessus est, voce respondebit? topicam doctri-

nam institui (dicat) per quam in schola dialecticus discat de accidēte, genere, proprio, definitione disputare, & scholasticę duntaxat exercitationis, & altercationis gratia topica cōscripsi. At ô magister Aristoteles, ego te πρὸς τὴν ἀναλυτικὴν ἀπόδειξιν reuoco, de qua initio. Quamobrē dialectica ad hæc vocabula quatuor alligatur, quę res omnes explicare atque interpretari debeat? Non quæro an problematis falsa partitio, vera sit: sed quæ te caussa impulit, vt ad hæc vocabula quatuor, inuentionem dialecticam referres: an si necessaria esset quatuor vocabulorum cognitio, non potuit quatuor definitionibus, quatuor exemplis perspicue, proprie, succincte tota res explicari? quamobrem in scholam dialectica ita compingitur, vt nō nisi de suis quatuor particulis clamat? An grammatica & rhetorica in clamore de suis præceptis exercetur? At inquires (sic enim te defendas, vt Aristotelei te solent) cum probe dialectici fuerint in his quatuor problematis de accidente, genere, proprio, finitione exercitati, facile de rebus alijs omnibus disputabunt. Primum Aristoteles, quī potest fieri? Nam si per quatuor problematum tuorum clamores possis de rebus omnib⁹ disputare, quid reliqua

tua logica opus est? quid prædicamentis? in
 terpretatione? analyticis & priorib⁹ & po-
 sterioribus? quid denique his quatuor pro-
 blematis exceptis, tota logica, tota dialecti-
 ca opus est? An qui puer mille se annos cru-
 ciauerit in clamore de nomine & verbo,
 nullam exercitationem scribendi, nullum
 loquendi vsum addiderit, poterit de rebus
 omnibus pure & emendate scribere ac lo-
 qui? O Aristotelem ἀριστοτελικότατον! ô Ari-
 stoteleos Aristotelis simillimos! An in ludo
 gladiatores aliter edocentur, quàm sint in
 arena certaturi? An alijs in rebus histrio-
 nes exercentur, quàm in scena queant imi-
 tari? Cur igitur Aristotelei alia in schola
 meditantur, quàm serijs in rebus sint actu-
 ri? Exerceatur verò puer non solum in
 quatuor vocabulis artis suæ, sed in totius ar-
 tis & omnium eius partium vfu: trāsferat
 omnes doctrinæ suæ partes interpretando,
 meditando, declamando, ad ingenij, ad iu-
 dicij, ad prudētiae confirmationem. Memē-
 tote Aristotelei hac quatuor vocabulorum
 tam quadrata Aristotelicæ exercitationis
 altercatione, quānam philosophi facti sint:
 cogitate, & animis vestris subiycite quales
 dialectici his clamorib⁹ fieri possint. Fabri-
 cando fabri efficimur (aiunt) at male fabri-

cando etiam mali, vt bene boni. Didiceris de quatuor problematis sophisticè altercari : scies de quatuor problematis sophistice altercari, non propterea de omnibus eleganter, magnificè, sapienter ratiocinari poteris. Nulla fuit igitur Aristoteli causa, quamobrem ad hæc quatuor vocabula dialecticam inuentionem astringeret. Sed fac vt initio dixi, quæ falsissima causa est, esse verissimam: cur ad hæc quatuor vocabula tot inuentionis matæotechniæ cumulantur? An quia vna quatuor horum vocabulorum, & quatuor Aristotelis problematum communis doctrina inueniri non poterat? aut si inuenta esset, obscura esset & insuauis, ideo tot tenebræ ab Aristotele repertæ sunt? At Deus optime maxime Aristoteleos hoc postremo loco exuscita: dona illis Aristotelicæ seruitutis vinculis solutâ et liberâ mentē. Produxi singulis octo topicis non peregrinū, & qui ab Aristoteleis refelli possit, ignotū aut dubium testem: Aristotelem Aristoteli & Aristoteleis opposui, non ambigue, non captiose hæsitantem, sed re vera ac veritate locos illos omnium problematum, omnium etiâ quæstionum communes non solum omnibus topicis vsurpantem & recitantem, sed

mirifica laudatione prædicantem & celebrantem. Atque etiam, vt omnibus modis afflictam & prostratam Aristotelis topicam caliginem penitus tollamus, fac ad quatuor vocabula dialecticam inuentionem alligari decuisse. fac communes locos inuentos nō esse: inueniri etiam nullo modo posse, vt optima ratione ductus sit Aristoteles ad peculiare singulorum problematum locos explicandum: quid Aristotelei, cum Aristoteles nullos ad cognitionem accidentis, generis, proprii, definitionis peculiare & proprios locos exposuerit, vt in singulis topicis docui, sed perpetuam negationū & inficiationum mathematicam confusis communibus locis, calcis & soleis putribus intersutis effecerit, quid est iam reliquum vobis, quo tantas, tam miseras, tam bonæ iuuentuti perniciosas tenebras tueri possitis? Sed hæc *ἀπὸ* *λεξις* de præceptis & arte, deque causis omnibus Aristotelicæ in octo topicis mathematicæ quoniam tam molesta, tam difficilis, tam acerba, tam omnino inenodabilis Aristoteleis est, prætereatur. Reliquam vsus quæstionem vt fecimus antea, cōiungamus: quæramus nunc non quid Aristoteles pro se & doctrina sua respōdeat, quod

*Quæstio
de usu.*

ad eum conuincendum, & damnandum, maximum videri debeat, sed cuius etiam Aristotele⁹ possit respōdere, quo se victum libentius fateatur, si non tantummodo ipse nihil vere pro se, sed ne quisquam pro eo patronus queat dicere. Quæramus non quem vsum topicorum Aristoteles docuerit, sed quis omnino vsus hinc elici possit. Componamus Aristoteleum, fac in literis, fac in variis exemplis versatum, fac acutissimum & disertissimum Aristotelis patronum cum adolescente aliquo ad nostrę inuentionis rationem exercitato: constitua-
mus denique (quod antea in prædicamentis fecimus) quæstionem vtrique communem, in qua declaranda suam vterque doctrinam exprimat: & quidem ad analysin primum aliquid. Sit Veneris oratio ad Iouem: sit ad socios AENEÆ consolatio apud Virgilium vtrique declarāda. Quid hic patronus Aristotelis faciet? vnde initium huius explicationis sumet? problema nullum est, quia nō est interrogatio in vtrāq; parte elata: quia non de accidente, genere, proprio, definitione: quomodo Aristotelicam & instrumentorum, & locorum, & calceorū, & solearū *ταῦτολογία* & matæotechniā hic adhibebit? quę prima requiret? quę me-

dia subducat? Nō dicā vt antea de discipulo Aristotelis dixi, sic Aristotelis patronum hīc ploraturum: sed profitebor & prædicabo facilius manes Aristotelis ab inferis excitaturum, quā rationem huius explicandæ quæstionis ex topica Aristotelis confusione deducturum. Nostrum verò dialecticum in hac quæstione si pariter vrgebis, nihil morabitur: eruet primum id de quo agitur, & quod est differenti concludendū: rationes & argumenta subducat, & ad generis sui fontem referet, causæne sint, an effecta: aut quæ de cæteris generibus argumenta, & ex loci proprietate vim eius naturāque ponderabit: consilium vniuersæ disputationis hac cōsideratione penitus explorabit: hoc enim didicit, ita se exercuit. Postremum verò cum noster hic dialecticus patronum Aristotelis in illo dialectico vsu magnificè vicerit, ad alteram exercendæ artis speciem se conuertet: genesin adhibebit: nec verebitur (cum se studiosè in his meditationum & exercitationum curriculis agitauerit) vel in Aristoteleorum conuentu de reliquo dialecticæ inuentionis vsu liberè & constanter dicere. Quare par idem rursum producamus: redeat patronus Aristotelis ad sese: nec quanuis vi-

ctus, tamen desperet: quin viribus collectis
acrius excitetur. Ponite igitur quæstionem
illam eandem, quæ in prædicamentis fuit,
Theticum de homine esto: ne nos difficili
quæstione videamur istorum hominum na-
tionem terrere ac turbare velle: aut si quid
in Aristoteleorū schola facilius erit. Quid
hic patronus Aristotelis ex octo topico-
rum disciplina, quàm se ingeniosum, quàm
solertem dabit? Non pono problema de ac-
cidēte, genere, proprio, definitione: de quo
fit Aristotelice clamādum, sed quæstionem
statuo, de qua sit dialecticè differendum. Ac
me Deus ille parens & author huius ratio-
nis dialecticæ, de qua tantopere asseuera-
mus, sic amet,

Antè leues ergo pascuntur in æthere cerui,
Aut freta destituēt nudos in littore pisces,
quàm possit patronus Aristotelis è topicis
Aristotelis tenebris, sic confusis, sic ad pro-
blema religatis, sic calceorum ineptiis, sic
putribus solearum coriis, sic sophismatum
sordibus inuolutis vllam dialecticæ lucis
scintillam excutere. Nō istis artibus Theo-
frastus, non istis nugis Eudemus, non istis
sophismatis Aristotelis discipulus vllus, nō
denique Aristoteles ipse, qui hīc tam Ari-
stotelice nugatur, philosophus est effectus,

non erat ista emulationis Isocraticæ solertia. Alia via differenti ineunda est: alius ratiocinanti cursus tenendus: aliud iter ad hanc prudentiam contendenti sequendum. Da mihi contra, cum erubueris, aut frõtem perfrixeris ô Aristotelee patrone, de homine, de Deo, de terra, de cælo, de mundo, de rebus denique omnibus quam voles quæstionem: propone quicquid animo comprehenderis, & quære consilia nostræ artis & vsum ad hoc explicandum: causas rerum iubebo te spectare, quæ tam multiplices variam scientiam afferant, & quamobrem, & vnde, & quomodo, & ex quo res est: deinde & facta, & subiecta, & omnibus modis adiuncta: quæ & certas, & firmas notas, & verisimiles coniecturas infinitas præstabunt: tum dissidentanea prorsus admirandæ considerationis, & comparisonum tot exornationes, & ante oculos subiectiones: è quibus partium varietatem diuidamus, & totam naturam definiendo complectamur: postremo doctorum & probatorum hominum sententiæ, authoritates, è sacris etiam literis oracula & vaticinationes: cuius tantæ, tamque incredibilis vbertatis & copię doctrinam, si differendo & disputando sequare, non ingemiscas, vt Aristoteles in Aristot-

telea matæotechnia & sophistica artis simulatione: sed prudentibus consiliis instructus ad ratiocinandum, explicandum, confirmandum, refellendum, docendum accedes.

Atq; hæc de topica Aristotelis arte, de topice artis usu, quæ Aristoteles præceptis topicis instituit. Quibus rebus tam multis refellendis quasi longissima via confecta fessi, lassī, fatigati simus, de vobis tamen Aristotelei prius est illud breuiter etiam requiring, quàm requiescamus, quomodo tot topica exerceatis: hoc enim nobis est initio propositum. Vos igitur Aristotelei, quid hîc agitis? quomodo topica exercetis? Aristotelei nulla in re magis Aristotelem audierunt, quàm in topicis. Aristoteles hic præcipit dialecticam exercendam esse in dialecticæ præceptis, ut tota clamet de genere, & definitione (quæ duæ sunt inuentionis partes) item de accidente & proprio, quæ nihil dialecticæ omnino sunt: Aristotelei exercent dialecticam in schola, ut Aristoteles iubet, & clamando de præceptis, ut Aristoteles docet: atque Aristotelem etiam hac sapientia Aristotelei superant. Non enim tantum clamant de accidente, genere, proprio, definitione, sed maxime de terminis, de prædicabilibus, de prædicamentis, de interpreta-

*Quæstio
tertia de
scholastico
topico-
rum usu.*

tionē, tum de reliquis Aristotelicæ caliginis tenebris biennium integrum clamant, altercantur, sudant. Hæc apud Aristoteleos & in topicis & in reliquis Aristotelis logicis est corporis magis, quàm animi exercitatio. Quamobrem cum tam cæcis, tamq; atris noctibus tandiu hominum mentes sopitas & sepultas fuisse miserum & miserandum sit: cōtra tantam liberalis & ingenuæ disciplinæ calamitatem opera, studio, diligentia, labore, industria, mente, totis denique viribus pugnandum est & dimicandū: distinctionum hydris (quibus istæ tenebræ ab Aristoteleis defendi solēt) acriter est obfistendum. Hydram enim Plato non fabulosum & poëticum monstrum, sed captiosum & fallacem sophistam (contra quē disputavit Hercules) ait fuisse: qui cum se victū disputādo sentiret, aculeato aliquo sophismate tamen integrum certamē renouaret. Amputaueris mēdaciam & commēta, id est, capita Aristoteleæ confusionis, pro vno repente septem distinctione aliqua scilicet restituentur. Herculis consilium contra has hydras imitemur: igne consuetudinis & vsus atque humanæ prudentiæ flamma monstra ista crememus & comburemus: nec enim ardorem tantum naturalis

vsus, flammamque tam splendidæ, tamque
coruscæ veritatis diutius perferent, flagra-
bunt, & exurentur. Securim illam verissimæ
demonstrationis, qua semper vsi sumus, qua
semper vtemur, tam idoneâ, tam grauem,
tam his erroribus amputandis aptam &
conuenientem ad radices putridæ falsita-
tis ad extremum rursus adhibeamus: o-
mnes istas spinas penitus excindam⁹. Vsus
artis exigit vt præcepta perspicuè & suc-
cincte doceantur.

Quicquid præcipies, esto brevis: vt ci-
to dicta

Percipiant animi dociles, teneantque
fideles.

Præceptionum autem vsus dies & noctes
adhibeatur: Aristotelis autem & Aristote-
leorum inuentiones nihil apertè defini-
endo, nihil acutè partiendo, nihil populari-
bus exemplis illustrando declarât: sed mul-
ta non necessaria commiscet: multa ne-
cessaria non docent: eandem rem milies
iterant: vsum autem nullum, nisi in sophi-
sticis clamoribus demonstrant. Quare
Aristotelei colligamus nos aliquando, &
posita Aristotelea proteruitate, tandem se-
rio philosophemur. Naturæ consilijs vta-
mur ad necessitatem vitæ: opinionibus, er-
z. iiij.

roribus & commentis non conturbemur:
veritati debitum honorem tribuamus. Sit
in dialecticis secta nobis non Aristotelis,
non Platonis, non hominis cuiusquam, sed
veritatis: cuius sectatores & æmuli, cuius-
que inuestigandæ & explicandæ periti, dia-
lectici nominentur. Quicquid huic
consentaneum erit, laudetur, &
ametur: quicquid dissen-
taneum erit, damne-
tur, & è medio
tollatur.



PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber decimusseptimus.

De primo Analytico.



Vemadmodum partes inuentionis ab Aristotele, & Aristoteleis in terminis, prædicabilibus, prædicamentis, interpretatione, abundantia propositionũ, inuentione medij, in analyticis posterioribus, in topicis essent confusæ, adhuc est disputatum: & ea quidem æquitate, vt nullam Aristoteli laudem veram detrahã, nullam etiã falsam affingam. Hoc enim Aristoteli & Aristoteleis concedo: multarum dialecticæ inuentionis partium significationem in illis subductis libris haberi. Verũ ne quid etiã fal

sæ gloriæ sibi assumant, hoc Aristotelei fatebuntur, si æqui esse volēt, pro vno dialecticæ artis verbo, quod in illis sit libris positum, infinita ineptissimorum sophismatū milia permisceri: & tamen quāuis tā multa non necessaria confundantur, permulta etiam necessaria prætermitti. Analytica priora sequuntur, in quibus de syllogismo agitur. Hic verò omnes mihi musæ, & Charites implorandæ sunt, vt Aristotelei æqui & attenti in suis cognoscendis miserijs velint esse. Sic enim verissime cōfirmare possum, si omnes Aristotelicæ tenebræ, quas tam varias superioribus libris, tamque multiplices ostendimus, vnum in locum conferantur, cum sex tantum capitum (quæ primo analytico prima sunt) caligine comparari non posse: tam est incredibilis syllogismi (qui reliquis analyticis tractatur) confusio. Quare per Deū optimum maximū adeste Aristotelei: pertinaciam deponite: disciplinæ nobilissimæ veritatem è rebus ipsis, non vanis opinionibus & falsis estimate. De dispositione inuentionis, id est de syllogismo, de methodo nunc agitur: his de rebus Aristotelis præcepta videamus: nostra cōparemus, vbi certior doctrina & clarior fuerit: vsus artis vberior & insignior, ibi

consensum adiungamus. Dico igitur hic idem & affirmo, quod adhuc propositum habui: multa non necessaria præcepta dispositionis confundit Aristoteles, multa necessaria & vtilia prætermittit: quod ut intelligi possit, institutum nostrum teneamus: lucem definitionum, distributionum præferamus, & singulis in rebus hæc adhibeamus. Quid est igitur dialectica dispositio o magister Aristoteles? quæ sunt eius species? Hic Aristoteles nihil respondet, in eoque morem Aristotelicum retinet: nihil enim adhuc excepta contradictione, dialecticum non dico clarè & splendide, sed propriè, aut verè definiuit: nihil distribuit: neque impostum exceptis simplicium syllogismorum modis, verè quicquam definiet, aut distribuet. Quare si nihil hic definiat, nihil distribuat, mirum nihil videatur: nihil enim definire, nihil distribuere Aristotelicum est. Verum pergamus, lucem illam naturalis veritatis, usus, consuetudinis propositam semper habeamus: secundam dialecticæ partem, dispositionem esse meminerimus: particulasque eius omnes quasdam leges esse disponendi. Ad hanc itaque normam analytica priora perpēdamus: an nihil in his sit, quod nō doceat res inuentas disponere. Capita ut

*Quaestio
prima de
confusis
nō neces-
sariis.* „

in scholis à Boëtio distincta sunt, persequamur, sicut antè cæteris in libris fecimus: nec omnes errores (id enim esset infinitū) sed eos, qui maxime notabiles erunt, & insignes. Primi capitis initio Aristoteles videtur Aristoteleis quibusdā dicere, vniuersæ logicæ finem demonstrationem esse, cū sic ait: Primum dicendum circa quid, & de quo est intentio, quoniam circa demonstrationem, & de disciplina demonstratiua est. Cui vel Aristotelis vel Aristoteles error obstandum est. Artium omnium certus quidam finis est, ad quem omnia ipsarum consilia atque instituta referuntur: sic grammaticæ finis recte loqui, recteque scribere: sic rhetoricæ finis, bene dicere. At ex omnibus inuentionis & argumentorum tam multis generibus solum causarum locum Aristoteles retulit ad demonstrationē: quia placet ei demonstrationē fieri ex causis primis, & necessarijs, propter quas res sit: at ex tā multis & syllogismi & methodi partibus Aristoteles vnicum modum primi generis simplicium syllogismorum ad demonstrationem retulit: quia docet demonstrationem in vniuersis tantum rebus esse, & ex causis: quod affirmando generaliter & vniuerse efficitur. Non est igitur diale-

Eticæ finis demonstratio, ad quam multo
 maxima pars & inuentionis & dispositio-
 nis nihil attinet. Deinde verò consideran-
 dum nobis illud est, quod verissime dici-
 tur, nullius artis finem ad fortuitum euen-
 tum alligari, sed artis potestati subiecto a-
 ctu concludi: sic nauticæ finis, non deduce-
 re nauim ad portum, quia id nō semper est
 in potestate artis situm: sed rectum clauum
 tenere & prudenter gubernare. Quomodo
 igitur poterit demonstratio dialecticæ fi-
 nis institui? Nam quæstiones innumerabi-
 les erunt, quæ demonstrationem Aristote-
 lis non capient: & dialecticus tamen circa
 eas efficiet, quicquid artis viribus potest ef-
 fici, id est, finem dialecticæ consequetur, &
 tamen non demonstrabit. Quare non est
 dialecticæ finis demonstratio. An demon-
 strationem logicæ finem ideo facitis, quia
 in analysi logica primo loco demonstrati-
 uum syllogismum vobis fingitis? At errorē
 illum vestrum postea (cum de methodo di-
 cetur) perspicue vobis demonstrabo: nec cō-
 sentaneum fuerit Ciceroni aut Quintilia-
 no, tametsi pronuntiationem primam elo-
 quentiæ partem, & principem iudicarent,
 vt eloquentiæ finem statuerent potius be-
 ne pronuntiare, quàm bene dicere. Error

vnus in Aristotele, & Aristoteleis ferè perpetuus est: nil definiunt, nil partiuntur: idcirco toties, & tam foede locis omnibus labuntur. Definiant itaq; finem doctrinæ, reperient eum profectò artis definitione cōprehendi. Rhetorica, est ars bene dicendi, finis igitur est bene dicere: grammatica, doctrina est recte scribendi, recteque loquēdi: finis igitur eius, est recte scribere, & recte loqui. Sic cum dialectica, doctrina differendi sit & ratiocinandi, certe dialecticæ finis erit differere & ratiocinari: quo genere syllogismi, aut modo id fiat, nil interest, modo bene fiat. Laus est dialecticæ magna in demonstrando, sed non tota: finis verò doctrinæ, quia ad eum referuntur omnia artis præcepta, & eius gratia fiūt, vniuersus esse debet, & omnia cōplecti: sed hæc de fine. *Propositio* deinde distinguitur demonstratiua à dialectica. Ea de re antea in primis dialecticæ principiis & initio posteriorū analyticorū, primo etiā topico dictū est: non imitemur Aristoteleos, vnā & eandem rem temere ne sæpius iteremus. *Definitio* termini sequitur, in quem resoluitur propositio, vt subiectum & prædicatum: sic *Boetius* vocat. Aristoteles mathematicos, opinor, hic imitat⁹ est, qui rationis par

tes ὅς τε nominant : sed de terminis antea :
 Syllogismi definitio sequitur. Definiendus
 autem erat syllogismus constans argumē-
 ti cum partibus quæstionis collocatio: de-
 finiuit Aristoteles syllogismū, sed suo mo-
 re, obscurissime: Aristoteleæ enim defini-
 tiones, obscurationes sunt: quæ vt intelligā-
 tur, accuratā definitionē secundam requi- 377 45.
 runt. Ait igitur Aristoteles, Syllogismus est „
 oratio in qua quibusdā positis aliud quid- „
 dam ab his, quæ posita sunt ex necessitate „
 accedit, eo quod hæc sunt. Atque illud pri- „
 mum parum conuenienter, quòd syllogis-
 mus oratio dicitur. Proprio enim gene-
 re dispositio dici debuit, & quāuis tota dia-
 lectica, sit ratio, quæ aliquādo sine oratione
 exprimi non possit: aliud tamen est ratio,
 aliud oratio: omnis enim oratio constat ex
 ratione: non contra, omnis ratio ex ora-
 tione: & syllogismus ex nudis & puris in-
 ter se connexis & dispositis rebus intelli-
 gi potest sine vlla verborum notatione, qualis
 in muto homine ratiocinatio possit esse,
 qui nulla tamen oratione, nullis etiā ver-
 bis sit vsurus. Atque hæc prima in hac defi-
 nitione syllogismi plaga est: secunda verò
 maior est, cum dicitur quibusdam positis.
 Dic enim Sol lucet super terrā, ergo dies

est: syllogismus Aristotelicus erit, quia quibusdam positis necessario cōcluditur. Scio pueros vanis distinctionibus eludi, vt meli⁹ præterea nihil requirant: non posita quædam aiunt esse: sed quoddam tantum esse positum. Ergo inquam quædam ponantur, Sol exortus est, & lucet super terram: ergo dies est. Hem quædam posita propter quæ necessario posita res efficiatur. Hic noua distinctio apponitur, per quædam (inquiēt Aristotelei) intelligendæ sunt propositio & assumptio. Nihil verò est quod Aristotelei non somnient ad retinendam Aristoteles sententiam semel susceptam. Hoc Aristoteles in topicis præcepit: mirum porrò fuerit, ni quædam petentibus Aristoteleis in mensa ab hospite, inanium discorum, propositiones atque assumptiones apponantur, quia per quædam placet Aristoteleis quælibet intelligi. Hóccine quæso est definire, an falsis ambagibus eludere? Vna verò & sola ratio est, cur per quædā ppositio & assumptio intelligatur: quia Aristoteles erraret, si sec⁹ intelligeretur. Itaq; quales definidores sint Aristotelei in syllogismo videm⁹: quales partitores sint videam⁹. Diuidit Aristoteles syllogismum in perfectū & imperfectum: imperfectus verò syllogis

mus, si modo ex propositione, & assumptione & cōplexione recte dispositis cōstet, nullus est: sed mox illud accuratius refutatis huius erroris principijs intelligetur. Sequuntur duo principia singularis Aristotelismi: verbo enim satis idoneo rem tam insipidam exprimere nullo possum. Principia vocantur dici de omni & dici de nullo. vini & 2
24 2 2
At inquiet Aristoteles aliquis, quid potest his admirabilius esse syllogismorum principijs? quid relinques dialecticę, si principia ista subuerteris? At bone vir, quicunque his principijs tātum tribuis, per Deum immortalem animaduerte, & considera, quā nulla tollam syllogismorum principia, vel potius vt vera principia confirmē. At hæc falsa & commentitia principia esse dico. Quo pacto, inquires? Attende diligenter & percipe, quæ dicam. Aristoteles inter hydræ sophisticæ capita vnum esse ait, petere principium, & probare rem dubiā per magis, vel æquē dubiam: & sophisticam vocat, qui hoc modo argumentatur. Dico igitur Aristotelis principia dici de omni & dici de nullo, ad syllogismos probandum, sophisticata esse, & eum qui istam sophisticorum principiorū doctrinam instituit, sophisticam. Quamobrem verò ita iudicem, sic ac

A. j.

cipe. Dicis per hæc principia dici de omni,
& dici de nullo syllogismos pbari. Ego ve
rò pernego. Sit igitur exēplo syllogism⁹ hic

Omnis impostor est execrandus:

Omnis sophista est impostor.

Omnis igitur sophista est execrandus.

Et sit aliquis ad Aristotelis arbitrium tam
stolidus, qui cōcessis ppositione & assump
tione huius syllogismi, non putet tamen
complexionem concedendam esse: quid
hic Aristoteles ex suis principijs efficiet?
De primi modi definitione, ac constantia
ei⁹ syllogismi, & dispositionis necessaria cō
secutione agitur: quæstioq; est, An si mai⁹
extremū inest omni medio, & mediū omni
minori: maius ideo omni minori insit. Ad
hāc quæstionē demōstrādā, quā demōstra
tionem, quā ἀπόδειξις instruet? Videmus
quod hic Aristoteles genus demonstratio
nis moliatur. Duplex enim sophisma esse
dico in vna Aristotelis demonstratione, ex
argumenti, & argumētationis posteriore,
& minus illustri ratione. Definit enim pri
mū syllogismi simplicis modū hoc modo,
vt maius extremum sit in argumēto toto,
& argumentum ipsum in toto minore ex
tremo, vt maius tandē de toto minore con
cludatur: quemadmodum & nos in nostris

institutionibus, sed paulo facilius, explicamus. Quomodo verò conclusionis ita definitæ constantiam ex principijs demonstraret, quæso vos Aristotelei mementote: sic autem demonstrat. Si a de omni b, & b de omni c, necesse a de omni c prædicari: prius enim dictum est, quomodo de omni dicimus. Hoc argumentum, quæstio ipsa est, & primi modi definitio, quæ demonstranda Aristoteli proponitur. Petit igitur Aristoteles principium & sophisticum elenchum, non ἀποδείκνυμι syllogismum facit: deinde ad syllogismi perfectissimi, & quo clarior esse vllus non possit, conclusionem demonstrandum syllogismum ipse nullum in hac sophistica demonstratione facit. Hic enim syllogismus nullus est, sed sola syllogismi connexi propositio: non est igitur syllogismus demonstratiuus. Deinde si huic propositioni reliquæ partes addantur, assumptio & complexio, tamen Aristoteli nullus syllogismus erit: quia connexus syllogismus erit, quem syllogismum esse Aristoteles nesciuit: de quo in doctrina syllogismorum nullum verbum fecit, cum tamen affirmet doctrina sua omnes syllogismorum modos explicari. Postremo syllogismus hypotheticus erit, quem nullus Aristoteles audeat

dicere cathégorico clariorem esse. Ergo in hac Aristotelis sophistica demonstratione, hæc vitia insunt. Demōstrare vult Aristoteles, & p̄bare perfectissimā syllogismi conclusionē & regulā. Quomodo? quo argumēto? eo quod in quæstione & principio est. Quo syllogismo? non per syllogismum magis clarum, sed per minus noti & clari mancam & trūcam particulam. Petit igitur dupliciter Aristoteles principium: & argumenti atque argumentationis sophismate stolidissimo credulis & misellis Aristoteleis imponit. Videtis Aristotelei quomodo concludam? Quæ sunt igitur syllogismorum principia? quæ sunt inquam, primarum definitionum (ô vos Aristotelei) principia? An necesse est omnium rerum esse aliqua principia? nō autem esse aliqua ipsa sibi principia: ipsi verò sibi syllogismi principia sunt: primæ enim sunt dialectici iudicij obseruationes: quæ quia veræ naturalēque sunt, ideo sunt probandæ: obseruatum est lapidem ferri deorsum, obseruatum idē in ferro, plumbo, auro, argento, atque ab hac obseruatione natum illud vniuersum est. Omnia graua deorsum sua spōte ferri, cuius ratio alia nulla est: est enim ipsa prima ratio nostræ cognitionis & obseruatio:

sic omnium artiū definitiones primæ sunt ipsæ causæ. Cum igitur causam rogabis, cur syllogismus sit constans & firmus, dicam dispositionis huius nullam causam esse: sed ipsam sibi causam esse, quia prima sit observatio naturæ, idque aliquot exemplis (è quibus principia nascuntur) si fuerit opus, exponā. Atque hîc Aristotelem Aristoteli opponam, qui dicit posterioribus analyticis & principia non posse demonstrari, & definitiones esse principia. Vna ratio erat constantis syllogismi, quia nunquam falleret, & naturalis atque vsitatus esset. Verum facilius illud erat, quàm Aristoteli conueniret: tenebræ siquidē ei placēt. Atque hæc de principiis dici de omni, & dici de nullo, imitatione scilicet mathematica. Geometræ præponūt initio suæ doctrinæ principia: sic Aristoteles syllogistica sapientiæ fundamenta in principiis dici de omni, & dici de nullo statuit. Itaque vt antea τὰς ὁρὰς, sic τὰς ἀρχὰς à mathematicis mutuatus est. Secundo capite & tertio secunda generis eiusdem principia, sed nouæ delirationis principia constituuntur. Cōmenta sunt conuersionum, quas hic Aristoteles collocauit, per quas non secus quàm Cyrce socios Vlyssis suis poculis in varias

animalium species, ita syllogismos ex vna forma in aliam, à secunda & tertia in primam, quinetiam à prima in secundam conuerteret: quasi sit vllus in tribus figuris syllogismus non clarior conuersione: aut confingendum illud fuerit, cuius nullus futurus esset vsus, quòd à natura omnis sermonis & rationis abhorreret. (neque enim Aristotelei Homericum vllum, aut Platicum, aut humanum omnino exemplum cōuersionum suarum proferent) quod inquam, tam absurdum esset: vt id quod erat naturale, quotidianum, vsitatum, confirmaretur. Aliquando autem conuersio fallit, vt

Omnis orator necessario est homo.

Aliquis igitur homo necessario est orator.

Deinde verò præter tot vitia in his conuersionibus notata, quot cōmentitiæ, quot falsæ sint, consideremus paulo attentius, quomodo conuersiones syllogismorum principia esse possint. An fatui, inepti, insulsi, multili syllogismi, perspicuorum, naturalium, vsitatorum, absolutorum syllogismorum principia esse possunt? At conuersiones omnes summam conclusionis insulsiatatem habent. Quæstio sit an aliquod animal sit homo, & pro quæstionis argumento quæ-

stionis ipsius abreptam caudā retorqueas,
hoc modo, & ita concludas:

Omnis homo est animal.

Aliquod igitur animal est homo.

Vides ineptissimum & stultissimum argumentationis genus. Quid dicerēs architecto, si ædibus ruinam minantibus, ad eas fulciendas, ipsarum fundamētum demoliretur: nōne disturbare domum, non fulcire tibi videretur? Idem verò Aristoteles facit: concludere vult aliquod animal hominem esse: partem dubiæ quæstionis ad totā confirmādā accipit. Hic satis esse debuit Aristoteleos suo testimonio conuincere: vnam de sophisticis laudibus summam faciunt, petere quod in principio & in proposita primum quæstione est: quod cum in his conuersionibus sicuti superioribus principiis, faciunt: se sophistas fraudulētos esse testificantur. Verū perfice tortuosum hunc & elumbem cōuersionis syllogismum. Ex omni enim enthymemate qualis ista cōuersionum conclusio est, syllogismum facere docet Aristoteles: multo maiores ineptias conuersionis agnosces, & alterum sophismatis genus intelliges.

Omnis homo est homo.

Omnis homo est animal.

A. iij.

Ergo aliquod animal est homo.

Primus est modus tertiæ figuræ: nec in prima, aut secunda figura aliter concludi potest: nisi fortè ex falsis ridicule velis concludere. Videmus quo argumento, quo argumentationis genere præclara ista cōuersionum principia fundata sint. Idem verò est in vniuerso conuersionis genere: vt

Nullus homo est lapis.

Ergo nullus lapis est homo.

Argumentum ipsa sibi quæstio ponitur, & argumentationis simillimo sophismate rexitur. Perfice syllogismum, fatuitatem conclusionis euidentius intelliges: sic autè erit,

Nullus homo est lapis.

Omnis lapis est lapis.

Ergo nullus lapis est homo.

Resipiscite iam Aristotelei, & aliquando Chimæricas istas illusiones agnoscite: & pudeat hoc stupore pposito diutius in his tenebris permanere: nullus est in trib⁹ formis simplicium syllogismorum modus, nō suapte natura perspicuus, non illustris, non popularis: at conuersiones vestræ somnia sunt, somnia falsa sunt. Hic autè si noctuas illas demonstrationum in conuersionibus adhibitas coarguere vellem, proponerem res nudas, quæ sua sponte satis ridiculas se

tur: per hæc postrema principia Aristoteles vitiosos syllogismos demonstrare voluit. Somniavit enim philosophus tam acutus conclusiones incertas esse, in quibus vniuersa cōclusio aliàs affirmata, aliasnegata, propositione atque assumptione veris concluderetur. Statuit igitur comprobandæ conclusionis argumētum duobus illis principijs inesse omni & inesse nulli: cum tamē esset vnica ratio, quia naturalis & vsitatus esset conclusionis ille modus: quia nunquā falleret. Et hoc cōmentum tam ridiculum non omnibus probandis cōclusionibus cōueniret, nec vllam causam syllogismi contineret. Neq; tamē Aristoteli satis fuit, nisi omnes falforum & vitiosorum syllogismorum species ineptissime & insulsiissime colligeret. Ait Aristoteles in topicis definitionem probandam non esse, nisi contrarij natura inde perspiciatur. At hic syllogismorū rectis modis definitis non existimat vitiosos intelligi posse, & se suo iudicio vanum conuincit. Nōne satis erat ad probandum vitiosum modum, si aliquando falleret: rectum, si semper & verus & vtilis esset? An falso nobis persuadere tot locis voluisti, principiorum, si qua fortè dubitatio esset, naturam sola exemplorum inductione dū-

taxat illustrandam: Tribus syllogismorum generibus expositis duæ formæ figurarum ^{FAPESMO} ^{FRIZEZMORUM} omnium communes adduntur: nominantur in schola Fapesmo, & Frizezomorum: quæ à falsis conuersionum insomnijs deductæ sunt: & idcirco eodem sapientiæ loco sunt habendæ. Exēplum est in prima figura.

Fapesmo. Omnes viri boni sunt laudandi.
Nullus sophista vir bonus est.

Sequebatur simplici, licet inconstanti complexione.

Quare nullus sophista est laudandus.
Id verò non procedebat: quare per conuersionem contorta complexio est hoc modo.

Quare aliquis vir laudandus non est sophista.

Vides quàm volubili rota figulus Aristoteles cōplexiones conuertat? At quis isto modo loquitur? pferāt Aristotelei Homericū aliquod aut Platonicū exemplū. Dialectica non constat è vanis, & sophisticis cōmētis, sed verorū & naturalium exemplorum præceptis. Simile est secundæ figuræ exemplum.

Aliquis bonus vir est laudandus.

Nullus sophista est vir bonus.

Aliquis igitur vir bonus non est sophista.

In secunda tertiâque figura hæ conclusio-
nes non habent ab vsitatis modis colloca-
tionem diuersam, nisi quòd secundo loco
propositionem statuunt, assumptionem pri-
mo, & quod complexione habent in secun-
da figura specialem. Secundæ enim figuræ
primo & tertio, tertiæ secūdo & sexto mo-
dis concluduntur. In secunda figura sic:

Omnes improbi sunt miseri.

Fapesmo Nulli sapientes sunt miseri.

Ergo aliquis improbus non est
sapiens.

Aliquis sapiēs est beatus.

Frizezomorum Nullus improb⁹ est beat⁹.

Aliquis igitur sapiens nō
est improbus.

In tertia idem prorsus erit. Pone igitur
priore loco quod secundo est, omnia con-
gruent ad artis legem, quæ est secundæ fi-
guræ modis illis; vt

^{frizezomorum} Nulli sapientes sunt miseri.

Fapesmo Omnes improbi sunt miseri.

Aliquis igitur improbus non est
sapiens.

^{frizezomorum} Nulli improbi sunt beati.

Frizezomorum Aliquis sapiēs est beatus.

Aliquis igitur sapiens nō
est improbus.

Mutatio autem loci nec legem, nec speciẽ syllogismi variat: & syllogismi partem metimur non loco, sed sententia & collocationis ratione. Verũ quid in his somniorum nugis orationem maiorem consumo, cum ẽ cyrcearum conuerſionum deliramentis deducta eſſe dixerim? Hæ sunt veſtri ducis, Aristotelei, tenebræ: quibus syllogismorum tres figuras obſcurauit: quæ quanuis miſerabiles propter maximam in arte pulcherrima caliginem (quam habet) tamen à vobis tanquam prædicabiles & gloriatiõne dignæ retinentur: comparatis ſcilicet harum demonſtrationum gloriam, cum demonſtrationibus geometricis: & quemadmodum geometræ perfectiſſimam certiffimamque ſcientiam lineamentorum demonſtrationibus ſuis conficiunt: ſic Aristoteles ſyllogiſmorum. *ὁρῶς*, extrema rationum ſuarum geometræ nominant, & Aristoteles *ῥῥῶς*, enunciationum nominat. Initia lineamentorum geometræ dignitates, definitiones, poſtulata faciunt: Aristoteles ſyllogiſmorum principia dici de omni, dici de nullo, cõuerſiones, omni in eſſe, nulli in eſſe. Geometræ lineamenta figuras vocant, & quidem recte, quia ſpecies recte generis appellatur nomine, & circulus, fi-

gura, quadratum figura vere & recte dicitur: Aristoteles syllogismorū species, syllogismorū figuras nominat: idque meo quidē iudicio tā inepte, q̃ si p generib⁹ vel animalū vel arborū, figuras & animalū & arborū diceret: aliud enim est species, aliud figura, εἶδος καὶ σχῆμα intelligo. Geometre imperfecta multilaterorū genera, ad triagula: triagulorum, ad parallelogrāma: parallelogramorum, ad quadrata: quadratorum, ad orbis genera cōuertunt: idque magna admodum & necessaria ratione, vt varias diuersorum locorum formas æquali ratione cōparent: rotundas insulas quadratis, altera parte longiores agros trianguli forma cōprehenfis. Aristoteles secundæ & tertiæ figuræ modos, quos imperfectos fingit, ad primam reuocat: quinetiam primæ duos postremos modos commutat in secundam & tertiam figuram, vt inde reuocet ad generales primæ figuræ modos, ratione stultissima, & geometrarū dissimillima: cū sit utilitas nulla plane: cum sit inanissimus & inertissim⁹ iste labor. Geometre προβλήματα καὶ θεωρήματα demonstrationibus necessarijs addicunt: Aristoteles syllogismorū conclusiones simili ratione scilicet demonstrat. Geometræ alphabeticis elemētis vtūtur ad

exēpla suarū pręceptionū explicāda, idq; ne-
cessaria ratione. Cū enim res abvſu popu-
li remotas tractēt, & ideo nullis nominib⁹
definitas, coacti sunt & necessitate cōpulsī,
literis ad occasionē materiæ præsēntis ab-
uti: & quicquid informarent, vna plurib⁹
ve literis nominare: vt sit p^{ri}ctum .a,
sit linea a——b, sit circul⁹ , quadratū

 nec tamen figuras ipsas literis
appellant, sed literis tāquam di-
gitis demonstrant: Aristoteles
syllogismos factos, & syllogis-
morum demonstrationes veris di-
ctionibus institutas non indicat literis, sed
conficit, imitatione geometrarum longe
ineptissima. In dialectica enim (quę tota
popularis est, tota popularibus exemplis, id
est Homericis, Virgilianis, Ciceronianis,
Platonicis exponi potest) quānam eiusmodi
necessitas fuit? an vt Aristoteles in diale-
ctica bene geometrisare diceretur?

O imitatores seruū pecus, vt mihi sæpe
Bilē, sæpe iocū vestri mouere tumultus!
Qualis enim hæc est imitatio? An dialecti-
ca (quę natura generalior & antiquior est
geometria, & antè doceri percipi q; debet,
geometriam enim sicut cæteras artes, ratio
id est dialectica peperit: non geometria dia-

lecticam) per ea quæ nondum percepta cognitaque sunt explicari potest? An Aristoteles geometriam dialectica, id est filiâ matre faciet antiquiorem? At ista subtiliter inuenta sunt, dicant Aristotelei, & accidere possunt: syllogismus enim ex literis fieri potest, & alius in alium per hæc principia reduci potest. Sint fallaciter, & fraudulentè ut sunt, non modo subtiliter inuenta: quid tum? An est artibus propositum præceptis complecti, quæ fieri aliquando, & subtiliter cogitari possunt? An potius quæ humanæ vitæ conueniunt? quæ nos rebus gerendis tractandisque prudentiores, & aptiores efficere possunt? Finis artiû non est subtilitas, sed vera solidâque utilitas. Suppositiones, ampliaciones subtiliter ab ineptis hominibus erant inuentæ, & fieri poterant, quæ his tradebantur: ac diutius quam bonis ingenijs expediebat, retentæ sunt atque approbatæ. Cur igitur ab omnibus scholis nunc reiiciuntur & exploduntur? quia nulum cognitionis suæ fructum ferunt, quia nihil hominum prudentiam iuuât. Explodantur igitur & hæc similia rot vanitatum commenta: nec sub existimatione vanæ authoritatis tanta vitia diutius lateant. Subtilitas verò, si tantopere placeat, placeat in

exquirendis aperiendisque vtilibus rebus, hisque ad vsum vite, necessitatēque conferendis: liceat argutis & subtilibus esse, sed in promouendis humanis studijs, in occultis infinitarum rerum (quæ nondum cognitæ sunt) naturis explicandis, in amplificanda degendæ vitæ ratione. At perfectio, aiunt Aristotelei, & absolutio artis ab Aristotele hîc quæsitæ est, vt ex omnib⁹ numeris doctrina constaret. Verùm Aristotelei in his nugis defendēdis nimis Aristotelei sunt: dum enim eiusmodi aliquid respondeāt, magnos se dialecticos esse existimāt. Quid verò dicant, quàm consentanea ratione, nihil reputant? Perfectio artis ab Aristotele aiūt, in his ineptissimis nugis quæsitæ est. Hanc obiectionem tam leuem, velut arcem tamen ad impetus omnes satis idoneam putant. Quid igitur artis est perfectio, ô perfectissime cæci Aristotelei? quid absolutio? nōne tota ad vnā summam naturalis rationis conformationem referenda est? Nōne hic & inuētionis, & dispositionis finis conspirans, ac planè consentiens est, vt humani ingenij vires ingenio ipsi ostendant? Qui igitur artē dialecticam scribit, statuatur sibi ante oculos naturalis illius, & humanę rationis exemplar imi-

tandum: tum verò perfectissimam artem
 se fecisse (si volet) gloriatur, cum eius om-
 nes actiones vsitatas, & constantes, omnes
 earum species & partes, omnium etiā par-
 tium particulas ex eodem fonte naturæ de-
 riuatas exprefferit: nihil autem de suo com-
 miniscatur, nihil fingat, nihil somniando
 mentiat. At in omnibus antecedētib, &
 ac deinde consequentibus Aristotelicis te-
 nebris (quas accusamus) nihil est præter æ-
 grota & anilia somnia: nihil ex quotidiano
 vsu: nihil ex vllo humanæ vitæ exemplo
 sumptum probari potest. Redeamus igitur
 ad illam summam, & primam demonstra-
 tionem dialecticæ. Ars ab obseruatione na-
 turæ deducenda est, & ad eandem confir-
 mādā, si imbecillior fuerit, referenda est.
 Nihil autem huc ex ijs Aristotelicæ perfe-
 ctionis, tam multis imperfectionibus refer-
 ri potest. Considerent igitur Aristotelei, &
 attendant, quamobrem, sine vlla ratione,
 sine consilio, sine vsu, sine vllo vero argumē-
 to tenebras istas ad perniciem iuventutis
 alant. Sed ab his tenebris, tam molestis ad
 alias properemus: molestiores enim multo
 & maiores supersūt, superādæ tamē nobis,
 & exanthlādē. Sequūtur capita quindecim
 planē Aristotelica, si quid est in tam multis

sophisticis tenebris Aristotelicum. In his de modalibus conclusionibus, & puris, & permistis agitur. Octauo capite tria facit Aristoteles enuntiandi genera, propter quæ varias quoque syllogismorum leges sibi cōfingendas existimat. Absolutum, necessarium, contingens. Generalibus autem triū figurarum legibus absolutum concludi, nō autem necessarium & contingens. Attentum igitur, & consideratum animum Aristotelei præbete. Dico & confirmo in modificatis, vel puris, vel permistis nouas leges nullas requiri. Capita quæ maiorem refutationem requirere videbuntur, percenſebo. Octauo capite docet Aristoteles necessarium ex necessarijs ita concludi, vt solutum ex solutis: nec nouis concludendi legibus hīc opus esse: hoc quod dat Aristoteles, accipio. In contingentibus verò, vel puris, vel permistis nullam syllogismi conclusionem firmam & constantem sicut in cæteris, ex necessario, & soluto missionibus, esse contēdo. De permistis conclusionibus caput est nonum, quod ex necessario, & soluto necessarium concludatur. In quo Aristoteles & sibi & suis imposuit. Nam si solutum pro eo quod verum est, nec falsum esse potest sumitur, vt solutum & necessa-

rium, licet nō affectum necessarij nota, idē sit: certe noui nihil ab Aristotele præcipietur: imo verò ex duobus huiusmodi solutis licebit in omni figura necessariū cōcludere. Nō enim necessitas reb⁹ additione notę (necessarij) additur, aut detractiōe, detrahitur sed exprimitur, aut nō exprimitur. Si solutum pro vero, siue necessario, siue non necessario intelligitur, vt Aristoteles ipse exēplo suo indicauit, qui sumpsit p̄soluto enuntiato illud hoc capite, animal moueri: & decimo quarto, illud, omni mouenti hominē inesse: falsum erit ex necessario solutōq; necessariū cōcludi: vt si ita diceretur,

Omnis homo necessario est rationalis:

Quiduis currens est homo: soli enim currant homines:

Ergo quiduis currens necessario est rationale.

Itaque Aristotelis iudicio si quando currāt asini, necessario rationales erūt. Egregiam verò philosophi laudem, artificium reperiisse, quo fiant asini, idem quod homines: falsa est cōclusio huius syllogismi, veris tamē antecedētibus. In assumptione, quia solute loquuti sumus, præsens tempus duntaxat amplexi sumus. In propositione & completionē quia necessario rē esse dicimus, nul-

lam temporis excludimus speciem: quod
 enim necessario est, non potest non esse.
 Quare si tempus ipsum quod adsignifica-
 mus, exprimatur, conclusionis error mani-
 festus apparebit: ut dicas in propositione
 maius extremum semper inesse medio: in
 assumptione medium nunc inesse minori,
 unde cōcludas maius minori semper inef-
 se. Neq; certè defuerat antea tā manifesto
 morbo medicina. Theophrastus enim, ut
 Aristotelei quidā etiā aiūt, hoc mēdaciū ar-
 gumēto nō valde dissimili coarguerat. Do-
 cuerat enim cōclusionē, si firma esset, ante-
 cedētiū partium debiliori similē esse opor-
 tere: ut si propositio vel assumptio negaretur,
 itē negaretur cōclusio: si propositio vel
 assumptio singularis esset, singularis itē es-
 set cōplexio. Itaq; cū in hoc exemplo solu-
 tum debilius sit necessario, & ut diximus,
 vnum tempus omni tempore sit minus,
 complexio debet imbecilliori partī similis
 esse. Quòd si necessarium in propositione
 absolute dici volumus, in complexione cū
 aliqua conditione, quemadmodum Aristo-
 telei (ut solent aliquid semper comminisci
 ad Aristotelis errores defendēdum) fortas-
 se respondeant: ut concludamus duntaxat
 necessarium, quod sit, dum assumptio vera

pronunciatur; necessarium illud non plus erit, quàm solutum verum: ac si diceretur ex necessario & soluto solutum concludi: & hac egregia Aristotelis disciplina ludemur. Quamobrem sophisticas istas elusiones à rebus serijs & vtilibus verè disciplinæ præceptis distinguamus: pueros tam malitiose & improbe fallere desinamus. Tu mihi polliceris auri talenta decem, & tandem sophistica ista ferrumina porrigis, & ais te auri nomine ferrumen intellixisse. Hanc tantam non solum impudentiam sophistarum & fallaciam, sed nequissimorum nebulonum fraudem quis æquo animo ferret? De reliquis capitibus decimo & vndecimo quemadmodum illa mistio in secunda & tertia figura concludatur, nihil disputo: caput enim sophismatis, vnde hæc manât amputatum esse satis est: à prima autem figura placet Aristoteleis secundam & tertiam descendere. Capite duodecimo Aristoteles fingit duas contingentis significationes necessarij & non necessarij, sed inconstanter & incōsiderate, vt solet. Capite enim octauo eiusdem libri solutum, necessarium, contingens distinxerat: nunc tamen contingens etiam necessarium facit. Contingens autem non necessarium dicit, quo posito

nihil consequitur impossibile: quæ propria contingētis est significatio. Aliquid autem contingens esse necessarium probare nittur Aristoteles isto modo. Hæc (ait) consequuntur inter se, non contingens, nō possibile, impossibile, necesse non: ergo & his opposita inter se similiter consequentia erūt contingens, possibile, non impossibile, non necesse non. Verum enimvero antecedens argumentationis huius est falsum ei, qui naturalem & popularem, id est, veram ac propriam contingentis significationem sequetur. Nam quod non est cōtingens, nec eiusmodi vt possit & esse & nō esse, ad illud nihil trium reliquorū sequitur: potest enim esse necessarium: potest esse impossibile: potest esse possibile. Et si verum antecederet illud esset, minime tamen Aristoteles concluderet hoc argumento aliquod esse contingens necessarium: aliud enim est quod concluditur, non necesse non: aliud quod intenditur necessarium: sed tamen pergamus: hoc Aristotelicum est & falli & fallere. Contingentis non necessarij eam naturam dicit esse, vt affirmatio in negationem conuertatur, vicissimque negatio in affirmationem: vt quicquid contingat esse, cōtingat & non esse. In quo negari modifi-

cata pronunciatio dicitur ex verbo, quod cum casu obliquo antecedentis nominis vicem in syntaxi orationis obtinet. At ô tui immemor & obliuiose Aristoteles, an cõfusæ & prolixę disputationis tuæ oblitus es, qua in libro de interpretatione disputasti, modalium negationes nõ ex verbo, sed ex modo sumi? Cur nunc sumuntur ex verbo? Hic Aristoteleos potius alloquar, & huius enuntiationis, Hominem non currere, est contingens, subiectum & prædicatum vt loquuntur, requiram. An non totum illud in hac enũtiatione, Contingens est hominem non currere, hominem non currere, subiectũ est? Cõtingēs est, prædicatũ & totum attributum? At pars subiecti hic tantum negatur: verbum verò & attributum verbo, id est, totum prædicatum (est contingens) nullo modo negatur, sed affirmatur omnino. Quæ igitur ista negatio cõtingētis dici potest, in qua nec verbũ (quæ enuntiationis copula est) nec verbo adiunctum prædicatum negatur? Qua verò ratione dicetis verbum negari? id enim falsum est. Nam, currere, in hac enũtiatione, Homine currere, est contingens, nomen potius, q̃ verbum est: vt in hac, Mentiri est malum; idipsum, Mentiri, vim nominis magis ob-

tinet, quàm verbi. Hæc igitur Aristotelis doctrina est: disputat vno in loco negationē modificatarū enūtiationū sumi ex modo, nō verbo: quod tamē falsum est: sumi enim debet ex verbo & modo, vt antea docui: nunc ait ex verbo solo sumi, quod tamē ipsum verbum, non tam verbum, quàm nomen sit. Distinctiones inanes pro defensione Aristotelis ab Aristoteleis somniantur, sed distinctiones istæ aliquando à veritate & vtilitate doctrinæ distinguuntur. Sequitur in hoc capite postremo duas enuntiationis contingentis sententias esse, vt cum dicitur, Currentem cadere est contingens, dupliciter id intelligatur: primo quicquid contingit currere, id contingit cadere. Secundo, quicquid currit, id contingit cadere. Verum hoc est sentētiæ orationis somnare: non illum dialecticæ artis parentem, vsum obseruare. Nā cū dico, Quiduis currens contingit hominem esse, quanuis nūc non currant homines, quanuis falsum sit, quicquid contingat currere, contingere vt homo etiam sit, tamen verum dico: fieri enim potest vt soli homines currant aliquādo, & ideo quiduis currens hominem esse contingat. Cū enim per contingentis modum aliquid enuntio, nullum tempus cer-

tum comprehendo : vt cum dico quiduis
currens contingit hominem esse : non id
vtrique nunc esse, aut cras futurum, aut per-
endie confirmo : sed idem dico, ac si affirma-
re posse fieri, vt soli currant homines, ideo-
que quiduis currens hominem esse. Ac ne
probatio longior queratur, in Aristotelem
valeat Aristotelis autoritas & doctrina :
¹⁹ sic enim ipse loquitur decimoquarto capi-
te, cum ait fieri posse, vt omni mouenti ho-
mo insit, quia accidere possit vt homines
soli moueantur. Ergo in hoc capite funda-
mento reliquorum de contingentibus so-
phismatum videmus, quam omnia Aristo-
telica sint. Contingens ante capite octauo
⁸ distinguitur a necessario : hic falsa ratione
cum eo confunditur. Cōtingēs in libro de
interpretatione dicitur ex modo negari, nō
ex verbo : hic contrā, non ex modo, sed ex
verbo, vel potius fallaci & captioso verbo.
⁵ Capite decimo octauo Aristoteles verē &
naturaliter loquitur, & ait hanc enuntia-
tionem (quiduis currens contingit esse ho-
minem) veram esse, etiam si nunquam cur-
rant homines : hic cum somnia sua nobis
narrat, ait esse falsam. Capite decimoter-
tio ait contingens non necessarium modis
omnibus primæ figuræ posse concludi, qui

error è proximo capite deductus est. Dic enim,

Quiduis currens cōtingit hominē esse.

Omnem verò equū cōtingit currere.

Contingit igitur omnem equum hominem esse.

Propositione atque assumptione veris cōplexio falsa concluditur. At Aristotelei propositioni resistant, eāque falsam esse clamabunt: quia in puris contingentibus, primus contingentis modus sequendus est. Verū modos significationum ab Aristotele traditos paulo antè commentitios esse docui, non è naturali hominum sermone deductos. Quòd si diceret Aristoteles ex cōtingentibus nihil ratione firma concludi, attamen si modis illis præscriptis & propositionis & assumptio intelligantur, aliquid effici posse: hoc in artis doctore minus reprehendendum putarem, quanuis syllogismi doctrina dignū nihil hīc agnoscere: verū contempta prima illa & summa causa vsum popularem & naturalem intelligentiam dico, contempta inquam summa illa causa, somnia sua tanquam naturę decreta nobis imperat. Quamobrem verè concludere possumus ex contingentibus puris in prima figura nihil concludi: nec idcirco in

secunda & tertia: quæ à prima figura Aristotelis iudicio pendeant. Decimoquarto capite docet Aristoteles propositione contingente, assumptione soluta fieri completionem contingentis. Ratio eadem refutandi erroris, quæ antea. Sit igitur syllogismus hic,

Quiduis currens contingit hominem esse: omnis equus currit.

Finge siquidem equos currere.

Omnem igitur equum contingit hominem esse.

Dicet Aristotelei quidam propositionem esse falsam, si assumptio vera sit: quia propositio sic intelligenda sit, Quicquid nunc currit, id contingit hominem esse: quod assumptionis hypothesei repugnaret. Sed has tenebras à mendaci Aristotelis autoritate ad verissimam lucem naturæ reuocemus. Si in foro, si in theatro, si apud populum publico loco dixerò, contingere aliquando ut quiduis currens homo sit, assentientur omnes: atque Aristoteles ipse imprimis, cum abfuerit à sophisticis somnijs, & naturalem sensum ducem sequetur. Ac aliter Aristoteles à naturali consuetudinis quotidianæ intelligentia institutus, aliter Aristoteles ab Aristotele falsus & deceptus loquitur. Quid

si verò ne hæc quidem Aristotelis distinctio authorem suū tueri potest? Pactus est se de non necessario contingenti loquuturum: cuius affirmatio in negationem (quā comminiscitur) & negatio in affirmationē reciprocaretur ac rediret. Vnum caput, cæteris omisissis, hic tantum proponam. Decimoseptimo igitur capite ait ex soluto, & contingenti cōtingens cōcludi: dic igitur.

Nullus lapis vigilat:

Animal contingit vigilare:

Nullum igitur animal contingit lapidem esse.

Cōuerte ô Aristoteles ex legibus tuis hæc complexionem, & tibi constare aude, tuâque superiora illa decreta defende. Conuerte inquam, quid erit?

Omne animal contingit lapidē esse. Et assume si voles, omnes Aristotelei animalia sunt, & concludere idcirco lapides esse. O distinctiones Aristoteleæ, succurrite Aristoteli: actum est, ilicet: perijt, nisi subueneritis. Hic Camæleontem quendā mihi videre videor, in omnes colorum species se mutātem. Distinctio percallida, perque Aristotelica nobis opponitur: nō concludi contingens non necessarium, sed (lubet enim Aristoteleis distinctiones fabri-

cari) contingens quoddam confusum: tamquam dialectica Camæleontina necessario fit, quæ sophisticis distinctionum coloribus sui studiosos fallat ac decipiat. Verum fraudes ac malitiæ istæ faceffant: dialectici quàm Aristotelei esse malim⁹: Camæleontē imitari desinam⁹. Tot colores enim, tam multiplices, tam varios aliquādo deponamus: vno & naturali & vero contenti simus: tamen si enim

Id quoque quod ventis animal nutritur & aura,

Protinus assimilat tetigit quoscunque colores.

Attamen hoc idem animal nec rubrum, nec candidum colorem potest assimilare. Aristotelei distinctionum multos colores possunt imitari: cōtingens modo simpliciter, modo necessarium, modo nō necessarium, modo inter vtrunque confusum: necessarium ipsum modo absolute, modo cum aliqua conditione, modo ampliatur ad vtrūque. At Aristotelei quanuis commutandis coloribus tam sint admirabiles imperitis & ignorantibus: tamen simplicem illum naturalis lucis cādorem, splendorem solidæ prudentiæ ruborem imitari nō possunt. Nūquam his sophismatis Platonium vel

Homericum quicquam accommodabunt.
 Verum ad reliqua transeamus, & breuiter
 quæ supersunt, perstringamus. Constitute-
 rit syllogismorum leges generales conclu-
 dendis omnibus vel solutis, vel necessarijs
 enuciationibus idoneas esse: ex contingen-
 tibus, vel puris, vel permistis syllogismum
 stabilem, & constantem nullum esse. Sex
 capita deinde sequuntur de syllogismo ex
 hypothese, de qualitate, quantitate, numero
 terminorum, propositionum, problematū,
 vana prorsus atque inutilia. Aristoteles ait
 aliquando rem simpliciter, & bona fide do-
 ceri: aliquando ex opinione contradicen-
 tis aliquid assumi: quo posito confessio con-
 clusionis exprimitur: quod est verum: sed
 inutiliter relatum in præcepta. Non enim
 alia inueniendi, alia disponendi doctrina
 est in syllogismis ostensiujs, alia in syllogis-
 mis ex hypothese: sed vna cōmunis vtrius-
 que sicuti rerum aliarum omnium. Cetera
 autem quæ hîc dicuntur de qualitate, quan-
 titate, intellecta sunt prius & declarata in
 explicandis syllogismorum formis & mo-
 dis: neque hîc iterata nouæ utilitatis quic-
 quam adferunt, sed inanissimas tenebras
 multiplicant. Capite tricesimo de syllogis-
 mis ostensiujs, ad impossibile, & reliquis

ex hypothesi: de quib⁹ nugis modo dixim⁹:
 & mirum est, tam fertilē esse in nugis Ari-
 stotelem. Tricesimo primo capite affirmat
 Aristoteles omnes syllogismos per tres fi-
 guras à se expositas fieri. In quo falso cōce-
 dit sibi, quod ab hominibus non Aristote-
 leis si quæreretur, verissime negaretur. Sunt
 enim præter species syllogismorum simpli-
 ces coniuncti syllogismi, & connexi, & dis-
 iuncti: de quibus in totis analyticis nullum
 verbum est. Capite tricesimosecundo dis-
 putat Aristoteles in diuisione syllogismum
 quēdam esse, sed infirmum: in quo duplici-
 ter errat: & quod diuisio argumēti nomen
 sit & species, non syllogismi: & quod in ex-
 emplo (quod adhibet) duos syllogismos fir-
 missimos ostendit, non vnum infirmum.
 Primus est.

Omne animal mortale est aut im-
 mortale:

Homo autem animal est:

Homo igitur mortalis est, aut im-
 mortalis.

Hic syllogismus est primæ figuræ: nec in-
 terest quod propositio coniuncta enuncia-
 tio est: neque enim syllogismi simplices di-
 cuntur, aut coniuncti ab enuntiatione sim-
 plici, aut coniuncta, sed à dispositione, vt in

nostris institutionibus diximus. Secundus syllogismus in exemplo Aristotelis est.

Homo mortalis est, aut immortalis:

Non autem immortalis:

Mortalis igitur.

Hic disiunctus syllogismus constans & firmus est. Ergo Aristoteles tã se dialecticæ ignarũ ostendit, vt in quo exẽplo vnum se dicat infirmum syllogismum facere, duos constantissimos se conclusisse nõ videat.

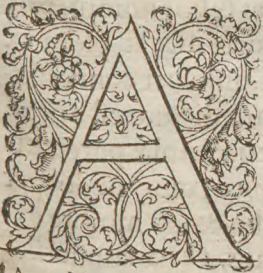
PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber decimus octauus.

De secundo Analytico.

 T reliquæ sunt analytici secũdi non pauciores ferè tenebræ: ad eas igitur eodem orationis cursu disputationisque contendamus. Videntur enim syllogismi, & iudicij quẽdã hĩc etiã præcepta conturbari. Verũ Aristoteles idem, qui fuit antea in inuentionis

C. j.

tenebris, qui rursus in syllogismorum modis fuit, idem sanè hic erit. Neque hic Aristotelem accuso, ut antea, quod necessaria multa prætermittat, sed quod nihil omnino dialecticū toto isto analytico doceat. Quærit enim Aristoteles in ea re dialecticā, statuitque, ubi ne somnia quidem locum habere possunt. Nullum enim somnium tam est abhorrens à veritate, tam commentitium, quin aliquam rerum sensu perceptarum speciem retineat, quin aliquod rerum visarum exemplar ostendat. At in hoc toto libro nullum dialecticæ artis præceptum est, nihil quod inuentionem doceat, nihil quod syllogismi iudicium adiuuet. Tres libri totius partes video: primam de potestate syllogismorum, alteram de vitijs, tertiā de formis argumentationum. In prima declarantur sex potestates syllogismorū, prima quomodo concludere liceat plura ex eodem syllogismo. Primum per conuersionē, de cuius vanitate iam dictum est antea: secunda species, & tertia primæ potestatis sequitur in eodem capite, quo modo per summptionem sub medio & sub minore extremo plura cōcludamus. Quæ conuersionum simillima deliratio est. Possumus ex eadem propositione aliud atque aliud assu-

fur. ut plura
concludantur
et
si

mere: possumus ex eadem assumptione propositionem facere, nouamque assumptionem adhibere, vt nouam quæstionem concludamus. Sit igitur syllogismus vnus, ex cuius & propositione, & assumptione nouis vtrobique assumptionibus additis, hoc scilicet modo plura concludamus.

Omne viuens mouetur:

Omne animal viuit:

Omne igitur animal mouetur.

Secundus syllogismus à medio ductus.

Omne viuens mouetur:

Omnis homo viuit:

Omnis igitur homo mouetur.

Tertius à minore extremo ductus.

Omne animal viuit:

Omnis equus animal est:

Omnis igitur equus viuit.

Hanc plura concludēdi potestatem Aristoteles in syllogismo reperit: verum quam Aristoteleam! quam à præceptis artis alienā! imo ab artis ignoratione profectam! Considerate hæc Aristotelei: quæ si diligentius Aristoteles considerasset, nunquam profecto tam temerè scripsisset. Si considerasset quæstione posita quærendum argumentū, quæsitumque certa lege cum quæstionis extremis disponendum, nunquam hæc præ-

cepta tam ridicula fecisset. In primo modo propositi syllogismi, argumentum ex genere sumitur, per quod species similiter plures probari possunt. Syllogismi vna, & eadem dispositio est, in omnibus propositis syllogismis: quòd ergo plura concludantur, potestas syllogismi non est, sed argumenti generalis, & ad res multas pertinentis. Deinde verò quod in hoc præcepto longe stultius est, quæstio alia atque alia ponitur concluditurque: totque sunt syllogismi, quot quæstiones: nec ex vno syllogismo, sed ex vno argumento plures syllogismi fiunt: idèoque præceptio ista verè Aristotelea est, id est, vt iam sæpe interpretor, inutilis & nugatoria. Cū enim hīc aliud atq; aliud cōcludere statuo, eandē semper artē sequor, quæstionē mihi propono. Nihil enim cōcluditur quod non quærat, & ponatur prius, si nō reipsa, saltē mēte & cogitatione: frustra enim de re certa, & indubitata differeretur: & posita quæstione nō à syllogismo, sed ab inuētionis locis argumentū peto. Quod ergo plura cōcludo, nō est ista vis syllogismi, sed argumenti. Tollatur igitur ista vanitas & confusio. Secunda potestas est, ex falsis in omni figura concludendi: quæ potestas non est syllogismi. Syllogismus enim tantū

ex falsis
argumentis
concluditur

hoc profitetur, vt constantem partium cō-
iunctionem copulationemque instituat, &
ex duobus concessis, tertij quod negabatur,
confessionem exprimat: ad quam nihil per-
tinet veræ, falsæne sint partes: secus ex fal-
sis syllogismus stultè ab Aristotele institue-
retur. Porro syllogismi potestates innume-
rabiles simili deliratione colligi poterant:
ex veris in omni figura concludi, ex possi-
bilibus, ex impossibilibus, ex puris, ex solu-
tis, ex moralibus, ex physis, ex bonis, ex
malis: sed quid ista ad syllogismi naturam?
Moneamus igitur syllogismi nihil hîc esse,
& totam istam potestatem tam leuem, tã
inanem, quia nihil inuentionis, nihil dispo-
sitionis doceat, à dialectica tollendam. At-
que hîc mathematicam aliquam imitatio-
nem suspicor inesse. Arithmetici suscipiunt
vt ex falsis eliciant verum: Aristoteles simi-
le quidpiã in dialecticis si cōminisceretur,
se mathematicum egregium fore credidit.
At quàm non conuenit in dialectica (quæ
mathematicis omnibus, & natura, & vsu
prior est) tã aniliter fabulari? At de mathe-
maticis imitationibus dictũ antea est. Ter-
tia potestas de circulo syllogismorũ est in
omni figura, cũ ex syllogismi cōplexione
cum altera partiũ antecedentium conuersa

concluditur reliqua: vt in hoc exemplo,

Omnis homo est rationalis:

Omne risibile homo est:

Omne risibile est rationale.

Circulo concluditur propositio,

Omne risibile est rationale;

Omnis homo est risibilis:

Omnis homo est rationalis.

Circulo concluditur assumptio,

Omne rationale est homo;

Omne risibile est rationale;

Omne risibile est homo.

O vanitas vanitatum & omnia vanitas! O circulatoriam circuli vanitatē, & non modo circulatorum, sed theatrorum omnium derisione dignissimam! Principium & fons circulationis huius, conuersio est, fallax, & vana, & (vt antè diximus) commētitia: sed & circuli vanitas multo maior est omni cōuersione. Pone quæstionem quæ differenti proposita esse debet, & quæ concludi debet: si factus syllogismus erit partibus omnibus veris & concessis, nulla quæstio circulandæ propositioni vel assumptioni poterit esse: concessæ enim sunt, & pro veris positæ: nec, nisi insanire voles, de re probata & confessa differas. Si ludicrum aliquem & ioculatorium ludum in dialectica quæ-

ramus, hæc figmenta fortasse inertē aliquē
 & languidum delectarent: verū in pru-
 dentia & sapientia studiis, pro solidis &
 vtilibus consiliis inania commenta finge-
 re, non est doctoris bene de discipulorum
 institutione sperantis. Nullus vsus est cir-
 culi, nec esse omnino potest vllus. Si enim
 (vt idem iteretur) syllogismus ille vnde
 circulus efficitur, concessus fuerit, & res ip-
 sæ concessæ, nulla quæstio reliqua est, quæ
 concludi debeat, nec potest nisi de quæstio-
 ne disputari: sin falsæ sint prioris syllogismi
 partes, quid ex negatis effici denuo potest?
 Tollantur igitur tam ridiculæ fallaciæ sim-
 plicium ingeniorum, in quibus pro sapien-
 tia, stultitia summa traditur. Quarta pote-
 stas est de opposita conuersione syllogismo
 rum, quando ex contrario factæ conclusio-
 nis cum antecedentiū partium altera, con-
 trarium reliquæ partis concluditur: vt in
 hoc exemplo,

Omnis homo est rationalis:

Omne risibile est homo:

Omne risibile est rationale.

Oppositio assumptionis concluditur.

Omnis homo est rationalis:

Nullum risibile est rationale:

Nullum igitur risibile est homo.

C. iiij.

Oppositio propositionis concluditur.

Nullum risibile est rationale:

Omne risibile est homo:

Aliquis igitur homo nō est rationalis.

Quæ vanitas simili cum superioribus ratione explodēda est. Nullus est vsus harum conclusionū, nec omnino vllus esse potest: si primus syllogismus negetur, multo iustius reliqui negabuntur. Primus enim clarissimus est omnium, & in dialectica notissimus: si verò concedatur, nulla ex oppositis concludendi potestas relinquetur: & hæc potestas sicuti superiores nihil syllogismi est. Non enim nouam dispositionis rationem docet, sed argumenti, quod tamen impossibile est in hoc genere contentionis adhiberi. Hic ignoratio inuentionis & iudicij est, sicut antea, non potestas syllogismi. Quinta potestas est de syllogismo ad impossibile: vbi ex contradictione orationis ppositæ cū summa sentētia aliqua manifeste vera, absurdum aliquid & alienū valde, concluditur, vnde cogitur aduersarius palinodiam cantare. Hic ignoratio dialecticæ, sicut antea est: argumenti vis ista facultasque est, non syllogismi: adhibetur eiusmodi disputatio frequēter ex dissentaneis, sed ad eam præcepta ista nihil con-

17-2
17-6

ferunt. Per generalia enim inuentionis dispositionisque præcepta disputatio eiusmodi fit: quare confusio hic est & hebetatio ingeniorum. Postrema potestas est de oppositis omnium maxime ridicula: quæ non modo nulla in usum cadere potest, sed ab usu ipso maxime abhorret, vt

Omnis impostor est sophista:

Nullus impostor est sophista:

Ergo nullus impostor est impostor.

Quis vnquam hoc modo loquutus est? aut quis hoc modo loquentem non delirum, aut insanum puteti? Nihil in dialecticis oppositione maius, nihilq; valentius arbitratur Aristoteles: ad syllogismos conformandos contradictionem adhibet, & in metaphysicis appellat principium principiorum, per quod omnia probentur, ipsum nulla re alia probari possit. At in hoc syllogismo putat accidere posse, vt oppositionis pars vtraque vera, & syllogismi vis oppositione fortior etiam videatur. Quamobrem in hac vniuersa syllogismorum potestate declarat Aristoteles se prorsus ignorare inuentionis & dispositionis, id est, totius dialecticæ potestatem. Agite enim Aristotelei, medicus existat, qui noua & inaudita nobis herbarum genera somniando conceperit, quæ quo terræ

loco, qua cæli regione nascantur, nesciat: quòs vsus, quas còmoditates habeant ignoret: imo verò quales gigni nulla naturæ ratione possint: attamen vobis Aristoteleis summa illa venditare, & velut singularia quædam medicinę mysteria commemorare ac prædicare audeat. Quid vos Aristotelei, nunquid huic medico Antichyras petendas decernetis? At vos, vos inquam quales tandem vobis non corporis, sed ingenij medici videmini? Quibus in oratorum & poëtarum campis, quorum philosophorum in syluis steriles istæ syllogismorum aue-næ, à vobis nescio quibus visis conceptæ gignuntur? ad quos humanæ vitæ morbos propulsandos, ad quam mentis sanitatem, tuendam adhibentur? Obmutescitis hoc loco: neque enim proferre vllum exemplū Homericum, aut Platonicum, imo verò ne Cherileum quidem vllum testimoniū potestis. Nulla pars còsuetudinis humanę tam turpiter vnquam delirabit, vt istis medicamentis vestris egeat. Quamobrem quid de Aristotele expectamus? Nūquid vt vita atque humanitas ipsa se vindicet, ac Aristotelem dialecticorum studiorū turbatorē esse palàm clamitet? Quare nihil habet ô Aristotelei, pars ista prima hui⁹ analytici apud

non insipientes emptores vendibile. Misericordis & stultis esse cupientibus (si quos nacti eritis) istam vanitatem probate, & quāti poteritis, vendite. Quid secunda pars, an quicquam melius, optatius, vtilius continet? media, p̄babile est extremis esse similia. Itaque quinque capita de petitione principij statim, nō statim, & nō p̄pter hoc accidere falsum, de falsa ratiocinatione, de fallacia secundū opinionem, de puerilibus terminorum conuersionibus quid ostendunt? Hem quid ostendunt? quid inquam hæc ostendunt? Nō respondetis? adiuuabo vos, & quod non potestis, aut non vultis Aristotelei, exprimā. Petitio principij tam vehementer à vobis accusata nōne significat maximum in omni oratione vitium esse obscuritatem? Ergo volunt Aristotelei esse faciles & aperti, Ergo dialecticā (quæ mater est omnis probationis ac fidei) nolunt esse obscuram, & inuolutam. O Aristoteleos mendaces, negatis vestri memores! defenditis Aristotelem de industria obscurum & difficilem esse, & tamen hic ille ipse magister publica lege cauet. Ne quis obscure doceto: secus capitale esto. O præclarum legislatorem: tu alijs rectè agendi necessitatem imponis: tibi ipsi permittis tam immoderatam peccandi

licentiam! O libidinem non ferēdam! alios
in peccatis gloriari, alios de ijs ne conqueri
quidem audere! Reprehendor à te, si obscu-
rus sim: tui te prudentem scientēque aiūt
in obscuritate versari: hanc tātā tamque
inauditā tyrannidem (si in iudiciū ve-
ritatis appello) flagitiosus, scelerat^o, audax,
scilicet appellor. Cētera cur abiiciam, si me
roges, nihil seuerē, & pro meo iure respon-
debo: sed idem tamen quod tu seruo tuo, cū
cum domo eiicerēs. Si quid enim querere-
tur, dicerēs, abi in malam crucem nebulo,
quando nihil vnquā profuisti familię meę:
sed obfuiisti sēpe plurimū: ita respōdebo dia-
lecticis studijs vanitates istas Aristotelicas
nihil vnquam profuisse, sed sēpe nocuisse
plurimum. At postremā partem videā-
mus, res fortasse meliores & vtiliores ostē-
det. Quid igitur? Quemadmodum ex eo-
dem luto figuli varia vasa, sic ex eodem fra-
cto dissipatōque syllogismo, dissimilis argu-
mentationis species efficit Aristoteles: in-
ductionem, enthymema, exemplum. En-
thymema, truncum syllogismum confite-
tur: hoc quia concedit, accipio. Inductio, &
exemplum trunci vt enthymema, syllogis-
mi Aristotelis iudicio non sunt: huic men-
dacio resisto. Quid est hīc artis nouę Ari-

stoteles? Cur inductio & exemplum non sunt etiam enthymemata, id est (vt ais) imperfecti syllogismi, vt addita propositione vel assumptione, quæ deest, perfecti syllogismi fiant? sit enim inductio,

Omnis & homo & bellua sentit:

Omne igitur animal sentit.

Sic enim instituis inductionem. Adde igitur assumptionem ô magister Aristoteles, syllogismum facies hoc modo,

Omnis & homo & bellua sentit:

Omne animal est homo belluave:

Omne igitur animal sentit.

Perridiculum autem est inductionis & syllogismi discrimen ab Aristotele inuētum: quod syllogismus concludat maius extremum de minore per medium: inductio autem maius extremum de medio per minus concludat. Homo hic nimium obliuiosus, ac sui sæpe immemor grauitèr peccat. Præcipit analytico superiori quæstionis (quæ futura cōclusio est) extrema duo esse, maius & minus: & ad concludendam quæstionē medium (sic enim vocat argumentū) quærendum esse, quod dispositum cum extremis certa syllogismi lege conclusionem efficiat. Hic autē ita loquitur, quasi inductio nullum habeat argumētum, & è partibus

argumentum nullum sit ad concludendum totum. Quòd si Aristotelei dicant ab Aristotele intelligi medium (vt solent aliquid perpetuò turbare) quod est in ordine prædicamenti inter infimum & summum: exempli gratia inter Socratem & substantiam sit animal. In quas tenebras primo, & tertio analytico, topico primo, & octauo Aristoteles incidit, iugulabūt se suo gladio. In his enim syllogismis vtrunque medium in suis figuris dicunt.

Omnis homo est substantia:

Nullus color est substantia:

Nullus color est homo.

Socrates est homo:

Socrates est substantia:

Quædam substantia est homo.

Substantia, & Socrates, in his syllogismis media sunt: & Aristotelis confessione & iudicio media sunt. Et tamen non sunt inter minimum & summum prædicamenti locum. Quod si per medium cōminiscantur propriā rei causam significari, multo grauius errant. E tot enim generibus argumentorum vnicum ex causis scilicet argumentumsumerent: cetera omnia tollerent: & de tribus syllogismorum generibus (quæ Aristotelei fingunt) demonstratiuum

solum retinerent: cætera damnarent & improbarent. Hic etiam Aristoteles quidam dicat, Aristotelem syllogismos instituere pronuntiationum simplicium: in exemplo autem inductiuo syllogismi vnam esse pronuntiationem distinctam. At Aristotelei discat simplices syllogismos non esse ex enuntiationibus simplicibus, sed ex dispositione simplici, ut iam dixi, quæ cum sit in illo exemplo simplex, simplicem syllogismum esse, & syllogismorum naturam non esse Aristotelis tam mendaci autoritate, sed nature veritate metiendam. Sed nimium diu de re perspicua. Inductio certam argumenti speciem ex partium scilicet enumeratione, nullam disponendi rationem significat. Non est igitur inter argumentationis species enumeranda. Secundum caput est de exemplo, *Ex* errore simillimo inuolutum. Exemplum argumenti nomen est quoddam, nullius tamen generis proprium: potest enim simile, potest dissimile, species item esse exemplum: ut si de homine loquimur in vniuersum, ad explicandum latius, proferuntur species: ut Plato, ut Socrates: si de tyrannis loquimur, ut Dionysius dicimus, ut Phalaris. Hæc exempla species sunt quædam rei de qua loquimur: sæpe etiam in cõ-

paratione aliqua exemplum sumitur, vt similitudo rei gestæ exemplum nominetur: vt si dicas quemadmodū Demosthenes, sic Cicero à ciuibus suis eiectus patria est: & Aristoteles ipse nobis proponit syllogismum, cuius propositio exemplo confirmatur: nullam legem disponendi argumenti tradit: syllogismus sic ex eius verbis est,

Bellum contra confines est malum, vt Thebanorum contra Phocenses:

Bellum Atheniensium contra Thebanos, est contra confines:

Bellum igitur Atheniensium contra Thebanos, est malum.

Argumentum huius quæstionis ex adiunctis sumptum est, quod fuit confirmatum exemplo: quæ species est finitimorum populorum. Quamobrem exemplum est argumenti species, non autem argumentationis. Verū Aristotelei nominum scholastica fictione, non vsitato & populari sermone exemplum distinguunt non à syllogismo tantum, sed ab inductione. Sed hinc satis est in erroribus tam manifestis lucem proponere. Argumentatio est argumenti dispositio: quæ cū in exemplo nulla nota sit, non est argumentationis species exemplum. Sit igitur argumentum, & ad inuen-

tionis doctrinam referatur: quanquam locum inuentionis generalem nullum habet exemplū: possunt enim, vt dixi, exēpla dissentanea, possunt species, possunt comparationes esse, vt exempli nomine vulgo vtimur. Tertium caput de deductione multo maioris cæcitatē est. Deductionis nomē video generaliter accipi pro confirmatione propositionis vel assumptionis: quod præceptū in dialectica stultissimum est. Quid enim est ars dialectica? nōne in hoc versatur, vt si quid dubium sit, confirmetur? Valde igitur hebetes Aristoteleos hīc agnosco, qui quicquid somniarunt, vtile, inutile, nullam rationem habent, in præceptis artium ponunt. Similis est in quarto capite de instantia vanitas: resistere enim aduersario omnibus & argumentorum, & syllogismorum generibus possumus, id est tota dialectica in hoc vtimur. Sed antea de instantia dixi: liber iustus sit, si vnum in locum colligas, quæ Aristotelei de instantia scripsere in dialecticis. De Enthymemate quod sequitur, breuiter admoneri poterat, syllogismū in hominum sermone perpetuū plenum non esse, & illum syllogismum truncum, Enthymema solere appellari. eius autem & signū, & physiognomoniā huc deriuare, vt

D. j.

Aristoteles facit, nulli⁹ erat propositi: res enim aliena est à iudicij explicatione. Quare in his sex capitibus inductio, & exemplum argumentorum nomina sunt, non argumentationum: enthymema syllogismi contracti, deductio & instantia generalia nomina, vt probatio & refutatio. Quamobrem analytico secundo non potestas syllogismorum, sed imbecillitas Aristoteleorum: non disputationum vitia, sed Aristoteleorum somnia: non formæ argumentationum, sed nugæ Aristoteleorum docentur.

*Quæstio
secunda
de necessariis
omissis ab
Aristotele*

Quamobrem iam nobis licet hanc disputationis partē de syllogismis perorare, & artis descriptionem, vimque totam cum sophismatis & nugis Aristotelis comparare. Cognouimus adhuc quàm multa in analyticis inutilia redundarent, quàm multa necessaria desint etiam videamus. Dispositionem dialecticam initio generaliter & vniuerse definimus: Aristoteles in analyticis ne nomen quidem huius virtutis videtur esse suspicatus: tātum abest, vt eam definierit. Nos distribuimus in veras & legitimas species, syllogismum & methodum: Aristoteles partitionis hui⁹ tam claram, tamque illustrem lucem in analyticis suis non adhibuit. Nos syllogismum non solum ve-

re, & ex propria ipsius natura, & substantia definimus: sed intelligenter & perspicuè ex naturalis exempli argumento declaramus: Aristoteles non solum obscuris, sed etiam falsis tenebris definitionem hanc inuoluit. Nos syllogismum partimur in membra, deinde in species, membræque ac species succinctis, ac perspicuis definitionibus exponimus: Aristoteles neutram partitionem exposuit, nec partium vllam omnino definiuit: sed primum illum doctrinæ ingressum (qui omni luce clarus & apertus & artificiosè compositus, ac distinctus esse debuit) omni genere tenebrarum ac ineptiarum labefactauit: differentia enunciationū demonstratiuarum & dialecticarū: fatua syllogismorū perfectorū, & imperfectorū dissectione: principiorum dici de omni & de nullo, deliratione: cōmentis conuersionū. Nos syllogismū simplicem definitū diuidimus in genera & generum species ac modos: omniāque perspicuis & nobilibus exemplis explicamus: Aristoteles syllogismum simplicem non definit: genera eius nominibus falsa & stulta ratione à geometria petitis figuras nominat: modos enumerat quosdam etiam ridiculos Fapesmo & Friezomorum: illustrationes Aristoteleæ, ob-

scurationes sunt sophisticæ, ex principijs omni inesse, nulli inesse. Homericæ Aristotelis exempla (quibus ipse præcipit vtendū esse ad perspicuè docendum) sunt carbones abecedarij friuola imitatione à geometris accepti: varietas & singularis exornatio Aristoteleæ doctrinæ est vitiosarum & inconstantium conclusionum cōfusio & perturbatio. Nos coniūctum syllogismum definimus, partimur in connexum & disiunctum: vtrumque genus definitum suis generibus ac partibus explicamus: & omni splendore humanitatis illustramus: Aristoteles in huius partis explicatione semel tantum peccauit: nihil omnino de coniunctis syllogismis docuit: nihil præterea hīc peccauit: & existimantur hī syllogismi à Theophrasto & Eudemo reperti, vel, vt alijs placet, à Stoicis. Quapropter cōsiderate iam Aristotelei nō solū vt in partib⁹ singulis, q̃ multa non necessaria cōfuderit Aristoteles in dialecticę dispositionis explicatione, sed etiam quā multa necessaria penitus omiserit: quot definitiones, quot partitiones, quot illustrationes, quot denique tam necessariae doctrinæ partes necessarias ignorauit, aut certe in his analyticis non docuit: & posita proteruitate Aristotelea dialecticam li-

bertatem assumite: & audete confiteri Aristotelis tenebras & sophismata, nostræ doctrinæ luce ac veritate superari. An verò nimis magnum laudis præmium postulo? nimis insignia tantæ confessionis testimonia flagito? Ego verò (qua sum adhuc erga vos æquitate, nō solum libenter, sed etiam prolixè ac liberaliter abusus) omnia ista debita nobis ornamenta vobis remittam: fatebor dialecticæ principem Aristotelem esse, honorem non solum eum, qui adhuc ei tam stultè tributus est, sed maiorem multo atq; ampliorem meruisse cōcedam, nisi tam sit Aristoteles in vi & potestate, totòque vsu syllogismi tardus & hebes, quàm confusus fuit, quàm tenebricosus, quàm fallax in artis expositione. Etenim Aristotelei certamen illud iam sæpius certatum reuocate, & mecum de syllogismi fructu & vsu contendite: excitate mentes vestras sublimes, quas pronas in terram ac in tenebras Aristoteles abiecit. Querite ab Aristotele quæ sit vis & natura syllogismi, quibus in rebus potestas eius spectanda sit. An remitter vos ad potestatem plura concludendi sub medio? minore extremo? per cōversionem? ex falsis in omni figura? per circulū in omni figura? per trāspositionē in omni figura? ex op

positis in omni figura? At impotentiam
 esse Aristotelis in ea sophistica potestate
 antea docuim⁹. Quærite igitur poti⁹ ab A-
 ristotele quãobré tot syllogismi ab eo con-
 fusi discantur: quæ commoditas tandem sit
 expectanda: quomodo authores ad expli-
 candum propositi, sint per eius doctrinam
 nobis æstimandi: quomodo iudicia vel no-
 stra vel aliena sint exploranda: quomodo
 denique & quibus omnino in rebus syllo-
 gismi tractanda sit & adhibenda regula.
 Hanc ἀποδείξις, quoniam Aristotelei estis,
 ab Aristotele (qui maximū gloriæ suæ fun-
 damētum in ἀποδείξει collocauit) petite: pa-
 ginas iam euolutas reuoluite: singulas non
 modo lineas, sed syllabas analyticas expē-
 dite: inferos etiam, si potestis, totos, atq; il-
 lic Aristotelem contremiscentem excita-
 te: dicātque quod vos ex eius doctrina non
 habetis, de quo nullum in analyticis nomi-
 natim verbum Aristotelis proferre pote-
 stis, quorsum tot analytica & legantur &
 clamentur: Aristoteles hīc magis mutus,
 quàm pisces: vos autem Aristotelei memi-
 nistis, quos in schola clamores, quas θόρυβος
 de syllogismo disputetis. At quoniam ni-
 hil Aristoteles tanta de re loquitur, quoniā
 etiam Aristotelei, exceptis scholæ clamori-
 bus (ad quos & inuentā & referendā dialē-

eticā totā arbitrātur) nihil de tāta dignitate suspiciātur, da nobis Deus optime maxime, vt agnoscāt Aristotelei tanti tamq; celestis beneficij tui gratiam. Non cōqueror quòd antea sēpe de multis Aristotelis pręceptis conquestus sum, nullum vsum syllogismi esse, nullum esse posse: sed accuso Aristotelem, qui nō doceat, quomodo, quib⁹ in reb⁹ eo sit vtendum: quod Aristotelei in altercationibus scholasticis eū dūtaxat exerceāt. Non est Aristotelei, Nō est inquā sophisticus & scholasticus vsum syllogismi, sed longe latius quā creditis, per omnes vitę partes diffunditur. De poētę, de oratoris, de philosophi sententia vis æstimare? conclusionis genus, quo vsum est intueri: si sit imperfectum, perfice & absolue: tum considera quā firma propositio, quā certa sit assumptio, quā constans earum sit inter se cōiunctio: hinc enim duplicis iudicij rationem & naturalis in singulis partibus, & artificiosi etiam in tota atque vniuersa dispositione si firme comprehensam & penitus perspectam habueris, scientiam te tenere non opinionem, veritatem non errorem confidito. Quid confidito inquam? tam enim fuerit illud solidum, tam stabile, tam fixum, tam prorsus immutabile iudicium, vt

facilius esse credam, soli lumen, quàm homini sic affirmatam assensionem eripere. Idem & partium & vniuersi examen, in de liberationibus, in causis forensibus, in rebus omnibus & lectis & auditis & meditationis adhibe: prò sancte Deus atque eterne, quàm reperies nostra, quæ vulgo nominantur, iudicia, præcipites & cæcas affectiones ex amore, odio, indignatione, commiseratione, spe, desperatione, voluptate, dolore, & cæteris hisce affectibus profectas esse! Atque exercitationis & vsus huius (quem syllogismi esse dicimus) gratia exēpla quædam liceat è disputationib⁹ nostris petere. Vtilis & vera doctrina conuersionum est & principiorum dici de omni, dici de nullo, omni inesse, nulli inesse, dicit Aristoteles. Quãobrem? quia Aristoteles eam tradidit: hoc verò non est iudicare, sed quod imperite credis, effutire. Redeamus ad regulam syllogismi, examinemus hoc tam mendax Aristoteleorum iudicium.

Quicquid ab Aristotele traditur, est verum & utile;

Conuersionum & reliquorū principiorū doctrina ab Aristotele tradita est:

Est igitur vera & utilis.

Heu mentes Aristoteleorum à mente tam

vehementèr auersæ ! quale est syllogismi huius principium , quia non erroris solum & falsitatis , sed summæ impietatis plenum ! quàm enim multa falsa & impia tradit Aristoteles , qui mundum & æternum & fato astrictum , qui mortales animos , qui hominis felicitàtem & ab homine inchoari & in homine terminari , sicut alia permulta tam nefariè , tamque impiè fabulatur ! Descriptio dialecticæ per inuentionis & dispositionis definitiones & partitiones & exemplorum explanationes , res est arida & exigua , ait idem Aristoteles . Quid ita ? quia Ramus nescio quis hanc nouam nobis doctrinam attulit . O me infœlicem , si Aristotelei dialecticè isto modo & rectè iudicant ! ô cæcos potius Aristoteles , si insipide isto modo disputant ! Verum Aristotelei iudicia nostra cū vestris erroribus , ἀποδείξεις nostras cum vestris elenchis compare , Remouete ex hoc iudicio Aristotelis auctoritatem : iubete Ramum consistere in fori vestibulo . Et quoniam iudices esse vultis , rationes nostras ad syllogismi , id est , sacrosancti iudicij regulam & normam reuocate . Ramus binas causæ suæ tabulas , gemina vobis instrumenta proponit . Prima ad verum confirmandum sic ,

Handwritten marginal note:
 Aristoteles
 in his
 libris
 non

Naturalis rationis vera & absoluta descriptio, dialectica est.

Institutio per inuentionis & dispositionis species & partes, est vera naturalis rationis & vsus absolutæque descriptio:

Est igitur dialectica.

Secunda ad falsum refellendum ex eodem argumento contra Aristotelem & Aristoteleos sic:

Vera dialecticæ artis descriptio proficisci debet à naturalis rationis & vsus obseruatione.

Aristotelis & Aristoteleorum confusio in terminis, prædicabilibus, prædicamentis, interpretatione, analyticis, topicis, elenchis, nō est ab obseruatione naturalis rationis & vsus profecta.

Aristotelis igitur & Aristoteleorū confusio non est dialectica.

Considerate iudices Aristotelei (quoniam iudices de nobis esse vultis, quoniam syllogismi vsus nosse vos putatis) priorem illum syllogismum: versate propositionem, inquire in assumptionē: coniunctionem partium vniuersam accurate cōsiderate: id est, dialecticē sicut ratio ipsa dicat, iudicete. Institutiones dialecticæ sunt nostræ, in

illo priore syllogismo: quę siquid peccauerint, dialectico iudicio se reprehendi non modo modeste, sed libenter ac late ferent. Cōuertite iudicium vestrum ad alteram secundi syllogismi scholam: propositionem intentis animis expendite: assumptionem tametsi vobis acerbior est, tamen quia iudices esse vultis, æquis animis disceptate: totam denique conclusionem seuerè examine: animaduersiones Aristotelicę sunt: quę nisi tota causa, rota ratione, tota veritate superiores Aristotele fuerint, iudicate si vobis commodū est, meridie non lucere. Verè & incorrupte de meipso iudicandi regulam vobis commonstro: quam contra vestri Aristotelis tenebras, contra scholasticę calamitatis, quā induxistis, sophismata defendo & vindico: doctrinam eius clarissimam doceo, quam vos confunditis: vsum eius in omnibus rebus æstimandis & iudicandis ostēto, prædico, celebroyos in scholasticis sophismatis obruitis: doceo hanc esse vnicam & singularem & cōmunem rerū vniuersarū, & tamen etiā propriam singularem, qua verum & falsum omnibus in rebus percipiatur, vel potius veræne res omnino omnes tales sint, quales esse dicātur. Quicquid temerè ratiocinando peccant homi-

nes, errore syllogismi & ignoratione peccant: quicquid verè & constanter concludendo iudicant, id syllogismi veritate ac constantia iudicāt. Hoc aureum & cæleste Dei omnipotentis donū, Aristotelei quæso vos, amate & colite. Hoc lumen est omnibus (quæ toto cælo nitent) syderibus longè maius, longè clarius, longè diuinius. Hoc lumine peritorum, imperitorum, senum, iuuenum, omnis denique ætatis, & ingenij iudicia confirmantur. Hoc lumine homines cum beatis illis & diuinis mentibus communiter fruuntur. Hoc lumine omnis humana diuinæque sapientia collustratur. Quare facite in posterum, vt tantum Dei donum non ad nugatorias de præceptiunculis sophisticis altercationes, sed ad vsum prudentiæ, ad humanitatis subsidium, ad vitæ auxilium referatis: & desinite nobis irasci, si omnium possessionum, quas homines habent, pulcherrimam vestris tenebris liberare, & in lucem proferre tantopere contendimus.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber decimusnonus.

De methodo.



Nalyticis syllogismi tenebris expositis, de methodi caligine proxima quaestio est, method' quid sit, & quas habeat partes institutionibus nostris abunde est expositū. Quid igitur? quomodo Aristoteles de methodo philosophatur? Aristoteles in dialecticis nihil praecipue de methodo praecipit, nec idcirco quaestiones adhuc tractatas hic sequi possumus. Attamen quid alijs in libris sentiat, arbitror exponendum, vt vnde vniuersa dialecticarum tenebrarum omnium confusio orta sit, cognoscamus. Nam propter verè huius methodi omissionem Aristotelei in praecipitia tam lubrica, quàm adhuc ostendimus, inciderunt. Quid igitur Aristoteles ait de dispositione methodi huius & doctrina? Idem porrò multis locis pro-

bat & laudat, quod nos antea monuimus, sed parum quid loquatur, animaduertit. In moralibus cum Platone consentiens Aristoteles querit, an ut in stadio à præmijs ad calcem, an contrà, sic in docendo progrediendum sit: concluditque ab ijs, quæ sunt notissima nobis, incipiendum esse. Atque ita definit felicitatem primum ex perpetuæ vitæ perfectis officijs. Deinde partes eius in singulis virtutibus interpretatur. Qua in morali disciplina viam istam probat & sequitur, quanuis interim multa aliena misceat. In physicis verò etiam idem proficitur statim operis initio, ab vniuersis (quæ ipsa nobis ait esse notiora) semper incipiendum: præceptumque suum sequutus (licet multa minime necessaria confundat) naturam primo de qua loquitur definit: partes deinde, materiam & formam, tum genera, simplicem & compositam naturam isto legitimo ordine interpretatur. Quinetiam hanc quæstionem in libris de partibus animalium multis verbis disceptat, docetque res vniuersas primo generaliter: deinde singulas specialiter tradendas esse: atque hac via naturas animalium explicandas ait. Cur igitur Aristotelem reprehendis, inquires? Aristoteles cæteris in libris de methodo,

vt dixi, nobiscū sentit: in eo autē ipso opere (vbi debuit hæc explicatio præcipuè tractari, quæ dialectica tota sit) nō modo mutus Aristoteles, sed Aristotelei ad retinendam organi sui (sic enim confusionem logicam nominant) authoritatem omnia naturæ fundamenta subuertunt, & alijs in libris vere & sapienter contexta malitiose retexunt. Methodus quid sit vniuerse nusquam definiunt: vnde fit, vt errore infinito vagentur. Logici verò organi retinendi gratia duas vias in descēsu ascensūq; finxerunt, rectā alterā, alteram inuersā: analysin & genesin nominant: vt per analysin finem primo, deinde fini proxima, postremo reliqua vt erunt propinqua vel remota, ita prius posteriūsvē cogitemus: per genesin contra opus ordinemus ex eo loco, vbi analysin desierat: tandēque eam concludamus, vbi analysin incœperat: analysin denique à crassissimis maximēque compositis descendat ad simplicia: genesin contrā à simplicibus ad composita perueniat: Ac de analysi dialecticæ artis sic præcipiūt. tres animis nostris occurrentium visorum esse distinctiones, cum aliquid persuadere, aut probare velimus: scientiam primo, & veritatem: quæ si desit, probabilitatem, &

opinionē: quæ etiam postremo si nulla sit, captiunculam aliquam sophisticam præhendi, qua quod volumus, persuadeamus. Veritatem porrò aiunt demonstratiuo, opinionem dialectico, captionem sophistico syllogismo informari. Quare primus sit analyseos gradus, demonstratiuus syllogismus, secundus dialecticus, tertius sophisticus. Hic paulisper Aristotelei auersi quippe velut in labyrinthum descendentes, conquiescunt: deinde aiunt tres illas species demonstratiuorum, dialecticorum, sophisticorum syllogismorum cognosci nō posse, nisi cognita sit generalis ipsa syllogismi doctrina: quartus ergo descensus locus assignatur syllogismo: tum ne conquiescunt quidem: aiunt syllogismū sine enuntiationibus nullum esse, nec illas sine nomine & verbo, & hæc simplicia vocabula, sine prædicamentis, prædicabilibus, terminis intelligi non posse. Ideo in analyseos descensu quintum gradum enuntiationum esse aiunt, sextum nominum & verborum, septimum prædicamentorum, octauum prædicabilium, nonum terminorū. Quod commentum non est in libris Aristotelei organi, sed ab interpretibus argutulis confictum est. Ergo analysis Aristoteleorum in dialectica resoluenta huiusmodi est, qualē hic pictā videmus.

1								
2			3			4		
5			6			7		
8			9					
Termini			Predicabilia			Enuntiatio		
Dialecticus syllogismus.			Sophisticus syllogismus.			Syllogismus demonstrativus.		
Demonstrativus syllogismus.			Enuntiatio.			Syllogismus predicabilis.		
Syllogismus.			Syllogismus demonstrativus.			Syllogismus predicabilis.		
Termini.			Termini.			Termini.		

Atque ita analyfin Aristotelei institunt: genesin verò inuerso ordine contrariòq; sursum versus, ac retrò digerunt: ita omnia componunt terminis, predicabilibus, predicamentis, nominib⁹ & verbis, quibus enuntiatio fit: ex enuntiationib⁹ syllogism⁹, deinde genesin in syllogismū & partes syllogismi, demonstratiuum, dialecticū, sophisticū incidit: sic enim genesin confusionis suæ ordiuntur, & ab imo gradu ad summū perueniunt. Hoc scilicet ordine, quem hic signauimus.

E. j.

hæc Aristotelea genesis est. Atque hoc descensu ascensûque admonent omnem rem propositam cogitandam esse, postea componendam. In quo vtinam aliquando constanter considerent Aristotelei, quid somnient. Primum cuius est inconstantia præcipere in arte dialectica, id est omnium artium fabricandarum doctrina, viam, quam non modo ars alia nulla, sed ne ipsa quidẽ Aristoteleorum doctrina sequatur? Dicunt Aristotelei duos esse ordines tradendæ dialecticæ: analysin, qua descendimus à summis ad ima: genesis, qua ascendimus repetitis iisdem gradibus ad summa, vt vna eademque via sit analyseos, & geneseos, sed illa inuersa, hæc recta. At chaos hoc Aristotelicum ab ipsorum præceptis quàm discrepet, res oculis subiecta loquitur. Nam si verè præcipiât Aristotelei geneseos & analyseos eandem viam esse, sed inuersam, eundem ordinem, sed immutatum, vt modo sursum, modo deorsum feratur, vehementer errant: cum demonstratiuum syllogismum primum in analysi faciant, nõ faciât in genesi postremum. Nam cum penultimo loco genesis illũ syllogismum habeat, cur sophisticus postremus est in genesi, qui fuerat in analysi antepenultimus? An vt

Aristotelei declararent, sicuti res ipsa est, finem tantæ confusionis sophisticum esse? Non seruât igitur Aristotelei ipsi quod nobis præcipiūt esse seruādū: nō seruât inquā in eo ipso loco, quo hoc ipsum mētiūtur, & ex tēpore mēdaciū cōmentūmq; suum refellunt. Cæteris in libris contraria & docent & faciūt, quemadmodum paulo antè dixi, de morib⁹, de natura, de animalibus. Quāobré Aristotelei declarāt se vt tā varijs plagis (quibus omnibus partibus cōfixi sunt) mederentur, medicamenta valde fatua atque inepta somniasse. Neque verò de dialecticis libris suis cōmētitiā hanc geneseos & analyseos fabulam eruerunt, vt res dissoluatur pri⁹, quān componatur. Illic enim præcipitur, vt res componatur prius: deinde facta resoluatur. Locus est in prioribus analyticis, vbi syllogismus iubet Aristoteles antè componi, postea factū resolui. At nunc sophistici interpretes, & ignari rerum quas interpretantur, iubent cōtra sua præcepta artem resolui prius, deinde componi: hæc autem contraria planè sunt resoluiere primo, deinde componere: cōponere primo, deinde resoluiere. Atque hunc quidem errorem, tam manifestum, tam deprehensum, quia sua autoritate cō-

futatum vident Aristotelei, debent agnoscere. Videmus hic quantis tenebris Aristotelei conturbetur, ut organicum chaos suum retineant. Quod si deposita pertinacia constanter animaduertent, quæ contradicuntur: facilius esset quamuis inueterati mali medicina. Non enim tantum potuerunt à natuta discedere, quin aliquam naturæ lucem retinerent, & in dialecticæ rationem aliquam inciderent. Video enim eos, quamuis aliter intelligunt & loquuntur, tamen video analyseos nomine inuentionem, sicuti geneseos appellatione dispositionem, sed velut cæcos, nec cernentes quid tenerent, comprehendisse. Dicunt enim per analysin res esse cogitandas, per genesin collocandas & componendas. In quo etsi verbis discrepant, tamen re ipsa nobiscum sentiunt. Res enim primum inueniri, deinde disponi volumus. Analysin & cogitationem rerum inuentionemque dicunt à syllogismo demonstratiuo per dialecticum & sophisticum, per syllogismum, per enuntiationes, per nomina, per verba, per prædicamenta, per prædicabilia, per terminos concurrere. In quo vehementer illis resistimus: non enim per illos gradus descendit animus, cum aliqua de re cogitat, sed causas rerum, effe-

cta, subiecta, adiuncta, dissentanea, cæteraque inuentionis dialecticæ genera videt. Aristotelei cogitatis rebus & inuentis volunt ordinem & dispositionem adhiberi, idque nobis non solum assentientibus, sed etiam laudantibus: sed genesin nominant & instituunt à terminis per prædicabilia, prædicamenta, nomina, verba, enuntiationes, syllogismum, syllogismum demonstratiuum, dialecticum, & denuò ad sophisticum præcipitari: in quo reprehenduntur à nobis. Non enim ad dispositionem docendam atque explicandam confusio illa nobis sequenda est, sed ea via quam syllogismus & methodus nostris institutionibus ostendunt. Desiniant Aristotelei methodum, errorem & fraudẽ commentorũ suorũ deprehendent: dialecticæ enim aliquid his nominibus geneseos & analyseos, sed sicut Aristoteles partes dialecticæ, inuentionem & dispositionem, sicut Porphyrius inuentiōnem, id est, in summa cōfusione apprehendunt: . Atque quoniam tanto opere somniis suis Aristotelei delectantur, Analyseos autem geneseosque vocabulis & partium sectionem & totius compositionem significari volunt, facile si attenti esse voluerint, iudicabunt vera illa quam sequimur, me-

thodo vtrunque fieri . Nam & definiendo rem totam componimus , & distribuendo partes explicamus . Sic errantes Aristotelei quia nihil definiunt , analyseos & geneleos vocabulis modo in inuentionem & dispositionem , modo in definitionem & partitionem incidunt . At definiāt primū in vniuersum quid methodus sit , tum species & partes enumerēt : cognoscent facile quā foede hallucinentur . At Plato quem tantopere probas (aiūt Aristotelei) tradit vtrunque illam viā analyseos & geneleos in explicanda arte esse necessariam . Ego verò Platonem tanquam virum bonum & publicæ veręque institutionis studiosum , laudandum puto : tamen nullam sententiam Platonis probandam existimo , quia Platonis ea sit . Siquid Platone rectius veriūsq; baiulus mihi denunciarit , Platoni quidem erranti non dubitabo baiulum recte sententem præponere . Veritas enim charissima sanctissimāque sit : atque hominum dubiis & fallacibus opinionibus anteponatur , vt Aristoteles etiam vester ait . Attamē hīc Aristotelei quidam falsam Platonis auctoritatem mentiuntur . Plato enim nec analysin nominat , nec genesin : sed eam veritatem naturæ docet in methodo , quam

noſtris inſtitutionibus explicauim⁹: ſed ait,
 artes primo repertas eſſe obſeruatione re-
 rum ſingularum, quod verum eſt: docet au-
 tem, & multis exemplis confirmat, contrā
 tradendas & diſponendas eſſe, ab vniuerſis
 rebus ad partes deſcendendo: quod lauda-
 mus, & à tenebris Ariſtoteleorum vendi-
 cam⁹. Legite Ariſtotelei Platonis dialogos
 hac de re, Philebū, Phēdrum, & pleroſque
 philoſophi illius ſermones alios: & definite
 nos falſis & commentitiis teſtimoniis inſe-
 ctari. Define methodum: ponite in aliqua
 dialecticā parte vel inuentionis, vel diſpo-
 ſitionis, ſētietis vos deceptos & falſos eſſe.
 At Galen⁹, dicent Ariſtotelei, medicorum
 princeps methodū multiplicem facit. Fue-
 rit Galenus in medicina, non modo prin-
 ceps, verum etiam Deus, ſi lubet: qualis in
 dialectica fuerit, conſideremus: dialectica
 non docet hominum velut principum de-
 cretis veritatem firmari, ſed argumento &
 ſyllogiſmo certo concludi. Rationes Gale-
 ni videamus, dialectica in dialecticis vta-
 mur: ea nobis recte iudicandi legem certā,
 & nunquam fallentem tradit: dialecticā
 itaque veritati, id eſt, certiffimę & indubi-
 tatę credamus potius, quā dubiæ & in-
 certę authoritati temere aſſētiamur. Quid

igitur Galenus ait: Galenus modo similitudinem & dissimilitudinem ad methodicā artis cuiuslibet constitutionem sufficere docet: modo præter compositionem & diuisionem faciēdis artibus nullam viam esse: modo vtrunque coniungi: modo tria methodorum genera, primum compositionē & diuisionem, secundum consequentium & repugnantium cognitionem, tertium rerum inter se mutationem in maioris & minoris & æqualis & similis ratione: modo tria capita esse dicit: compositionem, diuisionē, definitionem. Quare cum Galenus sibi ipse non assentiatur, cur cogere me vis vt illi assentiar? Galeni & Aristoteleorum error par est. Methodus quid sit, in vniuersum si definiret, & dialecticæ certas partes inuentionem & dispositionem distinctas haberet, videret has methodos, quas tam multas enumerat, modo in hanc, modo in illam dialecticæ partem cadere: methodi in vera & verè descripta dialectica nihil hîc esse. De compositione & diuisione antea in genesi & analysi Aristoteleorum dixi: similitudo & dissimilitudo, maiora, paria, diuisio, definitio, argumenta sunt, & in partibus inuentionis dialecticæ, artes eorū propriæ sunt. At in hac methodo non que-

rimus argumenta: illud enim est inuentionis, sed argumentorum dispositionē, quam non ostendit similitudo, comparatio maiorum, parium, diuisio. Potest enim res ex verissimis & definitionibus, & partitionibus, & cōparationibus, cōfusissime & turbatissime doceri. Quid enī obstat definitiones principes medio aut infimo esse loco, medias supremo, & omnia perturbato ordine & loco misceri? & vbi definitiones & partitiones verissimæ & probatissimæ sint omnium generum, methodum tamen nullam adhiberi? vt ollæ exemplo institutiones nostræ declarant. Non tradit igitur Galenus disponendæ inuentionis rationem: neque idcirco methodū instituit. Scio Galenum posse excusari, qui methodi nomine non hanc perpetuam rerum dispositionem intellexerit, sed facilia quædam argumenta ad declarandum, & docendum, quales sint comparationes, distributiones, definitiones: quod quidem etsi nō omnibus apud eum locis intelligi posse certo scio, libenter hominis gratia cōcedo: & video virum illum excellenti quadam naturæ luce præditum, dispositione methodi (quanuis de ea non satis aptè præcipiat) in multis artis sue libris mirabiliter vsum: & meliore natura

fuisse adiutū, quā magistro. Melius enim methodo vritur, quod ingenij & naturæ est, quā methodi præcepta explicat, quæ de schola à magistris deduxerat. Verū aliud est magnos viros alicubi lapsos excusare: aliud est eorum vitia probare ac laudare, & imperitæ iuuentuti imitanda proponere. Qui de dialectica methodo hac ratione qua Galenus, præcipit, artem confundit: distinguenda præcepta sunt, vt sæpe iam dixi: quāuis vsus cōiunctus sit. At dixerit contrā Galenus, tantus ille vir, tam probatus: argumenta ista sunt in hac disputatione simplicium & imperitorum, nec artis (de qua disputatur) vim intelligentium. Refer non ad medicum, dico, nō ad principatum aut magistratum aliquē, sed ad syllogismum, id est, sanctissimū iudicē & incorruptissimū, quæstionē hanc, An quia dixerit Galenus, ideo sit verū, & sententiā iudicis huius ausculta: iubebit addi huic tuo conscriptario fundamentū, vt videas, quid efficiatur, hoc modo.

Quicquid Galenus sensit, est verum:

Galenus sensit tā varias esse methodos:

Hoc igitur verum.

Propositio non mendax, planēque falsa videbitur? Quomodo igitur à tam falsis initijs verum consequi arbitramur? Et sæpius

iam antea tam stulto argumento respondi-
 mus, & in præceptis inuentionis monui-
 testimonij argumentum omnium infirmis-
 simum esse: meritóque expers artis appel-
 latum. Veruntamen valde mirandum est ab
 Aristoteleis Galenū nobis opponi, qui me-
 thodi, quam sequimur, singularem quandā
 laudem Platoni tribuit: Aristoteli nullam
 tribuit. Quamobrem, cum Aristoteles ipse
 testimonio suo singularem hanc methodi
 viam à generalibus ad specialia, ab integris
 rebus ad membra comprobet: cum Aristo-
 telei figmentis suis in eo ipso loco vbi fin-
 guntur, contraria faciant: cum in logicis li-
 bris contrarias etiam vias habeant: cū vo-
 cabulis analyseos & geneleos nihil nisi in-
 uentionis & dispositionis rationem cōtur-
 bent: cum in vera etiam methodo genesin
 definiendo, analysin partiendo vsurpent:
 cum Platonis & Galeni auctoritatem no-
 bis sine caussa obijciant: cum inquam hæc
 ita se habere Aristotelei intelligant, ad ἀπό-
 δεῖξις nostram eos reuocemus, & ad causas
 naturalis ordinis nobis propositas redea-
 mus: in quibus cum viā illam definitionū,
 distributionū, exemplorū, naturæ vestigijs
 impressam cernamus, errantes autem illas
 Aristotelis salebras in analysi & genesi,

Demonstratiui syllogismi, dialectici syllogismi, sophistici syllogismi, syllogismi, enunciationum, nominis & verbi, prædicatorum, prædicabilem, terminorum. Item terminorum, prædicabilem, prædicamentorum, nominis & verbi, enuntiationis, syllogismi, syllogismi demonstratiui, syllogismi dialectici, syllogismi sophistici: errantes inquam illas Aristoteleorum præcipitiorum salebras mendaces ac sophisticas cognoscamus: moneamus Aristoteles, ne naturæ pertinacius repugnare, & gigantum more cum veritate bellare velint. Verum enimvero quanuis ad vsum vitæ, ad veritatem naturæ, ad certissimam legem doctrinæ, hæc quæ cōtra Aristoteles afferimus, conformentur: sentio tamen Aristoteles quosdam, qui se bellè putent ornari, si contorto aliquo sophismate miseras illas organi Aristotelici tenebras defenderint. Utinā De⁹ hāc mentē Aristoteles donaue- rit, vt naturam, vt veritatē, vt vsum vitæ, & humanæ prudentiæ constantiā & firmitatē fallacibus & anilibus sophismatis chariorem habeant: confecta iam res esset. Ex hac enim methodi sophistica commentatione nullum solidum vsum ex authore idoneo, nullum ē communi sensu vitæque hominū

exemplum vnquam demonstrabūt. Quicquid in rixando inficiari possunt & quavis impudentia stultitiæque tueri, Aristotelicum illis est: captionibus suis nimium confidunt. At extorquebuntur è manibus, vel potius sua sponte concident. Protheo capto multas artes poëta tribuit.

Verū vbi correptū manib⁹ vincisq; tenebis,
Tum variæ illudēt species, atq; ora ferarū.
Fiet enim subito sus horrid⁹, atrāq; Tigris,
Squāmosūsq; draco, & fulua ceruice leōna:
Aut acré sonitū flāme dabit, atq; ita vincis
Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit.

Esto Prothei sint Aristotelei: non idcirco semper eludent: fallendi finis & modus aliquis erit. Prothea callidum & versutū finxit poeta, sed eundē docuit, si constanter vrgeatur prematūque, tandem vinci atque expugnari.

Sed quāto ille magis formas se vertet ī oēs,
Tanto nate magis cōtēde tenacia vincla:
Donec talis erit mutato corpore, qualem
Videris icēpto tegetet cū lumina somno.

Aristoteleos igitur cōstanter vrgeamus:
ἀπὸ δὲ τῆς illam nostram opponamus: naturalis vsus & humanæ prudentiæ vinculis cōstringamus: illis certissimis acutissimisque telis, si diutius repugnent, oppugne-

mus : fatigati & vexati ad lumen na-
turæ conuertentur : errores suos
confitebuntur, & se pulcherri-
mo adiuuandæ, & ampli-
ficandæ veritatis fœ-
dere nobis asso-
ciabunt.

PETRI RAMI

VEROMANDVI

Animaduersionum Aristotelicarum

Liber vigesimus & postremus.

De Exercitatione.



Eruenimus ad exercita-
tionē, tertiā de tribus di-
alecticæ virtutis partib⁹,
& vltimam partem, id
est, & naturæ & artis cō-
summationem. Frustrā
enim rationis lumine à
Deo optimo donati, dotatq; essemus, fru-
strā luminis eius vim ac potestatem præ-
ceptis interpretaremur, nisi exerceamus.
Hæc pars fructum, hæc pars honorem, hæc
pars dignitatem dialecticæ omnino conti-
net. At quē fructum? quem honorem? quam
dignitatem? Talem nempe qualem omniū
ingeniorum labor atq; industria ferre hac
humana & mortali vita potest. In omni su-
periori sermone multis locis Aristoteleos
monuimus, vt in causā publica, & ad iu-
uentutis institutionem honestam, ac libe-
ralem spectante moderati & faciles esse
vellent: ne de industria commodis publicis

obfistere, ac pulcherrimæ disciplinæ splendori inuidere, beneficijs deniq; diuinis humanitatem spoliare velle videatur. Hic nō solum moneo, sed oro, sed modis omnibus obtestor & obsecro, vt æquitatem non per tinaciam: libertatem iudicij, non seruilem & mancipatam sententiam ad vsum dialecticæ artis recognoscendum, quanuis omnibus antè locis propositū, tamen hic etiā summam æstimandum afferat. Genua bone Deus & pedes Aristoteleorum ad hanc impetrandam veniam libenter amplecterer. Aristoteleus fui, & in Aristotelis quibusuis dictis pertinacissime propugnandis obstinatus fui: si quid contra diceretur, vt prius distinctionem aliquam ad defendendum cogitarem, quàm quod diceretur, intelligere potuissem. Aristoteleus inquam fui, & multos annos (quos in melioribus studijs collocare potuissem) in miseris Aristotelis tenebris consumpsi: pœnitet, & erroris mei pœnam tanti temporis iacturā luo. Quare Aristotelei meo iam exemplo, per Deum optimum maximū animos erigite, & amice, ac sine inuidia, quæ iam dixi tot locis de vfu & exercitatione in memoriam reuocate: attendite etiam, quæ paucā rursus ad extremū dicturus sum. Docui in

nostris institutionibus exercendæ artis dialecticæ duplicem esse viam, analyfin alienorum exemplorum, genesin nostrorū. Hæc utramque dico ab Aristotele & Aristotelis, non solum vitiosis præceptis, sed misera consuetudine esse perditam & corruptam. *Aristotelis*
 De præceptis Aristotelis primum dicam, *præcepta*
 quæ paucula ex octauo topico de exercita- *de exerci-*
 tione, ex primo analytico de capitibus de- *tatione.*
 cem analyseos, & ex duobus elenchorum
 libris huc reseruauimus. Quænam est igitur Aristotelea dialecticæ exercendæ ratio? Nominatim equidē de exercitatione Aristoteles præceptum nullum tradit, exceptis quæ in extremo octauo topico sunt, ubi verè & vtiliter monet Aristoteles de omni quæstione dialectico differendum, sed inconstanter, cum sæpe contrarium affirmet de solo problemate, generis, proprii, definitionis, accidentis ei esse disputandū. Vtiliter etiam monet quæstionum tritarū, & cōmunium locorū disputationes quàm maxime fieri possit, insignes & generales tenēdas esse: sed ad suas nugas, & tenebras inconstanter, & inconsiderate, cum viam illam generalem & communem disputationum & quæstionum omnium neget inueniri posse, & conturbet, atque obscuret

modis omnibus. Vnum verò est valde ridiculum, & Aristotele doctore dignissimum, vbi syllogismorum conuersiones maxime commēdat, cum huius sophisticæ Chimæ-
ræ, nullum, sicut antea dixi, humanū sit exemplum, nullus sit vsus. Atque hæc Aristoteles nominatim de exercitatione sola tradit. Attingam tamen ex analytico primo, & elenchis, quæ huc referri posse videantur. De analysi itaque quingētis atque amplius versibus ab Aristotele analytico primo præcipitur, vt in propositiones primū, deinde in terminos syllogism^o resoluatur: tum thesis ec̄thesis terminorum & simplicū, & cōpositorum, & obliquorum spectetur: item anadiplosis & thesis syllogismorū consideretur: tum additus longus & multus sermo de vniuersa analysi syllogismorum ad impossibile & ex hypothesi: item de reciproca reductione syllogismorū vni^o figuræ in aliam. Postremo de syllogismis infinitis & regulis consequentiarum, quæ analyticos dogmata vana mēdaciāq; sunt. Nam cum volum^o explicare propositi nobis authoris consilium, iudicium, methodum: repetenda nobis huius artis vestigia sunt, quibus huc peruenerit. Quæstio itaq; primum, deinde inuentio, tum dispositio

intuēda est. Est igitur de syllogismo in propositiones, in terminos, & eorum thesin, ecthesin, & cætera, illa cōmenta resoluen- do falsa & sophistica doctrina. Ad elēchos veniamus, in quibus Aristoteles videtur generavitiorum describere voluisse, verū quā Aristotelice: quā simillima cum superioribus tenebris confusione? Primum descriptio ipsa vitiorum vniuersa ex recta virtutum oppositione nasci debuit: vt quot genera virtutum essent, tot saltem ostenderentur esse genera vitiorum: & quemadmodum duę sunt vniuersæ in dialectica virtutes, altera inueniēdi, altera disponēdi: sic vniuersa duo vitia esse debuerunt, alterū rectæ inuētionis, alterū legitimæ dispositioni aduersum atq; oppositū: vt prudēter differēdi virtutibus opponātur cōtraria fallēdi vitia, & captiosa argumēta veris, fallax inuētorū collocatio rectæ atq; cōstāti. Sed tamē quid vetat res omnes, vt erūt, intueri? Proponit igitur Aristoteles, primo primi elenchi capite se dicturum de sophistico & captioso syllogismo. Secundo capite definit sophistam, quem non necesse magis est in dialectica, quā definito in rhetorica oratore, indisertū definire. Et Aristoteles sexto topico docet virtutis non esse definitio-

nem rectam, nisi ex ea vitiū cognoscatur. Orationum genera quatuor & disputationum deinde facit Aristoteles, doctrinales, dialecticas, tentatiuas, cōtētiosas (sic enim Boëtius loquitur) ex peregrinis nempe, & aduentitijs circumstantijs, sicut antea de syllogismo diximus demonstratiuo, dialectico, sophistico, modali, ostēsiuo, ad impossibile, ex hypothesi, ducēti ad icōmodū. Tertio capite quinque fines sophistę attribuuntur, redargutio, falsum, inopinabile, solœcism⁹, nugatio. At vnus tantū est: vnicus enim finis est dialectici docere verē differendo: vnicus etiam finis sophistę redarguere fallaciter arguendo: necesse est enim virtutis fines & vitij contrarios esse. Cum autem sophista captiose induxit ad falsum, ad inopinabile ad solœcismum, ad nugas, tum redarguit: vnde constat quatuor posteriora, redargutionis gratia adhiberi: & redargutionem solum finem sophistę esse. Solœcismus autem grammaticę vitium est, non dialecticę: & de eo in dialectica tā ineptē præcipitur, q̃ de barbarismo aut metaplasmo præciperetur. Sequitur eodem capite partitiō redargutionum, quod alię sunt propter dictionem, alię sunt extra dictionē. Quę partitiō nihil ex causis dialecticę artis habet,

sed ex leuissimis circumstantiis est deducta, sicut omnes ferè partitiones Aristoteleæ in arte dialectica positæ. Sed tamen membra partitionis huius videamus: in dictione fallaciæ sex enumerantur, æquiuocatio, amphibolia, compositio, diuisio, accentus & figura dictionis. Harum autem fallaciarum quinque primæ nomine ambiguitatis continentur: & hoc vitiū in nostris institutionibus vitandum esse monuimus. Figura dictionis est fallax similitudo, non tamen omnis fallax similitudo, est figura dictionis. Cuiusuis enim rei figura, id est species quedam inanis & adumbrata fallere posset, vt figura dictionis. Quarto capite Aristoteles recenset septem species captionum extra dictionem: accidentis, secundum quid, ignorancem elenchi, petitionem principij, consequentis, non causæ vt causæ, interrogationū pluriū. Et tamen quinto deinde capite vanitatem partitionis scilicet redarguens, disputat has omnes septem captiones fallacia elenchi contineri, vt mea refutatio nihil hîc requiratur in refellenda partitione, cuius pars vna reliquas contineat. Verum tertio loco video petitionem principij ab Aristotele reprehendi. Reprehensa siquidem est octauo topico: reprehensa ite-

F. iij.

rum est de prioribus analyticis secundo. Placuit hæc empusa valde Aristoteli, & ei apta visa est, per quam humanis ingeniis illuderetur. Retexamus igitur orationem: dicamus Aristotelem facilem esse velle, quia tot locis, tam sæpe, tam vehemēter obscuritatem reprehendit: at non vult. Aristotelei enim maximam laudem Aristotelis in eius obscuritate collocant: in quo mihi videntur stulta pertinacia maximū defendere vitium. Dialectica verē tradita omnis lucis author & magistra est: at infinitarum tenebrarum ō Aristotelei, Aristotelem authorem non modo fatemini, sed cum summa eius (vt existimatis) laude gloriāq; profitemini, fallacia secūdm quid, est diuisionis fallacia quædam: videtur enim totum ad partem conferri, vt, Est homo mortuus, ergo homo: fallacia nō causæ vt causæ unde sit suo nomine indicat. Quod si Aristoteles hoc modo cætera vitia ad virtutum fontes retulisset, perspicue tradidisset, quod in elēchis cōturbauit. Nō causa vt causa fallacia est. Sc igitur nō definitio, vt definitio: nō genus vt genus, & in cæteris argumētis eodē plane modo præcipi oportuerat. Quāquā Aristoteles fallaciā nō causæ vt causæ nō huc planē retulit: nec tantū boni aut lucis animo cōcepit. Fallacia cōsequentis est

captiosa species connexi syllogismi secun-
 di. Fallacia accidētis, variarum interroga-
 tionum, ignorationis elenchi nullum vitij
 peculiare genus ostendunt: de quo possit in
 dialectica præcipi. Quamobré in tam mul-
 tis vitiorum generibus redargutione com-
 prehensis, cum nihil est advirtutum fontes
 relatum atque comparatum, tum de omni-
 bus quatuor sola sunt quæ videantur dia-
 lecticum aliquid indicare: figura dictionis,
 fallacem similitudinem: secundum quid, di-
 uisionem: nō caussa vt caussa, fallacē cauf-
 sam: cōsequens, connexum secundum. Pri-
 mus itaque sophistæ finis ita est: reliquorū
 falsi, inopinabilis, solœcismi, nugationis va-
 nitas, non tam obscura, quàm ridicula est.
 Propterea si cui tantum erit à seriis & vti-
 libus rebus otij, ineptias etiam tales vt cu-
 ret, quales sunt in elenchis reliquorum Ari-
 stotelismorum, oblectando otio perlegat,
 non instituendo animo: nisi fortè det ope-
 ram vt è stulto insanus fiat. Hæc in libris
 Aristotelis de exercitatione dialecticæ, quā
 uis hoc nomine minime proposita, tamen
 ea præcepta sunt. Scholastica Aristoteleo-
 rum consuetudo reliqua nobis est, de qua
 breuiter dicendum est, cum antea tot locis
 hac de re separatim dixerimus. Quænam
 Scholasti-
 ca Aristo-
 teleorum
 exercita-
 tio.

est igitur Aristoteleorum in tractanda arte
dialectica consuetudo? quæ exercitatio? Po-
tuit bonis authoribus explicandis atque in-
terpretandis Cicerone, Virgilio, ceterisque
& oratoribus & poetis & philosophis dia-
lectica exerceri, ut in analyticos præceptis
ostendimus. Eiusmodi est Aristoteleorum
meditatio, ut quæstionem videant? argu-
menti rationem considerent? iudicii con-
clusio nem perpendant? methodi viam cir-
cumspectant? Nihil simile apud illos auditum,
nullum excellentem authorem, nullum poë-
tam, nullum oratorem, nullum philosophum
ad inuentionis dispositionisque normam
interpretantur. An in tractandis & scriben-
dis insignibus rerum utilium honestarum-
que locis (quemadmodum audiuius ab
Aristotele, quauis in libris omnia corrupe-
rit, adolescentes in thesi exercitatos esse)
eorum labor occupatur? Minime verò: sed
si quis puer liberaliter institutus ad istos ac-
cesserit, qui vel poema condere, vel episto-
lam facere, vel orationem scribere didice-
rit, primum illud est, ut obliuiscatur. Indi-
gnari siquidem magistri solent, si profanis
illis (ut iudicant) rebus sacra Aristoteleæ
logicæ mysteria contaminentur. Itaque eo
ipso tempore, quo sophisticæ Aristotelis te-

nebræ ab Aristoteleis simplici & imprudenti iuuetuti offunduntur, cauetur ne quis orator, ne quis poëta, ne quis historicus, ne quis humanitatis aut elegantia vlla laude nobilis & celebris author legatur: secus vir garū pœna esto. Quid ergo est? quomodo Aristotelei dialectici exercentur? Video cogitationem subitam atque extemporalem esse reliquam: hîc fortasse vt sophistæ veteres, copiam orationis inuentione & dispositione rerum excolunt atque amplificant; poscunt in conuentu quæstionem de qua quis velit audire: magnas opes industriæ suæ cum summa admiratione omnium illic ostentant. Obmutescunt Aristotelei omnes, si quid horum interrogas; & se credunt abs te derideri: ita noua huiusmodi interrogatio atque inusitata accidet. Vbi ergo ponitur biēnij tempus? tantum enim moribus Academia Parisiensis impenditur. Pudet dicere, & tamen dictum iam toties est, & ad extremum rursus dicendum, vt Aristotelei pudore aliquo in tam putidis rebus afficiantur. Quid ergo agitur in scholis Aristoteleorum ad exercitationem dialecticæ? Clamatur de tam multis tenebris, contra quas tot libris à nobis est disputatum: clamatur mane, clamatur meridie, clamatur

vesperi, clamatur toto die, magna etiam noctis parte clamatur: denique de nugis Aristotelis nil nisi Aristotelicè dies & noctes clamatur: vsus dialecticæ præter philosophicos illos & captiosos de sophismatis Aristotelicis clamores nullus in Aristoteleorum schola demonstratur. Comparete autem contra Aristotelei exercitationis nostræ diligentiam, vt in poëtis, in oratoribus omnes artes & inuentionis & dispositionis adhibeamus, vt cōmonstratas omnes his artibus virtutes imitādo persequamur: quid per nos ipsos iisdem artibus adiuti conemur: vt cum dialecticis exercitationibus rhetoricas adiungamus: & quemadmodū veterum exempla & instituta his meditationum & exercitationū modis sequamur. Sic enim has artes exercuit Plato, nec minus diserte dicit, quàm subtiliter & acutè differit: ideoque eius auditor Aristoteles, (quanuis hæc omnia in libris cōfuderit) nō ad miserum & liberalibus studijs perniciosum morem, de solis præceptis tenuiter & aridè balbutiendi, sed ad copiam rhetorum in vtranque partem de omnibus rebus differēdi, vt ornatius & vberius dici posset, & seipsum & discipulos suos exercuit: siquidē mane philosophiam, vt antea dixi, vesperi

eloquentiā eodē die docebat : hinc nobilia illa Lycæi spatia ἐώθιων & δειλίων perpetua laude celebrantur. Ex his disputationum fontibus illud Aristotelis aureum flumen (vt ait in Lucullo Cicero) redūdauit: illis ipsis exercitationibus iactatus in Theophrasto diuinus orationis candor enituit: iisdēque curriculis exagitata singularis in Phalereo dicēdi laus effloruit: hinc Carneadis vis incredibilis illa dicēdi & varietas: hinc Ciceronis eloquentia & oratorum innumerabiliū: hinc tam multi, tam nobiles philosophi & oratores extiterunt. Non enim pulcherrimæ artis exercitationem in stultis inanium præceptionum clamoribus, vt Aristotelei, sed in graui rerum vtilium disputatione & ornata tractatione collocarunt. Audiamus tandem aliquādo, siquid vlla nos optimæ rationi coniuncta mouere debet aūthoritas. Audiam⁹ inquam Aristotelei Platonem, Aristotelem, Theophrastum, Phalereum, Carneadem, Ciceronem, totam denique Græciam atq; Italiam: quæ beatis illis tēporibus hæc studia sapientiæ & eloquentiæ coniunxit. Ad veterem illum sapientissimorum virorum morem dialecticas exercitationes instituamus: reuocetur (quoniam Aristotelei esse

vultis) Aristotelis consuetudo : sit philosophiæ, sit idem eloquentiæ magister : ars vtraque eiusdē diei diuersis horis doceatur : sit hæc tandem dialectica quæ vel scriptos hominū sensus, vel auditos interpretari : quæ cū absentibus & posteritate scripto, cū presentibus viua voce colloqui possit . At si tā faciles essent artes (aiunt Aristotelei) neglectæ & contemptæ iacerent . O Aristotelem & obtusum pugionem ! Imò verò in honore essent, discerētur, vigerent, amaretur, florerent, colerentur : nec tamen tam facilis vlla disciplina præceptis vnquā erit, quin maximus ei labor relinquatur . Artiū perfectio non est in facili cognitione præceptionum posita, sed in exercitatione, in vsu, in exemplis, in consuetudine, in assiduitate : quæ laboris ingētis & sollicitudinis in finitæ plenissima sunt . Verūtamē hæc defectio Aristoteleorū, quāuis tot eā locis ridiculā indicauim⁹, tamē quoniā in ea video summum quoddam præfidiū collocari, diligentius nobis est consideranda, & coniunctis iisdem rationibus expugnanda, quibus antea singulis oppugnata est . Si quid igitur Aristotelis potest & valet authoritas, in Aristotelem possit & valeat . Nihil enim firmitus est, vt antea dixi, ad conuincendum

reum, quàm proprium ipsius testimonium. Interrogem^{us} igitur Aristotelem de obscuritate, & audiamus quid de ea sentiat: vt si neget, rationes contrarias inquiramus: si fateatur, ipsius testimonijs ad eius errorem conuincendum contenti simus. Quas igitur de obscuritate in dialecticis libris sententias habet? Primus est locus in librorum ordine, secundo priorum analyticorum de petitione principij: quo loco vehementer accusatur obscuritas tanquam in docendo vitium vel maximum, si per ignotiora, si per æquè ignota doceamus. At Aristoteles in declaranda naturali dialectica (quæ seipsam quantum potest in nostris ingenijs ostendit) non modo per ignotiora, aut similiter ignota agere se confitetur, sed etiã gloriatur. Aristotelis igitur obscuritas, Aristotelis sententia iustè damnatur. Secundus est de obscuritate locus primo de posterioribus analytico, vbi præcipitur nō modo perspicuis verbis in docendo, sed clavis & apertis sententijs vtendum esse: alius est ibidē locus, quod antecedentia consequentibus clariora debeant esse. At Aristoteles verbis & sententijs perobscuris non modo delectatur, sed laudem quærit. Aristotelis igitur obscuritas, Aristotelis sententia iustè dā-

natur. Quartus locus est sexto topico, vbi obscuritas longissima oratione reprehenditur, si ambiguus, si inusitatis verbis contexta sit oratio, si per eam contrarium non pateat. At Aristoteles infinita & verborū, & rerum obscuritate gloriosum se, & suspiendum (vt Aristotelei dicunt) existimat. Aristotelis igitur obscuritas, Aristotelis sententia iuste damnatur. Quintus locus est octauo topico, vbi vituperatur disputatio ex minus apertis, minúsque probabilibus conclusa, si quod in principio, si cōtrarium petatur: imò verò perspicuitas in eodem loco præceptis commendatur & ornatur. Aristotelis igitur obscuritas, Aristotelis sententia iuste damnatur. Postremus est de obscuritate locus in elēchis de petitione principij, vbi de sophisticis hydræ chymaricæ capitibus vnum præcipuum obscuritas numeratur: & veterator atque impostor bardus, stolidúsque sophista ab Aristotele dicitur, in quo hoc obscuritatis vitium insit. Aristotelis igitur obscuritas, Aristotelis sententia vitio toties accusato iuste damnatur.

Peroratio vniuersæ animadversionis.

Quamobrem vt aliquando per-
oremus, ab hac obscuritatis glo-
riatione tam obscura, tam in-
gloria discedamus. Quauis
enim vitium hoc sit in docen-
do maximum, vt Aristoteles ipse ait, maxi-
méque fugiendum: maius tamen partibus
infinite in Aristotele vitium reprehendo.
Nón dico tantum Aristotelis orationem
difficilem rebus, obscuram verbis, toto ge-
nere compositionis insulsam atq; odiosam:
quoniam de his etiã vitijs Aristotelei glo-
riari solent: non comparo duntaxat Aristo-
telis commenta labyrintho.

Vt quodã creta fertur labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitemq;
Mille vijs habuisse dolū, qua signa sequēdi
Falleret indepreñsus & irremeabilis error.

Possent enim de aliquo Dedalæo artifi-
cio, si hoc tātū crimine à nobis accusaretur
Aristoteles, laudis aliquid Aristotelei affe-
ctare, & dialecticam suã Minotaureã præ-
dicare: à qua quemdmodum priscis illis tē-
poribus à Minotauro Atheniēsium, sic nō
Atheniēsium modo, sed omnium gentium
qui ad hunc labyrinthum Aristotelicū ve-

*L. 67
21. 167*

nerint, liberi perdantur. Et quemadmodū
Dedalus reginæ errores labyrinthi resol-
uit, sic logicę Aristoteleæ anfractus, & Mæ-
andros se retexere.

Hic labor, ille dom⁹ & inextricabilis error:
Magnū reginæ sedenim miseratus amorē
Dedal⁹, ipse dolos tecti ambagēsq; resoluit,
Cæca regens filo vestigia.

Non inquam labyrinthi errores & am-
bages in Aristotele dūtaxat accuso. Quid
ergo? commentorum, nugarum, somniorū,
ineptiarum, mēdaciōrum, sophismatū, de-
liramentorū infinitis labyrinthis coagmē-
tatum chaos commonstro ac patefacio.

Ante mare & terras, & quod tegit oīa cęlū,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quē dixere chaos, rudis indigestaq; moles,
Nec quicquā nisi pōdus iērs, cōgestaq; eodē
Nō bene iūctarū discordia semina rerum.

Sic Ouidius mundanum chaos definit.
At chaos Aristotelicum longe secus defi-
niendum est. Nō enim dialecticę artis cō-
fusionem in Aristotele dūtaxat reprehen-
do: non tantum salebras arguo: non solum
noctes atra accuso, quæ in chao fuerant.
Null⁹ adhuc mūdo prębebat lumina Titā:
Nec noua crescēdo repabat cornua phœbe:
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus

Ponderibus librata suis, nec brachia lōgo
 Margine terrarū porrexerat amphitrite:
 Quāq; erat & tellus, illic & pontus & aer:
 Sic erat instabilis tellus, innabilis vnda:
 Lucis egens aer, nulli sua forma manebat:
 Obstabātq; alijs aliud, quia corpore in vno
 Frigida pugnabāt calidis, humētia siccis:
 Mollia cū duris, sine pōdere habētia pōdus.

Quanto verò Aristotelicum logicæ con-
 fusionis chaos maius est? Non erant distin-
 ctæ mundi partes in mundano chao: prin-
 cipia rerū, sine specie, sine forma, sine luce
 confusa, dissolutæque erant: at præterea in
 chao nihil erat: hæc ipsa tota atque inte-
 gra inerant. Verū enimvero in Aristote-
 lico chao, & permulta ē necessarijs princi-
 pijs defunt, & multò plura ē nugatorijs, &
 sophisticis redundant. Non enim dialecti-
 cæ vniuersam, & definitionem & distribu-
 tionem, id est elementa primæque totius
 disciplinæ causas confundi dico, sed nullo
 legi apud Aristotelē loco. Quinetiam dia-
 lecticæ & logicæ vocabulis licet idem si-
 gnificantibus, Aristoteleis somnijs discer-
 pi. Non dico solum quæstionem primo lo-
 co ante inuentionis & dispositionis parti-
 tionem non breuiter & perspicue declara-
 ri, sed quod tribus versiculis commodissi-

me de ea poterat comprehendi, id penè toties centenis vanarum argutiarum spinis, & mendacijs vsquequaque dissipari. Non tantum reprehendo legitimam artis partitionē in inuentionem & dispositionē alieno loco positam, sed pro duab⁹ veris & solis partibus septem alias & falsas in terminis, prædicabilibus, prædicamentis, interpretatione, analyticis, topicis, elenchis: aut tres nō minus fatuas in syllogismo demonstratiuo, dialectico, sophistico suppositas esse cōfirmo. Nec conqueror duntaxat inuentionem, dispositionēque tradi præter ordinem: & inuentionis artes cum dispositionis præceptis confusas, & disponendi leges cum locis inuentionis perturbatas: nec huius, nec illius partis institutiones esse discretas, sed inuentionem totam, omnesque eius partes sine definitione (excepta vnica contradictione, quæ sola ex inuentionis tota doctrina verè ab Aristotele definitur) sine certa distributione, sine vlla exemplorum luce, initio terminorum barbarismis obstrui, secundum prædicabiliū Porphyrianis tricis & apinis impediri: deinde inanibus prædicamentorum lacunis exorberi: quartum interpretationis confusione inuolui: tum abundantia propositionum, &

inuentione medij prorsus amitti: postremo
 ne vnquam requiri possit, analyticis & to-
 picis tenebris sepeliri. Dispositionem autē
 quid repetā sine nomine, sine definitione
 (exceptis modis simplicium syllogismorū)
 sine distributione infinitis partibus, quā
 inuentionem maiore caligine obrui? pro
 veris & necessarijs generibus syllogismi
 & methodi, falsa aliena & ridicula sophis-
 mata somnari? Quid enim sunt tota illa
 inaudite caliginis deliramenta? nugatorie
 enunciationum differentie? fallax syllogis-
 mi definitio? puerilis ac fatua in terminis,
 in figuris, in principijs, in conuersionibus,
 in demonstrationum obscuracionibus, in
 carbonibus alphabeticis imitatio? quid reli-
 qua modificatarum conclusionum tam
 varia deliratio? quid fabulosa syllogisticæ
 potestatis illusio? quid inquam hæc in chao
 sunt? quā leuitatem elementorum? quā
 grauitatem? cuius inuentionis acumen? cui-
 us dispositionis prudentiam indicāt? Atq;
 hæc in chao isto Aristotelico, tam multa
 & desunt & supersunt. Si autem cōiuncto-
 rum syllogismorum modos (quorum vsus
 est maximus) requiras, si methodi (cuius in
 tota dialectica maxime necessaria ratio
 est) vel directas, vel inflexas vias videre cu-

pias, in toto chao locus harum partium vacuus & inanis erit. Si de interpretandis excellentibus authoribus, de scribendo dicendumque, de tota denique artis utilitate & præstantia, quæ sunt in hoc chao sciscitere, inanitas reperietur. Contra verò si scholas Aristoteleorum adeas, pro vero dialecticæ artis usu, contentiosas & sophisticas rixas duntaxat inuenias: ut termini ad sophisticè altercandum, prædicabilia ad sophisticè altercandum, prædicamenta ad sophisticè altercandum, interpretationes ad sophisticè altercandum, analytica ad sophisticè altercandum, topica ad sophisticè altercandum, elenchi ad sophisticè altercandum, tota denique Aristotelea logica ad sophisticè altercandum Aristoteleis inuenta esse videatur. Quamobrem ut Aristotelei aliquando tam miserabilem, tamque incredibilem mentis suæ cæcitatem percipiant, ô Apelles, ô Timantes, ô Protogenes, vbi sunt vestræ laudatæ manus? Vtinam iam adsit vestrum aliquis, qui tantum, tamque horribile chaos, tam dissidentibus repugnantibusque sophismatis conflatum, egregia aliqua tabula depingat. Terminis, prædicabilibus, prædicamentis, interpretationibus, analyticis, topicis, elenchis, cauernas suas attribuat: in

quibus tenui aliquo perspicui coloris filo, inuentionis dispositionisque partes singulas implicatis (vt tanta rerum confusio requirit) & varios anfractus efficientibus lineis modo fursum erectis, modo repressis deorsum, modo dextrorsum porrectis, modo reductis sinistrorsum, modo antè directis, modo post inuersis distinguat. Cùmque in hac Aristotelica infinitæ confusionis tabula Aristotelem tantæ confusionis authorem, & parentem Aristoteleis ostenderit, tum sibi Aristoteleos ipsos (qui tãquam custodes ad tuendum seruandũque chaos adhibiti sunt) personatos, formisque sapientiæ suæ consentaneis pictos & variatos ostendat. Quænam igitur formæ? quorum animantium futuræ sunt? Nõne alio loco sepiæ fuerint, quæ sui sanguinis atramẽto tenebras (si quis penitus intueri velit) obscuriores efficiat? Alio Cameleontes, qui assimilandis coloribus spectantium oculis imponant? Alio medici fictas venditantes herbas, & quæ nõquam fuerint? Alio Prothei, qui formarum conuersione speciem quauis effingant? Alio Hydræ & Lernæ, quæ contra se dimicantium tela multiplicato capitum numero viribus subinde nouis augeantur? Atque his personatis præstigijs per-

ficiant omnibus locis clamando, altercando, rixâdo, atque Aristotelice Aristoteleas tenebras exercendo, vt soli Aristotelicæ logicæ fumum, & quidem Aristotelicū hauriant; verum autem veræ dialecticæ fructū, nec ipsi, nec ad eos quiquā pfecti magis capiant, q̃ Tâtalus apud inferos aquas, aut mala, licet immineant, capere possit.

-tibi enim Tantale nullæ

Deprenduntur aquæ, quæque imminet, effugit arbor.

Vtinam, vt dixi, nobis adsit ille pictor, vt Aristotelei tenebras Aristotelis & suas (si descriptas à nobis nequeunt) proprijs & viuis coloribus pictas expressasque videât; & bonos adolescentes ad eas impellere tanta stoliditate desinant: & præclaram illam Satyrici vocē considerati & attenti audiât:

Discite nunc miseri, & causas cognoscite rerum;

Quid sumus, & quidnam victuri gignimur, ordo

Quis datus, aut metæ quàm mollis flexus & vndæ.

Nati enim factique sumus, vt Dei optimi maximi consilia nostris animis inscripta discamus, hisque pareamus: non vt per vanas mendacium opinionum contro-

uersas claritate naturalis lucis priuemur.

Quamobrem cum Aristoteleis & Aristotelem & Aristoteles ipsos descripserimus: ad eum ipsum tandem conuertamur: qui chaos illud mūdanum composuit, & ex inordinatione in ordinem adduxit. Etenim

Hāc De^o & melior litē natura diremit:

Nā cēlo terras, & terris abscidit vndas:

Quæ postquam euoluit, cæcōque exemit aceruo,

Diffociata locis concordi pace ligauit.

Ad eum, inquam, conuertamur, à quo disputationis vniversę principium duximus.

A te principium: tibi desinet.

O cælestis sancte pater sempiterni beatissimique luminis princeps atque author, qui non modo chaos ac sempiternas eius tenebras mundo depulisti, sed etiam perpetuis ignibus clarissimam mundi lampadem sole, luna, cæterisque syderibus accendisti: Imo verò, qui longè clariorem & illustriorem vultus tui lucem in animis nostris ad res omnes inueniendum, iudicandum, explanandum, illuminasti: ne patiari diutius hominum mentes illo tuo diuino lumine priuatas in Aristotelicis tenebris errare: sed quemadmodum pro tua sapientia mirabiliter instituisti, experge quæso fa-

cias bona ingenia, atque incendas ad caelestes animi sui dotes agnoscendum: Te maximi beneficij tui cognitorem & vindicem quadriennio ante appellavi: opem nobis & auxilium tulisti: invidiam enim, malevolentiam, contumelias, terrores, minas, cæteraque Aristoteleorum in nos emissa tela, an non merito à te profectos acuendę nobis atque exercendę industrię stimulos putem? Incredibilia verò audiendi & percipiendi commota studia an non ad bene sperandum tanquam signa quædam diuinitus elata existimem? Quæ oro atque obsecro Deus optime maxime non solum retineas, sed ad laudem gloriãque tui nominis augeas. Neque enim cæci, neque surdi laudare possunt ea quæ nunquam viderunt, nunquam audierunt: sic pulcherrima nobilissimãque mentis humanę bona, quibus abs te donati homines dotatique sunt, qui nunquã puerint, qui ab intelligentibus audire percipereque aut noluerint, aut non potuerint, gratiam tibi pro tanto munere nullam habebunt. Verùm qui tantum lucis splendorem perspicient, qui admirabilem Dei hominũque ex rationis mentisque communione societatem cernent: hi singularem tuam erga homines pietatẽ

ex animo, veréque amplectentur, & synce-
 ro veróq; cultu venerabuntur, Tua, tua in-
 quam Deus optime maxime gloria summa
 est, diuina tua in homines dona vndique il-
 lustrari, illustrata vbicunque cognosci, co-
 gnita vsquequaque prædicari & celebrari.
 Quare per infinitam bonitatem tuam per-
 ge, ac potius propera solis illius dialectici
 (quem & inuentionis & dispositionis parti-
 bus definitum, hominib⁹ & donasti & de-
 monstrasti) solis inquam illius non certis
 partibus radios tantum, sed tantam &
 locis omnibus tam gratè collucen-
 tem flammam excitare: vt toto
 terrarū orbe, tot scholis, tot
 gymnasijs, tot Acade-
 mijs perspicuè cer-
 natur, ametur,
 colatur.

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME
IN TWO VOLUMES
BY NATHANIEL BENTLEY
OF THE BOSTON BAR
VOL. I.
BOSTON: PUBLISHED BY
J. B. ALLEN, 1822.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Folio 17. linea 13, libris fo. 14. li. 7. quòd eius nomina confundunt. fo. 44. li. 7. studiique nobilissimi. fo. 53. li. 2. ~~ex arce~~ fo. 64. li. 6. prædicatur; quæ proximo capite cum speciei definitione commodius considerabuntur. fo. 68. li. 18. numero differre, non specie: fo. 138. li. 22. curiose peruestigavi; fo. 179. li. 9. nec ut propositionum copiam, fo. 180. li. 3. & Homericis exemplis. fo. 198. li. 1. & veris doctrinæ perceptis. fo. 273. linea 15. nomen, ut alterum, cò quòd alterum sit posuerit, fo. 304. li. 10. dele 39 & li. 12. dele 41 & li. 25. dele 43 fo. 305. li. 12. lege 46 fo. 306. li. 7. oratione. Tum fo. 410. li. 2. quos usus,

L V T E T I A E

Excudebat Matthæus Dauid
menſe Maij.

ERRATA SIC CORRIGITO.

1 5 4 8



